

Η Ελληνική Οικονομία

2/13

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 72, Ιούλιος 2013

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του ΙΟΒΕ. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το ΙΟΒΕ

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωνικής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2013 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
Διατήρηση του ρυθμού μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας το 2013 κοντά στο περυσινό επίπεδο	11
Παραμένει ισχυρή η ύφεση στην Ελλάδα το πρώτο τρίμηνο του 2013	12
Ισχυρή ύφεση στην ελληνική οικονομία το 2013, με τάσεις ήπιας αποκλιμάκωσης στο δεύτερο εξάμηνο	12
Σημαντικός περιορισμός του ελλείμματος του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο πεντάμηνο του 2013 λόγω χαμηλότερων πληρωμών για τόκους και εκτεταμένων περικοπών στις δαπάνες	15
Σημαντική όξυνση της ανεργίας για πέμπτο έτος το 2013, αν και σε μικρότερο βαθμό από ότι το 2012	16
Η αρκετά εξασθενημένη ζήτηση συντηρεί τον αποπληθωρισμό	16
Ειδική μελέτη IOBE: «Οικονομικός αντίκτυπος από την κατασκευή και τη λειτουργία του αγωγού φυσικού αερίου TAP στην Ελλάδα»	17
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	19
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας	19
Το Παγκόσμιο Περιβάλλον	19
Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης	25
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	31
A) Οικονομικό κλίμα	31
B) Δημοσιονομικές εξελίξεις	40
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	45
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις	45
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας	62
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	75
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	79
3.5 Τιμές Καταναλωτή	89
Πρόσφατες εξελίξεις.....	89
Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις	92
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών	95
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	95
Αποτίμηση.....	98
4. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ TAP ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	103
4.1 Εισαγωγή – Σκοπός μελέτης	103
4.2 Μεθοδολογία	104
4.3 Εκτίμηση οικονομικών επιπτώσεων του έργου στο μακροχρόνιο διάστημα (2015-2068)	104
4.4 Εκτίμηση μακροχρόνιων οικονομικών επιπτώσεων του έργου για τη Βόρεια Ελλάδα και κατά διοικητική περιφέρεια	106
4.5 Συμπερασματικά	111
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	113

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει τη δεύτερη έκθεσή του για το 2013, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται αμέσως μετά τους πρόσφατους έντονους κυβερνητικούς κλυδωνισμούς στην Ελλάδα, με φόντο την υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών στο δημόσιο τομέα, οι οποίοι οδήγησαν σε μεταβολή της πολιτικής στήριξης της κυβέρνησης, ακριβώς ένα χρόνο μετά τις τελευταίες εκλογές. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται ένα **εισαγωγικό κείμενο σχετικά με τη σπουδαιότητα των δομικών μεταρρυθμίσεων και τις προϋποθέσεις επιτυχούς υλοποίησής τους**. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος το 2013**, με βάση την πλέον πρόσφατη έκθεση της Ευρ. Επιτροπής, καθώς και στοιχεία άλλων διεθνών φορέων β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα, βάσει των νεότερων αποτελεσμάτων των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE γ) την παρουσίαση της **υλοποίησης του κρατικού προϋπολογισμού** στο πρώτο πεντάμηνο του 2013 και του **προϋπολογισμού της Γενικής Κυβέρνησης** στο φετινό τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στις αρχές το 2013. Χαρακτηρίζεται καταρχάς το τρέχον **μακροοικονομικό περιβάλλον** και παρουσιάζονται οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές του. Καταγράφονται οι **εξελίξεις** σε **βασικούς παραγωγικούς τομείς** το πρώτο τρίμηνο ή τετράμηνο του 2013, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας στη φετινή περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** το πρώτο τρίμηνο φέτος. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου του τρέχοντος έτους. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της πορείας του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών** στο φετινό τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου.

Στην **τέταρτη ενότητα** παρουσιάζεται **ειδική μελέτη του IOBE** για τον οικονομικό αντίκτυπο της κατασκευής και λειτουργίας του αγωγού TAP στην ελληνική οικονομία.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 28/06/2013.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στις αρχές Οκτωβρίου του 2013.

ΒΑΣΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ: ΥΦΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑ Ή ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται εκ νέου σε ένα **σημείο καμψής**. Η προσαρμογή που έχει γίνει από την έναρξη της κρίσης είναι αξιοσημείωτη και επιτεύχθηκε πάρα το ότι πάρα πολλοί παράγοντες της πολιτικής και της οικονομίας τη θεωρούσαν αρχικά αδύνατη. Οι θετικές εξελίξεις στο δημοσιονομικό έλλειμμα, το εξωτερικό ισοζύγιο και την ανταγωνιστικότητα είναι αδιαμφισβήτητες και έχουν απομακρύνει τον κίνδυνο ενός «ξαφνικού θανάτου». Όμως η θετική αυτή προσαρμογή προέκυψε κυρίως με αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης, ιδίως για τους συνεπείς φορολογούμενους, και με οριζόντια μείωση των δημόσιων δαπανών. Αντίθετα, με κοινή ευθύνη του ελληνικού πολιτικού συστήματος και της τρόικας που εκπροσωπεί τους εταίρους και πιστωτές, οι δομικές μεταρρυθμίσεις δεν προωθήθηκαν συνολικά με τη συνέπεια και έμφαση που χρειαζόνταν. Αναλυτικότερα:

Η γενική εικόνα της οικονομίας παραμένει μεικτή, με τα θετικά στοιχεία να οδηγούν σε ένα μάλλον θετικό πρόσημο. Σε αυτό συμβάλλει καθοριστικά η συνεχιζόμενη τάση αποκατάστασης της ισορροπίας στα «δίδυμα ελλείμματα» που διαχρονικά ήταν ο καθρέφτης των αδυναμιών και παθογενειών της ελληνικής οικονομίας. Το δημοσιονομικό έλλειμμα περιορίζεται συστηματικά, με την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος να είναι πλέον απόλυτα ορατή, ενώ και το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου περιορίζεται δραστικά. Ταυτόχρονα υπάρχει πλέον σαφής τάση αποπληθωρισμού σε πολλούς σημαντικούς τομείς. Συντρέχουν επίσης μια σειρά από επιμέρους θετικές εξελίξεις, τρέχουσες ή επικείμενες: αυτές περιλαμβάνουν συμφωνίες για μεγάλα έργα (με την ευκαιρία της θετικής εξέλιξης για τον ΤΑΡ περιλαμβάνουμε στην έκθεση αναφορά σε σχετική μελέτη), ανάκαμψη του γενικότερου επενδυτικού ενδιαφέροντος, μια αρχική δυναμική στις αποκρατικοποιήσεις (όπως με την περίπτωση της ΔΕΣΦΑ) και στον τουρισμό. Οι επιμέρους θετικές αυτές εξελίξεις σε ένα σημαντικό βαθμό στηρίζονται στην εμπέδωση της σταθεροποίησης στο δημοσιονομικό και πολιτικό επίπεδο.

Στην αρνητική πλευρά, κυρίαρχο στοιχείο είναι η συνεχιζόμενη για έκτο έτος ύφεση, η οποία για το τρέχον έτος αναμένεται πλέον βαθύτερη από ό,τι αρχικά προβλέπονταν. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται εν μέρει σε επιμέρους διαταραχές, οικονομικές ή πολιτικές, που κατά διαστήματα αναζωπυρώνουν την αβεβαιότητα ως προς την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής (σε συνάρτηση και με τις περιοδικές διαπραγματεύσεις με την τρόικα) και σε αμφιβολίες ως προς τη μακροχρόνια βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους. Τις αναπτυξιακές προοπτικές στην Ελλάδα επίσης επιβαρύνει η παρατηρούμενη επιβράδυνση της ανάπτυξης διεθνώς, ιδίως σε χώρες που αποτελούν βασικούς εμπορικούς εταίρους. Φυσικό επακόλουθο είναι και η συνεχιζόμενη αύξηση της ανεργίας, έστω και με μειούμενο ρυθμό. Σε κάθε περίπτωση όμως, η συνεχιζόμενη ύφεση εκφράζει κυρίως τη συνεχιζόμενη μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης – έστω και με επιβραδυνόμενο ρυθμό – λόγω της κλιμακούμενης μείωσης του διαθέσιμου εισοδήματος και της αύξησης της ανεργίας, τη μείωση των δημόσιων δαπανών, και το αναιμικό επίπεδο των επενδύσεων.

Με βάση όλα τα παραπάνω, δεν αποτελεί έκπληξη ότι η συνολική πρόβλεψη για το ρυθμό ανάπτυξης υπολείπεται των αρχικών προβλέψεων και πρέπει να προσαρμοστεί προς τα κάτω, με την ύφεση για το έτος το 2013 να κινείται στην περιοχή του 5%. Οι ειδικότεροι λόγοι που συνθετικά οδηγούν σε αυτό το συμπέρασμα περιγράφονται αναλυτικότερα στην έκθεση (βλ. ενότητα 3.1).

Υπογραμμίζουμε πάντως τη διαπίστωση ότι δεν έχει ακόμη εμπεδωθεί μια δυναμική δομικών μεταρρυθμίσεων που θα σηματοδοτούσαν συνολικά και χωρίς καμία αμφιβολία μια νέα πορεία ανάπτυξης. Η δημοσιονομική εξυγίανση και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας δεν έχουν συνοδευτεί από την επιτυχή εφαρμογή ενός προγράμματος δομικών μεταρρυθμίσεων. Αντίθετα, παρατηρείται, και μάλιστα σε κομβικούς τομείς, καθυστέρηση, αμφιθυμία ή αδυναμία για ουσιαστικές αλλαγές. Οι όποιες επιμέρους θετικές εξελίξεις γίνονται με καθυστέρηση, αποσπασματικά, και άρα με πολύ υψηλό κόστος. Σε ορισμένες περιπτώσεις η πίεση ομάδων συμφερόντων αποδεικνύεται ισχυρή τροχοπέδη, αλλού κυριαρχεί η πολιτική και οικονομική επικαιρότητα (η εκάστοτε στρατηγική της «επόμενης δόσης») χωρίς περιθώριο και ενέργεια για ένα μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό. Βέβαια, κανείς δεν μπορεί να αναμένει ότι μια οικονομία θα μετασχηματισθεί πλήρως μέσα σε τρία ή τέσσερα χρόνια – κάτι τέτοιο απαιτεί ουσιαστικά μια δεκαετία – θα έπρεπε όμως να είχαν υπάρξει πολύ πιο αποφασιστικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση, ώστε να σηματοδοτηθεί με σαφήνεια και η μελλοντική πορεία. Αντίθετα, δημιουργείται η εντύπωση ότι το πολιτικό σύστημα, οι εξωτερικοί εταίροι αλλά και μεγάλα τμήματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας αποδέχονται ευκολότερα τη λύση της προσαρμογής μέσω της βαθιάς ύφεσης και όχι τις ενεργές πολιτικές που θα απαλείψουν τις βασικές παθογένειες της οικονομίας.

Όμως χωρίς ουσιαστικές τομές, η ελληνική οικονομία θα συνεχίσει να μετασχηματίζεται με πολύ αργό ρυθμό, ελλοχεύει δε ο κίνδυνος μιας περιόδου όπου η οικονομία θα κινείται οριζόντια, με ιδιαίτερα χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Με τις συνθήκες αυτές, η ισορροπία που προς το παρόν επικρατεί, κινδυνεύει να αποδειχθεί εύθραυστη και η ιδιαίτερα σημαντική προσαρμογή που έχει γίνει στην ελληνική οικονομία μπορεί να ανατραπεί και να αποδειχτεί θνησιγενής.

Η παρούσα καταγραφή των σχετικών αδυναμιών και καθυστερήσεων δεν αποκλίνει από προηγούμενες επισημάνσεις του IOBE για το θέμα. Θα πρέπει να εκκινήσει από το ότι η αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα ελάχιστα έχει προχωρήσει και ιδίως από το ότι δεν έχει επανακαθορισθεί η σχέση του δημοσίου με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, μείζον στοιχείο παθογένειας κατά το παρελθόν. Η μείωση του μεγέθους του δημοσίου τομέα μέσω οριζόντιων περικοπών μισθών και θέσεων εργασίας ασφαλώς προσφέρει δημοσιονομική ανακούφιση, όμως δεν αρκεί για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς του. Επίσης δεν έχει υπάρξει ακόμη σύγκλιση σε ένα φορολογικό σύστημα που να είναι (κατά το πάγιο αίτημα οικονομικής λογικής και κοινωνικής δικαιοσύνης) απλό, σταθερό και διαφανές. Παρομοίως, δεν έχει προχωρήσει, τουλάχιστον σε βαθμό που να είναι ορατή, η αναδιάρθρωση του μηχανισ-

μού συλλογής και ελέγχου φόρων. Η πλήρης οργάνωση και σύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων των δημόσιων οργανισμών δεν έχει ολοκληρωθεί. Η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας δεν συνοδεύτηκε από παρόμοιας έκτασης παρέμβαση για την απελευθέρωση των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, παρά τις επιμέρους θετικές τομές. Η γραφειοκρατία, η πολυνομία και το ασαφές και αβέβαιο θεσμικό πλαίσιο συνεχίζουν να αποτελούν δυσβάσταχτο βάρος για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, ενώ δεν έχει υπάρξει σημαντική βελτίωση στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Στους κρίσιμους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης έχει υπάρξει περιορισμός της σπατάλης αλλά δεν εφαρμόστηκαν οι απαραίτητες τομές ώστε να εξασφαλίζεται στους πολίτες πρόσβαση σε ικανοποιητικές ποιότητας υπηρεσίας σε λογικό κόστος.

Αναφορικά τώρα με τις **μεσοπρόθεσμες προοπτικές**, ασφαλώς τα σχετικά δυσμενέστερα από τα σχεδιαζόμενα στοιχεία για την ανάπτυξη το 2013 θα επηρεάσουν αρνητικά και τις προοπτικές για το επόμενο έτος. Όμως υπάρχει ακόμη επαρκής χρόνος για την οικονομική πολιτική να επιδράσει θετικά στο ρυθμό ανάπτυξης. Στο σημείο αυτό θα ήταν ενδεχομένως χρήσιμο να επισημάνουμε ότι στην οικονομία οι προβλέψεις για τις εξελίξεις των μελλοντικών μεγεθών είναι ασφαλέστερες όταν οι διαχρονικές μεταβολές δεν αφορούν δυννητικές δομικές αλλαγές. Αντίθετα, σε συνθήκες έντονης αβεβαιότητας, οι λήπτες καταναλωτικών και κυρίως επενδυτικών αποφάσεων μπορούν να αντιδράσουν με έντονο τρόπο σε σαφή θετικά (ή αρνητικά) νέα. Άρα το πόσο γρήγορα μπορεί να επανέλθει η οικονομία σε τροχιά θετικής ανάπτυξης εντός του 2014 εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική που θα εφαρμοσθεί έως τότε.

Το ότι η τρέχουσα ύφεση είναι σχετικά βαθύτερη από την αναμενόμενη επηρεάζει αρνητικά και τις προβλέψεις για άλλα συνδεδεμένα μεγέθη. Αναφορικά όμως με την αξιολόγηση της πορείας του Ελληνικού προγράμματος, οι όποιες αποκλίσεις θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με έμφαση και επιμονή σε περισσότερες μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες, ώστε να βρεθεί νωρίτερα η ελληνική οικονομία σε τροχιά ανάκαμψης. Αντίθετα, η προσκόλληση στην κατά γράμμα επίτευξη δημοσιονομικών δεικτών, ειδικότερα με την εφαρμογή πρόσθετων οριζόντιων περικοπών και την αύξηση της φορολογίας, θα έχει αρνητικές συνέπειες και πρέπει να αποφευχθεί. Ειδικότερα, ήδη στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE αναφέρονταν ότι «η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων θα μπορεί να αποτελέσει διαπραγματευτικό επιχείρημα απέναντι σε αιτιάσεις για μη υλοποίηση του προγράμματος οικονομικής στήριξης από τους δανειστές, ενδεχομένως αποτρέποντας ή αναβάλλοντας, πλήρως ή εν μέρει, την επιβολή νέων δημοσιονομικών μέτρων σε περίπτωση απόκλισης της υλοποίησης του προϋπολογισμού από τους στόχους του».

Όσον αφορά τις μελλοντικές προοπτικές και κοιτώντας προς το επόμενο τρίμηνο, τέσσερις επιμέρους παρατηρήσεις μπορεί να είναι σημαντικές.

Πρώτον, είναι κρίσιμο το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα να τρέξει γρηγορότερα από το συμφωνημένο πλαίσιο δημοσιονομικής προσαρμογής όπως και να επιτευχθεί η ευρύτερη δυνατή συναίνεση, πιθανώς εκφραζόμενη ως ένα «συμβόλαιο» ανάμεσα στη κυβέρνηση, τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους.

Δεύτερον, πρέπει να αποφευχθεί η ψευδαίσθηση ότι ο κίνδυνος οικονομικής κατάρρευσης έχει περάσει αμετάκλητα και άρα τα μέρη του οικονομικού και πολιτικού συστήματος μπορούν να συνεχίσουν να συμπεριφέρονται όπως και πριν την κρίση, χωρίς επιπτώσεις. Μια ελληνική οικονομία που δομικά δεν θα είναι διαφορετική από πριν, θα εμφανίσει νωρίτερα ή αργότερα τα ίδια συμπτώματα.

Τρίτον, η αποκατάσταση της ρευστότητας είναι απαραίτητη το συντομότερο δυνατό, τόσο όσον αφορά το τραπεζικό σύστημα όσο και για κεφάλαια από το εξωτερικό που πρέπει να διεκδικηθούν. Τονίζεται ότι η ρευστότητα δεν μπορεί να λύσει από μόνη της το πρόβλημα της ανάπτυξης, αλλά θα πρέπει να λειτουργήσει συμπληρωματικά με τις μεταρρυθμίσεις.

Τέταρτον, καθώς προωθείται το πρόγραμμα των μεταρρυθμίσεων είναι σημαντικό να διατυπωθεί προς τους εταίρους και πιστωτές ότι θα πρέπει να υπάρχει μια σαφής, ακόμη και αν είναι άρρητη, συμφωνία για σταδιακή σημαντική ελάφρυνση από το βάρος του δημόσιου χρέους με ρυθμό που να εξαρτάται από την εφαρμογή της πορείας των μεταρρυθμίσεων και των αναπτυξιακών μέτρων και όχι μόνο με την επιτυχή βραχυπρόθεσμη δημοσιονομική προσαρμογή.

Τέλος, οφείλουμε μια σύντομη αναφορά στη μελέτη του IOBE για ένα «νέο πρότυπο» ανάπτυξης που εκπονείται για το Υπουργείο Οικονομίας ως μέρος του ευρύτερου αναπτυξιακού σχεδιασμού της κυβέρνησης. Η εκπόνηση της μελέτης σχετίζεται με όλους τους παραπάνω αναφερόμενους προβληματισμούς, και ειδικότερα με το ότι το πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής αυτό καθαυτό, τουλάχιστον όπως έως τώρα προωθήθηκε, δεν διασφαλίζει συνθήκες ανάπτυξης. Απαιτείται εξειδίκευση των μεταρρυθμιστικών και αναπτυξιακών πολιτικών και ιεράρχηση των παρεμβάσεων ώστε συνθετικά οι εξελίξεις στους κύριους τομείς να υποστηρίξουν τη μακρο-οικονομική εικόνα ανάπτυξης. Ασφαλώς, για πολλές από τις τομές δημιουργείται έστω και αργά αποδοχή για το ότι θα είναι όχι μόνο επωφελείς αλλά και απαραίτητες – το ζητούμενο όμως είναι η εφαρμογή. Ο ρόλος του IOBE μπορεί να είναι μόνο μελετητικός και συμβουλευτικός, ελπίζοντας ότι σε πολιτικό επίπεδο θα υπάρχει η απαραίτητη βούληση και αποφασιστικότητα για την εφαρμογή.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Διατήρηση του ρυθμού μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας το 2013 κοντά στο περυσινό επίπεδο

Τάσεις επιβράδυνσης της ανάπτυξης επικράτησαν στην παγκόσμια οικονομία στις αρχές του 2013, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Η συγκεκριμένη εξέλιξη οφείλεται κυρίως στη ηπιότερη άνοδο ή σε αρκετές περιπτώσεις στην κάμψη της παραγωγικής δραστηριότητας στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τρεις εκ των επτά πλέον ανεπτυγμένων οικονομιών βρίσκονταν σε ύφεση στο πρώτο τρίμηνο του έτους (Ιταλία -2,4%, Γαλλία -0,4%, Γερμανία -0,3%), έναντι μόλις της Ιταλίας ένα χρόνο πριν. Κατά μέσο όρο στις χώρες ΟΟΣΑ ο ρυθμός ανάπτυξης περιορίζεται στο 0,7% από 1,6%, στο πρώτο τρίμηνο του 2012.

Μεικτές τάσεις εμφανίζονται στις μεγαλύτερες από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, καθώς σε ορισμένες η ανάπτυξη σταθεροποιείται, ενώ σε άλλες εξασθενεί, με σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ χωρών. Έτσι από τη μία πλευρά η οικονομία της Κίνας μεγεθύνθηκε κατά 7,7% (έναντι 7,8% στο σύνολο του 2012), ενώ στη Ρωσία η ανάπτυξη δεν ξεπέρασε το 1,1% (από 3,4% πέρυσι). Όπως και το 2012, οι προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής, πρωτίστως στις χώρες της Ευρωζώνης, αλλά και στις ΗΠΑ, ασκούν πιέσεις στα εισοδήματα και ακολούθως στην καταναλωτική ζήτηση. Η χαμηλότερη αγοραστική δύναμη στις συγκεκριμένες οικονομικές ζώνες περιορίζει και την απορρό-

ψηση εξαγωγών από τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Ποικίλες επιδράσεις ασκούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες από τα προγράμματα οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζουν, ανάλογα με τη στόχευσή τους και τα εργαλεία πολιτικής που χρησιμοποιούν. Από την άλλη πλευρά, η κατασκευή κατοικιών και η στεγαστική αγορά στις ΗΠΑ έχουν ανακάμψει σημαντικά. Στην Ευρωζώνη και στην ΕΕ την περαιτέρω πτώση του ΑΕΠ συγκρατεί η αύξηση των εξαγωγών (ύψους 2,0% σε αμφότερες) αντισταθμίζοντας εν μέρει την υποχώρηση της εσωτερικής ζήτησης.

Οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, πρωτίστως της Νότιοανατολικής Ασίας και δευτερευόντως της Λατινικής Αμερικής και των χωρών πρώην ΕΣΣΔ, θα συνεχίσουν να τροφοδοτούν την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη στο υπόλοιπο του έτους. Σε ότι αφορά τις επιπτώσεις των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής στη ζήτηση και την οικονομική δραστηριότητα των ανεπτυγμένων χωρών, ιδίως της Ευρωζώνης, αυτές αναμένεται να ενταθούν στη συνέχεια του 2013. Εξάλλου, η εφαρμογή τους στην Ευρωζώνη αποτελεί και διαρκή εστία κυβερνητικών κλυδωνισμών (Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία), που οξύνουν την αβεβαιότητα για τις προοπτικές της Ευρωζώνης. Ακολούθως, η ύφεση την Ευρωζώνη και την ΕΕ θα κλιμακωθεί το 2013 σε σχέση με πέρυσι, υπερβαίνοντας τις πρόσφατες μετριοπαθείς εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (-0,4% και -0,1% αντίστοιχα).

Στις ΗΠΑ οι αντίστοιχες επιδράσεις αναμένεται να επιδεινωθούν κατά την προετοιμασία του προϋπολογισμού του 2014, που εκτιμάται ότι θα περιλαμβάνει νέες περικοπές κοινωνικών δαπανών και πρόσθετους φόρους, καθώς και από την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων στο Κογκρέσο για το ανώτατο όριο χρέους. Έτσι στις ΗΠΑ αναμένεται μικρής έκτασης επιβράδυνση της ανάπτυξης από το 2,2% το 2012. Στον αντίποδα, στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, το πλέγμα των εφαρμοζόμενων οικονομικών πολιτικών-διαρθρωτικών αλλαγών θα επιδράσει σταδιακά τονωτικά στην οικονομική τους δραστηριότητα. **Υπό τις εξελίξεις και τις τάσεις που προαναφέρθηκαν στις οικονομικές ζώνες παγκοσμίως, προβλέπεται, όπως στην προηγούμενη έκθεση του IOBE, ότι ο ρυθμός μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας θα διαμορφωθεί και φέτος στην περιοχή του 3,0%, ενδεχομένως και ελαφρώς χαμηλότερα.**

Παραμένει ισχυρή η ύφεση στην Ελλάδα το πρώτο τρίμηνο του 2013

Το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου, το ΑΕΠ υποχώρησε κατά 5,6%, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., πτώση παρόμοιας έκτασης με αυτή στο τέταρτο τρίμηνο του 2012 (-5,7%) και μικρότερη σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (-6,7%). Τη συνέχιση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία προκάλεσαν κυρίως οι χαμηλότερες κατά 8,7% καταναλωτικές δαπάνες του ιδιωτικού τομέα, έναντι -9,5% στο πρώτο τρίμηνο του 2012, γεγο-

νός που αντανακλά τις πιέσεις που ασκούν οι νέες περικοπές μισθών στο δημόσιο τομέα και συντάξεων, η ευρύτερη υιοθέτηση των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας και η περαιτέρω άνοδος της ανεργίας στα εισοδήματα των νοικοκυριών και ακολούθως στην αγοραστική τους δύναμη. Οι προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής μέσω περιστολής των δημοσίων δαπανών οδήγησαν στον περιορισμό της δημόσιας κατανάλωσης κατά 7,0%, όταν στις αρχές του 2012 αυξανόταν οριακά (+1,4%). Ανοδικά κινήθηκαν για δεύτερο τρίμηνο οι επενδύσεις (+5,1%), σε αντίθεση με την κάθετη πτώση τους στις αρχές του 2012 (-31,1%). Όμως η αύξησή τους οφείλεται -όπως στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο- στις σημαντικές διαφορές στο σχηματισμό αποθεμάτων μεταξύ του πρώτου τριμήνου φέτος και πέρυσι, καθώς ο σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου παρέμεινε σε πτωτική τροχιά (-11,4%). Σε ότι αφορά τις τάσεις στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 2,6% (έναντι ανόδου 4,1% στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2012), εξαιτίας αποκλειστικά της συρρίκνωσης των εξαγωγών υπηρεσιών (-12,4%), καθώς οι εξαγωγές προϊόντων διευρύνθηκαν (+4,9%). Ωστόσο η εντονότερη υποχώρηση των εισαγωγών (-7,8%, από 14,9% πριν ένα χρόνο) κατέστησε δυνατή τη νέα συρρίκνωση του ελλείμματος του εξωτερικού τομέα κατά 20,5%, μόλις στα €2,8 δισεκ.

Ισχυρή ύφεση στην ελληνική οικονομία το 2013, με τάσεις ήπιας αποκλιμάκωσης στο δεύτερο εξάμηνο

Οι περαιτέρω επιπτώσεις των δημοσιονομικών μέτρων στα εισοδήματα, ιδίως των απασχολούμενων στο δημόσιο τομέα και των συνταξιούχων, η ευρύτερη εφαρμογή των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας, η εκτεταμένη άνοδος της ανεργίας και η κλιμάκωση των προσπαθειών δημοσιονομικής προσαρμογής αναμένεται να ασκήσουν τις σημαντικότερες πιέσεις στην εγχώρια ζήτηση και στο ΑΕΠ στα υπόλοιπα τρίμηνα του 2013. Η ιδιαίτερα εξασθενημένη ζήτηση από το εσωτερικό της χώρας σε συνδυασμό με τη σχετική σταθερότητα της διεθνούς ζήτησης για ελληνικά προϊόντα και υπηρεσίες θα επενεργήσουν ανασχετικά στην πραγματοποίηση επενδύσεων από τις εγχώριες επιχειρήσεις, που συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν έντονες δυσχέρειες στην εύρεση ρευστότητας για την υλοποίηση των επενδυτικών τους σχεδίων. Από την άλλη πλευρά, η αρκετά υψηλότερη της περυσινής τουριστική κίνηση αναμένεται να ευνοήσει σημαντικά την οικονομική δραστηριότητα στους σχετιζόμενους με τον τουρισμό κλάδους κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, τονώνοντας τις εξαγωγές υπηρεσιών και συγκρατώντας σε ορισμένο βαθμό την πτώση του ΑΕΠ. Σε συνδυασμό με τον αρνητικό αντίκτυπο κυρίως των χαμηλότερων εισοδημάτων στη ζήτηση για εισαγωγές, θα περιορίσουν περαιτέρω το έλλειμμα του εξωτερικού τομέα της ελληνικής οικονομίας, μετριάζοντας την ύφεση στο τρίτο τρίμηνο.

Αναλυτικότερα, η ήδη έντονη πτώση των **καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών** αναμένεται να οξυνθεί περαιτέρω με την ολοκλήρωση της υλοποίησης των

δημοσιονομικών μέτρων που επηρεάζουν άμεσα το εισόδημα, κυρίως των απασχολούμενων στο δημόσιο τομέα και των συνταξιούχων (κατάργηση επιδομάτων αδείας, Πάσχα, Χριστουγέννων), καθώς και από την πλήρη εφαρμογή των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας, στις οποία περιλαμβάνεται από τα μέσα Μαΐου η λήξη της τρίμηνης μετενέργειας ισχύος της τελευταίας ΕΓΣΣΕ. Η σημαντική άνοδος της ανεργίας επίσης επιδρά περιοριστικά στην καταναλωτικές δυνατότητες των νοικοκυριών εγχωρίως. **Επομένως, πιθανότατα η συρρίκνωση της ιδιωτικής κατανάλωσης θα κλιμακωθεί στη διάρκεια του τρέχοντος έτους και θα διαμορφωθεί στο σύνολό του στην περιοχή του -9,0%.**

Η υλοποίηση των κατευθύνσεων που εμπεριέχονται στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 και δίνουν έμφαση στη μείωση των δημοσίων δαπανών για την επίτευξη της δημοσιονομικής προσαρμογής, δεν αφήνει περιθώρια χαλάρωσης των περικοπών στις **καταναλωτικές δαπάνες του δημόσιου τομέα** που πραγματοποιήθηκαν στο πρώτο τρίμηνο του 2013. Τεχνική ανάσχεση του περιορισμού τους αναμένεται στο τρίτο τρίμηνο, λόγω του σχετικά χαμηλού επιπέδου τους στην αντίστοιχη περίοδο του 2012. Παρά ταύτα, **η μείωση της δημόσιας κατανάλωσης αναμένεται να είναι της τάξης του 6,0% το 2013.**

Η έντονα φθίνουσα εγχώρια καταναλωτική ζήτηση περιορίζει σημαντικά τα επενδυτικά κίνητρα, καθώς ο βαθμός αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού των

επιχειρήσεων παραμένει σε χαμηλά επίπεδα (κάτω από το 65% στη Βιομηχανία στο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου). Επιπλέον, παρότι αναμένεται καλύτερευση της ζήτησης από το εξωτερικό τους προσεχείς μήνες, κυρίως για παροχή υπηρεσιών, αυτή μάλλον θα διαμορφωθεί συνολικά φέτος κοντά στα περυσινά επίπεδα, ενδεχομένως ελαφρώς υψηλότερα. Συνεπώς, δεν υφίστανται οι προϋποθέσεις προκειμένου να εκδηλωθεί διεύρυνση της **επενδυτικής δραστηριότητας** από τις εγχώριες επιχειρήσεις στους επόμενους μήνες. Άλλωστε, η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών στο τρίτο τρίμηνο και το stress test στα τέλη του έτους, δεν θα μεταβάλλουν την παροχή ρευστότητας από το χαμηλό επίπεδο στο οποίο βρίσκεται καθ' όλο το 2013.

Από την άλλη πλευρά καταγράφεται ανάκαμψη του **διεθνούς ενδιαφέροντος για άμεσες επενδύσεις** στην Ελλάδα, όπως αυτή έχει αποτυπωθεί στην αναγγελία συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων. Όμως η τονωτική επίδρασή τους στην επενδυτική δραστηριότητα αναμένεται να εκδηλωθεί στα τέλη του 2013 και κυρίως από το 2014. Βαρόμετρο του διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος αποτελεί και η πορεία των αποκρατικοποιήσεων / παραχωρήσεων. Τα μέχρι τώρα αποτελέσματα σαφώς υπολείπονται των αναμενόμενων, όμως και σε αυτή τη περίπτωση δεν θα πρέπει να παραβλέπονται οι διεθνείς, δυσμενέστερες των αναμενόμενων συνθήκες. Συνεπώς, οι όποιες ενέργειες έχουν πράγματι τελεσφορήσει στο συγκεκριμένο πεδίο, συνιστούν θετικές και ουσιαστικές εξελίξεις.

Παράγοντας που θα επηρεάσει το επενδυτικό περιβάλλον στην ΕΕ και επομένως στην Ελλάδα είναι και η διαδικασία της τραπεζικής ένωσής της. Η δρομολόγηση της θεσμοθέτησης στην ΕΕ των εργαλείων εξυγίανσης που χρησιμοποιήθηκαν στην περίπτωση των τραπεζικών ιδρυμάτων της Κύπρου, στη βάση της απόφασης του Ecofin της 26^{ης} Ιουνίου, μεταβάλλει σημαντικά την αξιολόγηση του ρίσκου των επενδυτικών τοποθετήσεων στην Ευρώπη, σε χρηματοοικονομικά προϊόντα αλλά και σε παραγωγικές δραστηριότητες. Έως ότου ολοκληρωθούν οι ευρωπαϊκοί και εθνικοί μηχανισμοί υποστήριξης της αναδιάρθρωσης των τραπεζικών ιδρυμάτων και πιστοποιηθεί η δυνατότητα των τραπεζών να έχουν αξιόπιστα σχέδια αντίδρασης, όπως προβλέπεται στην απόφαση της 26^{ης} Ιουνίου, η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος της ΕΕ θα βρίσκεται υπό αξιολόγηση. Βεβαίως, η τραπεζική ένωση αναμένεται να περιορίσει δραστικά στο μέλλον τους κινδύνους από ενδεχόμενη πτώχευση τραπεζικού ιδρύματος με τις πρόνοιες που θα έχουν ληφθεί.

Σε ότι αφορά την **επενδυτική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα**, η υποεκτέλεση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για τέταρτο χρόνο, με μόλις €1,1 δισεκ. δαπάνες στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου, έναντι στόχου €6,85 δισεκ. για ολόκληρο το 2013, σηματοδοτεί την περιορισμένη συμβολή των δημόσιων επενδύσεων στην επενδυτική δραστηριότητα και το 2013. **Υπό τις παραπάνω προοπτικές στις συνιστώσες της επενδυτικής δραστηριότητας και θεω-**

ρώντας ότι η αυξητική επίδραση της δημιουργίας αποθεμάτων στον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου θα αποκλιμακωθεί και προοδευτικά θα αντιστραφεί τα προσεχή τρίμηνα, η πτώση των επενδύσεων αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 10% το 2013.

Στο σκέλος του **εξωτερικού τομέα της οικονομίας**, οι παράγοντες που περιορίζουν την αγοραστική δύναμη και προαναφέρθηκαν θα οδηγήσουν σε περαιτέρω εξασθένιση της ζήτησης για **εισαγωγές**. Η αναιμική επενδυτική δραστηριότητα κρατά σε χαμηλό επίπεδο τις εισαγωγές μηχανημάτων και εξοπλισμού. Στην πλευρά των **εξαγωγών**, η μεγαλύτερη διείσδυση των ελληνικών προϊόντων σε νέες αγορές (πχ. Λατινική Αμερική) και στην Τουρκία θα επιφέρει αύξησή τους, ενώ η σημαντική μείωση των εξαγωγών υπηρεσιών στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος θα μετριαστεί από την υψηλότερη τουριστική κίνηση από το εξωτερικό. **Οι συγκεκριμένες τάσεις στις εξαγωγές και η αρκετά χαμηλότερη ζήτηση εισαγωγών, θα οδηγήσουν σε περαιτέρω περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα το 2013.**

Συνισταμένη των παραπάνω εκτιμήσεων για τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το 2013, αποτελεί η πρόβλεψη του IOBE για ύφεση της ελληνικής οικονομίας το τρέχον έτος της τάξης του 4,8-5,0%, ελαφρώς υψηλότερη από ότι αναμενόταν στα τέλη της περασμένης χρονιάς και στις αρχές του 2013 (-4,6%).

Σημαντικός περιορισμός του ελλείμματος του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο πεντάμηνο του 2013 λόγω χαμηλότερων πληρωμών για τόκους και εκτεταμένων περικοπών στις δαπάνες

Το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού περιορίστηκε στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του τρέχοντος έτους στα €3,8 δισεκ., από €10,8 δισεκ. στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012, χαμηλότερα και από το σχετικό στόχο που είχε τεθεί στον Κρατικό Προϋπολογισμό (4,1 δισεκ.). Ο περιορισμός του ελλείμματος κατά €7 δισεκ. προήλθε κατά κύριο λόγο από τη μείωση των πληρωμών για τόκους (-€5,7 δισεκ.), λόγω του PSI, καθώς και από τη μείωση των πρωτογενών δαπανών κατά €1,7 δισεκ. (από τα 20,7 δισεκ. στα 19 δισεκ.), που είχε σαν αποτέλεσμα τη συρρίκνωση του πρωτογενούς ελλείμματος στα €970 εκατ., από €2,35 δισεκ. στην ίδια περίοδο πέρυσι. Τη μεγαλύτερη πτώση του πρωτογενούς ελλείμματος συγκράτησε η υποχώρηση των εσόδων κατά €500 εκ., σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι προβλέπεται στην Εισηγητική Έκθεση του κρατικού προϋπολογισμού (-2,5% έναντι στόχου για φέτος -0,9%). Σε σχέση με τον στόχο για το φετινό πεντάμηνο όμως, τα έσοδα είναι κατά €555 εκ. περισσότερα.

Αναλυτικότερα σε ότι αφορά την εξέλιξη των εσόδων, τα προερχόμενα από την φορολογία είναι κατά 9,6% λιγότερα στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, με την έκταση της μείωσης να είναι παραπλήσια σε άμεσους και έμμεσους φό-

ρους (-9,0% και -10% αντίστοιχα). Επισημαίνεται ότι η επίτευξη των στόχου για τα έσοδα οφείλεται στο ότι δεν έχουν επιστραφεί προβλεφθέντα ποσά ύψους €555 εκ., ενώ η απορροφητικότητα του ΠΔΕ είναι κατά €228 εκ. υψηλότερη της προγραμματισμένης. Συνολικά, φαίνεται ότι οι στόχοι των εσόδων για το 2013 δύσκολα μπορούν να επιτευχθούν, εάν δεν αποκατασταθεί η είσπραξη των φόρων ακινήτων, ενώ αυξητικά σε αυτά μπορεί να συμβάλλει η υψηλότερη τουριστική κίνηση, εφόσον διενεργηθούν αυξημένοι έλεγχοι για τη βεβαίωση των φόρων και οι μηχανισμοί εσόδων προβούν στις απαραίτητες ενέργειες για την είσπραξη του ΦΠΑ.

Σημαντική όξυνση της ανεργίας για πέμπτο έτος το 2013, αν και σε μικρότερο βαθμό από ότι το 2012

Η ισχυρή ύφεση στην ελληνική οικονομία στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 και στις αρχές του 2013, άσκησε αναπόφευκτα νέες πιέσεις στην απασχόληση, παρά την εκτεταμένη πλέον υιοθέτηση των περυσινών διαρθρωτικών αλλαγών σε εργασιακά ζητήματα από την αγορά εργασίας. Άλλωστε, η άνοδος της **ανεργίας** στο 27,4% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, από 22,6% στο αντίστοιχο τρίμηνο του περασμένου έτους, προήλθε αποκλειστικά από τη μείωση της απασχόλησης κατά 6,3% και όχι από την αύξηση του εργατικού δυναμικού, που περιορίστηκε οριακά (-0,1%). Από την άλλη πλευρά, η ανεργία ανερχόταν σαφώς ταχύτερα στο αρχικό τρίμηνο του 2012, κατά 6,7 εκατοστιαίες μονάδες, με την πτώση της απασχόλησης σε εκείνη την περίοδο να

φθάνει το 8,5%. Η διατήρηση της ύφεσης σε υψηλά επίπεδα κατά μέσο όρο και στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, με ενδεχόμενη σχετική επιβράδυνσή της στο τρίτο τρίμηνο, θα επιφέρει συνέχιση της ανόδου της **ανεργίας**, πιθανότατα όμως με ρυθμό χαμηλότερο του πρώτου τριμήνου. Τη διεύρυνση της ανεργίας πιθανότατα θα συγκρατήσει τους καλοκαιρινούς μήνες, ενδεχομένως και να αντιστρέψει, η αυξημένη εποχική απασχόληση σε τουριστικές επιχειρήσεις λόγω της υψηλότερης σε σχέση με πέρυσι τουριστικής κίνησης από το εξωτερικό. Επιπλέον, επιστροφή μέρος των ανέργων στην αγορά εργασίας, τουλάχιστον πρόσκαιρη, θα προέλθει από την υλοποίηση των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ που εστιάζουν σε αυτούς. **Συνεκτιμώντας τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, αναμένεται άνοδος της ανεργίας στο 27,8% του εργατικού δυναμικού το 2013, οριακά υψηλότερα από ότι είχε προβλεφθεί σε προηγούμενες εκθέσεις.**

Η αρκετά εξασθενημένη ζήτηση συντηρεί τον αποπληθωρισμό

Η εκτεταμένη πτώση της κατανάλωσης των νοικοκυριών, καθώς και της δημόσιας κατανάλωσης έχει οδηγήσει σε πτώση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) από τον περασμένο Μάρτιο, σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Έτσι, η μέση μεταβολή του δείκτη στο πεντάμηνο του 2013 ήταν αρνητική (-0,2%), δηλαδή σημειώθηκε οριακά αποπληθωρισμός στην Ελλάδα, για πρώτη φορά μετά από 45 χρόνια, σε αντίθεση με τον πληθωρισμό 2,0% κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012. Η φθίνουσα εγχώρια ζήτηση

εξαιτίας των αυξανόμενων πιέσεων στα εισοδήματα και της περαιτέρω όξυνσης της ανεργίας θα συνεχίσει να επενεργεί περιοριστικά στις τιμές καθ' όλο το τρέχον έτος. Ανασχετικά σε πληθωριστικές τάσεις θα λειτουργήσει και το «πάγωμα» από τη ΔΕΗ των τιμολογίων στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος χαμηλής τάσης (για νοικοκυριά, επαγγελματίες, επιχειρήσεις), όπως επίσης και οι ελαφρύνσεις στα τιμολόγια ρεύματος μέσης τάσης και υψηλής τάσης, που ανακοινώθηκαν πρόσφατα. Είναι όμως πιθανή και η εκδήλωση αντιρροπων δυνάμεων: Η μεγαλύτερη σε σύγκριση με πέρυσι έλευση ξένων τουριστών αναμένεται να τονώσει τη ζήτηση στις τουριστικές περιοχές, συγκρατώντας την πτώση των τιμών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, με το σχετικά χαμηλό επίπεδο του ΓΔΤΚ στο περυσινό δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου να καθιστά πιθανή την εκδήλωση οριακών πληθωριστικών τάσεων κατά την ίδια περίοδο φέτος. Οι επιδράσεις των παραγόντων που αναφέρθηκαν εκτιμάται ότι θα διαμορφώσουν **τη μέση μεταβολή του ΓΔΤΚ στο -0,4% το 2013, αντί της σταθερότητας τιμών που αναμενόταν νωρίτερα φέτος.**

Ειδική μελέτη IOBE: «Οικονομικός αντίκτυπος από την κατασκευή και τη λειτουργία του αγωγού φυσικού αερίου TAP στην Ελλάδα»

Το IOBE έχει εκπονήσει μελέτη για τις δυνητικές επιδράσεις στην ελληνική οικονομία από την κατασκευή και τη λειτουργία του αγωγού Trans Adriatic Pipeline (TAP). Με βάση τα σχετικά αποτελέσματα προκύπτει ότι από την κατασκευή και λειτο-

υργία του TAP (2015-2068) αναμένεται να δημιουργηθεί συνολική αξία παραγωγής €33-36 δισεκ. στην ελληνική οικονομία, ανάλογα με το αν η προμήθεια των σωληνώσεων του έργου θα γίνει από την Ελλάδα ή από το εξωτερικό. Όμως τουλάχιστον το 70% της επίδρασης θα προέλθει από την κεφαλαιοποίηση της αποκτηθείσας εμπειρίας των προμηθευτών του TAP και από τη διαθεσιμότητα του φυσικού αερίου στη Δυτική Μακεδονία. Όσον αφορά στην απασχόληση, ο TAP αναμένεται να δημιουργήσει κατά μέσο όρο 4.300-4.800 θέσεις εργασίας ετησίως για κατοίκους της Ελλάδας, επί περίπου 54 χρόνια. Κατά την περίοδο κατασκευής του αγωγού η επίδραση στην απασχόληση θα μπορούσε να φθάσει τις 8-10 χιλιάδες θέσεις εργασίας.

Βεβαίως, και τα γεωστρατηγικά οφέλη από το συγκεκριμένο έργο, τα οποία δεν ποσοτικοποιούνται, αναμένεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Επισημαίνεται ωστόσο ότι αυτά τα οφέλη, όπως και όσα εκτιμώνται από τη μελέτη, δεν θα προκύψουν αυτόματα, αλλά απαιτούν κινητοποίηση τόσο σε επίπεδο διαπραγμάτευσης με την κοινοπραξία, όσο και από το εγχώριο επιχειρηματικό σύστημα, προκειμένου αυτό να ενταχθεί ενεργά στην κατασκευή και τη λειτουργία του έργου. Η έκταση και η αποτελεσματικότητα των σχετικών στρατηγικών κινήσεων θα καθορίσουν την έκταση της προκαλούμενης επίδρασης και τελικά το ύψος των ωφελειών για την Ελλάδα.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Η μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας αναμένεται να παρουσιάσει τάσεις σταθεροποίησης το 2013 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με το σχετικό ρυθμό να διαμορφώνεται στο 3,1% (έναντι 3,0% το 2012), σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ωστόσο, η συγκεκριμένη εκτίμηση για την παγκόσμια ανάπτυξη είναι ηπιότερη σε σχέση με την πρόβλεψη στα τέλη του 2012 (3,3%). Από την άλλη πλευρά, διαγράφονται, τουλάχιστον προς το παρόν, σαφώς καλύτερες προοπτικές για την οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως κατά το 2014, με αποτέλεσμα να αναμένεται επιτάχυνση του ρυθμού αύξησής της στο 3,8%. Βεβαίως, και αυτή η πρόβλεψη περιβάλλεται από ορισμένες αβεβαιότητες. Ειδικότερα, υφίσταται σημαντική διάσταση σε επίπεδο χωρών ως προς τους ρυθμούς ανάπτυξης, ακόμα και εντός των ίδιων οικονομικών περιφερειών, η οποία αποτυπώνει το διαφοροποιημένο αντίκτυπο της παγκόσμιας οικονομικής επιβράδυνσης των προηγούμενων ετών σε κάθε οικονομία, τις διαφορετικές επιλογές οικονομικής πολιτικής σε κάθε χώρα, αλλά και τις διαρθρωτικές παθογένειές της. Ακολούθως, μεταξύ των χωρών παρουσιάζονται σημαντικές διαφορές ως προς τις οικονομικές προοπτικές τους. Κομβική παράμετρος της τάσης στην παγκόσμια οικονομία θα είναι και το επόμενο έτος η πορεία της Ευρωζώνης, υπό την επίδραση των εφαρ-

μοζόμενων προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής και του αντίκτυπού τους σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο.

Σε επίπεδο εξελίξεων την τρέχουσα περίοδο, οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, κυρίως της Ασίας, συνεχίζουν να συνιστούν τον κινητήριο μοχλό της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Πάντως, τα πρόσφατα στοιχεία για τη Κίνα υποδηλώνουν πως η ανάπτυξή της έχει μετριάσει συγκριτικά με τις επιδόσεις που είχε καταγράψει στο δεύτερο μισό της προηγούμενης δεκαετίας. Επιπλέον, οι αναδυόμενες οικονομίες με στενές σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως αυτές τις Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Χωρών, σημείωσαν σημαντική επιβράδυνση το 2012, λόγω του αντίκτυπου της ύφεσης στις χώρες της ΕΕ. Αστάθμητο παράγοντα με υψηλή μεταβλητότητα αποτελούν εκ νέου οι εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και στη Βόρεια Αφρική, καθώς κλιμακώνονται και πάλι οι συγκρούσεις ή/και οι πολιτικές ανακατατάξεις στο εσωτερικό των χωρών της περιοχής (νέα εξέγερση στην Αίγυπτο, νέα κυβέρνηση στο Ιράν κα.). Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, οι ΗΠΑ διατηρούνται σε τροχιά μεγέθυνσης και στις αρχές του 2013, με ελαφρώς χαμηλότερη ταχύτητα από ότι το 2012 και βασικό πυλώνα της ανάπτυξης τη βαθμιαία ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, που έχει θετικό αντίκτυπο στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και την ανάπτυξη του στεγαστικού τομέα. Ευρύτερα, η διακύμανση του σύνθετου διεθνούς δείκτη PMI στο πρώτο πεντάμηνο του 2013, ο οποίος παραμένει πάνω από τις 50 μονάδες, με τάση ήπιας αύξησης, αφή-

νει ανοικτό το ενδεχόμενο μίας ήπιας επέκτασης της παγκόσμιας παραγωγής, η οποία θα εκπορεύεται από αμφότερου τους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών.

Στην Ευρώπη, παρά την παρατεταμένη πολιτική αστάθεια στην Ιταλία και την απρόσμενη αναδιάρθρωση του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου τον Μάρτιο, με μη συμβατικά μέχρι τότε εργαλεία (συμμετοχή μετόχων - ομολογιούχων-καταθετών, πώληση δραστηριοτήτων σε άλλες χώρες), στο πλαίσιο της ένταξης της χώρας σε μηχανισμό χρηματοδότησης από την ΕΕ και το ΔΝΤ, δεν προκλήθηκε αναστάτωση στις χρηματοπιστωτικές αγορές, όπως διαφαίνεται από τη μετέπειτα διακύμανση των spreads στα επιτόκια των κρατικών ομολόγων. Μια πιθανή αιτία αυτής της εξέλιξης είναι ο σχετικά περιορισμένος βαθμός έκθεσης των ευρωπαϊκών τραπεζών στο τραπεζικό σύστημα της Κύπρου και σε προϊόντα του. Επίσης, εκτιμάται ότι συνέβαλαν σταθεροποιητικά οι εν εξελίξει διεργασίες για την επίτευξη τραπεζικής ένωσης της ΕΕ, η οποία αναμένεται να περιορίσει δραστικά τους κινδύνους από ενδεχόμενη πτώχευση τραπεζικού ιδρύματος στο μέλλον με τις πρόνοιες που λαμβάνει για την αντιμετώπιση των τραπεζικών κρίσεων (ύπαρξη πιστοποιημένου σχεδίου αντίδρασης από κάθε τράπεζα, Σύστημα Εγγύησης Καταθέσεων σε κάθε χώρα κα.) και την αποσύνδεση της κάλυψής τους από το δημόσιο χρέος. Βασικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της τραπεζικής ενοποίησης αποτελούν η ενιαία τραπεζική εποπτεία από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το κοινό πλαίσιο εξυγι-

ανσης των τραπεζικών ιδρυμάτων και το ενιαίο πλαίσιο εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων. Από την άλλη πλευρά, η γενίκευση των μέσων ανακεφαλαιοποίησης που χρησιμοποιήθηκαν στην περίπτωση της Κύπρου επηρεάζει μεσοπρόθεσμα, μέχρι να ολοκληρωθούν οι διαδικασίες για την τραπεζική ένωση, την αξιολόγηση του ρίσκου των επενδύσεων σε χρηματοοικονομικά προϊόντα στην Ευρώπη, αλλά και σε παραγωγικές δραστηριότητες.

Αναλυτικότερα, σε ό,τι αφορά την πορεία των σημαντικότερων οικονομιών παγκοσμίως στις αρχές του 2013 και στις προβλέψεις για το σύνολο του τρέχοντος έτους:

Στις **ΗΠΑ** το ΑΕΠ κατά το πρώτο τρίμηνο του 2013 κινήθηκε ανοδικά σημειώνοντας αύξηση 1,8% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, ενώ σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 0,6%. Στο σύνολο του 2012 η οικονομία των ΗΠΑ σημείωσε ανάπτυξη της τάξης 2,2%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις εαρινές της εκτιμήσεις προβλέπει για το 2013 μικρή επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης, στο 1,9%. Σε γενικές γραμμές, η ιδιωτική κατανάλωση διατηρήθηκε σε σχετικά ικανοποιητικό επίπεδο στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου φέτος, παρά την αύξηση των φόρων που εφαρμόστηκε κατόπιν της συμφωνίας για το «δημοσιονομικό γκρεμό» (fiscal cliff) που είχε σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Η ανάκαμψη στο στεγαστικό τομέα συνεχίζεται, με τις τιμές των κατοικιών τον Ιανουάριο του 2013 να αυξάνονται για δωδέκατο διαδοχικό μήνα, ενώ καταγράφηκε ιστορι-

κό υψηλό επίπεδο ρυθμού αύξησης σε ετήσια βάση (8,1%) από τα μέσα του 2006. Έτσι, η οικονομική δραστηριότητα στην κατασκευή κατοικιών έχει επανέλθει σχεδόν στα επίπεδα του 2008. Η μικρή επιβράδυνση της ανάπτυξης στο αρχικό τρίμηνο φέτος οφείλεται κυρίως στη συρρίκνωση του λιανικού εμπορίου. Αναφορικά με τη νομισματική πολιτική, αυτή παραμένει χαλαρή, υποστηρίζοντας την ανάπτυξη της αμερικάνικης οικονομίας, παρά την αναγνώριση των αυξανόμενων κινδύνων που αυτή εγκυμονεί.

Σχετικά με την αγορά εργασίας, η δημιουργία θέσεων εργασίας αυξήθηκε στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 (με 201.000 νέες θέσεις εργασίας κατά μέσο όρο μηνιαίως), τάση που διατηρήθηκε και στους δύο πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους (208.000 νέες θέσεις εργασίας κατά μέσο όρο μηνιαίως). Επισημαίνεται ότι το ποσοστό ανεργίας υποχώρησε τον Μάρτιο στο 7,6%, επίπεδο που είναι το χαμηλότερο από τον Δεκέμβριο του 2008. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος από τη βελτίωση του δείκτη ανεργίας προέρχεται κυρίως από την περαιτέρω συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού. Επιπλέον, η δημοσιονομική πολιτική στις ΗΠΑ συνεχίζει να δημιουργεί αβεβαιότητα και να αποτελεί τη μεγαλύτερη πιθανή εστία οικονομικών διαταραχών από το εσωτερικό της χώρας, ιδιαίτερα όσο κλιμακώνεται ο δημόσιος διάλογος για τον προϋπολογισμό του 2014 και πλησιάζουν οι νέες διαπραγματεύσεις στο Κογκρέσο για το ανώτατο όριο χρέους. Οι βασικοί άξονες στους οποίους κινούνται οι προτάσεις της κυβέρνησης για τον προϋπολογισμό είναι η πραγ-

ματοποίηση περικοπών σε δαπάνες για ορισμένα κοινωνικά προγράμματα και η επιβολή επιπρόσθετων φόρων.

Το ΑΕΠ στην **Ιαπωνία** παρέμεινε αμετάβλητο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2013 σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, ενώ έναντι του αμέσως προηγούμενου τριμήνου παρουσίασε αύξηση κατά 0,9%. Στο σύνολο του 2013 η ιαπωνική οικονομία αναμένεται να αναπτυχθεί κατά 1,4%, παρουσιάζοντας μικρή επιβράδυνση σε σχέση με το 2012, όταν το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,0%. Πάντως, οι πρόσφατες προβλέψεις για την ανάπτυξη της ιαπωνικής οικονομίας έχουν βελτιωθεί αισθητά σε σχέση με τις αντίστοιχες εκτιμήσεις στις αρχές του 2013, σύμφωνα με τις οποίες η άνοδος του ΑΕΠ θα διαμορφωνόταν στην περιοχή του 1,0%. Η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική, με σημαντική αύξηση δημόσιων επενδύσεων, η διευκόλυνση των χρηματοδοτικών συνθηκών (χαμηλό κόστος δανεισμού), καθώς και η προβλεπόμενη βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων αναμένεται να υποστηρίξουν περαιτέρω την ανάπτυξη της Ιαπωνίας κατά το δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.

Πάρα ταύτα, το ζήτημα του αποπληθωρισμού εξακολουθεί να υφίσταται, με την Κεντρική Τράπεζα της Ιαπωνίας να διαβεβαιώνει πως θα προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου η ιαπωνική οικονομία να εξέλθει από αυτόν, σηματοδοτώντας έτσι ότι προτίθεται, εφόσον καταστεί αναγκαίο, να προβεί σε ακόμα πιο επιθετική νομισματική πολιτική. Ο στόχος για πληθωρισμό 2% θα εξαρτηθεί από την αύξηση του φόρου κατανάλωσης που θα

ισχύσει το επόμενο έτος, από την αύξηση των τιμών στις εισαγωγές και από την αντιστροφή της αρνητικής μεταβολής στους ονομαστικούς μισθούς. Ευρύτερα, ο βασικός κίνδυνος που ελλοχεύει για την οικονομία της Ιαπωνίας είναι πως η νομισματική πολιτική της δεν συμπληρώνεται επαρκώς από την απαιτούμενη δημοσιονομική σταθεροποίηση και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις. Επιπλέον, παρά τα χαμηλό κόστος δανεισμού σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, το αυξανόμενο δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ εξακολουθεί να αποτελεί εν δυνάμει εστία υψηλού κινδύνου για τη σταθερότητα της οικονομίας της χώρας. Συνεπώς, καθίσταται αναγκαία η άμεση αντιμετώπιση της ανόδου του χρέους, για παράδειγμα μέσω της κατάρτισης ενός ισχυρού και αξιόπιστου σχεδίου δημοσιονομικής προσαρμογής. Ευνόητα, και οι ανεπαρκείς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στην οικονομία θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τις προοπτικές μεγέθυνσης στην Ιαπωνία και τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους της.

Στη **Κίνα** ο ρυθμός ανάπτυξης στο πρώτο τρίμηνο του 2013 διαμορφώθηκε στο 7,7%, παρουσιάζοντας έτσι οριακή επιβράδυνση σε σχέση με το καταληκτικό τρίμηνο του 2012, όταν η αύξηση του ΑΕΠ είχε προσεγγίσει το 7,9%. Όμως στο σύνολο του 2013 εκτιμάται πως η θετική μεταβολή του ΑΕΠ θα διαμορφωθεί στο 8%. Η κατανάλωση (δημόσια και ιδιωτική) αναμένεται να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στη μεγέθυνση της Κίνας το 2013, εξαιτίας: α) της ταχείας αύξησης των μισθών που θα αυξήσουν το εισόδημα των νοικοκυριών, β) της διατήρησης θετικών

επιτοκίων, που καθιστά αρκετά πιθανή την αύξηση των κερδών των νοικοκυριών από καταθέσεις, γ) των μέτρων άμεσης κρατικής υποστήριξης για την ενθάρρυνση της «πράσινης» κατανάλωσης. Πρόκληση για ταχεία ανάπτυξη της Κίνας στα προσεχή χρόνια αποτελεί η διατήρηση της καταναλωτικής ζήτησης σε υψηλά επίπεδα, σε συνδυασμό όμως με την υποστήριξη και τη διεύρυνση των επενδυτικών δραστηριοτήτων.

Η **Ρωσία** ανέκαμψε γρήγορα από την απότομη μείωση στο ΑΕΠ το 2009, όμως η αναπτυξιακή δυναμική της φαίνεται προσφάτως εξασθενημένη, εξαιτίας της επιβράδυνσης στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα και επομένως στην κατανάλωση ενέργειας, που αποτελεί ένα από τα κύρια εξαγωγικά της προϊόντα, αλλά και λόγω των διαρθρωτικών υστερήσεων που χαρακτηρίζουν τη ρώσικη οικονομία. Στο σύνολο του 2013 η Ρωσία προβλέπεται να αναπτυχθεί κατά 3,3%. Ωστόσο, λόγω της αδύναμης ανάπτυξης στο πρώτο τρίμηνο του 2013, η επαλήθευση αυτών των προβλέψεων προϋποθέτει την επιτάχυνση της οικονομικής δραστηριότητας στο υπόλοιπο του 2013. Η ιδιωτική κατανάλωση συνέχισε να συνιστά τη βασική κινητήρια δύναμη ανάπτυξης της οικονομίας καθ' όλη τη διάρκεια του 2012, ενώ οι επενδύσεις παρουσίασαν επιβράδυνση και η δημόσια κατανάλωση παρέμεινε σταθερή. Τα διαθέσιμα δεδομένα σε μηνιαία βάση για το πρώτο δίμηνο του 2013 επιβεβαιώνουν τη διατήρηση αυτής της τάσης ενώ το Μάρτιο φαίνεται πως οι επενδύσεις και η δημόσια κατανάλωση εμφανίζουν σε κάποιο βαθμό ανάκαμψη. Στο

Συνεπώς, παρά το γεγονός πως η δυναμική μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας φαίνεται να καθυστερεί, εμφανίζονται ολοένα και περισσότερες ενδείξεις που εδραιώνουν την άποψη πως δεν θα εξασθενήσει σε χαμηλότερο επίπεδο.

Από την άλλη πλευρά, οι προβλέψεις για το βαθμό οικονομικής ανάπτυξης φαίνεται πως διαφοροποιούνται μεταξύ των σημαντικότερων οικονομικών ζωνών (πίνακας 2.3). Πιο συγκεκριμένα, στη Βόρειο Αμερική ο δείκτης οικονομικού κλίματος καταγράφει οριακή βελτίωση και διαμορφώθηκε στις 87,0 μονάδες, έναντι 86,2 μονάδων κατά το προηγούμενο τρίμηνο. Συνεχίζει όμως να κινείται χαμηλότερα από το μέσο όρο του στην τελευταία δεκαπενταετία (91,6 μονάδες). Η ισχνή αύξηση των 0,8 μονάδων στη **Βόρειο Αμερική** εκπορεύεται κυρίως από τις περισσότερο θετικές αξιολογήσεις για την παρούσα οικονομική κατάσταση. Στον αντίποδα, οι οικονομικές προσδοκίες για το επόμενο εξάμηνο εμφανίζονται λιγότερο αισιόδοξες σε σχέση με τις αντίστοιχες στο πρώτο τρίμηνο του 2013. Παρά την οριακή βελτίωση του δείκτη, η τρέχουσα οικονομική κατάσταση στις ΗΠΑ κρίνεται ότι δεν έχει φτάσει ακόμα σε ικανοποιητικό επίπεδο και τούτο διότι σύμφωνα με τους εμπειρογνώμονες που συμμετέχουν στην έρευνα το πιο σημαντικό οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η οικονομία των ΗΠΑ, η ανεργία, δεν έχει αντιμετωπιστεί επαρκώς. Έπονται σε σημασία τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα.

Στη **Δυτική Ευρώπη** ύστερα από μία κατακόρυφη άνοδο του δείκτη οικονομικού

κλίματος στο πρώτο τρίμηνο του 2013, η άνοδος του συνεχίζεται σε μικρή έκταση και κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, φθάνοντας έτσι τις 96,3 μονάδες. Ωστόσο ο δείκτης συνεχίζει να υπολείπεται έναντι του μακροχρόνιου μέσου όρου του (104,7 μονάδες). Η ήπια βελτίωσή του προήλθε από τις ελαφρώς πιο θετικές οικονομικές προσδοκίες για τους επόμενους έξι μήνες, ενώ οι αξιολογήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση παρουσιάζονται για μία ακόμα φορά μη ενθαρρυντικές. Στην Ευρωζώνη δεν επικρατεί αισιοδοξία, όμως αναμένεται κάποια βελτίωση του οικονομικού κλίματος κατά τους επόμενους έξι μήνες. Γενικά, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην Ευρωζώνη παραμένει αμετάβλητος στις 95,1 μονάδες και ως εκ τούτου συνεχίζει να κινείται σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα από το μακροπρόθεσμο μέσο όρο των 108,0 μονάδων της περιόδου 1997-2012..

Σε αντίθεση με τις μικρές βελτιώσεις που καταγράφονται στις οικονομικές ζώνες της Δυτικής Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής, στην **Ασία** παρατηρείται μία ισχυρή αύξηση του δείκτη οικονομικού κλίματος, της τάξεως των 8,7 μονάδων. Η σημαντική αυτή άνοδος οφείλεται σε αμφότερες τις πολύ πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις για την παρούσα οικονομική κατάσταση και στις ευοίωνες οικονομικές προσδοκίες για το επόμενο εξάμηνο. Είναι αξιοσημείωτο πως ο δείκτης βρέθηκε στο υψηλότερο επίπεδο του από τα τέλη του 2010, ενδεικτικό της αισιοδοξίας που εμφανίζεται για την οικονομική δραστηριότητα στην παρούσα φάση στην Ασία.

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	II/11	III/11	IV/11	I/12	II/12	III/12	IV/12	I/13	II/13
Οικονομικό Κλίμα	107,7	97,7	78,7	82,4	95,0	85,1	82,4	94,1	96,8
Παρούσα Κατάσταση	108,4	99,1	86,0	84,1	87,9	78,5	76,6	80,4	84,1
Προσδοκίες	107,0	96,5	71,9	80,7	101,8	91,2	87,7	107,0	108,8

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.12, No. 02/ May 2013

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	II/11	III/11	IV/11	I/12	II/12	III/12	IV/12	I/13	II/13
Βόρεια Αμερική	98,7	81,2	69,5	87,9	95,4	81,2	80,3	86,2	87,0
Δυτική Ευρώπη	115,1	105,2	81,4	82,4	99,3	89,3	83,4	94,3	96,3
Ασία	101,8	94,7	77,2	74,6	90,4	83,3	81,6	97,4	106,1

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.12, No. 02/ May 2013

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Η ύφεση στην Ευρωζώνη διατηρήθηκε και στο αρχικό τρίμηνο του 2013, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, με το ΑΕΠ να μειώνεται κατά 1,1% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, ενώ ως προς το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο υποχώρησε κατά 0,2%. Στην ΕΕ-27 ισχύουν παρόμοιες τάσεις, καθώς το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 0,7% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, ενώ σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο το ΑΕΠ επιδεινώθηκε κατά 0,1%.¹

Εκ των 24 χωρών-μελών της ΕΕ-27 για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία ανα-

φορικά με τη μεταβολή του ΑΕΠ στο εξαεταζόμενο χρονικό διάστημα, η πλειονότητα αυτών, 14 χώρες, εμφάνισαν ύφεση σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Οι χώρες με την υψηλότερη ύφεση ήταν η Ελλάδα (-5,6%), η Κύπρος (-4,1%), η Πορτογαλία (-4,0%) και η Σλοβενία (-3,3%). Στον αντίποδα, οι χώρες που σημείωσαν τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης ήταν η Λετονία (5,6%), η Λιθουανία (4,1%) και η Ρουμανία (2,2%).

Στο πλαίσιο των πρόσφατων πολιτικοοικονομικών εξελίξεων, η σημαντικότερη τρέχουσα εξέλιξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση κρίνεται πως είναι η επιχειρούμενη τραπεζική ενοποίησή της, όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη υποενότητα. Η σχετική διαδικασία βρίσκεται σε αρχικό στάδιο.

¹ Eurostat, news release 86/2013

Τον περασμένο Μάρτιο συμφωνήθηκε μεταξύ του Ευρ. Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρ. Επιτροπής το νομικό πλαίσιο για τον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό των τραπεζών της ΕΕ². Στο συμβούλιο του Ecofin της 26^{ης} Ιουνίου υπήρξε πολιτική συμφωνία μεταξύ των υπουργών οικονομικών της ΕΕ για τη λήψη προληπτικών μέτρων για την αντιμετώπιση της πτώχευσης τραπεζών σε εθνικό επίπεδο, για τη διαδικασία εξυγίανσης / αναδιάρθρωσης προβληματικών τραπεζών, περιλαμβανομένων των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για την εξυγίανση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου, καθώς και για την εγγύηση των καταθέσεων από τα κράτη της ΕΕ. Στο πλαίσιο εξυγίανσης των τραπεζών ειδικά για τις χώρες της Ευρωζώνης εντάσσεται και η απόφαση του Eurogroup της 20/6, σχετικά με τα κεφάλαια που θα μπορεί υπό προϋποθέσεις να διαθέσει ο μηχανισμός ESM για την ανακεφαλαιοποίησή τους.

Βεβαίως, όπως επίσης αναφέρθηκε, η θεσμοθέτηση στην ΕΕ των εργαλείων εξυγίανσης που χρησιμοποιήθηκαν στην περίπτωση των τραπεζικών ιδρυμάτων της Κύπρου, καθώς και το γεγονός ότι οι τράπεζες της ΕΕ, αλλά και κρατικοί και κοινοτικοί φορείς πρέπει να προβούν σε μια σειρά απαραίτητων ενεργειών και διαδικασιών για την υλοποίηση της τραπεζικής ένωσης, μεταβάλλει σημαντικά την αξιολόγηση του ρίσκου των επενδυτικών τοποθετήσεων στην Ευρώπη, τουλάχιστον έως την ολοκλήρωση των παραπάνω. Όμως η τραπεζική ένωση αναμένεται να

περιορίσει δραστικά τους κινδύνους από ενδεχόμενη πτώχευση τραπεζικού ιδρύματος στο μέλλον με τις πρόνοιες που θα έχουν ληφθεί.

Τα τεκταινόμενα στις χώρες της Ευρωζώνης που εφαρμόζουν προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής παραμένουν εστίες εξελίξεων στο εσωτερικό της, πολιτικών και θεσμικών. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τα πρόσφατα πολιτικά γεγονότα στην Πορτογαλία και στην Ελλάδα, που αναδεικνύουν και πάλι τον κίνδυνο αναταράξεων, πρόσκαιρων ή και παρατεταμένων, κατά τη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής. Πέρα από τις εξελίξεις, ενδεχομένως τις ανακατατάξεις που τέτοια γεγονότα προξενούν στο εσωτερικό πολιτικό σύστημα, έχουν σε κάθε περίπτωση επιπτώσεις και στην εμπιστοσύνη απέναντι στις προοπτικές της Ευρωζώνης.

Εστιάζοντας στις τάσεις και τις προοπτικές γύρω από την οικονομική δραστηριότητα στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη στη συνέχεια του 2013, οι πιο πρόσφατες διαθέσιμες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταλήγουν σε ύφεση της τάξης 0,4% στην Ευρωζώνη φέτος.³ Αντίστοιχα, προβλέπεται για την ΕΕ-27 οριακή ύφεση 0,1% για το σύνολο του 2013. Δεδομένων των ρυθμών μεταβολής στο πρώτο τρίμηνο φέτος, αμφότερες οι εκτιμήσεις κρίνονται αισιόδοξες. Σε επίπεδο κρατών-μελών για το 2013, προβλέπεται σημαντική πτώση του ΑΕΠ στην Κύπρο (-8,7%), στην Ελλάδα (-4,2%), στην Πορτογαλία (-2,3%) και στη Σλοβενία (-2,0%). Στον αντίποδα, κυρίως οι οικονομίες που βρίσκονται σε

² Δεν έχει λάβει επίσημη έγκριση από τα κράτη-μέλη της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

³ European Economic Forecast, Spring 2013, European Commission, May 2013

στάδιο μετάβασης αναμένεται να επιτύχουν το 2013 τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Η Λετονία εκτιμάται ότι θα αναπτυχθεί κατά 3,8%, η Λιθουανία κατά 3,1% και η Εσθονία κατά 3,0%.

Χρήσιμη πληροφόρηση για τη δυναμική της οικονομικής δραστηριότητας στην ΕΕ προκύπτει από την ανάλυση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ της (πίνακας 2.4).

Συγκεκριμένα, οι καθαρές εξαγωγές αναμένεται να αποτελέσουν και για το 2013 το βασικό κινητήριο μοχλό της παραγωγικής δραστηριότητας στη γηραιά ήπειρο. Στο πεδίο των **εξαγωγών** αγαθών και υπηρεσιών, η ευρωπαϊκή οικονομία προβλέπεται να επωφεληθεί από την αναμενόμενη ήπια ισχυροποίηση της παγκόσμιας ζήτησης και των εμπορικών ροών. Η διεύρυνση των εξαγωγών αναμένεται να φτάσει το 2,2% στην Ευρωζώνη και στο 2,0% στην ΕΕ-27. Ωστόσο, εξαιτίας της χαμηλής επιτάχυνσης της παγκόσμιας οικονομίας στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 αλλά και της ανατίμησης του ευρώ στις αρχές του 2013, οι συγκεκριμένες προβλέψεις είναι λιγότερο αισιόδοξες σε σχέση με τις αντίστοιχες στις αρχές του 2013.

Αναφορικά με το έτερο βασικό σκέλος του εμπορικού ισοζυγίου, η αδύναμη καταναλωτική ζήτηση συνεχίζει να αποτελεί το βασικό ανασχετικό παράγοντα στις **εισαγωγές** αγαθών και υπηρεσιών. Το 2013 η μεταβολή των εισαγωγών αναμένεται να έχει θετικό πρόσημο, σε αντίθεση με το 2012, αλλά θα είναι οριακή, της τάξης του 0,5% στην Ευρωζώνη και του 0,8% στην ΕΕ-27.

Ως εκ τούτου, καθώς η αύξηση των εξαγωγών υπερβαίνει σημαντικά εκείνη των εισαγωγών τουλάχιστον το τρέχον έτος, η καθαρή εξωτερική ζήτηση θα συνεχίσει φέτος να έχει θετική συνεισφορά στο Α-ΕΠ.

Η **κατανάλωση των νοικοκυριών** θα υποχωρήσει ελαφρά το 2013 σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κατά 0,9% στην Ευρωζώνη και 0,4% στην ΕΕ-27. Αυτή η αρνητική τάση οφείλεται πρωτίστως στην κατακόρυφη πτώση στο πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα. Άλλωστε, παρά τη βελτίωση που εμφανίζει η καταναλωτική εμπιστοσύνη, τα επίπεδα στα οποία κινείται παραμένουν χαμηλά, σε σχέση με το μακροπρόθεσμο μέσο επίπεδό της.

Σε ότι αφορά τη **δημόσια κατανάλωση**, εκτιμάται ότι θα παραμείνει αμετάβλητη το 2013 στην Ευρωζώνη, αντανακλώντας την επίδραση των εφαρμοζόμενων περιοριστικών δημοσιονομικών πολιτικών σε πολλές από τις χώρες της, ενώ αναμένεται να παρουσιάσει ισχνή ανάπτυξη στην ΕΕ-27, της τάξης του 0,2%.

Η πτωτική πορεία των **επενδύσεων** στο πρώτο τρίμηνο φέτος αναμένεται να συνεχιστεί στο υπόλοιπο της χρονιάς, φθάνοντας το 2,6% στην ΕΖ-17 και το 1,7% στην ΕΕ-27. Ωστόσο η μείωσή τους θα είναι ηπιότερη σε σχέση με το 2012 (-4,1% και -2,8% αντίστοιχα). Τις αρνητικές μεταβολές προκαλούν κυρίως η χαμηλή τελική ζήτηση, η υψηλή αβεβαιότητα και η πιστωτική ασφυξία προς μη-πιστωτικούς οργανισμούς που υφίσταται σε ορισμένα κράτη-μέλη. Από το δεύτερο

μισό του 2013 εκτιμάται σταδιακή ανάκαμψη των επενδύσεων, που θα εκπορεύεται κυρίως από τις επενδύσεις σε εξοπλισμό ενώ οι επενδύσεις σε κατασκευές θα συνεχίσουν να είναι περιορισμένες.

Η διατήρηση της ύφεσης στην Ευρώπη αναμφίβολα συνεχίζει να έχει ισχυρή αρνητική επίδραση στην αγορά εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσοστά **ανεργίας** παρουσιάζουν σημαντική επιδείνωση τα τελευταία δύο έτη, λόγω της διαρκώς φθίνουσας οικονομικής δραστηριότητας και των αλληπάλληλων διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας, οι οποίες υλοποιούνται από αρκετά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης. Τον Μάρτιο η ανεργία κατέγραψε νέο ιστορικό υψηλό επίπεδο τόσο στην Ευρωζώνη (12,1%) όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (10,9%). Ακολούθως, το ποσοστό ανεργίας στην EZ-17 προβλέπεται να διευρυνθεί στο 12,2% το 2013, από 11,4% πέρυσι. Αντίστοιχα, η ανεργία στην ΕΕ-27, που πέρυσι ήταν της τάξης του 10,5%, προβλέπεται να ανέλθει στο 11,1% το 2013. Εν κατακλείδι, στο εγγύς μέλλον δεν κρίνεται ιδιαίτερα πιθανή μια τάση σημαντικής μεταβολής των υφιστάμενων δυσμενών δεδομένων στην αγορά εργασίας της ΕΕ.

Η εξασθένιση της καταναλωτικής ζήτησης που καταγράφηκε παραπάνω ασκεί περιοριστικές πιέσεις στον **πληθωρισμό**. Η επιβράδυνση της αύξησης του δείκτη τιμών καταναλωτή που ξεκίνησε κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2012 συνεχίζεται και στις αρχές του 2013. Η χαμηλότερη από την αναμενόμενη αυξητική επίδραση των τιμών ενέργειας στον πληθωρισμό αποτέλεσε τη βασική αιτία για την υπο-

χώρησή του κάτω από το όριο του 2% στην Ευρωζώνη ήδη από το πρώτο τρίμηνο του 2013, βάζοντας έτσι τέλος σε μία περίοδο 9 τριμήνων με πληθωρισμό υψηλότερο από το συγκεκριμένο επίπεδο, το οποίο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είχε θέσει ως όριο για σταθερότητα τιμών. Τον Ιούνιο ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 1,6%, ενώ τον προηγούμενο μήνα είχε προσεγγίσει το 1,4%, επιβεβαιώνοντας έτσι τη τάση σταθεροποίησης του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη κάτω του 2%. Παρόμοια είναι η τάση στην ΕΕ-27, όπου από τον Μάρτιο παρατηρείται μείωση του πληθωρισμού κάτω από το 2%, ενώ η φθίνουσα πορεία επιβεβαιώνεται και στους επόμενους μήνες για τους οποίους υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία (1,3% τον Απρίλιο και 1,4% το Μάιο). Σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο πληθωρισμός προβλέπεται να επιβραδυνθεί το 2013 στο 1,8% στην ΕΕ-27 και στο 1,6% στην Ευρωζώνη. Ωστόσο, ο δομικός πληθωρισμός αναμένεται να διατηρηθεί σχεδόν σταθερός διότι η αναιμική εγχώρια ζήτηση αντισταθμίζει τις αυξήσεις σε έμμεσους φόρους που παρατηρούνται σε αρκετά κράτη-μέλη.

Ως προς τις **δημοσιονομικές επιδόσεις**, αρχίζουν να γίνονται περισσότερο αισθητά τα αποτελέσματα της αυστηρής δημοσιονομικής εξυγίανσης σε αρκετά κράτη-μέλη της Ευρωζώνης στο επίπεδο των κρατικών ελλειμμάτων: το 2013 αναμένεται μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης στην EZ-17 οριακά κάτω του 3% του ΑΕΠ (ενώ το 2012 ήταν 3,7%). Παρόμοιες τάσεις προβλέπονται στην ΕΕ-27, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του ελλείμματος

της γενικής κυβέρνησης στο 3,4% το 2013, έναντι επιπέδου 4,0% το 2012. Στον αντίποδα, η διατήρηση της ύφεσης, κυρίως στην ευρωπαϊκή περιφέρεια και οι υψηλές δαπάνες για τόκους, αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση του χρέους γενικής κυβέρνησης ως ποσοστού του ΑΕΠ στην ΕΖ-17 το τρέχον έτος, στο 95,5% (έναντι 92,7% το 2012). Ομοίως, στην Ευρωπαϊκή Ένωση το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να προσεγγίσει το 2013 το 89,8% του ΑΕΠ, ενώ το 2012 δεν ξεπερνούσε το 86,9%.

Η διατήρηση της ύφεσης στην Ευρωζώνη από τη μια πλευρά και η βελτίωση του κλίματος σε καταναλωτές και σε επιχειρήσεις από την άλλη, που αποτυπώνονται σε πρόδρομους δείκτες, όπως ο δείκτης οικονομικής δραστηριότητας €-COIN και ο δείκτης οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG EGFIN), δημιουργούν μια μεικτή εικόνα για την αναμενόμενη πορεία της οικονομίας της ΕΕ και της Ευρωζώνης το προσεχές χρονικό διάστημα.

Πίνακας 2.4

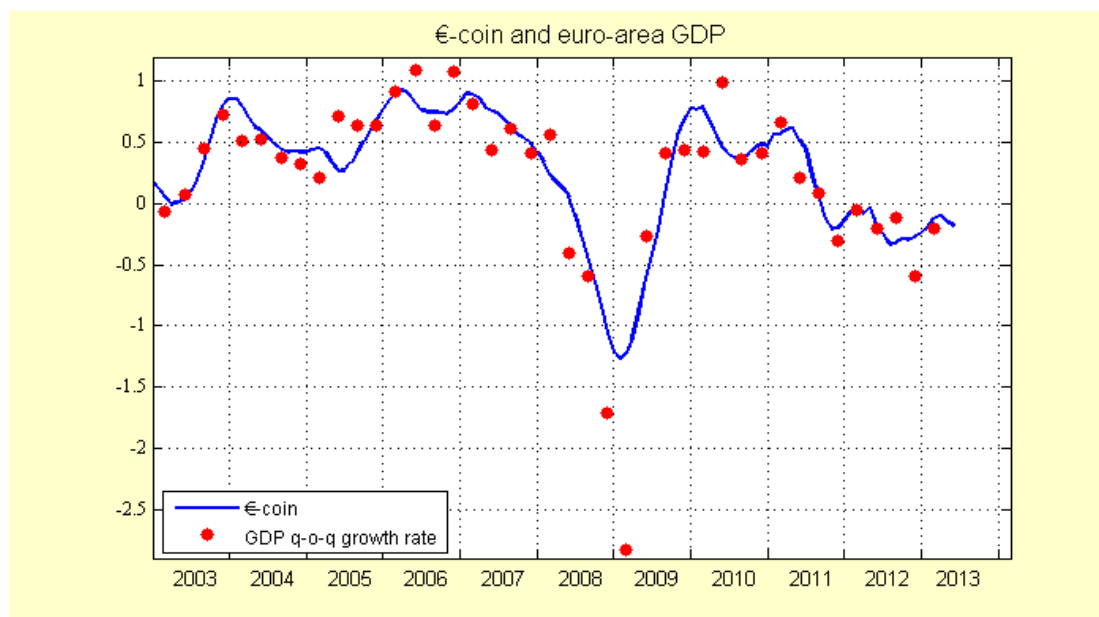
Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-27			Ευρωζώνη		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
ΑΕΠ	-0,3	-0,1	1,4	-0,6	-0,4	1,2
Ιδιωτική Κατανάλωση	-0,7	-0,4	1,0	-1,3	-0,9	0,7
Δημόσια Κατανάλωση	0,1	0,2	0,4	-0,4	0,0	0,5
Επενδύσεις	-2,8	-1,7	2,6	-4,1	-2,6	2,3
Απασχόληση	-0,3	-0,4	0,4	-0,9	-0,7	0,3
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,5	11,1	11,1	11,4	12,2	12,1
Πληθωρισμός	2,6	1,8	1,7	2,5	1,6	1,5
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	2,3	2,0	4,9	2,7	2,2	4,9
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-0,3	0,8	4,5	-0,9	0,5	4,7
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-4,0	-3,4	-3,2	-3,7	-2,9	-2,8
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	86,9	89,8	90,6	92,7	95,5	96,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	0,9	1,6	1,9	1,8	2,5	2,7

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2013, European Commission, May 2013

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (1990=2010=100)*

Μήνας	Ιαν-12	Φεβ-12	Μαρ-12	Απρ-12	Μάι-12	Ιουν-12	Ιουλ-12	Αυγ-12	Σεπτ-12	Οκτ-12	Νοε-12	Δεκ-12
ΕΕ-27	93,8	95,0	94,4	94,5	91,6	91,3	89,9	87,9	87,0	87,2	89,4	89,3
Ευρωζώνη	94,6	95,7	95,9	94,4	91,8	90,9	88,9	87,2	86,1	85,7	87,2	88,0

Μήνας	Ιαν-13	Φεβ-13	Μαρ-13	Απρ-13	Μάι-13	Ιουν-13	Ιουλ-13	Αυγ-13	Σεπτ-13	Οκτ-13	Νοε-13	Δεκ-13
ΕΕ-27	90,9	91,5	91,5	89,7	90,8	92,6						
Ευρωζώνη	89,7	90,4	90,1	88,6	89,5	91,3						

*Από τον Μάιο του 2010, τα στοιχεία των ερευνών των επιχειρήσεων για το οικονομικό κλίμα, ταξινομούνται πλέον σύμφωνα με την νέα NACE Rev. 2 της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντιστοιχεί στην εθνική ΣΤΑΚΟΔ 08

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), Ιούνιος 2013

Ειδικότερα, φαίνεται στο διάγραμμα 2.1, ο πρόδρομος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας €-COIN⁴ για την ευρύτερη περιφέρεια της Ευρωζώνης επιδεινώθηκε ελαφρώς τον Ιούνιο, για δεύτερο συνεχή μήνα,

στο -0,18%, έναντι -0,15% τον Μάιο. Η συγκεκριμένη επιδείνωση οφείλεται κυρίως στις πιέσεις που ασκήθηκαν στις χρηματοπιστωτικές αγορές και τις οποίες εν μέρει αντιστάθμισε η βελτίωση των προσδοκιών των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων στις αντίστοιχες έρευνες και στη βιομηχανική παραγωγή τον Απρίλιο. Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται πως ο συγκεκριμένος πρόδρομος δείκτης εξακο-

⁴ Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

λουθεί να παρουσιάζει αρνητικό πρόσημο από τον Νοέμβριο του 2011.

Τέλος, ο δείκτης οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG EGFIN) παρουσιάζει βελτίωση τον Ιούνιο του 2013 ακολουθώντας την ανοδική πορεία του προηγούμενου μήνα. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος σημειώνει τον Ιούνιο σημαντική άνοδο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα, κατά 1,8 μονάδες σε αμφότερες τις δύο ευρωπαϊκές οικονομικές ζώνες, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 91,3 μονάδες στην Ευρωζώνη και στις 92,6 στην ΕΕ-27. Η άνοδος του δείκτη σε αμφότερες τις οικονομικές περιφέρειες οφείλεται εξίσου στη βελτίωση του κλίματος στους καταναλωτές και στις επιχειρήσεις όλων των τομέων (εξαιρουμένων των υπηρεσιών στην Ευρωζώνη, όπου οι εκτιμήσεις παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες).

Ο δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ευρωζώνη ήταν σημαντικά βελτιωμένος (+3,1%) για έβδομο συνεχή μήνα. Αντίστοιχα, στην ΕΕ-27 ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης βελτιώθηκε κατά 2,7 μονάδες σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Οι καταναλωτές εμφανίζονται σε σημαντικό βαθμό λιγότερο απαισιόδοξοι σχετικά με τη μελλοντική γενική οικονομική κατάσταση.

Επιπλέον, οι προσδοκίες τους αναφορικά με την ανεργία και τις αποταμιεύσεις κατά τους επόμενους 12 μήνες αλλά και οι εκτιμήσεις τους για τη μελλοντική χρηματοοικονομική κατάσταση είναι λιγότερο δυσμενείς.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ. Αναλυτικότερα:

Το δεύτερο τρίμηνο του 2013, κυριαρχούν τάσεις ενίσχυσης του δείκτη οικονομικού κλίματος, παρά τη μικρή ανάσχεση της ανόδου του τον Ιούνιο, λόγω των κλυδωνισμών σε πολιτικό επίπεδο εγχωρίως. Η ανάκαμψη του δείκτη εκπορεύεται από όλους τους τομείς, αλλά και από την καταναλωτική εμπιστοσύνη. Η θετική όμως εξέλιξη του οικονομικού κλίματος υποδηλώνει περισσότερο την άμβλυση της μεγάλης απαισιοδοξίας που κυριαρχούσε τα προηγούμενα χρόνια και λιγότερο την επικράτηση κλίματος αισιοδοξίας. Σε αυτή την εξέλιξη έχουν συμβάλει τους τελευταίους μήνες παράγοντες όπως η κάμψη της αβεβαιότητας σχετικά με τη συνέχιση της χρηματοδότησης από την τρόικα και τη δυνατότητα επίτευξης δημοσιονομικής προσαρμογής, οι αυξημένες τουριστικές κρατήσεις, η εν εξέλιξη ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, η επανέναρξη των έργων στους μεγάλους οδικούς

άξονες, τα πρώτα αποτελέσματα και οι καλές προοπτικές που διαγράφονται στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων, αλλά και η αλλαγή της ρητορικής στο διεθνές περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, παραμένει γεγονός ότι κινούμαστε ακόμα σε ένα περιβάλλον βαθιάς ύφεσης, με σωρευτικά ιδιαίτερα δυσμενή αντίκτυπο στα εισοδήματα, στην ανεργία και στην εγχώρια ζήτηση. Για αυτό άλλωστε η πλειονότητα πολιτών και επιχειρήσεων συνεχίζει να διατυπώνει αρκετά αρνητικές προσδοκίες για τις οικονομικές εξελίξεις. Είναι πάντως φανερό ότι στο εγχώριο περιβάλλον διαμορφώνονται σταδιακά καλύτερα δεδομένα και ευνοϊκότερες συνθήκες που έχουν άμεση επιρροή στο επιχειρηματικό κλίμα και στους καταναλωτές και ότι όσο αυτές διατηρούνται και εμπεδώνονται, μπορούμε να ευελπιστούμε ότι οι προσδοκίες θα αποτυπωθούν τελικά σε όρους πραγματικής οικονομίας και κυρίως στη μείωση της ανεργίας. Τα θετικά μηνύματα συντηρούν ένα περιβάλλον ηπιότερης απαισιοδοξίας στις προσδοκίες τόσο των πολιτών όσο και των επιχειρήσεων.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο **Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα βελτιώνεται κατά περίπου 5 μονάδες το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου φέτος σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου και κατά 13 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο** και διαμορφώνεται στις 92,2 μονάδες, στο υψηλότερο επίπεδο της τελευταίας πενταετίας. **Το οικονομικό κλίμα έχει παραμείνει στα ίδια σχεδόν επίπεδα το εξεταζόμενο διάστημα σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμη-**

νο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ. Έτσι, ο σχετικός δείκτης κινείται στις 91,0 και 89,8 μονάδες σε ΕΕ και Ευρωζώνη αντίστοιχα, χαμηλότερα όμως σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι (ήτοι 93,4 μονάδες σε αμφότερες τις δύο ζώνες).

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα βελτιώνονται το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο σε όλους τομείς, περισσότερο όμως στις Κατασκευές (κατά 19 μονάδες) και λιγότερο στη Βιομηχανία (κατά 6 μον.). Στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, καταγράφεται επίσης σημαντική άνοδος περί των 10 μονάδων, ενώ και στην Καταναλωτική Εμπιστοσύνη ο σχετικός δείκτης βελτιώθηκε κατά μέσο όρο το υπό εξέταση τρίμηνο, σημειώνοντας μάλιστα αισθητή άνοδο τον Μάιο.

Σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι μέσοι δείκτες έχουν αυξηθεί σε όλους τους τομείς: ο σχετικός δείκτης στη Βιομηχανία ανακάμπτει κατά 13 μονάδες, στο Λιανικό κατά 17, στις Κατασκευές κατά 26 και στις Υπηρεσίες κατά 15 μονάδες. Αναλυτικότερα:

Ο **Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης** στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2013 ενισχύεται ελαφρώς σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του έτους, καθώς ο μέσος όρος του διαμορφώνεται στις -67,2 μονάδες (από -71,5 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο), ανώτερα έναντι και της αντίστοιχης περυσινής του επίδοσης (-75,0 μονάδες). Η εμπιστοσύνη των πολιτών εμφανίζει σημάδια σταθεροποίη-

σης από τα τέλη του περασμένου έτους, με το σχετικό δείκτη να ανέρχεται αισθητά τον Μάιο, αλλά να χάνει τον Ιούνιο μέρος της ανάκαμψής του. Οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν σταθερά τα τελευταία 3 χρόνια οι πιο απαισιόδοξοι Ευρωπαίοι. Οι αντίστοιχοι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες το εξεταζόμενο τρίμηνο βελτιώνονται σε σχέση με το προηγούμενο κατά 2 μονάδες στην ΕΕ και κατά 3 σχεδόν μονάδες στην Ευρωζώνη, φθάνοντας τις -19,4 και -21,0 μονάδες αντίστοιχα, επίπεδα παραπλήσια με τα περυσινά

Οι τάσεις στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη είναι εν γένει θετικές το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο. Συγκεκριμένα, οι έντονα αρνητικές προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους και την οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο 12μηνο εξομαλύνονται ελαφρά, ενώ βελτίωση παρουσιάζει και ο δείκτης για την εξέλιξη της ανεργίας, με τις σχετικές προβλέψεις όμως να παραμένουν δυσσώωνες. Από την άλλη πλευρά, η πρόθεση για αποταμίευση παραμένει το εξεταζόμενο τρίμηνο στα ίδια, ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα του προηγούμενου.

Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων που είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους κυμαίνεται στο 72-73% από τις αρχές του έτους, με το 16% στο εξεταζόμενο τρίμηνο να κρίνει ότι αυτή θα παραμείνει αμετάβλητη (από 14%). Επίσης, το 75% των Ελλήνων καταναλωτών διατυπώνουν εκ νέου δυσσώωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 13% να

κρίνει ότι αυτή θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα (από 9%). Αντιθέτως, ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, τα 9/10 των νοικοκυριών θεωρούν και πάλι ως μη πιθανή ή καθόλου πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο, με το σχετικό δείκτη να μην μεταβάλλεται εν τέλει από τις -78 μονάδες κατά μέσο όρο. Οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας το επόμενο 12-μηνο παραμένουν δυσμενείς, παρά τη βελτίωση στη μέση τιμή του δείκτη κατά 9 μονάδες, στις +71. Ο δείκτης της προβλεπόμενης ανεργίας στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2012 βρισκόταν σε σαφώς πιο δυσμενή επίπεδα, στις +83 μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό των Ελλήνων καταναλωτών που αναμένει άνοδο της ανεργίας το επόμενο διάστημα περιορίζεται ελαφρά στο 84% (από 89%), ενώ τέλος, το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» μειώνεται στο 16% (από 22% το προηγούμενο τρίμηνο), με το 8% των ερωτηθέντων να δηλώνει εκ νέου ότι αποταμιεύει λίγο ή πολύ λίγο. Τέλος, αυξάνεται στο 59% (από 55%) κατά μέσο όρο, το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα», ενώ αυξάνεται ήπια στο 17% (από 15%), το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους».

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** το δεύτερο τρίμηνο του 2013 διαμορφώνεται υψηλότερα σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο, στις 90,6 (από 85,1) μονάδες, υψηλότερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή του επίδοση (77,6 μονάδες). Από τα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι προβλέψεις για τη

βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής το εξεταζόμενο τρίμηνο βελτιώνονται σημαντικά, με το σχετικό δείκτη να κινείται στο θετικό πεδίο τιμών, στις +14 μονάδες κατά μέσο όρο (από +5). Ελαφρώς λιγότερο δυσμενείς βαίνουν οι εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (-35 από -39 μονάδες ο σχετικός δείκτης), ενώ οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων μεταβάλλονται αρνητικά, αλλά ήπια, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις +2 μονάδες, υποδηλώνοντας κάπως εντονότερη τάση ρευστοποίησης. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, στις εξαγωγικές μεταβλητές, οι τάσεις είναι μικτές: στην τρέχουσα εξαγωγική δραστηριότητα του τομέα, ο σχετικός μέσος δείκτης του δεύτερου τριμήνου επιδεινώνεται ελαφρά, με τις προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου να παραμένουν στα ίδια επίπεδα (+19 μονάδες το μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο) και τις παραγγελίες και την ζήτηση εξωτερικού να βαίνουν οριακά λιγότερο αρνητικές (-24 από -26 μονάδες ο δείκτης). Ως προς την απασχόληση, το αρνητικό ισοζύγιο στις σχετικές προβλέψεις για τον τομέα εξομαλύνεται κατά το εξεταζόμενο διάστημα, φθάνοντας στις -12 μονάδες κατά μέσο όρο (από -20), επίδοση ελαφρώς υψηλότερη σε σύγκριση με το μέσο όρο του δεύτερου τριμήνου του 2012 (-17 μονάδες). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού βρίσκεται σχετικά χαμηλά και δεν μεταβάλλεται κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο από το 64,5%, επίπεδο στο οποίο βρισκόταν και στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012. Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στους 4,2 (από 4 μήνες το

προηγούμενο αλλά και το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση διάστημα ανήλθε στις 72,9 μονάδες, από 62,4 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο και από 56,3 μονάδες στο δεύτερο τρίμηνο του 2012. Η άνοδος αυτή εκπορεύεται από τη βελτίωση που καταγράφεται κυρίως στις πολύ χαμηλές τρέχουσες και προβλεπόμενες πωλήσεις των αρχών του τρέχοντος έτους. Συγκεκριμένα, ο δείκτης εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις κερδίζει 12 μονάδες και διαμορφώνεται στις -43, ενώ και στις προβλεπόμενες πωλήσεις των επιχειρήσεων, ο σχετικός αρνητικός δείκτης αμβλύνεται σημαντικά, φθάνοντας τις -24 μονάδες κατά μέσο όρο (από -52 το πρώτο τρίμηνο). Το 43% (από 60%) των επιχειρήσεων κρίνει ότι οι πωλήσεις του θα μειωθούν το προσεχές διάστημα, ενώ ένα 20% (από 8%) προβλέπει άνοδο. Ο αρνητικός δείκτης των αποθεμάτων κάμπτεται ελαφρά, στις -8 μονάδες κατά μέσο όρο (από -13), αρκετά χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή τιμή του (+2 μονάδες), υποδηλώνοντας εντονότερη τάση ρευστοποίησης. Οι αρνητικές προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές εξασθενούν, στις -35 από -55 μονάδες, ενώ σχετικά με την απασχόληση στον τομέα, το εν λόγω ισοζύγιο ανέρχεται το δεύτερο τρίμηνο του έτους στις -14 μονάδες, έχοντας καταγράψει σημαντική άνοδο, τόσο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-40 μονάδες), όσο και σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό (-30 μονάδες). Τέλος, σε όρους τιμών, κυριαρχούν σταθερά οι αποπληθω-

ριστικές προσδοκίες, οι οποίες παραμένουν σχεδόν στα επίπεδα του προηγούμενου τριμήνου, υιοθετούμενες από το 28% των επιχειρήσεων (από 33%), έναντι των προσδοκιών άνοδου, τις οποίες εκφράζει ένα χαμηλό 3% (από 5%). Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, καταγράφεται σε όλους άνοδος των επιχειρηματικών προσδοκιών στο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου, εκτός από τα Είδη οικιακού εξοπλισμού, όπου σημειώνεται σημαντική επιδείνωση του σχετικού δείκτη.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** το υπό εξέταση διάστημα κερδίζουν έδαφος σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται στις +65,6 μονάδες (από +46,9), επίδοση αισθητά υψηλότερη έναντι και της αντίστοιχης περσινής (39,1 μονάδες). Η άνοδος αυτή εκπορεύεται κατά κύριο λόγο από την αναμενόμενη επανεκκίνηση των έργων στους μεγάλους οδικούς άξονες. Οι ιδιαίτερα αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος εργασιών τους εξαμαλύνονται, με το σχετικό ισοζύγιο να κινείται στις -65 μονάδες (από -78 μονάδες το πρώτο τρίμηνο φέτος και -80 το αντίστοιχο πέρυσι). Ο αρνητικός δείκτης απασχόλησης του τομέα ανέρχεται στις -10 (από -33) μονάδες, με το 36% των επιχειρήσεων να αναμένει πλέον περαιτέρω μείωση των θέσεων εργασίας (από 51%) και το 26% (από 18%) αύξησή τους. Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους κερδίζουν ελαφρώς έδαφος, παραμένοντας όμως σε χαμηλά επίπεδα, καθώς το σχετικό ισοζύγιο κινείται από τις -23 στις -

18 μονάδες (-55 μονάδες το αντίστοιχο περσινό τρίμηνο). Παρά τη βελτίωση στους δείκτες προγράμματος εργασιών, οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας περιορίζονται στους 10,7 (από 18), ενώ το ισοζύγιο των προβλεπόμενων τιμών σημειώνει κατακόρυφη πτώση στις -27 μονάδες (από +4 μονάδες κατά μέσο όρο το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου). Τέλος, ένα 9% (από 2%) των επιχειρήσεων αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του, ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 32% κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την ανεπαρκή χρηματοδότηση, το 34% τη χαμηλή ζήτηση και ένα 23% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και η ύφεση, η υψηλή φορολογία και η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, οι μεγάλες εκπτώσεις, κ.ά. Ανά κλάδο, οι προσδοκίες μεταβάλλονται θετικά, αλλά ήπια στις Ιδιωτικές Κατασκευές (40,4 από 35,2 μονάδες), και περισσότερο στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων, όπου ο σχετικός δείκτης το δεύτερο τρίμηνο του έτους διαμορφώνεται στις 77,6 μονάδες (από 51,4), στην υψηλότερη επίδοση των τελευταίων τεσσάρων ετών.

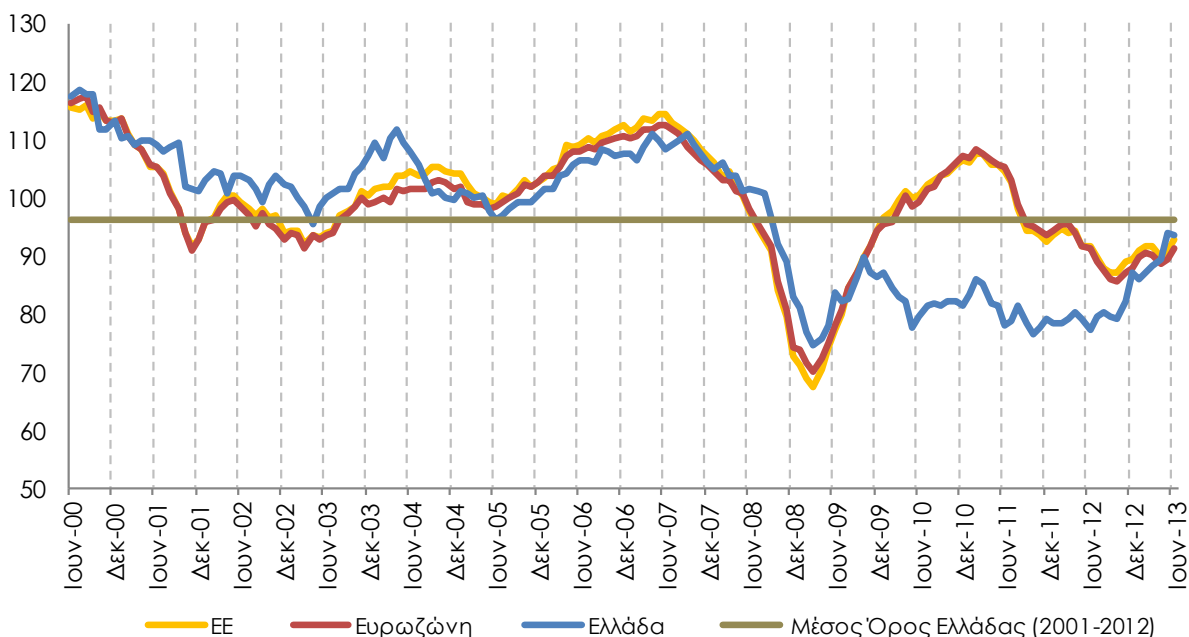
Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου κινείται ανοδικά, φθάνοντας στις 70,1 μονάδες, 10 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, ανώτερα και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (55,5 μονάδες). Η άνοδος είναι απόρροια της βελτίωσης σε όλες τις βασικές μεταβλητές του δείκτη: οι εκτιμήσεις και οι προβλέψεις σχετικά με τη ζήτηση του τομέα κερδί-

ζουν κατά μέσο όρο από 11 και 12 μονάδες αντίστοιχα, κινούμενοι στις -13 και -3 μονάδες, εξέλιξη παρόμοια με εκείνη της τρέχουσας δραστηριότητας των επιχειρήσεων, όπου ο σχετικός δείκτης αυξάνεται κατά 15 μονάδες, στις -21. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, βελτίωση παρουσιάζουν οι προβλέψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, με το σχετικό ισοζύγιο να κερδίζει 6 μονάδες και να διαμορφώνεται στις -17 κατά μέσο όρο. Ως προς τις τιμές, οι προσδοκίες παραμένουν έντονα αποπληθωριστικές και στο ίδιο επίπεδο με του προηγούμενου τριμήνου, με το 24% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους και το συντριπτικό 75% σταθερότητα. Τέλος, αυξάνεται ελαφρά στο 12% (από 9%) αυτό το τρίμηνο, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ανεμπόδιστη επιχειρηματική λειτουργία

α, με το 38% των ερωτηθέντων να δηλώνουν την ανεπάρκεια ζήτησης ως το βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία τους, το 29% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 17% τους εγχώριους παράγοντες που συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τη διεθνή συγκυρία, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών, το υποβαθμισμένο κέντρο της πρωτεύουσας, την άνοδο της εγκληματικότητας κ.ά.. Στους επιμέρους δείκτες, για τους εξεταζόμενους κλάδους των υπηρεσιών, καταγράφεται σε όλους άνοδος κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους, αρκετά μεγαλύτερη όμως στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια – Ταξιδιωτικά Πρακτορεία (83,4 από 62,8 μονάδες) και τις Χερσαίες μεταφορές (83,7 από 69,7 μονάδες).

Διάγραμμα 2.2

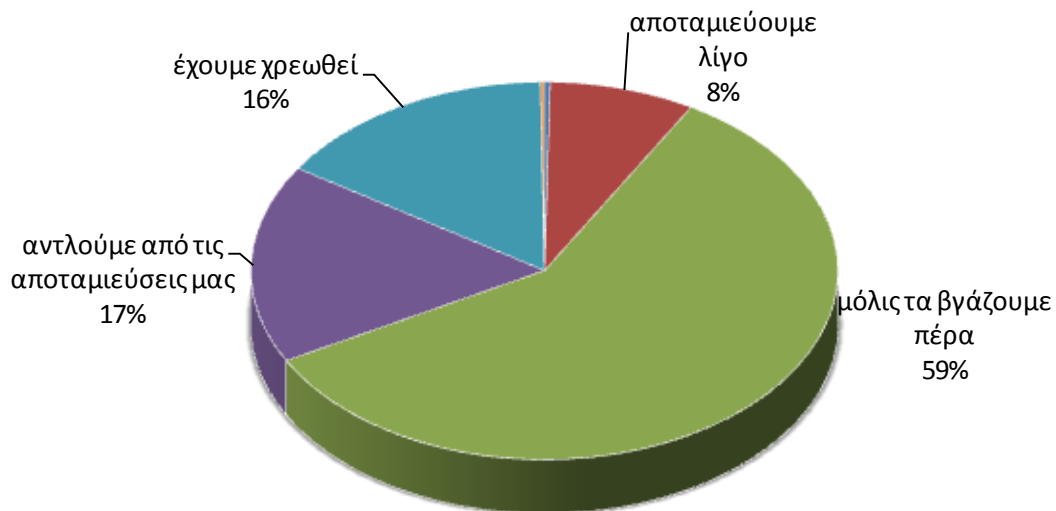
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2011=100, εποχικά εξομαλυσμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος Απριλίου – Ιουνίου 2013)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 2.6

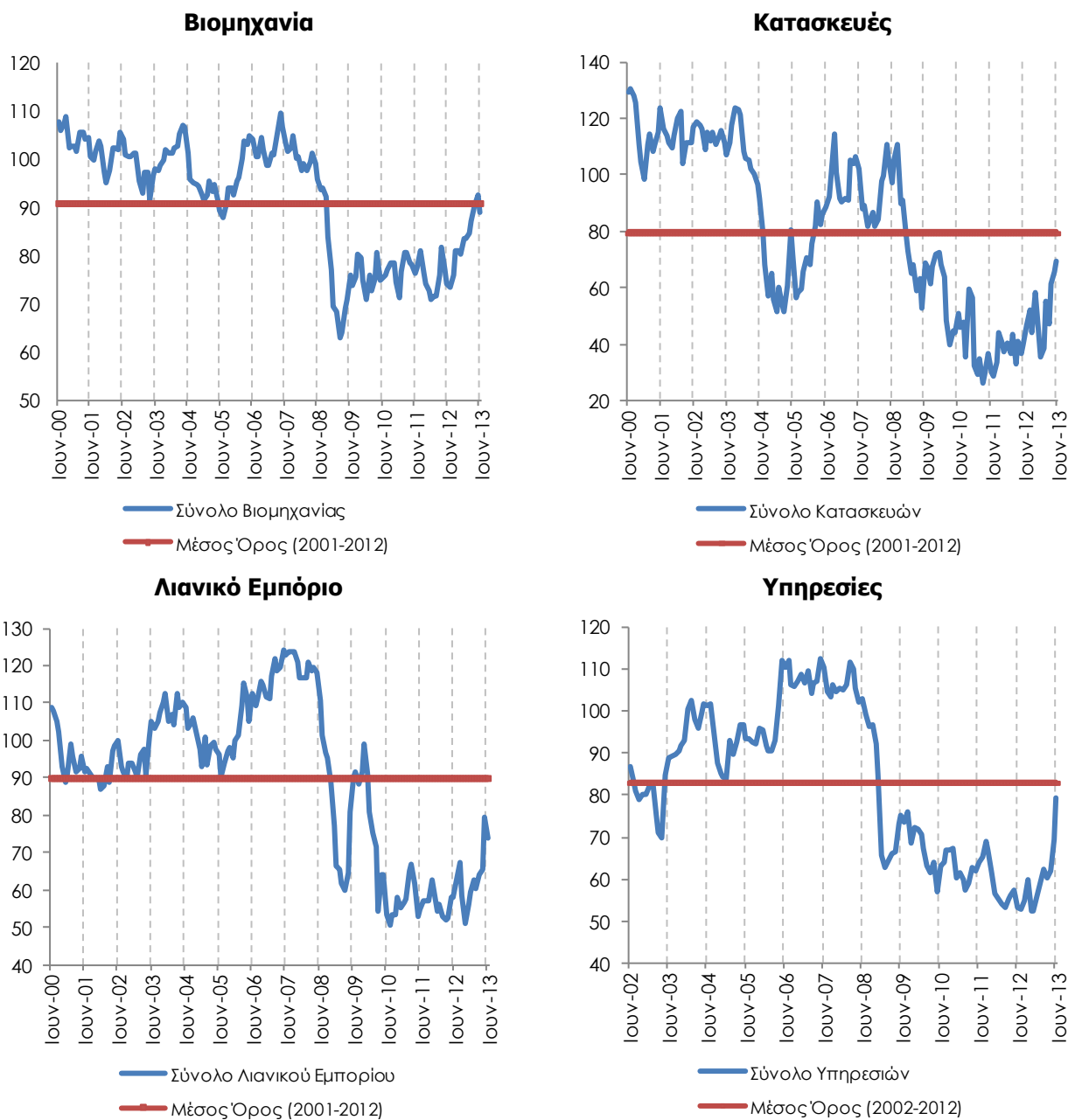
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27,5
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39,4
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-25,8
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-33,8
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33,3
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28,5
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46,0
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-45,7
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
Ιαν-12	92,8	74,9	71,4	36,4	56,0	54,2	-80,1
Φεβ-12	93,9	74,9	71,6	43,4	52,7	53,4	-83,5
Μαρ-12	93,2	75,7	75,7	33,2	51,9	55,2	-79,3
Απρ-12	93,2	77,3	81,6	40,8	52,4	56,1	-78,7
Μάι-12	90,4	76,0	77,1	36,5	58,2	57,4	-75,8
Ιουν-12	90,4	74,1	74,1	40,0	58,2	53,0	-70,4
Ιουλ-12	89,0	76,1	73,5	46,3	62,7	52,9	-64,7
Αυγ-12	87,0	77,0	75,8	52,0	67,4	54,9	-65,2
Σεπ-12	86,1	76,1	80,9	44,3	58,4	59,9	-75,6
Οκτ-12	86,1	75,8	80,9	58,3	51,1	52,2	-77,5
Νοε-12	88,1	79,0	80,3	51,06	56,2	52,5	-74,1
Δεκ-12	89,3	86,9	83,6	35,6	59,4	55,8	-72,1
Ιαν-13	90,8	85,8	83,7	38,5	62,6	58,9	-71,9
Φεβ-13	92,0	86,9	84,4	55,0	60,3	62,3	-71,4
Μαρ-13	91,4	88,1	87,1	47,1	64,2	60,4	-71,2
Απρ-13	89,7	89,2	90,3	61,5	65,4	61,9	-71,8
Μάι-13	90,8	93,8	92,6	65,7	79,5	69,3	-63,4
Ιουν-13	92,6	93,5	88,8	69,5	73,9	79,2	-66,5

Πηγές: ¹Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ²ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: ΙΟΒΕ

B) Δημοσιονομικές εξελίξεις

Υλοποίηση κρατικού προϋπολογισμού

(Ιανουάριος-Μάιος 2013)

Στο πρώτο πεντάμηνο του έτους, ο Κρατικός Προϋπολογισμός παρουσίασε έλλειμμα €3.843 εκ., έναντι €10.786 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Η βελτίωση αυτή των €7 δισεκ. οφείλεται κατά το μεγαλύτερο μέρος (€5.653 εκ.) στη μείωση των πληρωμών για τόκους, λόγω του PSI, αλλά και στη σημαντική μείωση του πρωτογενούς ελλείμματος κατά €1.380 εκ., από €2.350 σε €970 εκ. Σημειώνεται ότι οι ενδεικτικοί στόχοι⁵ για καθαρό και πρωτογενές έλλειμμα ήταν €8,2 δισεκ. και €4,1 δισεκ. αντιστοίχως, άρα τα αποτελέσματα είναι πολύ καλύτερα του αναμενομένου.

Δαπάνες

Οι πρωτογενείς δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού παρουσιάζουν μείωση €1.723 εκ. (πίνακας 2.7). Η μείωση αυτή προκύπτει κυρίως από τις εξής μεταβολές:

α) Μείωση των δαπανών για αποδοχές και συντάξεις κατά €652 εκ. Η μείωση αυτή αντιστοιχεί σε ρυθμό -7,8%, ο οποίος υπολείπεται του ετήσιου ρυθμού-στόχου.

β) Μείωση των δαπανών για τη χρηματοδότηση κοινωνικών δαπανών κατά €1.749 εκ. Η μείωση αυτή είναι πολύ υψηλότερη από αυτή που προβλέπεται σε ετήσια βάση στον Προϋπολογισμό και αναμένεται να υποχωρήσει, καθώς

οι χρηματοδοτικές ανάγκες των Ταμείων θα αυξάνονται στη διάρκεια του έτους.

γ) Αύξηση των λειτουργικών και λοιπών δαπανών κατά €455 εκ. (+16,2% έναντι ετήσιου στόχου σταθεροποίησής τους). Η αύξηση αυτή οφείλεται αποκλειστικά σε έκτακτη επιχορήγηση €165 εκ. προς τους ΟΤΑ.

δ) Αύξηση των αποδιδόμενων πόρων προς τους ΟΤΑ, ύψους €222 εκ., ή 17,2%, ποσοστό σχεδόν διπλάσιο του ετήσιου στόχου.

Συγχρόνως, μείωση €157 εκ. (-12,1%) παρουσιάζουν οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Συνολικά, οι πρωτογενείς δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού διαμορφώνονται σε επίπεδο €1.880 εκ. χαμηλότερο από πέρυσι. Γενικά, οι ενδείξεις είναι ότι οι δαπάνες, παρά τις συγκυριακές αποκλίσεις από τους ετήσιους ρυθμούς μεταβολής που παρουσιάζουν προς το παρόν, θα συγκρατηθούν σε επίπεδα κοντά στα προϋπολογισθέντα, με το μόνο, ίσως, σημαντικό κίνδυνο να προέρχεται από τις επιχορηγήσεις του ασφαλιστικού συστήματος, αν επιδεινωθεί κι άλλο η μείωση της απασχόλησης και δεν αποκατασταθεί στη συνέχεια του έτους η πληρωμή των εισφορών. Η κυβέρνηση έχει ήδη επισημάνει τον κίνδυνο υψηλής υπέρβασης των δαπανών του ΕΟΠΥΥ και για το λόγο αυτό αναμένονται παρεμβάσεις στο δεύτερο εξάμηνο του έτους.

⁵ Όπως προκύπτουν από την Εισηγητική Έκθεση για τον Κρατικό Προϋπολογισμό 2013, σ. 108.

Πίνακας 2.7
 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος – Μάιος

(€ εκ.)	2012	2013	Μεταβολή 2013/12	Δ% 2013/12	Δ% Ετήσιος στόχος
ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΡΑΤΙΚΟΥ Π/Υ	30.541	23.009	-7.533	-24,7%	-7,4%
ΤΟΚΟΙ	8.526	2.873	-5.653	-66,3%	-27,2%
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥ Π/Υ	22.016	20.136	-1.880	-8,5%	-3,1%
ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ Τ.Π.	20.717	18.995	-1.723	-8,3%	-3,5%
ΑΠΟΔΟΧΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ	8.343	7.692	-652	-7,8%	-9,8%
Μισθοί	5.447	4.974	-473	-8,7%	-9,1%
Λοιπές παροχές	225	295	70	31,1%	5,3%
Συντάξεις	2.671	2.422	-249	-9,3%	-12,2%
ΑΣΦΑΛΙΣΗ, ΠΕΡΙΘ., ΚΟΙΝ. ΠΡΟΣΤ.	8.277	6.528	-1.749	-21,1%	-6,7%
Επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων	7.123	5.468	-1.655	-23,2%	-13,1%
Επιχορήγηση στον ΟΑΕΔ	279	237	-42	-15,1%	-5,8%
Κοινωνική προστασία	275	100	-175	-5,9%	38,1%
Επιχορηγήσεις νοσοκομείων κ.λπ.	600	723	123		
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	2.803	3.258	455	16,2%	0,0%
Επιχορηγήσεις	594	735	141	23,7%	-0,2%
Καταναλωτικές δαπάνες	432	345	-87	-20,0%	-8,4%
Αντικριζόμενες δαπάνες	1.545	1.356	-189	-12,2%	3,0%
Λοιπές δαπάνες *	232	822	590	254,3%	6,0%
ΑΠΟΔΙΔΟΜΕΝΟΙ ΠΟΡΟΙ	1.294	1.517	222	17,2%	8,7%
Π.Δ.Ε.	1.298	1.141	-157	-12,1%	0,0%

* Περιλαμβάνουν δαπάνες υπό κατανομή, εξοπλιστικές δαπάνες και πληρωμές εγγυήσεων.

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Μάιος 2013, ΥΠ.ΟΙΚ., Ιούνιος 2013

Έσοδα

Όπως προκύπτει από τα προσωρινά αποτελέσματα του ΓΛΚ, κατά το πρώτο πεντάμηνο του έτους τα έσοδα του Κρατικού προϋπολογισμού υποχώρησαν κατά €500 εκ. σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012, ή με ρυθμό 2,5%, έναντι του ετήσιου στόχου για μείωση κατά 0,9%. Σε σχέση με τον στόχο για το φετινό πεντάμηνο όμως, τα έσοδα είναι κατά €555 εκ. περισσότερα. Αυτή η φαινομενικά καλή επίδοση οφείλεται στην μη επιστροφή των προβλεφθέντων ποσών (€555 εκ.) και την υπερείσπραξη του ΠΔΕ (€228 εκ.). Ως εκ τούτου, τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού προ επιστροφών φόρων

παρουσίασαν υστέρηση €399 εκ., η οποία είναι αρκετά σημαντική και είναι πιθανόν να παραμείνει ή και να διευρυνθεί μέχρι το τέλος του έτους, εφ' όσον δεν αποκατασταθεί ο ρυθμός βεβαίωσης και πληρωμής φόρων, ιδιαίτερα του ΦΠΑ, του ΕΕΤΑ και του ΦΑΠ, καθώς των φόρων εισοδήματος.

Ειδικότερα, τα φορολογικά έσοδα παρουσιάζουν μείωση 9,6%, έναντι ετήσιου στόχου μείωσης 6,1% (πίνακας 2.8), διάσταση που οφείλεται στην υστέρηση τόσο των άμεσων (με την εξαίρεση των φόρων παρελθόντων οικονομικών ετών), όσο και των έμμεσων φόρων (και πάλι με την εξαίρεση των φόρων παρελθόντων οικονομικών ετών, καθώς και των λοιπών

έμμεσων φόρων). Συνολικά, φαίνεται ότι οι στόχοι των εσόδων για το 2013 δύσκολα μπορούν να επιτευχθούν, αν και η αναμενόμενη αυξημένη τουριστική κίνηση μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση, ιδιαίτερα αν διενεργηθούν αυξημένοι έλεγχοι για τη βεβαίωση των φόρων και ενέργειες για την εισπραξη του ΦΠΑ. Η αποκατάσταση της εισπραξης των φόρων ακινήτων αποτελεί επίσης προϋπόθεση, ενώ φαίνεται ότι μετά την αναδιάρθρωση του ΕΦΚ, οι εισπράξεις των φόρων σε καπνικά προϊόντα σταδιακά αποκαθίστανται μετά τη για τεχνικούς λόγους βύθιση των πρώτων μηνών και πιθανότατα θα ανέλθουν τουλάχιστον στα προβλεπόμενα επίπεδα.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

(Ιανουάριος-Απρίλιος)

Όπως προκύπτει από τα ανακοινωθέντα αποτελέσματα του πρώτου τετραμήνου για τη Γενική Κυβέρνηση, το καθαρό έλλειμμα διαμορφώθηκε σε €2.729 εκ., έναντι €6.648 εκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Η συγκεκριμένη βελτίωση οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση των πληρωμών για τόκους, ενώ το πρωτογενές αποτέλεσμα παρουσίασε επιδείνωση (από πλεόνασμα €915 εκ. σε έλλειμμα €461 εκ.).

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Μάιος

(€ εκ.)	2012	2013	Μετα-βολή 2012/11	Δ% 5μηνο 2013/12	Δ% Ετήσιος στόχος*
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΚΡΑΤ. Π/Υ	19.665	19.165	-500	-2,5%	-0,9%
ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΘΑΡΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	18.171	17.444	-727	-4,0%	-4,1%
ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΦΟΡΩΝ	1.231	483	-748	-60,8%	-8,5%
ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	19.402	17.926	-1.476	-7,6%	-4,4%
ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	17.928	16.205	-1.723	-9,6%	-6,1%
ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	7.323	6.663	-659	-9,0%	-5,8%
<i>Φόροι εισοδήματος</i>	<i>3.855</i>	<i>3.406</i>	<i>-449</i>	<i>-11,7%</i>	<i>-17,0%</i>
<i>Φόροι στην περιουσία</i>	<i>1.633</i>	<i>1.158</i>	<i>-475</i>	<i>-29,1%</i>	<i>11,2%</i>
<i>Άμεσοι φόροι Π.Ο.Ε</i>	<i>1.019</i>	<i>1.386</i>	<i>367</i>	<i>36,0%</i>	<i>82,5%</i>
<i>Λοιποί άμεσοι φόροι</i>	<i>816</i>	<i>714</i>	<i>-102</i>	<i>-12,5%</i>	<i>-24,5%</i>
ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	10.605	9.542	-1.063	-10,0%	-6,3%
<i>Φόροι συναλλαγών</i>	<i>6.730</i>	<i>5.975</i>	<i>-756</i>	<i>-11,2%</i>	<i>-8,4%</i>
<i>Φόροι κατανάλωσης</i>	<i>3.492</i>	<i>3.122</i>	<i>-370</i>	<i>-10,6%</i>	<i>-3,0%</i>
<i>Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ</i>	<i>246</i>	<i>306</i>	<i>60</i>	<i>24,4%</i>	<i>-3,7%</i>
<i>Λοιποί έμμεσοι</i>	<i>137</i>	<i>139</i>	<i>2</i>	<i>1,5%</i>	<i>-8,4%</i>
ΜΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1.474	1.721	247	16,7%	13,9%
ΑΠΟΛΗΨΕΙΣ ΑΠΟ Ε.Ε.	22	35	13	57,5%	-3,9%
ΜΗ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	470	755	285	60,6%	33,3%
ΑΔΕΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	0	62	62		473,3%
ΛΟΙΠΑ	982	869	-113	-11,5%	-3,2%
Π.Δ.Ε.	1.494	1.722	228	15,2%	42,6%

* Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για το 2012

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Μάιος 2013, ΥΠ.ΟΙΚ., Ιούνιος 2013

Τονίζεται όμως ότι η χειροτέρευση του προέρχεται από ταμιακές προσαρμογές, ιδιαίτερα από την εδώ και καιρό αναμενόμενη από την αγορά εξόφληση €2,7 διςεκ. ληξιπροθέσμων οφειλών του Ελληνικού Δημοσίου (οι δαπάνες αυτές θα αυξηθούν περαιτέρω στη διάρκεια του έτους). Ως εκ τούτου, σε εθνικολογιστική βάση αναμένεται σαφής βελτίωση και του πρωτογενούς ισοζυγίου.

Από την άλλη πλευρά, το πρωτογενές ισοζύγιο πριν την ταμιακή προσαρμογή έχει βελτιωθεί σημαντικά, από έλλειμμα €141

εκ. το 2012, σε πλεόνασμα €1.847 εκ. το 2013 (πίνακας 2.9). Ο εκτεταμένος περιορισμός του ελλείμματός του προέρχεται αποκλειστικά από την πλευρά των δαπανών, αφού τα έσοδα παρουσιάζουν συνολική μείωση €2,3 διςεκ., με σημαντικότερη αυτή στους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (προ κρατικών επιχορηγήσεων). Από την άλλη πλευρά, οι πρωτογενείς δαπάνες (χωρίς την εξόφληση των ληξιπροθέσμων οφειλών) σημείωσαν μείωση €4,3 διςεκ., παρότι στους ΟΤΑ παρατηρήθηκε αύξηση €136 εκ.

Πίνακας 2.9

Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης – ΙΑΝ-ΑΠΡ 2013

(€ εκ.)

2012	ΕΣΟΔΑ	ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΚΠ	16.146	10.497	7.376	-1.727
ΝΠ	1.090	1.265	-516	341
ΟΤΑ	1.073	1.920	-1.078	231
ΟΚΑ	8.638	13.406	-5.782	1.014
ΣΥΝΟΛΟ	26.947	27.088	0	-141
Ταμιακή προσαρμογή	0	115	-1.171	-1.056
ΣΥΝΟΛΟ	26.947	27.203	-1.171	915

2013	ΕΣΟΔΑ	ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΚΠ	15.743	7.112	8.936	-305
ΝΠ	786	971	-885	700
ΟΤΑ	1.106	2.056	-1.364	414
ΟΚΑ	7.009	12.658	-6.687	1.038
ΣΥΝΟΛΟ	24.644	22.797	0	1.847
Ταμιακή προσαρμογή	0	3.003	-695	3.999
ΣΥΝΟΛΟ	24.644	25.800	-695	-461

2013/12	ΕΣΟΔΑ	ΔΑΠΑΝΕΣ	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
ΚΠ	-403	-3.385	1.560	1.422
ΝΠ	-304	-294	-369	359
ΟΤΑ	33	136	-286	183
ΟΚΑ	-1.629	-748	-905	24
ΣΥΝΟΛΟ	-2.303	-4.291	0	1.988
Ταμιακή προσαρμογή	0	145	-1.171	2.554
ΣΥΝΟΛΟ	-2.303	-4.146	-1.171	3.014

Πηγή: Δελτίο Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης Απριλίου 2013, ΥΠ.ΟΙΚ., Μάιος 2013

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Εξελίξεις το α' τρίμηνο του 2013

Σύμφωνα με τα πρόσφατα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών για το ΑΕΠ στο πρώτο τρίμηνο του 2013, **η ύφεση συνεχίζεται στην Ελλάδα για έκτο έτος**, με υψηλή ένταση. Πιο συγκεκριμένα, **το ΑΕΠ υποχώρησε στο πρώτο φετινό τρίμηνο κατά 5,6% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2012**, όταν υποχωρούσε με ελαφρά ταχύτερο ρυθμό (-6,7%), ενώ **η πτώση του ήταν ίδιας έκτασης με αυτή στο τελευταίο τρίμηνο του περασμένου έτους (-5,7%)**. Στις σημαντικότερες εγχώριες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που επηρέασαν και την εξέλιξη του ΑΕΠ και των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών συγκαταλέγονται η εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων που συμφωνήθηκαν κατά την επικαιροποίηση του δεύτερου Μνημονίου στις αρχές του προηγούμενου Νοεμβρίου (νέες περικοπές συντάξεων, περικοπές ειδικών μισθολογίων, κατάργηση επιδομάτων κ.α.), οι διαπραγματεύσεις με την τρόικα για τη λήψη της επόμενης δόσης από τη δανειακή σύμβαση, καθώς και η είσοδος της Κύπρου σε μηχανισμό στήριξης από την ΕΕ και το ΔΝΤ μετά από πολυκύμαντες, ταραχώδεις διαπραγματεύσεις, που συνοδεύτηκε από μια πρωτοφανή στα χρονικά της Ευρωζώνης εκβάθρων αναδιάρθρωση τραπεζικών ιδρυμάτων (κούρεμα καταθέσεων, υποχρεωτική συμμετοχή ομολογιούχων στην ανα-

κεφαλαιοποίηση, διάσπαση τραπεζικού ιδρύματος, πώληση δραστηριοτήτων εκτός Κύπρου). Σε διεθνές επίπεδο, η υψηλότερη της αναμενόμενης ύφεση στην ΕΕ και η εξασθένιση της ζήτησης από τις βαλκανικές χώρες είχαν αρνητικό αντίκτυπο στις εξαγωγές της Ελλάδας.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το αρχικό τρίμηνο του 2013, δεν παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με το 2012, με εξαίρεση την πορεία των επενδύσεων, που αυξάνονται. Έτσι, **η νέα εκτεταμένη μείωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών παραμένει ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας της πτώσης του ΑΕΠ στο φετινό τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου**. Κλιμάκωση παρουσιάζουν οι περικοπές στη δημόσια κατανάλωση. Σε ανοδική τροχιά κινούνται για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο οι επενδύσεις, που όμως οφείλεται, όπως και στην περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του 2012, στη διεύρυνση των αποθεμάτων, καθώς ο σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου συνεχίζει να υποχωρεί. Στο πεδίο του εξωτερικού τομέα της οικονομίας, η φθίνουσα ζήτηση για εισαγωγές για πέμπτο συνεχές έτος αποτελεί την αιτία περαιτέρω περιορισμού του ελλείμματος του, αφού μειώθηκαν και οι εξαγωγές.

Αναλυτικότερα, **η συνολική εγχώρια καταναλωτική δαπάνη ήταν στο αρχικό τρίμηνο του 2013 8,3% χαμηλότερη από ότι στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2012, όταν υποχώρησε ελαφρώς ηπιότερα (7,5%)**. Η κλιμά-

κωση της πτώσης της προήλθε από την περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης κατά 7,0%, αντί ανόδου 1,4% στο τρίμηνο Ιανουαρίου του 2012. Η εξέλιξη αυτή είχε προβλεφθεί στις δύο προηγούμενες τριμηνιαίες εκθέσεις του IOBE, βάσει της έμφασης που δίνεται από το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 στον περιορισμό των δημοσίων δαπανών για την επίτευξη της δημοσιονομικής προσαρμογής. Σημαντική ήταν και η εξασθένιση της καταναλωτικής ζήτησης των νοικοκυριών της τάξης του 2010 αντανακλώντας την επίδραση των νέων δημοσιονομικών μέτρων που περιορίζουν τα εισοδήματα των φυσικών προσώπων και της αυξανόμενης ανεργίας, ελαφρώς μικρότερη όμως σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2012 (-9,5%). **Σωρευτικά από το πρώτο τρίμηνο του 2010, το τελευταίο πριν την εκκίνηση της δημοσιονομικής προσαρμογής, η ιδιωτική κατανάλωση έχει περιοριστεί κατά 27,5%, η δημόσια κατανάλωση κατά 13,3% και η συνολική εγχώρια κατανάλωση κατά 24,8%.**

Στο πεδίο των επενδύσεων, η τάση διαμορφώθηκε για δεύτερο τρίμηνο από τη συσσώρευση αποθεμάτων, παρότι η έκτασή της ήταν πολύ μικρότερη σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2012. Ο ακαθάριστος σχηματισμός πάγιου κεφαλαίου, που αποτελεί το βασικό συστατικό στοιχείο των επενδύσεων, συρρικνώθηκε κατά 11,4% στο προηγούμενο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, σαφώς λιγότερο από ότι στην αντίστοιχη περίοδο

του 2012 (-22,8%). Όμως ενώ στο πρώτο τρίμηνο του περασμένου έτους τα απόθεμα μειώθηκαν κατά €813 εκ., διευρύνοντας την πτώση των επενδύσεων, στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους αυξήθηκαν κατά €94 εκ., παρά την άνοδό τους κατά €2,5 δισεκ. στο τελευταίο τρίμηνο του 2012. Δεδομένου ότι εξαιτίας της παρατεταμένης ύφεσης οι επιχειρήσεις είναι ιδιαίτερα συγκρατημένες στην παραγγελία πρώτων υλών και στον καθορισμό του μεγέθους της παραγωγικής τους δραστηριότητας, η συνεχής συσσώρευση αποθεμάτων δεν μπορεί να ερμηνευτεί. Ανεξάρτητα από την επίδραση των αποθεμάτων στην τάση των επενδύσεων, η ασάφεια γύρω από τον τρόπο φορολόγησης των ακινήτων έπληξε σημαντικά την κατασκευή κατοικιών, εξέλιξη που αποτέλεσε τη βασική αιτία της μείωσης του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου, όπως θα διαφανεί στη συνέχεια κατά την παρουσίαση των εξελίξεων στις επιμέρους κατηγορίες του. **Η φθίνουσα πορεία των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου για έκτη χρονιά έχει ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωσή τους κατά 64,5% έναντι του πρώτου τριμήνου του 2007, οπότε και διαμορφώθηκαν σε ιστορικό μέγιστο επίπεδο για τη συγκεκριμένη περίοδο του έτους.**

Στο σκέλος των τάσεων στις βασικές κατηγορίες παγίου κεφαλαίου, **συνεχίζεται στην κατασκευή κατοικιών η κατακόρυφη πτώση του 2012, που διατηρεί τη συγκεκριμένη κατηγορία στην πρώτη θέση μεταξύ όσων υποχωρούν. Επισημαίνεται ότι μέσα σε δύο μόλις χρόνια, από το πρώτο τρίμηνο**

του 2011, η κατασκευή κατοικιών έχει υποχωρήσει κατά το ήμισυ (-54,9%), εξέλιξη που αντανακλά και τις επιπτώσεις της επιβολής του ΕΕ-ΤΗΔΕ, παρότι στην τριετία 2008-2011 είχε ήδη λάβει χώρα στον κλάδο πρωτοφανής συρρίκνωση, της τάξης του 64,7%. Έπονται σε πτώση -όπως πέρυσι- οι επενδύσεις σε εξοπλισμό μεταφορών, με έκταση όμως πολύ μικρότερη (-6,1%). Σε όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες επικρατούν σταθεροποιητικές τάσεις (μεταλλικά προϊόντα μηχανήματα -0,2%, αγροτικά μηχανήματα 0%, άλλα προϊόντα +0,6%, άλλες κατασκευές +0,7%).

Το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα της οικονομίας βελτιώθηκε περαιτέρω στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου, αποκλειστικά λόγω της εκ νέου εξασθένισης της εισαγωγικής ζήτησης, καθώς και οι εξαγωγές περιορίστηκαν. Ωστόσο η μείωση των εισαγωγών ήταν ηπιότερη από ότι στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012, 7,8% έναντι 14,9%. Σε αντίθεση όμως με πέρυσι, οι εισαγωγές υπηρεσιών περιορίζονται περισσότερο από ότι οι εισαγωγές αγαθών (-17,8% και -5,3% αντίστοιχα). **Η κάμψη των εισαγωγών για πέμπτο έτος έχει ως αποτέλεσμα τη συρρίκνωσή τους σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2008 κατά 43,6%, που προέρχεται κυρίως από τις λιγότερες εισαγωγές αγαθών (-45,6%) και σε μικρότερο βαθμό από τη μείωση των αγαθών υπηρεσιών (-34,5%).**

Σε ότι αφορά τις εξαγωγές, η αύξηση των εξαγωγών αγαθών κατά 4,9% στο αρχικό

τρίμηνο του 2013 δεν ήταν επαρκής προκειμένου να αντισταθμίσει τη σημαντική μείωση των εξαγωγών υπηρεσιών, κατά 12,4%. **Ακολουθώς, οι συνολικές εξαγωγές παρουσίασαν πτώση της τάξης του 2,6% στο πρώτο τρίμηνο φέτος, σε αντίθεση με την αύξησή τους κατά 4,1% πριν ένα χρόνο.** Η υποχώρηση των εξαγωγών επέφερε την επιστροφή τους στα επίπεδα των €8,3-8,4 δισεκ., στα οποία κυμαίνονταν συνεχώς στο πρώτο τρίμηνο της τριετίας 2009-2011. Μάλιστα, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2008, οι εξαγωγές ήταν φέτος μειωμένες κατά 17,1%, αποκλειστικά λόγω των πολύ χαμηλότερων εξαγωγών υπηρεσιών (-35,4%. Εξαγωγές αγαθών +1,1%). Πάρα ταύτα, η αποκλιμάκωση των εισαγωγών στις αρχές του 2013 διαμόρφωσε το **έλλειμμα του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα σε εθνικολογιστικούς όρους στα €2,8 δισεκ., 20,5% χαμηλότερα από ότι στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι.**

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, **η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής υποχώρησε κατά 4,7% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, σε μικρότερο βαθμό από ότι την ίδια περυσινή περίοδο (-6,5%).** Η διάσταση σε σχέση με την ευρύτερη πτώση του ΑΕΠ οφείλεται στην πολύ μεγαλύτερη μείωση των πληρωμών φόρων επί των προϊόντων, που προστίθενται στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, προκειμένου να υπολογιστεί το ΑΕΠ (ενώ αφαιρούνται οι επιδοτήσεις). **Η νέα κατακόρυφη πτώση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου σε κατοικίες**

αντανακλάται στο προϊόν του Κατασκευαστικού τομέα, το οποίο - όπως και το 2012- υποχωρεί περισσότερο από το προϊόν των υπόλοιπων βασικών τομέων της ελληνικής οικονομίας, κατά 17,1%, ελαφρώς χαμηλότερα από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (-18,8%). Κατόπιν και της φετινής κάμψης, τα $\frac{3}{4}$ του προϊόντος του Κατασκευαστικού τομέα στις αρχές του 2007 έχουν εξανεμιστεί. Σημαντική εξασθένηση της παραγωγικής δραστηριότητας εμφανίζεται στον τομέα της Ενημέρωσης-επικοινωνίας (-12,5%), ενώ έπονται οι Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες (-10,9%), με αμφότερους τους τομείς να διανύουν το τέταρτο έτος ύφεσης. Παραπλήσιας έκτασης με τις Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες είναι η μείωση του προϊόντος στο Χονδρικό-λιανικό εμπόριο, Επισκευές οχημάτων-μοτοσικλετών και Υπηρεσίες παροχής καταλύματος - εστίασης (-10,6%), που πλέον υπολείπεται κατά 40% του επιπέδου του στο πρώτο τρίμηνο του 2008. Σε πτωτική τροχιά παραμένει ο πρωτογενής τομέας, αλλά με μικρή ταχύτητα, της τάξης του 2,9%, έναντι 3,4% στην αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Στον αντίποδα, σχεδόν πλήρης ανάσχεση των πτωτικών τάσεων σημειώνεται στη Βιομηχανία, καθώς δεν ξεπέρασε το 0,6%, από 6,8% στις αρχές του 2012. Σταθεροποιείται το προϊόν στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,2%), το μοναδικό τομέα του οποίου το προϊόν κινήθηκε ανοδικά στη διετία 2011-2012 και αυξάνεται ελαφρώς η δραστηριότητα στις Τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία (+1,4%).

Η διατήρηση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία σε υψηλό, παραπλήσιο επίπεδο στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 και στις αρχές του 2013, που έπληξε τομείς με σημαντικό μερίδιο στην απασχόληση (Χονδρικό-λιανικό εμπόριο, Κατασκευές, Υπηρεσίες παροχής καταλύματος-εστίασης) δεν επέτρεψε τη βελτίωση των δεδομένων στην αγορά εργασίας. Η απασχόληση ήταν 6,3% χαμηλότερη κατά το πρώτο φετινό τρίμηνο έναντι του αντίστοιχου χρονικού διαστήματος του 2012, υποχώρηση ίδιας έκτασης με αυτή του τέταρτου περυσινού τριμήνου (6,4%), αλλά ηπιότερη αυτής στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2013 (-8,5%). Ενδεχομένως η νέα, σημαντική πτώση της απασχόλησης να προήλθε εν μέρει από τις αναπροσαρμογές στο ύψος της αποζημίωσης και στο ελάχιστο χρονικό διάστημα προειδοποίησης ανάλογα με τη διάρκεια προϋπηρεσίας για την πραγματοποίηση απόλυσης, που περιλήφθηκαν στην επικαιροποίηση του δεύτερου Μνημονίου τον Νοέμβριο του 2012. **Υπό αυτές τις επιδράσεις, η ανεργία διαμορφώθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2013 στο 27,4% του εργατικού δυναμικού, 4,8 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα από ότι ένα χρόνο νωρίτερα.**

Η νέα εκτεταμένη εξασθένηση της εγχώριας καταναλωτικής ζήτησης στο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου αναχαίτισε την ενισχυτική επίδραση στον πληθωρισμό της αύξησης της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος τον Ιανουάριο. Μάλιστα, για πρώτη φορά από τον Μάρτιο του 1968 η ετήσια μεταβολή του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή ήταν τον περασμένο Μάρτιο αρνητική.

Έτσι, σημειώθηκε στασιμότητα του ΔTK στο α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους (πληθωρισμός 0,0%), όταν σε αυτή την περίοδο του 2012 ο πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί στο 2,0%.

Συνοψίζοντας, για ακόμα ένα τρίμηνο η εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων και –σε μικρότερο βαθμό από ότι στα τέλη του 2012- η αβεβαιότητα για την έκβαση των διαπραγματεύσεων με την τρόικα καθόρισαν κατά κύριο λόγο το εγχώριο κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον στις αρχές του 2013. Ωστόσο, σε αντίθεση με το παρελθόν, κλιμακώθηκε η σπουδαιότητα των διεθνών εξελίξεων για την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, λόγω αφενός της υψηλότερης της αρχικά αναμενόμενης ύφεσης στην ΕΕ, αφετέρου από τον αντίκτυπο, άμεσο και δυνητικό μελλοντικά, των απροσδόκητων εξελίξεων στην Κύπρο. Καθώς οι επιδράσεις αμφοτέρων των παραγόντων θα συνεχιστούν στα επόμενα τρίμηνα, με αρκετά πιθανή την κλιμάκωσή τους, δεν πρέπει να υποβαθμίζεται η σημαντικότητά τους στις προβλέψεις για την πορεία της ελληνικής οικονομίας.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων για τη λήψη του τελευταίου τμήματος της τρίτης δόσης του δανείου στις αρχές Μαΐου, σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα και χωρίς ιδιαίτερα παρατεταμένες διαπραγματεύσεις, καθώς κομβικά ζητήματα όπως ο καθορισμός των δημοσιονομικών μέτρων για το 2013 και οι παρεμβάσεις για τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους είχαν διευθετηθεί στις διαπραγματεύσεις του περασμένου φθινοπώρου, δεν προξένησε –όπως σε αξιολογήσεις προηγούμενων ετών - έντονη αβεβαιότητα για τη δυνατότητα συνέχισης του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής.

Έτσι, διαμορφώθηκαν οι συνθήκες και οι προϋποθέσεις για την προώθηση και την υλοποίηση των συμφωνημένων μέτρων και μεταρρυθμίσεων που περιλαμβάνονται στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016. Από τη συγκεκριμένη διαδικασία, όπως και από τις μετέπειτα πολιτικές εξελίξεις με επίκεντρο τη μείωση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, καθώς και από τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις για την επόμενη δόση αναδείχθηκε η πρωταρχική σημασία κατά το τρέχον έτος της υλοποίησης των διαρθρωτικών αλλαγών στη λειτουργία του δημόσιου τομέα και της ελληνικής οικονομίας γενικότερα, ενδεχομένως περισσότερο από την πλήρη επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, κάτι που είχε επισημανθεί στις προηγούμενες εκθέσεις του IOBE.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών –Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (σταθερές τιμές 2005)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2001	165.023	4,2%	146.095	4,1%	38.908	-3,9%	39.522	0,0%	59.274	4,2%
2002	170.700	5,2%	153.724	5,2%	39.399	1,3%	36.205	-8,4%	58.532	-1,3%
2003	180.847	2,4%	157.479	2,4%	46.687	18,5%	37.262	2,9%	60.267	3,0%
2004	188.746	3,8%	163.422	3,8%	45.578	-2,4%	43.712	17,3%	63.682	5,7%
2005	193.049	3,8%	169.662	3,8%	41.321	-9,3%	44.807	2,5%	62.741	-1,5%
2006	203.688	4,1%	176.612	4,1%	50.048	21,1%	46.739	4,3%	69.711	11,1%
2007	210.895	4,3%	184.176	4,3%	56.524	12,9%	50.066	7,1%	79.820	14,5%
α' 2008	49.525	0,1%	47.982	3,1%	11.243	-11,4%	10.170	5,7%	19.863	2,6%
β' 2008	53.148	0,1%	48.142	3,3%	12.864	-0,6%	12.955	4,6%	20.806	10,5%
γ' 2008	55.247	-0,1%	47.219	2,9%	11.894	-9,5%	16.902	5,2%	20.771	4,8%
δ' 2008	52.522	-0,9%	46.091	2,2%	14.671	-17,4%	10.871	-9,3%	19.095	-12,4%
2008*¹	210.443	-0,2%	189.436	2,9%	50.672	-10,4%	50.899	1,7%	80.535	0,9%
α' 2009	47.439	-4,2%	45.860	-4,4%	9.258	-17,7%	8.296	-18,4%	16.017	-19,4%
β' 2009	51.254	-3,6%	47.727	-0,9%	9.072	-29,5%	10.368	-20,0%	15.961	-23,3%
γ' 2009	53.607	-3,0%	47.941	1,5%	8.526	-28,3%	13.378	-20,9%	16.279	-21,6%
δ' 2009	51.543	-1,9%	47.396	2,8%	11.135	-24,1%	8.973	-17,5%	16.004	-16,2%
2009*	203.843	-3,1%	188.924	-0,3%	37.992	-25,0%	41.014	-19,4%	64.261	-20,2%
α' 2010	46.972	-1,0%	46.939	2,4%	7.305	-21,1%	8.310	0,2%	15.707	-1,9%
β' 2010	49.816	-2,8%	44.856	-6,0%	8.979	-1,0%	10.826	4,4%	14.828	-7,1%
γ' 2010	50.064	-6,6%	43.437	-9,4%	7.916	-7,2%	13.677	2,2%	14.829	-8,9%
δ' 2010	46.916	-9,0%	40.884	-13,7%	10642	-4,4%	10328	15,1%	14932	-6,7%
2010*	193.768	-4,9%	176.116	-6,8%	34.842	-8,3%	43.142	5,2%	60.297	-6,2%
α' 2011	42.840	-8,8%	41.632	-11,3%	7.180	-1,7%	8.282	-0,3%	14.274	-9,1%
β' 2011	45.889	-7,9%	41.433	-7,6%	7.576	-15,6%	10.922	0,9%	14.051	-5,2%
γ' 2011	48.072	-4,0%	41.932	-3,5%	6.229	-21,3%	14.278	4,4%	14.406	-2,9%
δ' 2011	43.201	-7,9%	38.424	-6,0%	8.138	-23,5%	9.801	-5,1%	13.141	-12,0%
2011*	180.001	-7,1%	163.421	-7,2%	29.124	-16,4%	43.282	0,3%	55.871	-7,3%
α' 2012	39.954	-6,7%	38.512	-7,5%	4.947	-31,1%	8.626	4,1%	12.152	-14,9%
β' 2012	42.951	-6,4%	38.406	-7,3%	6.092	-19,6%	10.594	-3,0%	12.234	-12,9%
γ' 2012	44.873	-6,7%	38.227	-8,8%	4.429	-28,9%	13.674	-4,2%	11.718	-18,7%
δ' 2012	40.737	-5,7%	34.947	-9,0%	8.535	4,9%	9.334	-4,8%	12.074	-8,1%
2012*	168.515	-6,4%	150.093	-8,2%	24.003	-17,6%	42.227	-2,4%	48.179	-13,8%
α' 2013	37.701	-5,6%	35.301	-8,3%	5.198	5,1%	8.402	-2,6%	11.204	-7,8%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Ιούνιος 2013, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Η σημαντική κλιμάκωση των κυβερνητικών δραστηριοτήτων στα συγκεκριμένα πεδία, οι προσπάθειες για ταυτόχρονη πραγματοποίηση πολυάριθμων μεταρρυθμίσεων, καθώς και οι απορρέουσες από αυτές πολιτικές και κοινωνικές εξελί-

ξεις και αντιπαραθέσεις, οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην περιορισμένη σημασία που δινόταν στις διαρθρωτικές αλλαγές και στο σχεδιασμό τους τα προηγούμενα χρόνια, καθώς το ενδιαφέρον της τρόικα είχε εστιαστεί σε μεγάλο βαθμό

στη δημοσιονομική προσαρμογή. Σε συνδυασμό με τις τάσεις αναβλητικότητας από την ελληνική πλευρά επήλθε η συσσώρευση απραγματοποιήτων ή ημιτελών διαρθρωτικών αλλαγών. Το γεγονός αυτό δημιουργεί σημαντικά προσκόμματα στο σχεδιασμό και στην ομαλή πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, χωρίς αυτό το γεγονός να μπορεί να αποτελέσει δικαιολογία για την περαιτέρω αναβολή ή τη ματαιώσή τους.

Ευνόητα, η υλοποίηση ορισμένων σημαντικών πολιτικών αποφάσεων προς αυτή την κατεύθυνση νωρίτερα κατά την τριετία της δημοσιονομικής προσαρμογής, παρότι δεν θα είχε μέχρι τώρα εντυπωσιακά αποτελέσματα στην ελληνική οικονομία, καθώς το χρονικό διάστημα επώασης των ωφελειών από τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις συνήθως έχει διάρκεια μερικών ετών και εξαρτάται από το πόσο ευκρινείς είναι οι μακροοικονομικές προοπτικές, εντούτοις θα μπορούσε να μετριάσει τις υφεσιακές επιπτώσεις της δημοσιονομικής προσαρμογής και την άνοδο της ανεργίας. Σε κάθε περίπτωση, περισσότερες μεταρρυθμιστικές πρωτοβουλίες στο πρόσφατο παρελθόν θα καθιστούσαν δυνατή τη μετάθεση του κέντρου βάρους της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος από την επίτευξη δημοσιονομικών δεικτών και να συμβάλλουν στο να βρεθεί ελαφρώς νωρίτερα η ελληνική οικονομία σε τροχιά ανάκαμψης, ή με μεγαλύτερη ταχύτητα.

Εκτός από τους παραπάνω ανασχετικούς παράγοντες στην αναδιάρθρωση του

κρατικού μηχανισμού και της ελληνικής οικονομίας συνολικά, που προήλθαν άμεσα από τους φορείς άσκησης πολιτικής στην Ελλάδα και έγκεινται σε παραλήψεις και ολιγωρίες του παρελθόντος, διαμορφώνονται σταδιακά και ορισμένοι άλλοι, που καθορίζονται εξωγενώς και σχετίζονται με τις διεθνείς οικονομικές συνθήκες στην τρέχουσα περίοδο και τις πολιτικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα τους τελευταίους μήνες, πρωτίστως στην Ευρωζώνη. Πιο συγκεκριμένα, η παραμονή της ΕΕ και της Ευρωζώνης σε ύφεση για δεύτερο χρόνο, με μεγαλύτερη ένταση στο πρώτο τρίμηνο από ότι αναμενόταν στις αρχές του 2013, επενεργεί ανασχετικά στη λήψη επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η συγκεκριμένη εξέλιξη δεν ευνοεί τις προσπάθειες κλιμάκωσης στην Ελλάδα των παραχωρήσεων / εκχωρήσεων περιουσιακών στοιχείων και δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα στον ιδιωτικό τομέα, διαδικασία που είναι κομβική για την αναδιάρθρωση μιας οικονομίας. Οι δυνητικοί ενδιαφερόμενοι είναι λιγότεροι και ακολούθως ο μεταξύ τους ανταγωνισμός μικρότερος. Συνεπώς, υφίστανται προσκόμματα που σχετίζονται και με το διεθνές οικονομικό περιβάλλον στην επίτευξη των σχετικών στόχων που έχουν τεθεί στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής. Τούτων δεδομένων, η πραγματοποίηση εντός του τρέχοντος έτους ορισμένων βημάτων στο πεδίο των παραχωρήσεων και των ιδιωτικοποιήσεων συνιστά θετική και ουσιαστική εξέλιξη, παρότι τα έως τώρα αποτελέσματα σαφώς υπολείπονται του σχεδιασμού που είχε γίνει στα τέλη του 2012.

Γενικότερα, σε περιόδους επιβράδυνσης της διεθνούς ανάπτυξης ή ύφεσης ορισμένων σημαντικών παγκοσμίως οικονομικών ζωνών, όπως η τρέχουσα, περιορίζονται οι ροές ξένων άμεσων επενδύσεων, παράμετρος που επίσης είναι κρίσιμη για την παραγωγική αναδιάρθρωση μιας χώρας. Οι μέχρι τώρα ανακοινωμένες επενδυτικές πρωτοβουλίες από πολυεθνικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα παρά τις όχι ευνοϊκές οικονομικές συνθήκες στην ΕΕ αντικατοπτρίζουν την ύπαρξη εγχωρίως επενδυτικών ευκαιριών, η αξιοποίηση των οποίων μπορεί να διευρευνηθεί σημαντικά όταν η ευρωπαϊκή οικονομία εισέλθει σε περίοδο ήπιας αλλά σχετικά σταθερής ανάπτυξης και η μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας επιταχυνθεί περαιτέρω.

Όμως η σημαντικότερη τρέχουσα εξέλιξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που προξενεί ριζικές αλλαγές στις αποφάσεις των επενδυτών, είναι η τραπεζική ενοποίησή της. Συστατικά στοιχεία της τραπεζικής ένωσης είναι η ενιαία ευρωπαϊκή τραπεζική εποπτεία, το κοινό πλαίσιο εξυγίανσης των τραπεζικών ιδρυμάτων και το ενιαίο πλαίσιο εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων. Η όλη διαδικασία βρίσκεται σε αρχικό στάδιο. Τον περασμένο Μάρτιο συμφωνήθηκε μεταξύ του Ευρ. Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρ. Επιτροπής το νομικό πλαίσιο για τον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό των τραπεζών της ΕΕ, το οποίο δεν έχει προς το παρόν εγκριθεί επίσημα από τα κράτη-μέλη της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στο συμβούλιο του Ecofin της 26^{ης} Ιουνίου υπήρξε πολιτική συμ-

φωνία μεταξύ των υπουργών οικονομικών της ΕΕ για τη λήψη προληπτικών της πτώχευσης τραπεζών μέτρων σε εθνικό επίπεδο, για τη διαδικασία εξυγίανσης / αναδιάρθρωσης προβληματικών τραπεζών και για την εγγύηση των καταθέσεων από τα κράτη της ΕΕ. Σε αυτή την απόφαση περιλαμβάνονται τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την εξυγίανση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Κύπρου (υποχρεωτική συμμετοχή μετόχων, ομολογιούχων και γενικότερα πιστωτών των τραπεζών). Η συγκεκριμένη συμφωνία θα αποτελέσει τη βάση περαιτέρω διαβουλεύσεων μεταξύ της Ευρ. Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενώ οι εθνικές κυβερνήσεις σε συνεργασία με το Ευρ. Κοινοβούλιο θα πρέπει να καθιερώσουν Συστήματα Εγγύησης Καταθέσεων. Στο πλαίσιο εξυγίανσης των τραπεζών ειδικά για τις χώρες της Ευρωζώνης εντάσσεται και η απόφαση του Eurogroup της 20/6, σχετικά με τα κεφάλαια που θα μπορεί να διαθέσει ο ESM για την ανακεφαλαιοποίησή τους, υπό προϋποθέσεις σχετικά με την κατάσταση της τράπεζας και τη δημοσιονομική θέση της χώρας στην οποία εδρεύει και εφόσον οι ιδιωτικοί κεφαλαιακοί πόροι δεν επαρκούν για την κάλυψη των κεφαλαιακών της ελλείψεων.

Από την άλλη πλευρά, η δρομολόγηση της θεσμοθέτησης στην ΕΕ των εργαλείων εξυγίανσης που χρησιμοποιήθηκαν στην περίπτωση των τραπεζικών ιδρυμάτων της Κύπρου, μεταβάλλει εκ βάθρων την αξιολόγηση του ρίσκου των επενδυτικών τοποθετήσεων στην Ευρώπη, όχι μόνο σε χρηματοοικονομικά προ-

ϊόντα, αλλά και σε παραγωγικές δραστηριότητες. Άλλωστε, στο πλαίσιο της λήψης προληπτικών μέτρων, όλες οι τράπεζες θα πρέπει να διαμορφώσουν σχέδια αντίδρασης, τα οποία θα αξιολογούνται ως προς την επάρκειά τους ετησίως από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές. Ευνόητα, η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος της ΕΕ συνολικά τίθεται υπό αξιολόγηση μέχρι την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών, πλήττοντας την ελκυστικότητά της ως επενδυτικού προορισμού. Ακολούθως, περιορίζεται και το επενδυτικό ενδιαφέρον και για την Ελλάδα. Βεβαίως, η τραπεζική ένωση αναμένεται να περιορίσει δραστικά στο μέλλον τους κινδύνους από ενδεχόμενη πτώχευση τραπεζικού ιδρύματος με τις πρόνοιες που θα έχουν ληφθεί.

Εξωγενής προς την ελληνική οικονομία παράγοντας που δημιουργήθηκε πρόσφατα και την επηρεάζει είναι η διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής και τραπεζικής εξυγίανσης της Κύπρου. Η επίδραση από την αναδιάρθρωση των δύο μεγαλύτερων τραπεζών της στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά στην Ελλάδα κρίνεται μικρής έκτασης, καθώς οι τοποθετήσεις τους σε υποκαταστήματά τους που βρίσκονταν στην Κύπρο ήταν σχετικά περιορισμένα. Η συγχώνευση των δραστηριοτήτων τριών κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα με αυτές ενός από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς ομίλους εγχωρίως (Τράπεζα Πειραιώς) σχεδόν ταυτόχρονα με τη συμφωνία της Κύπρου να ενταχθεί σε μηχανισμό στήριξης από την ΕΕ και το ΔΝΤ, αποτέλεσε δράση καθοριστικής σημασίας για την

προστασία των εγχώριων οικονομικών μονάδων από τις επιπτώσεις της εφαρμογής μη συμβατικών μέσων στη διαδικασία αναδιάρθρωσης, με βάση τις έως τότε εφαρμοζόμενες πρακτικές σε παρόμοιες περιστάσεις στην ΕΕ και διεθνώς.

Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, ακριβώς λόγω της απόσπασης των θυγατρικών των κυπριακών τραπεζών στην Ελλάδα από τις μητρικές τους, αυτές δεν μπορούν πλέον να διαδραματίσουν το σημαντικό ρόλο που κατείχαν στις συναλλαγές που αφορούσαν στο διμερές εμπόριο μεταξύ των δύο χωρών. Οι τραπεζικές συναλλαγές που αφορούσαν σε εμπορικές δραστηριότητες δυσχεραίνονται και από την επιβολή από τα τέλη Μαρτίου περιορισμών στο σύνολο των τραπεζικών συναλλαγών των πελατών των δυο τραπεζών στην Κύπρο με αυτές, οι οποίοι αίρονται σταδιακά.

Η σημαντικότερη επίπτωση στην ελληνική οικονομία από την ένταξη της Κύπρου στο μηχανισμό στήριξης από την ΕΕ και το ΔΝΤ αναμένεται να προέλθει από την εξασθένιση της ζήτησης προϊόντων αλλά και παροχής υπηρεσιών από την Ελλάδα (πχ. τουριστικών), λόγω της μείωσης των εισοδημάτων στο πλαίσιο της διαδικασίας δημοσιονομικής εφαρμογής και του πραγματικού πλούτου από τη χρησιμοποίηση μέρους των καταθέσεων για την εξυγίανση των τραπεζών.

Εστιάζοντας στις επιδράσεις που αναμένεται να ασκηθούν στην ελληνική οικονομία από το εσωτερικό της στη συνέχεια

ια του 2013, βασικές πηγές προέλευσής τους αναμένεται να είναι η πλήρης εφαρμογή των δημοσιονομικών μέτρων που έχουν προσδιοριστεί για το τρέχον έτος, καθώς και η ολοκλήρωση της ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών στη διάρκεια του τρίτου τριμήνου και η προετοιμασία τους για το stress test στα τέλη του τρέχοντος έτους, που θα διαμορφώσουν τις δυνατότητες παροχής ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα. Στην τόνωση της ιδιαίτερα χαμηλής ρευστότητας στην ελληνική οικονομία μπορεί να συμβάλλει η πληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του κράτους προς τους ιδιώτες. Στο πρώτο εξάμηνο φέτος πληρώθηκαν οφειλές ύψους €3,4 δισεκ., ενώ έχει ολοκληρωθεί η χρηματοδότηση αιτημάτων των φορέων ύψους €4,6 δισεκ.⁶. Τούτων δεδομένων, κρίνεται ότι ο στόχος στο Πρόγραμμα Οικονομικής Στήριξης για κάλυψη ληξιπρόθεσμων οφειλών ύψους €3,5 δισεκ. από τις δόσεις που εκταμιεύθηκαν εντός του 2012 και ο προγραμματισμός επιπλέον δαπάνης €3,5 δισεκ. φέτος για την τακτοποίηση υποχρεώσεων φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, που περιλαμβάνεται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2013, υλοποιούνται ικανοποιητικά. Από την άλλη πλευρά, το κράτος συνεχίζει να δημιουργεί ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις με σχετικά υψηλούς ρυθμούς, με αποτέλεσμα αυτές να φθάνουν τον Μάιο τα €6,9 δισεκ.⁷, έναντι €6,4 δισεκ. τον αντίστοιχο μήνα του 2012.

⁶ Ανακοίνωση για τη διαδικασία αποπληρωμής ληξιπρόθεσμων οφειλών, ΥΠ.ΟΙΚ., 03/07/2013

⁷ Στοιχεία Γενικής Κυβέρνησης, Μάιος 2013, ΥΠ.ΟΙΚ., Ιούλιος 2013

Καθοριστική για το εγχώριο οικονομικό περιβάλλον και την εμπιστοσύνη διεθνώς στη δυνατότητα της Ελλάδας να εξέλθει από τη δημοσιονομική κρίση θα είναι στο δεύτερο εξάμηνο η αξιολόγηση της υλοποίησης του δεύτερου Μνημονίου στις αρχές του φθινοπώρου. Θα περιλαμβάνει την οριστικοποίηση των δημοσιονομικών παρεμβάσεων για τη διετία 2014 – 2015, καθώς και –κατά πάσα πιθανότητα- την επανεξέταση της βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους, βάσει των δεδομένων που θα έχουν διαμορφωθεί έως τότε για τις μακροοικονομικές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας και της πορείας των αποκρατικοποιήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο είναι πολύ πιθανή η χορήγηση νέου δανείου από την ΕΕ, αφού η χρηματοδότηση από το τρέχον ολοκληρώνεται το πρώτο εξάμηνο του 2014. Στις σημαντικότερες παραμέτρους που θα διαμορφώσουν το ύψος της ύφεσης και της ανεργίας φέτος συγκαταλέγονται επίσης οι τουριστικές αφίξεις από το εξωτερικό και ο αντίκτυπός τους στη δραστηριότητα των τουριστικών επιχειρήσεων.

Στα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για βασικά τμήματα της οικονομικής δραστηριότητας και σημαντικά μακροοικονομικά μεγέθη αντανακλώνται δύο διαφορετικές τάσεις: Οι συνεχιζόμενες ισχυρές πιέσεις σε κλάδους και μεγέθη που εξαρτώνται κατά κύριο λόγο από την εσωτερική ζήτηση, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις κλιμακώνονται, και η ανάσχεση της περυσινής πτώσης σε δραστηριότητες στις οποίες το μερίδιο της προερχόμενης από το εξωτερικό ζή-

τησης είναι σημαντικό. Πιο συγκεκριμένα, η πτωτική τάση στη βιομηχανική παραγωγή στο πρώτο τρίμηνο φέτος, μετά τη σταθεροποίηση που παρουσίασε στο τέταρτο τρίμηνο του 2012, εξασθένησε τον περασμένο Απρίλιο, με την πτώση να μην ξεπερνά το 1,8%. Η εξασθένηση της υποχώρησης προέρχεται πρωτίστως από τη Μεταποίηση, στην οποία η παραγωγή σχεδόν διατηρήθηκε στα επίπεδα της αντίστοιχης περυσινής περιόδου (-0,6%) και δευτερευόντως από την αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας στην Επεξεργασία και παραγωγή νερού (+3,1%). Η επίτευξη σταθεροποίησης της παραγωγής στη Μεταποίηση, ενδεχομένως και μικρής ανόδου της κατά τους προσεχείς μήνες, υποστηρίζεται από τα στοιχεία για τις νέες παραγγελίες προς αυτή, οι οποίες στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου αυξάνονταν ελαφρά, με εξαίρεση τον Μάρτιο. Επισημαίνεται ότι η αύξησή τους οφείλεται κυρίως στην υψηλότερη ζήτηση από τις διεθνείς αγορές, με τις εγχώριες παραγγελίες να αυξάνονται σε σχέση με τις περυσινές μόνο τον Απρίλιο. Σημαντική αντιστροφή της τάσης σημειώθηκε στις αφίξεις ξένων τουριστών στα μεγαλύτερα αεροδρόμια της χώρας τον Μάιο, με την αύξησή τους σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2012 να φθάνει το 18,5% και να υπεραντισταθμίζει τις χαμηλότερες αφίξεις του πρώτου τετραμήνου του τρέχοντος έτους (+6,0% στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου. Στον αντίποδα, η κατακόρυφη πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας - μέγεθος που καθορίζει το σχηματισμό πάγιο κεφαλαίου- και στις αρχές τους 2013, κλιμακώ-

θηκε περαιτέρω τον Μάρτιο, ξεπερνώντας το 60%, με κριτήριο τον αριθμό των αδειών που εκδόθηκαν, αλλά και την επιφάνεια και τον όγκο των νέων οικοδομημάτων.

Περνώντας σε δείκτες που αντανακλούν τη δυναμική της καταναλωτικής ζήτησης, εγχώριας και διεθνούς για ελληνικά προϊόντα, η συρρίκνωση του όγκου του Λιανικού εμπορίου (εκτός καυσίμων-λιπαντικών) διαμορφώθηκε τον Απρίλιο στο 13,4%, έκταση πτώσης παραπλήσια με αυτή κατά τον ίδιο μήνα του περασμένου έτους (-13,9%). Γενικότερα, η υποχώρηση του Λιανικού εμπορίου κυμαίνεται από τις αρχές του 2013 στα ίδια επίπεδα με τα περυσινά, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου στο 12,5%, ουσιαστικά όσο στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012 (-12,6%). Η εκτεταμένη πτώση του όγκου του λιανικού εμπορίου για τρίτο χρόνο θεωρείται ότι αποτυπώνει την αποδυνάμωση της αγοραστικής δύναμης και στο τρέχον έτος, εξαιτίας των νέων δημοσιονομικών μέτρων και της συνεχώς αυξανόμενης ανεργίας. Σε πτωτική τροχιά κινούνται οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (εξαιρουμένων των καυσίμων) στο πρώτο τετράμηνο του 2013 (-4,9%), σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, εξαιτίας της υποχώρησης της διεθνούς ζήτησης υπηρεσιών (μεταφορών, τουριστικών κα.). Η ελαφρώς μεγαλύτερη εξασθένηση των εισαγωγών (-5,9%), συνεπεία των χαμηλότερων εισοδημάτων και της αναιμικής επενδυτικής δραστηριότητας, έχει επιφέρει τον περαιτέρω περιορισμό του ελλείμματος

του ισοζυγίου (-15,1%). Τον Απρίλιο η μείωση των εξαγωγών περιορίστηκε αισθητά (-0,9%), διευρύνθηκαν όμως οι εισαγωγές κατά 10%, με αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση του ελλείμματος σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2012 (από τα €14,6 εκατ. στα €319,2 εκατ.). Τα στοιχεία για τον Μάιο θα είναι ιδιαίτερα κρίσιμα για την εξέλιξη του ισοζυγίου το 2013, καθώς σε αυτά θα γίνει η πρώτη αποτύπωση της επίδρασης της μεγαλύτερης έλευσης ξένων τουριστών.

Οι περιοριστικές πιέσεις των χαμηλότερων εισοδημάτων και της ταχύτατα ανερχόμενης ανεργίας στην καταναλωτική ζήτηση αντικατοπτρίζονται κατά κύριο λόγο στη διακύμανση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή. Παρουσιάζει σταθερά αρνητική μεταβολή στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου με τάση σταδιακής διεύρυνσης, παρά την αύξηση των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος τον Ιανουάριο και την προγενέστερη αύξηση του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης για οικιακή χρήση. Τον Μάιο ο ΓΔΤΚ υποχώρησε κατά 0,4% σε σύγκριση με το επίπεδο του τον ίδιο μήνα του 2012, οριακά λιγότερο από ότι τον Απρίλιο (-0,6%), επιβράδυνση που οφείλεται στην αγοραστική κίνηση για το Πάσχα στις αρχές Μαΐου, σε αντίθεση με πέρυσι που εκδηλώθηκε στα μέσα Απριλίου.

Η περιοριστική επίδραση των χαμηλότερων εισοδημάτων και της ανερχόμενης ανεργίας στις **καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών**, θα συνεχιστεί και κατά πάσα πιθανότητα θα κλιμακωθεί στα επόμενα τρίμηνα του 2013. Η μέση

μείωση των ακαθάριστων αμοιβών κατά 10,1% το πρώτο τρίμηνο φέτος στους τομείς της Βιομηχανίας, των Κατασκευών και στην πλειονότητα των κλάδων των Υπηρεσιών (εξαιρούμενων του Δημοσίου Τομέα, της Εκπαίδευσης και της Υγείας), έναντι υποχώρησης 7,8% στην αντίστοιχη περίοδο του 2012⁸, αναμένεται να διευρυνθεί μετά την παρέλευση της τρίμηνης μετενέργειας ισχύος της ΕΓΣΣΕ που έληξε στα μέσα Φεβρουαρίου. Αισθητή από το δεύτερο τρίμηνο θα γίνει η κατάργηση των επιδομάτων αδείας, Χριστουγέννων και Πάσχα για τους απασχολούμενους στο δημόσιο τομέα και στους συνταξιούχους στις καταναλωτικές δυνατότητές τους. Ακολούθως, **η ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει περισσότερο στη συνέχεια του τρέχοντος έτους από ότι στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου (-8,7%), με τη μέση πτώση της να διαμορφώνεται στην περιοχή του 9,0%.**

Η αναμενόμενη βάση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 έμφαση στην περιστολή δημοσίων δαπανών για τη συνέχιση της δημοσιονομικής προσαρμογής, που αποτυπώθηκε στο σημαντικό περιορισμό της **δημόσιας κατανάλωσης** στο αρχικό τρίμηνο φέτος, επίσης θα συνεχιστεί καθ' όλο 2013. Το σχετικά χαμηλό επίπεδο καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου τομέα στο τρίτο τρίμηνο του 2012 αναμένεται να επιφέρει τεχνική ανάσχεση της μείωσής τους κατά την αντίστοιχη φετινή περίοδο. Πάρα ταύτα,

⁸ Δείκτης Μισθών σε βασικούς κλάδους της οικονομίας, 2006-Α' τρίμ. 2013, ΕΛ.ΣΤΑΤ., 28/06/2013

οι περικοπές της δημόσιας κατανάλωσης το 2013 θα είναι μεγαλύτερης κλίμακας από ότι το 2012 και αναμένεται να διαμορφωθούν στην περιοχή του 6,0%.

Σε ότι αφορά τις τάσεις τους προσεχείς μήνες στην πραγματοποίηση **επενδύσεων**, δεν διαγράφονται προοπτικές αύξησης τους σε κάποια από τις επιμέρους κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου. Όπως έχει εκτιμηθεί σε προηγούμενες τριμηνιαίες εκθέσεις του IOBE, η εκτεταμένη αποδυνάμωση της εγχώριας ζήτησης και το 2013, σε συνδυασμό με τη σχετική σταθερότητα των εξαγωγών στο σύνολο του έτους δεν θα ευνοήσουν την ενίσχυση της **επενδυτικής ροής του ιδιωτικού τομέα εγχωρίως**. Η έντονη συρρίκνωση της οικοδομικής δραστηριότητας στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, εξαιτίας και των παλινωδιών σχετικά με τον τρόπο φορολόγησης των ακινήτων, θα περιοριστεί μετά την οριστικοποίησή του, χωρίς όμως να αποτρέψει την υποχώρησή της και φέτος. Πρόσκομμα στην υλοποίηση επενδύσεων από τις επιχειρήσεις εξακολουθούν να αποτελούν οι ιδιαίτερα περιορισμένες πηγές παροχής ρευστότητας. Η ολοκλήρωση των διαδικασιών ανακεφαλαιοποίησης των ελληνικών τραπεζών εντός του τρίτου τριμήνου και το stress test στα τέλη του έτους, σε συνδυασμό με τη σημαντική καθυστέρηση στην αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου δεν επιτρέπουν τη βελτίωση της συγκεκριμένης κρίσιμης παραμέτρου στην ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών. Άλλωστε, σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση αξιολόγησης του προγράμματος

της Ελλάδας από το ΔΝΤ, τα τραπεζικά ιδρύματα χρησιμοποίησαν τα κεφάλαια που τους είχαν διατεθεί μέχρι τα τέλη Μαΐου στο πλαίσιο της ανακεφαλαιοποίησης για την κάλυψη της έκθεσής τους στην ΕΚΤ⁹.

Από την άλλη πλευρά, υφίσταται ανάκαμψη του **διεθνούς ενδιαφέροντος για άμεσες επενδύσεις** στην Ελλάδα, που ήδη έχει αποτυπωθεί στην αναγγελία συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων, παρά το όχι ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον, όπως αναλύθηκε παραπάνω. Ωστόσο η τονωτική επίδρασή τους στην επενδυτική δραστηριότητα αναμένεται να εκδηλωθεί στα τέλη του 2013 και κυρίως από το 2014. Βαρόμετρο του διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος αποτελεί και η πορεία των αποκρατικοποιήσεων / παραχωρήσεων. Τα μέχρι τώρα αποτελέσματα σαφώς υπολείπονται των αναμενόμενων, δεν θα πρέπει όμως να παραβλέπονται οι διεθνείς δυσμενέστερες των αναμενόμενων συνθήκες. Επιπλέον, οι λίγες περιπτώσεις για τις οποίες οι συμφωνίες έχουν ήδη ολοκληρωθεί (Κασσιώπη Κέρκυρας, IBC, τέσσερα ακίνητα στο εξωτερικό) και όσες βρίσκονται σε φάση συμβασιοποίησης (ΟΠΑΠ, ΔΕΣΦΑ) θα έχουν το τρέχον έτος ως επί το πλείστον εισπρακτικό όφελος για το δημόσιο, με την επενδυτική αξιοποίηση όσων εξ' αυτών εμφανίζουν τέτοιες δυνατότητες να αναμένεται από το επόμενο έτος. Γενικότερα, καθώς βάσει του προγραμματισμού των δραστηριοτήτων του ΤΑΙΠΕΔ στον Προϋπολογισμό του

⁹ Greece, Third Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Facility, IMF, June 2013

2013, οι δραστηριότητές του θα κλιμακωθούν στο καταληκτικό τρίμηνό του, δεν αναμένεται θετικός αντίκτυπος τους στις επενδύσεις φέτος, θα εκδηλωθεί όμως το 2014.

Στο σκέλος της **επενδυτικής δραστηριότητας του δημόσιου τομέα**, η ύπο-εκτέλεση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για τέταρτο χρόνο, με αποτέλεσμα οι δαπάνες του στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου (€1,1 δισεκ.) να υπολείπονται των ήδη πολύ χαμηλών στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012, σηματοδοτεί την περιορισμένη συμβολή των δημοσίων επενδύσεων στην επενδυτική δραστηριότητα και το 2013. Τούτου δεδομένου, αναμένεται η υλοποίηση του ΠΔΕ να καθοριστεί, όπως στην τριετία 2010-2012, από αποκλίσεις στα υπόλοιπα σκέλη του Κρατικού Προϋπολογισμού και οι συνολικές δαπάνες του φέτος να είναι χαμηλότερες των περυσινών (€6,1 δισεκ.). Επισημαίνεται πάντως ότι η χαμηλή υλοποίηση του ΠΔΕ οφείλεται εν μέρει στην αδυναμία των επιχειρήσεων να αντλήσουν ρευστότητα για την κάλυψη της ίδιας συμμετοχής τους ή να εκδώσουν τις απαιτούμενες εγγυητικές επιστολές.

Λαμβάνοντας υπόψη τις προοπτικές στις παραμέτρους του επενδυτικού περιβάλλοντος που προαναφέρθηκαν και συνεκτιμώντας ότι η αυξητική επίδραση της δημιουργίας αποθεμάτων στον ακαθάριστο σχηματισμό κεφαλαίου, που ήταν ισχυρή στο τελευταίο τρίμηνο του 2012 και στις αρχές του 2013, θα αποκλιμακωθεί ή και θα αντιστραφεί τα

προσεχή τρίμηνα, αναμένεται πτώση των επενδύσεων της τάξης του 10% το 2013.

Στην πλευρά του **εξωτερικού τομέα** της οικονομίας επαληθεύονται οι τάσεις που είχαν προβλεφθεί σε προηγούμενες τριμηνιαίες εκθέσεις του IOBE: Η ζήτηση για εισαγωγές παραμένει σε πτωχική τροχιά και το 2013, με χαμηλότερη ταχύτητα από ότι πέρυσι. Η εξασθένησή της αποτελεί την αιτία περαιτέρω βελτίωσης του εξωτερικού ισοζυγίου, σε όρους εθνικών λογαριασμών, καθώς και οι συνολικές εξαγωγές εγχωρίως παραγόμενων αγαθών και υπηρεσιών περιορίζονται. Η υποχώρηση των εισοδημάτων λόγω των δημοσιονομικών μέτρων, των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας και της καλπάζουσας ανεργίας θα αποδυναμώσει περαιτέρω τις **εισαγωγές** καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών (πχ. τουριστικών). Οι εισαγωγές μηχανημάτων και εξοπλισμού θα περιοριστούν από τη φθίνουσα επενδυτική δραστηριότητα. Ακολουθώντας, **προβλέπεται ότι οι ροές εισαγωγών θα περιοριστούν κατά οριακά διψήφιο ποσοστό φέτος έναντι του επιπέδου τους το 2012.**

Σε ότι αφορά τις **εξαγωγές**, η χαμηλότερη ζήτηση από «παραδοσιακούς» προορισμούς των εξαγωγών προϊόντων, όπως οι χώρες της ΕΕ, ιδίως η Κύπρος, και τα Βαλκάνια, φαίνεται να εξισορροπείται ή και να υπεραντισταθμίζεται από τη μεγαλύτερη διείσδυσή τους σε νέες αγορές (Λατινική Αμερική, Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών κ.α.) και στην Τουρκία. Η εκτεταμένη πτώση της παροχής

υπηρεσιών στο εξωτερικό στις αρχές του 2013 κατά πάσα πιθανότητα θα αποκλιμακωθεί σημαντικά τους καλοκαιρινούς μήνες, λόγω της υψηλής τουριστικής κίνησης από το εξωτερικό, ενώ δεν αποκλείεται η αύξησή τους στη συγκεκριμένη περίοδο. Ακολούθως, **οι εξαγωγές θα διαμορφωθούν το τρέχον έτος κοντά στο επίπεδο του 2012, ενδεχομένως και να αυξηθούν ελαφρά. Οι συγκεκριμένες τάσεις στις εξαγωγές σε συνδυασμό με την αρκετά χαμηλότερη ζήτηση εισαγωγών, θα επιφέρουν περαιτέρω περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα κατά το τρέχον έτος.**

Ανακεφαλαιώνοντας τις προβλέψεις για τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ στη συνέχεια 2013, οι καταναλωτικές δαπάνες του ιδιωτικού τομέα θα μειωθούν περισσότερο, καθώς η ολοκλήρωση των δημοσιονομικών μέτρων για το τρέχον έτος, η ευρύτερη εφαρμογή των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας και η περαιτέρω άνοδος της ανεργίας θα ασκήσουν πιέσεις στα εισοδήματα και στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών. Ηπιότερη θα είναι η περικοπή των καταναλωτικών εξόδων του δημοσίου από ότι στο πρώτο τρίμηνο, ωστόσο η έκτασή της θα είναι μεγαλύτερη της περυσινής.

Στο πεδίο των επενδύσεων, η αναιμική εγχώρια ζήτηση και η επικράτηση σταθεροποιητικών τάσεων στις εξαγωγές δεν ενθαρρύνουν τη λήψη επενδυτικών πρωτοβουλιών από τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα. Άλλωστε, οι δυνατότητες άν-

τλησης ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα θα παραμείνουν περιορισμένες και το 2013. Το διεθνές ενδιαφέρον για άμεσες επενδύσεις, που ήδη έχει αποτυπωθεί στην αναγγελία συγκεκριμένων επενδυτικών σχεδίων, θα έχει αντίκτυπο στην εγχώρια επενδυτική δραστηριότητα από το 2014. Στον ίδιο χρονικό ορίζοντα αναμένεται η επενδυτική αξιοποίηση των αποκρατικοποιήσεων / παραχωρήσεων που διενεργούνται φέτος από το ΤΑΙ-ΠΕΔ. Επισημαίνεται επίσης η αρνητική επίδραση που έχει στο επενδυτικό περιβάλλον της ΕΕ η διαδικασία της τραπεζικής ένωσης της, λόγω των αβεβαιοτήτων που θα προκαλέσει για την ευρωστία του τραπεζικού της συστήματος μέχρι την επίτευξή της. Οι παραπάνω τάσεις στις παραμέτρους που επηρεάζουν τις επενδύσεις, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση της αυξητικής συμβολής της δημιουργίας αποθεμάτων στις επενδύσεις θα οδηγήσουν στην πτώση τους και φέτος, για έκτο έτος. Στο σκέλος του εξωτερικού τομέα της οικονομίας, πρωτίστως η συρρίκνωση των εξαγωγών θα οδηγήσει σε νέα βελτίωση του ισοζυγίου του, η οποία ενδέχεται να υποστηριχθεί από την ήπια αύξηση των εξαγωγών, με το πλέον πιθανό ενδεχόμενο να είναι η διατήρησή τους κοντά στο επίπεδο του 2012. **Συνισταμένη των εκτιμήσεων για τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το 2013, αποτελεί η πρόβλεψη του IOBE για ύφεση της ελληνικής οικονομίας το τρέχον έτος που θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 4,8-5,0%, οριακά υψηλότερη από ότι αναμενόταν στα τέλη της περασμένης χρονιάς και στις αρχές του 2013. Η συγκεκ-**

ριμένη εκτίμηση για την ύφεση είναι ελαφρώς δυσμενέστερη από τις τελευταίες προβλέψεις διεθνών και εγχώριων φορέων (ΕΕ-ΔΝΤ:-4,2%, ΟΟΣΑ:-4,8%, Πίνακας 3.3).

Η υψηλή ύφεση και στα επόμενα τρίμηνα του 2013 θα επιφέρει συνέχιση της ανόδου της ανεργίας, μάλλον με χαμηλότερο ρυθμό από ότι στο πρώτο τρίμηνο φέτος. Τη διεύρυνσή της θα συγκρατήσει, ενδεχομένως και να ανακάμψει τους καλοκαιρινούς μήνες η αυξημένη εποχική απασχόληση σε τουριστικές επιχειρήσεις λόγω της υψηλότερης σε σχέση με πέρυσι τουριστικής κίνησης από το εξωτερικό. Τα πολυάριθμα προγράμματα του ΟΑΕΔ για την απασχόληση ανέργων θα οδηγήσουν σε πρόσκαιρη επιστροφή μέρους τους στην αγορά εργασίας. Θέσεις εργασίας μεγαλύτερης διάρκειας αλλά σαφώς λιγότερες θα δημιουργηθούν από την επανεκκίνηση των έργων στους πέντε μεγάλους οδικούς άξονες. Στον αντίποδα αρνητική επίδραση στην απασχόληση το τρέχον έτος θα έχει ο περιορισμός της στο δημόσιο τομέα, σύμφωνα με το σχετικό προγραμματισμό που έχει γίνει στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016. **Κατά συνέπεια, η ανεργία θα ανέλθει στο 27,8% του εργατικού δυναμικού το 2013, υψηλότερα**

από ότι είχε προβλεφθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE.

Η ιδιαίτερα χαμηλή εγχώρια ζήτηση εξαιτίας των παραγόντων που αναφέρθηκαν θα συνεχίσει να επενεργεί περιοριστικά στις **τιμές**, κλιμακώνοντας την αποπληθωριστική δυναμική που έχει εκδηλωθεί στο τρίμηνο Μαρτίου - Μαΐου. Ωστόσο, η μεγαλύτερη σε σύγκριση με πέρυσι έλευση ξένων τουριστών θα τονώσει τη ζήτηση στις τουριστικές περιοχές, συγκρατώντας την πτώση των τιμών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Επιπρόσθετα, το σχετικά χαμηλό επίπεδο του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή στο περυσινό δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου καθιστά πιθανή την εκδήλωση οριακών πληθωριστικών τάσεων κατά την ίδια περίοδο του τρέχοντος έτους.

Από την άλλη πλευρά, ενδεχόμενη αύξηση των τιμών στα εισιτήρια των αστικών συγκοινωνιών το φθινόπωρο δεν αναμένεται να αναχαιτίσει την πτωτική τάση των τιμών, η οποία εκτιμάται ότι θα κλιμακωθεί στους τελευταίους μήνες του 2013, καθώς η εποχική ζήτηση θα είναι πολύ χαμηλότερη σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, λόγω της κατάργησης των ειδικών επιδομάτων στο δημόσιο τομέα και για τους συνταξιούχους.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο – Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2005)

	2011	2012	2013	2014
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-7,1	-6,4	-4,2	0,6
Ιδιωτική Κατανάλωση	-7,7	-9,1	-6,9	-1,6
Δημόσια Κατανάλωση	-5,2	-4,2	-4,0	-6,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-19,6	-19,2	-4,0	8,4
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	0,3	-2,4	3,1	4,6
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-7,3	-13,8	-6,5	-1,9
Απασχόληση	-5,6	-8,3	-3,5	0,6
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	-3,4	-4,2	-7,0	-1,5
Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-1,8	-5,5	-5,3	-1,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	3,1	1,0	-0,8	-0,4
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-10,1	-10,4	-6,1	-1,1
Καθαρές Εξαγωγές	2,4	4,0	0,4	1,8
Αποθέματα	0,6	0,1	2,7	-0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-9,5	-10,0	-3,8	-2,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-11,7	-5,3	-2,8	-1,7
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	170,3	156,9	175,2	175,0
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	17,7	24,3	27,0	26,0

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2013, European Commission, May 2013

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2012- 2014
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2005, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
ΑΕΠ	-6,5	-4,5	0,2	-6,4	-4,2	0,6	-6,4	-4,8	-1,2	-6,4	-4,2	0,6
Τελική Ζήτηση	:	:	:	-8,2	-3,8	0,1	:	:	:	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-7,7	-7,0	-1,6	-9,1	-6,9	-1,6	-9,1	-7,0	-4,5	-9,1	-6,9	-1,6
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	1,1	-0,8	-0,4	1,0	-0,8	-0,4	1,0	-0,7	-1,7	1,0	:	:
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	:	:	:	-19,2	-4,0	8,4	-19,2	-7,7	-2,5	-19,2	-4,0	8,4
Ανεργία (%)	22,4	22,8	21,4	24,3	27,0	26,0	24,2	27,8	28,4	24,2	27,0	26,0
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-6,6	-5,2	-3,8	-10,0	-3,8	-2,6	-10,0	-4,1	-3,5	-6,3	-4,1	-3,2
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-5,3	-2,8	-1,7	-3,4	-1,1	0,9	-3,4	-0,8	-0,2
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	175,6	189,1	189,1	156,9	175,2	175,0	157,0	175,1	180,6	156,9	175,8	174,2

Πηγές: Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016 και Προϋπολογισμός 2013, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2012 – European Economic Forecast, Spring 2013, European Commission, May 2013 - OECD Economic Outlook No. 93, May 2013 – Greece, Third Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Facility, IMF, June 2013

Αντίρροπα σε πληθωριστικές τάσεις θα λειτουργήσει και το «πάγωμα» από τη ΔΕΗ των τιμολογίων στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος χαμηλής τάσης (για νοικοκυριά, επαγγελματίες, επιχειρήσεις), όπως επίσης και η μείωση της τάξης του 15% στα βιομηχανικά τιμολόγια ρεύματος μέσης τάσης και η ελάφρυνσή τους στην υψηλή τάση, που ανακοινώθηκαν πρόσφατα, σε αντίθεση με την αύξηση τιμών που είχε προγραμματιστεί για τον Ιούλιο. Οι επιδράσεις των παραγόντων που αναφέρθηκαν εκτιμάται ότι θα διαμορφώσουν **τη μέση μεταβολή του ΓΔΤΚ στο -0,4% το 2013, αντί της σταθερότητας τιμών που αναμενόταν νωρίτερα φέτος. Συνεπώς θα σημειωθεί αποπληθωρισμός στην Ελλάδα το τρέχον έτος.**

Ανακεφαλαιώνοντας, όπως είχε επισημανθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, η συνέχιση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία με υψηλή ένταση για πέμπτο έτος αναδεικνύει ακόμα περισσότερο την αναγκαιότητα πραγματοποίησης συγκεκριμένων ενεργειών και ανάληψης πρωτοβουλιών από την ελληνική κυβέρνηση για την αναθέρμανση της επενδυτικής δραστηριότητας. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να ενταχθούν οι δραστηριότητες προβολής των χαρακτηριστικών και των προοπτικών της Ελλάδας που την καθιστούν επενδυτικό προορισμό με συγκεκριμένα πλεονεκτήματα, η πραγματοποίηση των αποκρατικοποιήσεων και η υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Η έως τώρα πορεία των αποκρατικοποιήσεων, παρότι υπολείπεται των στόχων, δείχνει ότι είναι εφικτή η σταδιακή πραγματο-

ποίησή τους σε ένα όχι ευνοϊκό διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Υπό τις τρέχουσες, δυσμενέστερες των αναμενόμενων συνθήκες, ενδεχομένως να πρέπει να επανεξεταστεί το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους, χωρίς να μεταβάλλεται ο τελικός στόχος για τα έσοδά τους και επομένως η έκταση της ελάφρυνσης που θα αποφέρουν στο χρέος.

Σε ότι αφορά τις διαρθρωτικές αλλαγές, είχε τονιστεί σαφώς στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση ότι το τρέχον έτος πρέπει να δοθεί έμφαση πρωτίστως στην εφαρμογή τους, ιδίως όσων αφορούν στη δομή και τη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας και του ελληνικού κράτους. Επισημαίνεται ξανά η ανάγκη αποφυγής ενός νέου κύκλου αναβολών και κωλυσιστηρίων, όπως στα προηγούμενα χρόνια, με αρνητικές συνέπειες για την ελληνική οικονομία, πέραν των άμεσων από τα δημοσιονομικά μέτρα. Άλλωστε, όσο η διάρθρωση της εγχώριας οικονομίας και του ελληνικού κράτους δεν μεταβάλλονται ριζικά, συνεχίζουν να υφίστανται οι εστίες δημιουργίας των υπέρογκων δημοσίων δαπανών του παρελθόντος και παράλληλα δεν διαμορφώνονται νέες πηγές κρατικών εσόδων (πχ. από δραστηριότητες που απελευθερώνονται και αναδυόμενες δραστηριότητες), υπονομεύοντας έτσι την τιτάνα δημοσιονομική προσπάθεια που καταβάλλεται.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δείκτες δραστηριότητας που καταρτίζει η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και οι

οποίοι αποτυπώνουν την πορεία της παραγωγής στη Βιομηχανία, καθώς και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων στους τομείς των Κατασκευών, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται αντίστοιχοι κλαδικοί δείκτες που κατασκευάζει το IOBE με βάση τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας τις οποίες διεξάγει στην Ελλάδα από το 1981. Ο συνδυασμός των δεικτών αυτών και η συνεκτίμηση των τάσεων που προκύπτουν, συνεισφέρουν σε μια ευρύτερη απεικόνιση της πλευράς της προσφοράς της οικονομίας, αποτυπώνοντας την ένταση της εγχώριας ζήτησης.

Βιομηχανία

Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής παρουσίασε εκ νέου μείωση στο πρώτο τετράμηνο του 2013, κατά 2,8%, μετά την σταθεροποίησή του στο τελευταίο τρίμηνο του 2012, η οποία όμως είναι σαφώς μικρότερης έκτασης σε σχέση με την πτώση του στο ίδιο τετράμηνο του 2012 (-6,7%).

Από την άλλη πλευρά, στην Ευρωζώνη-17 το ίδιο χρονικό διάστημα ο αντίστοιχος δείκτης συρρικνώθηκε κατά 1,9%, ωστόσο η πτώση αυτή ήταν μικρότερη σε σύγκριση με το αντίστοιχο τετράμηνο του 2012, όταν υποχώρουσε κατά 2,1%.

Σε επίπεδο βασικών βιομηχανικών τομέων στην Ελλάδα η μεγαλύτερη υποχώρηση της παραγωγής σημειώθηκε το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου στα Ορυχεία-Λατομεία, κατά 8,9% (έναντι μείωσης 1,9% το 2012), με την παραγωγή Ηλεκτρισμού (-8,5%, από -5,1% στην ίδια περίοδο πέρυσι) και τη Μεταποίηση (-0,7%,

έναντι -8% το 2012) να έπονται σε υποχώρηση. Στην Παροχή Νερού, σημειώνεται οριακή πτώση της τάξης του 0,6%, σε συνέχεια της οριακής αύξησης κατά 0,4% στο αρχικό τετράμηνο του 2012. Οι ανωτέρω σημαντικές μειώσεις το πρώτο τετράμηνο του 2013 στα Ορυχεία και τον Ηλεκτρισμό και η οριακή πτώση στη Μεταποίηση και την Παροχή Νερού είχαν σαν τελικό αποτέλεσμα την επιβράδυνση της καθοδικής πορείας του δείκτη βιομηχανικής παραγωγής (-2,8% το 2013 έναντι συρρίκνωσης -6,7% το 2012).

Στους επιμέρους κλάδους των Ορυχείων-Λατομείων, άνοδο στην παραγωγή προϊόντος παρουσιάζουν φέτος κλάδοι που το αντίστοιχο περυσινό διάστημα εμφάνιζαν υποχώρηση. Πρόκειται για τις Άλλες εξορυκτικές-λατομικές δραστηριότητες (+2% έναντι εκτεταμένης μείωσης 23,9% στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου πέρυσι) και την Εξόρυξη μεταλλούχων μεταλλευμάτων (αύξηση 7,2% έναντι πτώσης 9,5% το 2012). Αντίστροφη είναι η εικόνα στον κλάδο Εξόρυξης άνθρακα-λιγνίτη, καθώς ενώ το πρώτο τετράμηνο του 2012 παρουσίαζε αύξηση της παραγωγής του κατά 7,3%, την ίδια περίοδο φέτος αυτή συρρικνώνεται σημαντικά κατά 13,9%. Σταθεροποιητικές τάσεις επικρατούν στην Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου (-0,1%), σε συνέχεια περιορισμού της παραγωγής της κατά 16,3% το 2012.

Η εξασθένιση της ζήτησης άσκησε πτωτικές πιέσεις στην παραγωγή 17 από τους 24 κλάδους της Μεταποίησης το 2012. Ωστόσο, εστιάζοντας στις επιμέρους τάσεις, προκύπτει ότι η μείωση της παραγωγής

κής δραστηριότητας εξασθενεί στην πλειονότητα των κλάδων, καθώς σε 14 η πτώση ήταν μικρότερη σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν (τρόφιμα, κλωστοϋφαντουργικές ύλες, είδη ένδυσης, δέρματα-είδη υπόδησης, εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων, χημικά προϊόντα, προϊόντα από ελαστική και πλαστική ύλη, βασικά μέταλλα, ηλεκτρολογικός εξοπλισμός, μηχανήματα και είδη εξοπλισμού, λοιπός εξοπλισμός μεταφορών, έπιπλα, άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες, επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων εξοπλισμού), ενώ μόλις σε δύο κλάδους η πτώση διευρύνθηκε (ξύλο και φελλός, κατασκευή μεταλλικών προϊόντων). Σε ένα κλάδο ενώ το πρώτο τετράμηνο του 2012 σημειώθηκε αύξηση του προϊόντος, στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2013 το προϊόν του συρρικνώθηκε (μηχανοκίνητα οχήματα, ρυμουλκούμενα, ημιρυμουλκούμενα) και σε 7 κλάδους σημειώθηκε άνοδος παραγωγής (ποτά, καπνός, χαρτί και προϊόντα από χαρτί, παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα, βασικά φαρμακευτικά προϊόντα και σκευάσματα, μη μεταλλικά ορυκτά, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, ηλεκτρονικά και οπτικά προϊόντα).

Γενικότερα, μεταξύ των μεταποιητικών κλάδων με αυξημένη βαρύτητα για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή στα Βασικά μέταλλα μειώθηκε το πρώτο τετράμηνο του 2013 κατά 6,6% (σε συνέχεια πτώσης 8,8% στην ίδια περίοδο πέρυσι), ενώ ο σχετικός δείκτης στα Φάρμακα κατέγραψε αύξηση 9,4%, αντί απωλειών 5,6% στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου του 2012. Τέλος, στα Τρόφιμα η παραγωγή συρρικνώθηκε κατά 1,9%, δηλαδή σε

μικρότερο βαθμό από ότι το 2012 (-9,3%).

Αναλυτικότερα, οι κλάδοι της Μεταποίησης με τη μεγαλύτερη υποχώρηση του προϊόντος στο αρχικό τετράμηνο του 2013 είναι οι κλάδοι Λοιπού εξοπλισμού μεταφορών (-28,8%, σε συνέχεια πτώσης 33,2% πέρυσι), Επίπλων (-28,1% φέτος, -33,1% το 2012) και Ξύλου-φελλού (-24,9%, σε συνέχεια σημαντικής μείωσης 20,5% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012). Τη χαμηλότερη πτώση εμφανίζουν οι κλάδοι Ειδών ένδυσης (-0,1% σε συνέχεια σημαντικής συρρίκνωσης κατά 15,9% το 2012), Τροφίμων (-1,9%, έναντι μείωσης 9,3% την αντίστοιχη περίοδο του 2012) και Χημικών προϊόντων (-2,3% έναντι σημαντικής μείωσης 16,4% ένα χρόνο νωρίτερα).

Σε ότι αφορά τους μεταποιητικούς κλάδους που παρουσιάζουν αύξηση στην παραγωγή τους, η μεγαλύτερη άνοδος σημειώθηκε στον κλάδο Μη μεταλλικών ορυκτών, η παραγωγή του οποίου διευρύνθηκε κατά 10,5% στο πρώτο τετράμηνο του 2013 έναντι εκτεταμένης μείωσης 33,1% στην ίδια περίοδο πέρυσι και έπονται οι Ηλεκτρονικοί υπολογιστές (+10,3%, από -15,9% το 2012). Τέλος, η χαμηλότερη αύξηση προϊόντος σημειώθηκε στο κλάδο του Χαρτιού, καθώς δεν ξεπέρασε το 2,8%, έναντι όμως αξιοσημείωτης συρρίκνωσης 14,7% το 2012.

Γενικότερα, οι βιομηχανικοί κλάδοι που σχετίζονται με Κεφαλαιουχικά και Διαρκή καταναλωτικά αγαθά εμφάνισαν εκ νέου απώλειες της τάξης του 17,3% (έναντι αντίστοιχης περυσινής μείωσης 15,2%) και 14,5% (έναντι ευρύτερης πτώσης

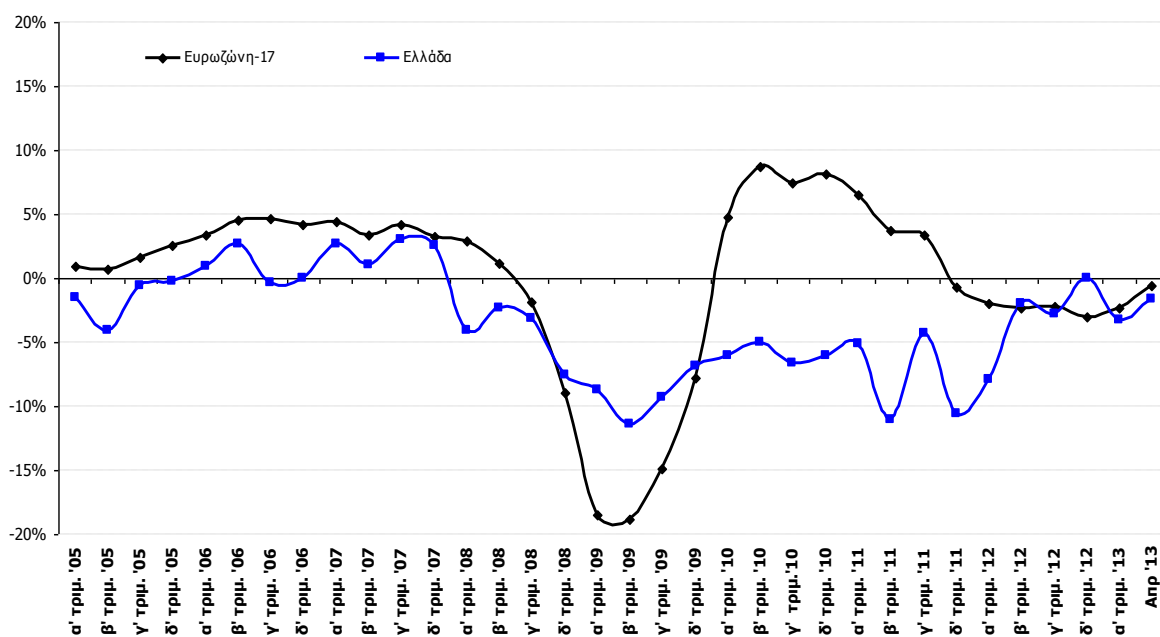
19,8%) αντίστοιχα, αντανακλώντας τη σημαντική κάμψη για ακόμα μια χρονιά των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και την αδυναμία των νοικοκυριών να προβούν σε μείζονες αγορές (ηλεκτρικές συσκευές, έπιπλα). Συρρίκνωση παρουσίασε επίσης η παραγωγή ενέργειας (-3,7%) αντί αύξησης 4,1% το 2012. Τέλος, η παραγωγή ενδιάμεσων αγαθών μειώθηκε κατά 2%, κατόπιν εκτεταμένων απωλειών 16% το πρώτο τετράμηνο του 2012.

Κατασκευές

Ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές εμφάνισε το πρώτο τρίμηνο του 2013 περαιτέρω επιδείνωση, για πέμπτο συνεχές έτος. Υποχώρησε κατά 30,2% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, όταν συρρικνωνόταν κατά 11%. Ως αποτέλεσμα της συνεχούς πτώσης του, η τιμή του δείκτη στο πρώτο τρίμηνο του 2013 κατήλθε στο κατώτερο επίπεδο της τουλάχιστον από το 2006.

Διάγραμμα 3.1

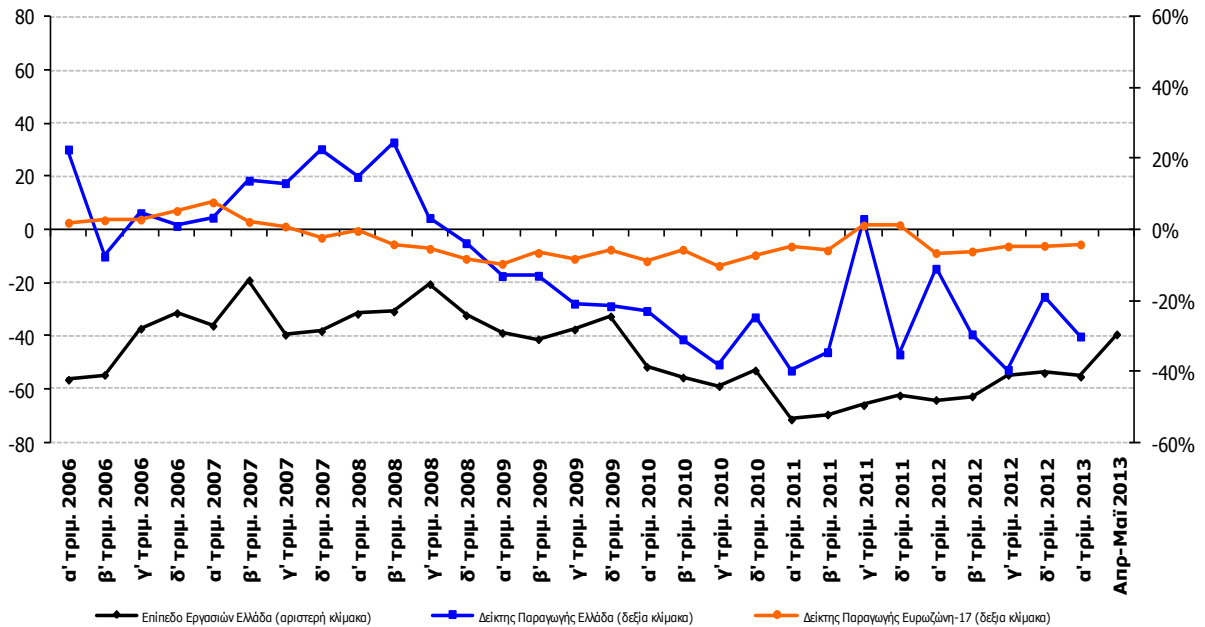
Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-17 Π.Μ.(%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/Eurostat

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές -ετήσια ΠΜ (%) - στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-17 και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών στην Ελλάδα (Ελλάδα: 1996-2006=100, Ευρωζώνη-17: 2010=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ/Eurostat/IOBE

Σε ότι αφορά τις τάσεις στους δείκτες που δείχνουν τις εξελίξεις στην οικοδομική δραστηριότητα, ο αριθμός αδειών κατά το πρώτο τρίμηνο του 2013 περιορίστηκε κατά 44,4% (έναντι αύξησής τους 6,5% το 2012). Είναι χαρακτηριστικό ότι σε καμία περιφέρεια δεν σημειώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2013 αύξηση του αριθμού των αδειών: η μεγαλύτερη κάμψη σημειώθηκε στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και στην Ήπειρο (-57,3% σε αμφότερες), ενώ ακολούθησαν τα Ιόνια νησιά (-53%), η Αττική και η Δυτική Ελλάδα με παρόμοια ποσοστά μείωσης (-49,5% και -49,4%, αντίστοιχα) και η Δυτική Μακεδονία (-47,2%). Σχετικά μικρότερης έκτασης πτώση, αλλά σε κάθε περίπτωση εκτεταμένη, σημειώθηκε στην Κρήτη (-24,7%) και στη Θεσσαλία (-32,6%).

Παρόμοια ήταν η τάση τόσο στο δείκτη όγκου όσο και στο δείκτη επιφάνειας των νέων οικοδομών στο αρχικό τρίμηνο του 2013, καθώς περιορίστηκαν κατά 44,9% και 45,1%, αντίστοιχα, έναντι αύξησης του πρώτου κατά 5,7% και οριακής μείωσης του δευτέρου κατά 0,9% στην ίδια περυσινή περίοδο. Ως προς το σκέλος της χρηματοδότησης της κατασκευαστικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (Απρίλιος 2013), τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων με διάρκεια άνω των 5 ετών διαμορφώθηκαν στο 3,18%, εμφανίζοντας οριακή πτώση σε σχέση με τον Μάρτιο και τον Φεβρουάριο του 2013 (στο 3,19% και 3,21% αντίστοιχα). Ο δείκτης εκτιμήσεων-συναλλαγών οικιστικών ακινήτων με διαμεσολάβηση τραπεζών,

συρρικνώθηκε με μικρότερο ρυθμό το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012, ο οποίος όμως παραμένει ιδιαίτερα υψηλός (-24,5% έναντι -48,5%). Παρά τις ανωτέρω δυσμενείς εξελίξεις, από την έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE για το πρώτο εξάμηνο του 2013 προκύπτει αποκλιμάκωση της απαισιοδοξίας στον τομέα σύμφωνα με στο δείκτη επιχειρηματικού κλίματος σε σχέση με το πρώτο πεντάμηνο του 2012, καθώς διαμορφώθηκε στις -46,4 μονάδες από -63,4 μονάδες. Ωστόσο αυτή η εξέλιξη οφείλεται στις προσδοκίες για την επανεκκίνηση μεγάλων δημόσιων έργων.

Λιανικό Εμπόριο

Η συνεχής λήψη/εφαρμογή δημοσιονομικών μέτρων που περιορίζουν το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και η εκ νέου σημαντική άνοδος της ανεργίας αντικατοπτρίζονται στην τάση των δεικτών που αφορούν στο Λιανικό εμπόριο. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο συρρικνώθηκε το πρώτο τετράμηνο του 2013 κατά 12,9%, ελαφρώς ηπιότερα από ότι στο πρώτο τετράμηνο του 2012 (13,2%). Ενδεικτικό της δεινής θέσης στην οποία έχει βρísκεται το λιανικό εμπόριο είναι το γεγονός πως όλοι ανεξαιρέτως οι σχετικοί υποκλάδοι του εμφανίζουν σημαντικές απώλειες στο τζίρο τους. Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη μείωση το πρώτο τετράμηνο του 2013 παρουσιάζεται στα Φαρμακευτικά-καλλυντικά (-15,5% σε συνέχεια μείωσης 8,7% το πρώτο τετράμηνο του 2012), με τον κλάδο Καυσίμων- λιπαντικών αυτοκινήτων να έπεται (-14%, έναντι μείωσης 16,8%).

Εκτεταμένη μείωση στη ζήτηση εμφανίζεται στα Μεγάλα καταστήματα τροφίμων, της τάξης του 13%, σε συνέχεια μικρότερης υποχώρησης το πρώτο τετράμηνο του 2012 κατά 8,7%. Η συρρίκνωση στην Ένδυση-υπόδηση περιορίστηκε στο 11,5%, που είναι μικρότερης έκτασης από αυτή που παρουσίασε το 2012 και ανήλθε σε 22,7%. Στα Έπιπλα-ηλεκτρικά είδη-οικιακό εξοπλισμό η συρρίκνωση ήταν μικρότερη το πρώτο τετράμηνο του 2013 (-11,1%) σε σχέση με το αντίστοιχο τετράμηνο του 2012 (-16,5%). Οι ηπιότερες υποχωρήσεις εμφανίζονται στα Τρόφιμα-ποτά-καπνό (-9,6% αντί -19,5% το 2012), στα Βιβλία-χαρτικά-λοιπά είδη δώρων (-6,6% από -13% πέρυσι) και στα Πολυκαταστήματα (-3,7% αντί -14,1% το 2012).

Σε αντίθεση με το δείκτη όγκου στο Λιανικό Εμπόριο, ο **δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών του κλάδου, που εκτιμάται στο πλαίσιο της έρευνας οικονομικής συγκυρίας του IOBE, παραμένει σε ανοδική τροχιά από την αρχή του τρέχοντος έτους**, υποδεικνύοντας κατά πάσα πιθανότητα πως οι επιχειρήσεις προεξοφλούν θετικές εξελίξεις στο προσεχές χρονικό διάστημα. Πιο συγκεκριμένα ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών ανήλθε κατά 23,3% στο εξάμηνο Ιανουαρίου-Ιουνίου φέτος, σε αντίθεση με τη μείωσή του κατά 8,2% την αντίστοιχη περυσινή περίοδο.

Προχωρώντας στις τάσεις στις επιμέρους κατηγορίες επιχειρήσεων Λιανικού εμπορίου, η απαισιοδοξία εντείνεται φέτος στον κλάδο των Τροφίμων-ποτών (-15,4% το πρώτο εξάμηνο του 2013 σε

αντίθεση με την οριακή άνοδο των προσδοκιών κατά 0,3% την ίδια περίοδο του 2012). Στα Πολυκαταστήματα, η τάση των προσδοκιών αντιστράφηκε πλήρως στο πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με πέρυσι καθώς εμφανίζονται βελτιωμένες κατά 11,6%, όταν πριν ένα χρόνο σημείωναν κατακόρυφη υποχώρηση (-20,4%). Παρόμοια είναι η εικόνα των προσδοκιών στον κλάδο Υφασμάτων-ένδυσης-υπόδησης, με τη φετινή άνοδο κατά 39,3% να έρχεται σε αντίθεση με την έντονη απαισιοδοξία που επικρατούσε την ίδια περίοδο του 2012 (-19,7%). Σε τροχιά ανόδου παραμένουν τα δύο τελευταία χρόνια οι προσδοκίες στα Είδη οικιακού εξοπλισμού (+12,6% το 2013, σε συνέχεια της ανόδου κατά 21,1% πέρυσι). Τέλος, στον κλάδο Οχημάτων-ανταλλακτικών, οι προσδοκίες κινήθηκαν έντονα ανοδικά το πρώτο εξάμηνο του 2013 (+39,1%), μετά τη σχετικά περιορισμένη επιδείνωσή τους στο αντίστοιχο διάστημα του 2012 (-9,1%).

Παράλληλα ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα – Οχήματα ανέρχεται στο δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου, κοντά στις 93 μονάδες, έναντι 77 μονάδων τον Απρίλιο. Στο πρώτο εξάμηνο του 2013 ο δείκτης διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις 75,4 μονάδες, έναντι 54,2 μονάδων στο αντίστοιχο διάστημα του 2012, ενδεικτικό της σχετικής ανάκαμψης που παρατηρείται το τελευταίο διάστημα στον κλάδο. Οδηγό για την σημαντική αύξηση του δείκτη αποτελεί η βελτίωση τόσο του αρνητικού ισοζυγίου των εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις, στις -48 μονάδες (μέσος όρος) στο πρώτο εξάμηνο του

2013, έναντι -76 το 2012, όσο και των προβλέψεων για τις παραγγελίες και για τις προοπτικές των πωλήσεων με τους δείκτες να διαμορφώνονται στις -7 και -6 μονάδες στο πρώτο εξάμηνο του 2013, έναντι περίπου -50 μονάδων και στις δύο κατηγορίες το 2012. Παρόμοια βελτίωση εμφανίζεται και στο ισοζύγιο απασχόλησης, καθώς φαίνεται ότι η αγορά προσέγγισε το ελάχιστο σημείο και πλέον οι επιχειρηματίες του κλάδου, έπειτα από τις επίπονες αναδιαρθρώσεις, προσβλέπουν σε μια σχετική σταθεροποίηση.

Στα στοιχεία της αγοράς, η έντονη υποχώρηση των προηγούμενων ετών εξασθενεί, καθώς οι πωλήσεις επιβατικών για το πρώτο εξάμηνο του 2013 υστερούν μόλις κατά 6,4% σε σχέση με τα περσινά επίπεδα, όπου είχε καταγραφεί μείωση -41,3%, ακολουθώντας μια επίσης σημαντική πτώση το 2011 κατά 43%. Τα στοιχεία αυτά συγκρινόμενα και με τις επιχειρηματικές προσδοκίες μπορούν να στηρίξουν την εκτίμηση ότι η αγορά μετακινείται από το ελάχιστο της επίπεδο, σε μια νέα κατάσταση σταθεροποίησης, και υπό προϋποθέσεις ανάκαμψης σε βάθος χρόνου.

Χονδρικό Εμπόριο

Η ύφεση στο λιανικό εμπόριο έχει αντίκτυπο και στο δείκτη κύκλου εργασιών του χονδρικού εμπορίου ο οποίος παρουσιάζει συνεχή επιδείνωση από το τέταρτο τρίμηνο του 2009 (με εξαίρεση το δ' τρίμηνο του 2010 και το β' και δ' τρίμηνο του 2012). Παρότι η πτώση του στο αρχικό τρίμηνο του 2013 παρουσίασε επιβράδυνση σε σύγκριση με το 2012 (-14,5% έναντι -17,4%), το επίπεδο του δείκτη

είναι το χαμηλότερο της περιόδου 2006-α' τρίμηνο 2013.

Υπηρεσίες

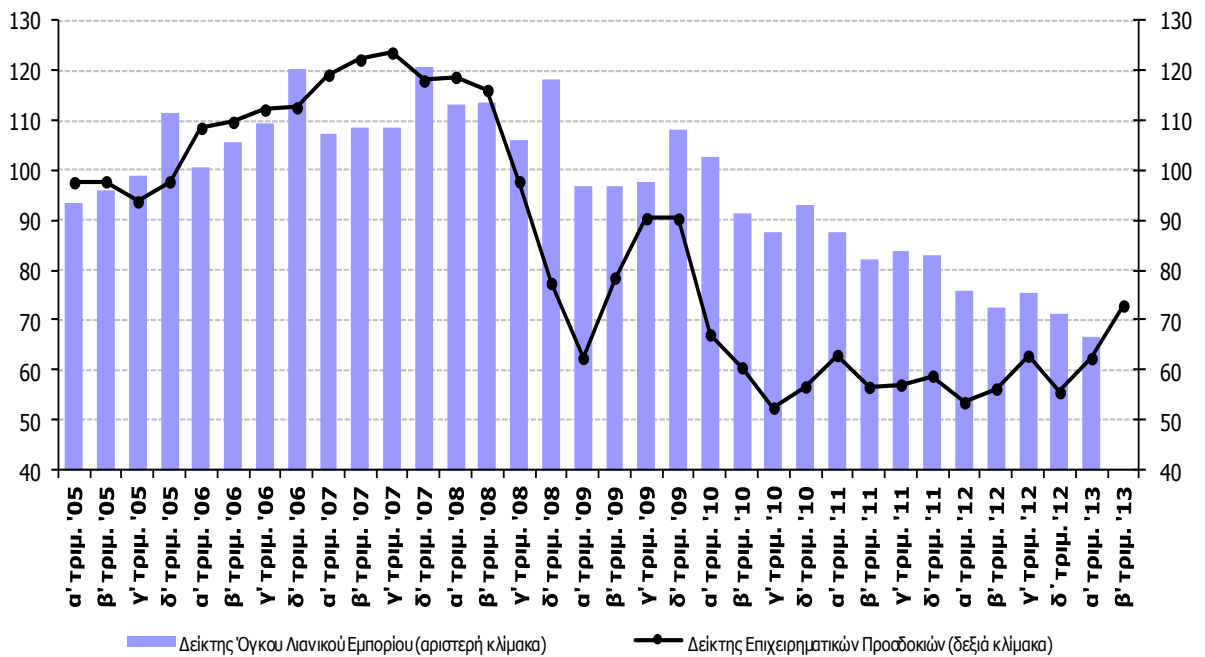
Η παραγωγική δραστηριότητα παραμένει φθίνουσα και στον τομέα των υπηρεσιών κατά το αρχικό τρίμηνο του 2013. Ωστόσο σε ορισμένους κλάδους ο ρυθμός μείωσης επιβραδύνεται σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Συγκεκριμένα, αυτή η μεγαλύτερη μείωση σε αυτό το χρονικό διάστημα καταγράφει-

κε στις Υπηρεσίες επαγγελματικών, επιστημονικών και τεχνικών δραστηριοτήτων (κλάδος 74), με το δείκτη κύκλου εργασιών να υποχωρεί κατά 42,6% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012, όταν επίσης υποχωρούσε, κατά 23,9%. Η κατακόρυφη πτώση της οικοδομικής δραστηριότητας έχει οδηγήσει σε σημαντική συρρίκνωση τις εργασίες στον κλάδο των Αρχιτεκτόνων - μηχανικών (-30,6% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του 2013, σε συνέχεια της πολύ μικρότερης πτώσης κατά 6,7% το α' τρίμηνο το 2012).

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	Ιαν-Απρ 2011	Ιαν-Απρ 2012	Ιαν-Απρ 2013	Π.Μ % '13/'12	Π.Μ % '13/'12
Γενικός Δείκτης	87,5	76,0	66,1	-13,0%	-13,1%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	86,4	75,6	66,0	-12,7%	-12,5%
Επιμέρους κατηγορίες καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	98,8	90,2	78,5	-13,0%	-8,7%
Πολυκαταστήματα	96,1	82,5	79,4	-3,8%	-14,2%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	74,5	62,1	53,4	-14,0%	-16,6%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	80,8	65,3	59,0	-9,6%	-19,2%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	101,1	92,3	77,9	-15,6%	-8,7%
Ένδυση-Υπόδηση	79,2	60,9	53,9	-11,5%	-23,1%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	71,5	59,7	53,0	-11,2%	-16,5%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	78,4	68,2	63,7	-6,6%	-13,0%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.5

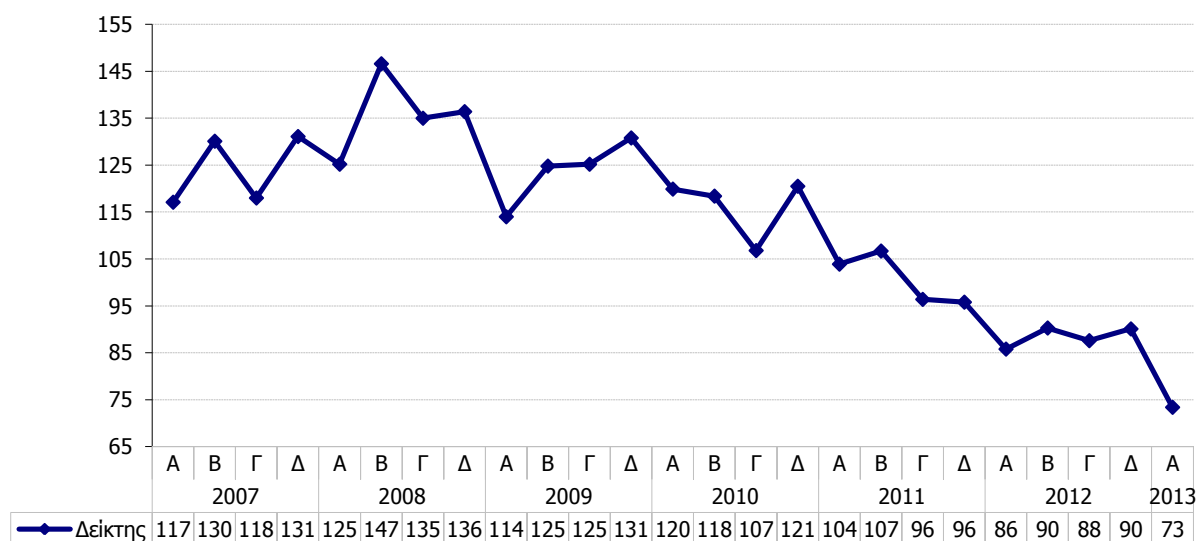
Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	Ιαν-Ιούν 2011	Ιαν-Ιούν 2012	Ιαν-Ιούν 2013	ΠΜ% Ιαν-Ιούν '13/'12	ΠΜ% Ιαν-Ιούν '12/'11
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	77,1	77,3	65,4	-15,4%	0,3%
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	63,8	51,2	71,3	39,3%	-19,7%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	46,5	56,3	63,4	12,6%	21,1%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	59,6	54,2	75,4	39,1%	-9,1%
Πολυκαταστήματα	65,2	51,9	57,9	11,6%	-20,4%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	59,8	54,9	67,7	23,3%	-8,2%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Παράλληλα συνεχίστηκε η υποχώρηση στη Διαφήμιση-έρευνα αγοράς (κλάδος 73), κατά 25,7%, διευρύνοντας τις ήδη εκτεταμένες απώλειες του 2012 (-22,3%). Επιδείνωση παρουσίασε και ο κλάδος Πληροφορικής (κλάδος 62), της τάξης του 21,7%, πολύ μεγαλύτερη σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2012 (-10,3%).

Καθοδική ήταν στο ίδιο χρονικό διάστημα η τάση στον τομέα του Τουρισμού (κλάδος ξενοδοχείων-εστιατορίων), ο οποίος παραδοσιακά αποτελεί σημαντικό τμήμα της ελληνικής οικονομίας. Το φετινό πρώτο τρίμηνο ήταν το χειρότερο τουλάχιστον από το 2006, με τον κύκλο εργασιών να περιορίζεται κατά 16,9% σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, όταν επίσης υποχώρησε κατά 24%.

Ο κύκλος εργασιών στις Υπηρεσίες σχετίζόμενες με τις δραστηριότητες γραφείου (κλάδος 82) ήταν χαμηλότερος κατά

15,7% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, σε αντίθεση με το 2012 που είχε ενισχυθεί κατά 6,6%. Στις Τηλεπικοινωνίες (κλάδος 61) ο τζίρος περιορίστηκε κατά 15%, πολύ περισσότερο από ότι το 2012 (-4,4%). Στους κλάδους με διψήφιο ποσοστό πτώσης συγκαταλέγονται και οι Δραστηριότητες καθαρισμού (κλάδος 81.2) των οποίων ο τζίρος συρρικνώθηκε για δεύτερο χρόνο σε ποσοστό κοντά στο 12%. Ο κλάδος με το χαμηλότερο ποσοστό πτώσης του κύκλου εργασιών είναι ο κλάδος Δραστηριοτήτων σχετικών με την απασχόληση (κλάδος 78) του οποίου ο τζίρος το α' τρίμηνο του 2013 μειώθηκε οριακά, κατά 0,4%, έναντι επίσης μικρής μείωσης το α' τρίμηνο του 2012 κατά 1,4%. Στις Μεταφορές, ο δείκτης κύκλου εργασιών υποχώρησε σε όλες τις επιμέρους δραστηριότητες, ωστόσο η μείωση ήταν χαμηλότερη σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2012 στις Πλωτές και Αεροπορικές μεταφορές, στην Αποθήκευση-

υποστηρικτικές προς τη μεταφορά δραστηριότητες και στα Ταξιδιωτικά πρακτορεία.

Οι Χερσαίες μεταφορές-μεταφορές μέσω αγωγών παρουσίασαν στο α' τρίμηνο του 2013 πτώση της τάξης του 4,8% του κύκλου εργασιών τους, σε αντίθεση με την αύξηση κατά 1,2% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2012.

Σε αντίθεση με τους προηγούμενους κλάδους στους οποίους ο δείκτης κύκλου εργασιών κινήθηκε πτωτικά στο πρώτο τρίμηνο του 2013, ο, ο κλάδος Νομικών-Λογιστικών-Συμβουλευτικών υπηρεσιών εμφάνισε αύξηση στο τζίρο του, κατά 4,3%, όταν στο πρώτο τρίμηνο του 2012 η υποχώρησή του έφθανε το 5,9%.

Πάντως οι προσδοκίες στις Υπηρεσίες, όπως αποτυπώνονται στην έρευνα οικονομικής συγκυρίας του IOBE, είναι σαφώς λιγότερο απαισιόδοξες από ότι πέρυσι, τάση που υποδεικνύει πως οι επιχειρήσεις προεξοφλούν θετικές εξελίξεις στο προσεχές χρονικό διάστημα. Αναλυτικότερα, στο πρώτο εξάμηνο του 2013 προκύπτει σημαντική βελτίωση στις

επιχειρηματικές προσδοκίες στο σύνολο των Υπηρεσιών (+18,9%), όταν πέρυσι υποχωρούσαν κατά 9,9%.

Στον κλάδο των Ξενοδοχείων-εστιατορίων ο δείκτης ενισχύθηκε κατά 17,3% έναντι μείωσής του κατά 14,7% το 2012. Ομοίως, στις Βοηθητικές-συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορειών οι προσδοκίες βελτιώθηκαν κατά 37,9%, σε αντίθεση με την υποχώρησή τους κατά 16,5% το 2012. Παρόμοιες είναι οι διακυμάνσεις στους κλάδους των Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και της Πληροφορικής. Στον πρώτο οι προσδοκίες βελτιώθηκαν κατά 36,7% το πρώτο εξάμηνο του 2013 έναντι εκτεταμένης πτώσης κατά 22,8% στην ίδια περίοδο του 2012, ενώ στον δεύτερο σημειώθηκε ισχυρή ενίσχυση, της τάξης του 49,6%, έναντι μείωσης τους κατά 13,6% το πρώτο εξάμηνο του 2012. Τέλος, στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες οι προσδοκίες βελτιώθηκαν κατά 1,8% το πρώτο εξάμηνο του 2013, σε συνέχεια βελτίωσης κατά 2,7% στο ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι.

Πίνακας 3.6

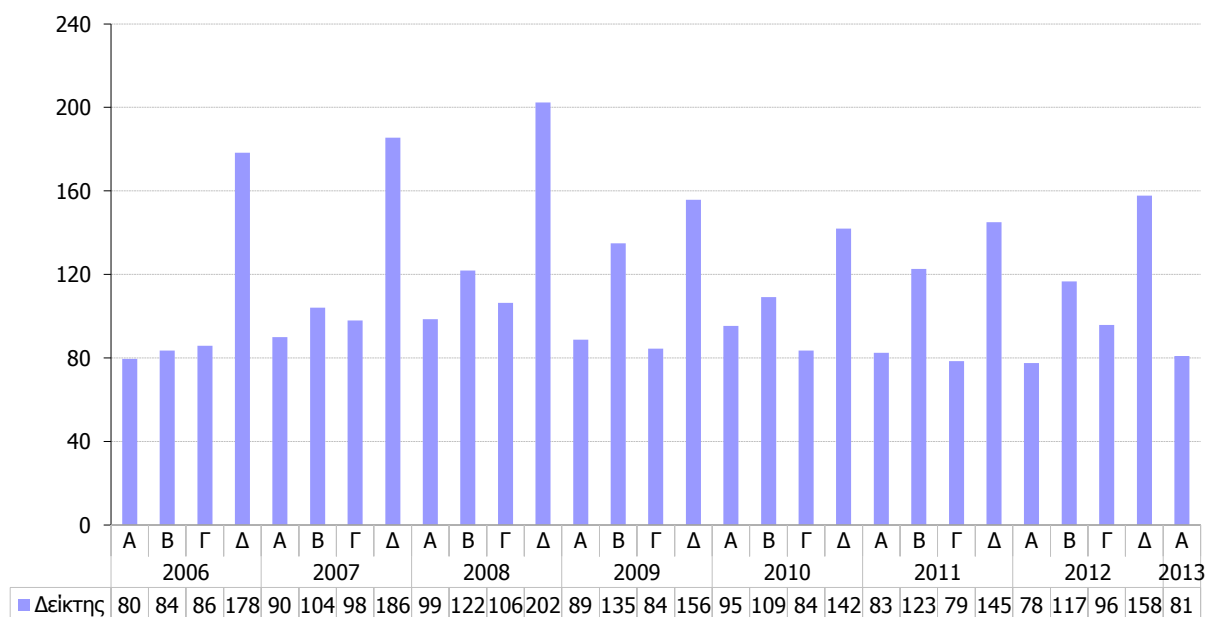
Δείκτες Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή) (2005=100)

	Ιαν – Μαρ. 2011	Ιαν-Μαρ. 2012	Ιαν-Μαρ. 2013	ΠΜ% '12/'11	ΠΜ% '13/'12
Εμπόριο Αυτοκινήτου	41,4	26,5	23,3	-36,0%	-12,1%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	74,5	75,4	71,8	+1,2%	-4,8%
Πλωτές Μεταφορές	58,9	50,8	45,6	-13,8%	-10,2%
Αεροπορικές Μεταφορές	69,0	65,1	64,4	-5,7%	-1,1%
Υπηρεσίες Αποθήκευσης και Υποστηρικτές προς τις Μεταφορές	60,1	50,1	49,1	-16,6%	-2,0%
Ταξιδιωτικά Πρακτορεία κ.λπ.	31,2	19,4	18,6	-37,8%	-4,1%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	108,9	91,2	85,2	-16,3%	-6,6%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	52,5	40,9	37,5	-22,1%	-8,3%
Τηλεπικοινωνίες	79,0	75,5	64,2	-4,4%	-15,0%
Πληροφορική	62,2	55,8	43,7	-10,3%	-21,7%
Επεξεργασία Δεδομένων	171,9	151,2	143,3	-12,0%	-5,2%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	82,5	77,6	80,9	-5,9%	+4,3%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	54,0	50,4	35,0	-6,7%	-30,6%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	48,0	37,3	27,7	-22,3%	-25,7%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	75,3	80,3	67,7	+6,6%	-15,7%
Τουρισμός	48,3	36,7	30,5	-24,0%	-16,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.5

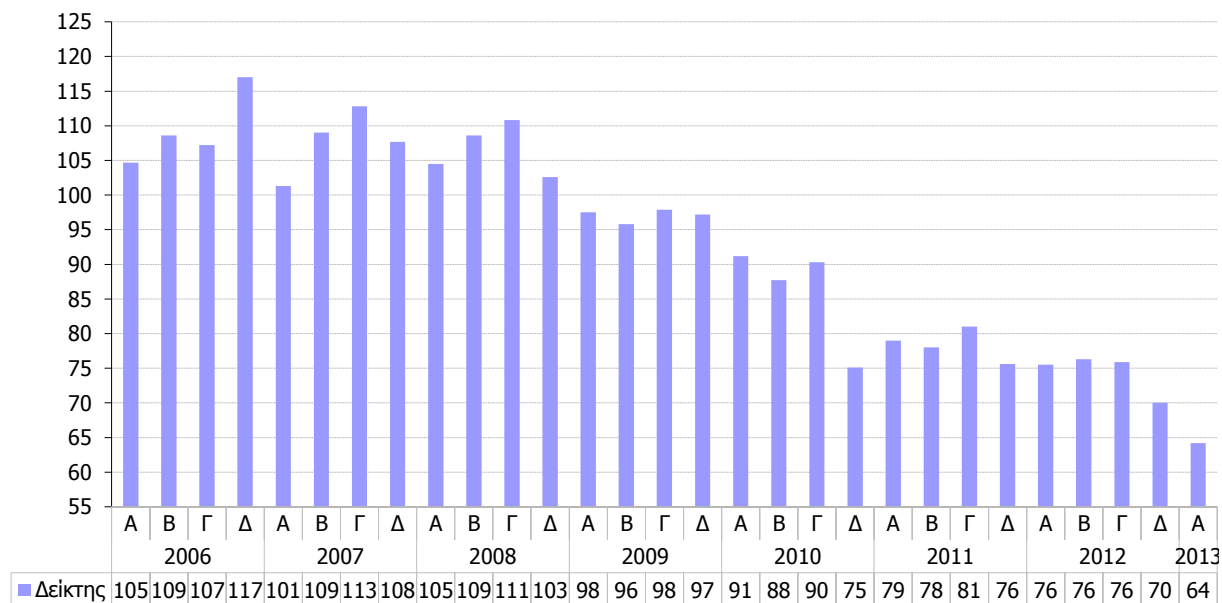
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & Παροχής Συμβουλών Διαχείρισης Δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2) (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6

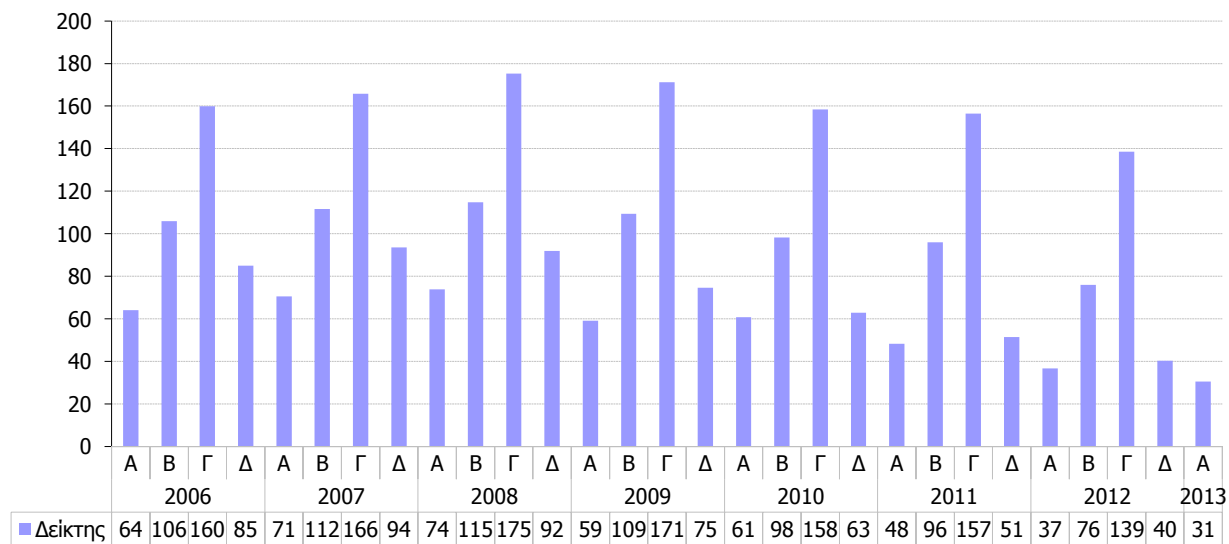
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61) (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56) (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	Ιαν.- Ιούν. 2011	Ιαν.- Ιούν. 2012	Ιαν.- Ιούν. 2013	ΠΜ% '12-'11	ΠΜ% '13-'12
Ξενοδοχεία-Εστιατόρια	72,3	61,7	72,4	-14,7%	17,3%
Τουριστικά Γραφεία-Πρακτορεία	69,8	58,3	80,4	-16,5%	37,9%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	54,8	56,3	57,3	2,7%	1,8%
Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	68,1	52,6	71,9	-22,8%	36,7%
Πληροφορική	46,9	40,5	60,6	-13,6%	49,6%
Σύνολο Υπηρεσιών	60,9	54,9	65,3	-9,9%	18,9%

Πηγή: IOBE

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι ελληνικές εξαγωγές ξεπέρασαν στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου του 2013 τα €8,9 δισεκ., καταγράφοντας αύξηση κατά 8% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές διατηρήθηκαν στα περυσινά επίπεδα, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €15,4 δισεκ., με αποτέλεσμα την υποχώρηση του εμπορικού ελλείμματος κατά €1,8 δισεκ. Συνεπώς, η αξία των εξαγωγών στην Ελλάδα αποτελεί το 58% των εισαγωγών στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Απριλίου του τρέχοντος έτους. Ειδικότερα για το μήνα Απρίλιο, οι εξαγωγές κατέγραψαν άνοδο κατά 15% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2012, φθάνοντας τα €2,5 δισεκ., ενώ οι εισαγωγές υποχώρησαν κατά €67 εκ., με την αξία τους να αγγίζει τα €3,9 δισεκ.

Συγκεκριμένα, η άνοδος στις εξαγωγές το α' τετράμηνο του 2013 ερμηνεύεται κυρίως από την αύξηση των εξαγωγών στα Αγροτικά προϊόντα (+14,3%), με την αξία τους να ξεπερνά τα €1,6 δισεκ., καθώς επίσης και από τη σημαντική άνοδο που

παρατηρήθηκε στα Καύσιμα (+21,8%) με την τελική αξία αυτών να προσεγγίζει τα €3,6 δισεκ. και το μερίδιό τους τα 2/5 των ελληνικών εξαγωγών (πίνακας 3.7). Αναλυτικότερα, στα Τρόφιμα και ζώα ζωντανά, που αποτελούν τη σημαντικότερη κατηγορία εξαγωγίμων προϊόντων μεταξύ των αγροτικών προϊόντων, η άνοδος σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους ήταν της τάξης του 4,4% (+€48 εκ.), όμως μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδος σημειώθηκε στα Λάδια και λίπη ζωικής-φυτικής προέλευσης, με την αξία των εξαγωγών τους να υπερδιπλασιάζεται (+175%). Στον αντίποδα, η αξία των εξαγωγών στα Ποτά-Καπνός διαμορφώθηκε στα €181 εκ., σημειώνοντας μείωση κατά €50 εκ. σε σχέση με το αντίστοιχο ίδια περίοδο του 2012 (-21,7%).

Οι εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων υποχώρησαν κατά 2,5%, με το μερίδιο τους στο σύνολο των εξαγωγίμων προϊόντων να παραμένει σχετικά υψηλό (~37%). Μεταξύ των υποκατηγοριών τους, η σημαντικότερη μείωση (-9% ή €64 εκ.) σημειώθηκε στα Μηχανήματα-Υλικό Μεταφορών, με το μερίδιό τους να διαμορφώνεται στο 38% του συνόλου των Βιομη-

χανικών προϊόντων, ενώ στα Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη καταγράφηκε πτώση, της τάξης του 3,8%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €1,2 δισεκ. Οριακή αύξηση παρουσίασαν τα Διάφορα βιομηχανικά είδη, με την αξία τους να αγγίζει τα €515 εκ., ενώ στα Μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες αγαθά η αξία των εξαγωγών περιορίστηκε στα €182 εκ., σημειώνοντας υποχώρηση κατά 6,4%.

Αναφορικά με τη γεωγραφική κατανομή των εξαγωγών, ενισχυτικές τάσεις καταγράφηκαν ως προς την ΕΕ-27 (+5,4%), οι αποστολές προς την οποία διαμορφώθηκαν στα €3,9 δισεκ., ενώ αύξηση σημειώθηκε στις εξαγωγές προς τις χώρες της Ευρωζώνης-15 – που απορροφούν το 30% των ελληνικών εξαγωγών – κατά €354 εκ. (+15,1%). Στον αντίποδα, η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στις εξαγωγές προϊόντων προς την Κύπρο (-27,4% ή €124 εκ.), με αποτέλεσμα την υποχώρησή της από την 5^η στην 7^η θέση μεταξύ των σημαντικότερων εμπορικών εταίρων, ενώ οριακή ήταν η αύξηση των εξαγωγών προς την Γερμανία (+2,4% ή €13,6 εκ.), που σταθερά καταλαμβάνει την τέταρτη θέση στη σχετική κατάταξη, διαμορφώνοντας την τελική του αξία τους στα €587 εκ. Στην Ιταλία, δεύτερο σημαντικότερο προορισμό των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε εκτεταμένη ενίσχυσή τους σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2012, κατά 37,4%, με αποτέλεσμα η αξία τους να διαμορφωθεί στα €883 εκ. Σημαντικά αυξημένες εμφανίζονται οι εξαγωγές προς την Ισπανία, κατά 27,2%, με την αξία τους να ανέρχεται στα €207 εκ.

Στις χώρες εκτός Ευρωζώνης, σημαντική ώθηση στο εξωτερικό εμπόριο της Ελλάδας προσφέρουν οι εξαγωγές προς την Τουρκία, το σημαντικότερο εμπορικό εταίρο της χώρας μας, με την αξία τους να ενισχύεται έντονα στο α' τετράμηνο του 2013, κατά 31%, και να ξεπερνά τα €1 δισεκ. Άνοδος, της τάξης του 6,2%, σημειώνεται στις εξαγωγές προς το Ηνωμένο Βασίλειο, με τη συνολική αξία αυτών να προσεγγίζει τα €267 εκ. Στον αντίποδα, η αξία των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ παρουσίασε υποχώρηση κατά 4,9%, στα €344 εκ.

Υποχώρηση που ξεπερνά το 10% καταγράφεται στις εξαγωγές προς τις χώρες των Βαλκανίων, εξέλιξη που ερμηνεύεται κυρίως από την εκτεταμένη μείωση των εξαγωγών προς την Βουλγαρία (-8,7%), που κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές της Ελλάδας από τις χώρες της περιοχής, με τη συνολική αξία των εξαγωγών προς αυτή να διαμορφώνεται τα €418 εκ. Σημαντική μείωση παρουσιάζουν και οι εξαγωγές προς την Αλβανία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (-28% και -10,2%, αντίστοιχα), με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €102 εκ. και €25,7 εκ. αντίστοιχα. Επίσης εξασθένηση των εξαγωγών εμφανίζεται προς την Σερβία και τη ΠΓΔΜ (-23,2% και -14% αντίστοιχα), που ωστόσο έχουν μικρό μερίδιο στις εξαγωγές.

Αντιθέτως, κατά 19,1% ενισχύθηκαν οι εξαγωγές προς τη Κροατία στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου φέτος σε σχέση το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012, προς την οποία δεν ξεπερνούν όμως τα €14 εκ., ενώ ήταν αμετάβλητες προς τη

Ρουμανία (€180,7 εκ.) και το Μαυροβούνιο (€42,4 εκ.).

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής εκτός των ΗΠΑ, ανοδικά κινούνται οι ροές εξαγωγών με κατεύθυνση το Μεξικό (+30,3%) και τον Καναδά (+19,2%), με την αξία αυτών να διαμορφώνεται στα €39,6 εκ. και €29,6 εκ. αντίστοιχα. Σημαντική άνοδος καταγράφεται στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων προς τη Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή, η αξία των οποίων αγγίζει στο πρώτο τετράμηνο του 2013 τα €1,3 δισεκ., 7% υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους.

Σημαντικότερος εμπορικός εταίρος στην περιοχή αναδεικνύεται η Λιβύη, με την αξία των εξαγωγών προς αυτή να δια-

μορφώνεται στα €222 εκ., καταγράφοντας αύξηση κατά 23,6%, ενώ διπλασιασμός των εξαγωγών σημειώθηκε προς την Αίγυπτο (+97%), χώρα που αποτελεί διαχρονικά σημαντικό εμπορικό εταίρο της Ελλάδας, με την αξία τους να προσεγγίζει τα €231 εκ.

Παράλληλα, έντονη ενίσχυση εμφανίζουν οι εξαγωγές προς την Αλγερία (+32,2%), ξεπερνώντας τα €166 εκ., ενώ η αξία εξαγωγών προς το Μαρόκο αγγίζει τα €113,3 εκ., επίπεδο σχεδόν εννεαπλάσιο σε σχέση με το αυτό στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους. Αύξηση των εξαγωγών παρατηρήθηκε και προς το Λίβανο (+7,5%) με την αξία τους να ξεπερνά τα €171 εκ.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

	Ιανουάριος-Απρίλιος				
	Αξία (εκατ. €)		ΠΜ(%)	Σύνθεση (%)	
	2013	2012	'13/'12	2013	2012
Αγροτικά προϊόντα	1.638,5	1.433,3	14,3%	18,3%	17,3%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	1.131,1	1.083,2	4,4%	12,7%	13,1%
Ποτά & καπνός	181,2	231,4	-21,7%	2,0%	2,8%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	326,2	118,7	174,8%	3,7%	1,4%
Πρώτες ύλες	332,2	419,7	-20,8%	3,7%	5,1%
Πρώτες ύλες μη εδωδιμες εκτός από καύσιμα	332,2	419,7	-20,8%	3,7%	5,1%
Καύσιμα	3.561,6	2.923,5	21,8%	39,9%	35,3%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	3.561,6	2.923,5	21,8%	39,9%	35,3%
Βιομηχανικά προϊόντα	3.218,7	3.301,1	-2,5%	36,0%	39,9%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	801,4	775,7	3,3%	9,0%	9,4%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	1.245,0	1.293,6	-3,8%	13,9%	15,6%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	657,6	721,6	-8,9%	7,4%	8,7%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	514,8	510,2	0,9%	5,8%	6,2%
Άλλα	182,1	194,6	-6,4%	2,0%	2,4%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	182,1	194,6	-6,4%	2,0%	2,4%
Συνολικές εξαγωγές	8.933,1	8.272,2	8,0%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΠΣΕ-ΚΕΕΜ-ΕΛΣΤΑΤ

Όσον αφορά στις εξαγωγές προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, η υποχώρηση τους κατά €20,8 εκ. (-10%) ερμηνεύεται από τη μείωση των εξαγωγών προς την Ρωσία (-€8 εκ.) και την Ουκρανία (-€13,5 εκ.), με τη συνολική τους αξία να προσεγγίζει τα €517 εκ. Στον αντίποδα, αυξητικές τάσεις καταγράφουν οι εξαγωγές ελληνικών προϊόντων προς την Γεωργία, με την αξία τους να σημειώνει ενίσχυση κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες, ξεπερνώντας οριακά τα €32 εκ.

Επίσης, σημαντική είναι η ενίσχυση της διείσδυσης των ελληνικών αγαθών στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, (+355%, στα €76,1 εκ.), γεγονός που οφείλεται κυρίως στην έντονη άνοδο των ελληνικών αγαθών στη Βραζιλία, προς την οποία η αξία τους σχεδόν δεκαπλασιάστηκε, προσεγγίζοντας τα €68 εκ. Αντιθέτως, υποχώρηση των εξαγωγών παρατηρείται στις χώρες της Ν.Α. Ασίας, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €270 εκ., €97 εκ. λιγότερα από ότι στην ίδια περίοδο του 2012, ενώ εξασθένιση των εξαγωγών σημειώνεται και προς την Κίνα (-7,2%) προς την οποία η αξία τους διαμορφώθηκε στα €129 εκ.

Ανακεφαλαιώνοντας, η αυξητική τάση των ελληνικών εξαγωγών αγαθών στο φετινό τετράμηνο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012, παρά την επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας και την ύφεση στην ΕΕ, αντανακλά τη βελτιούμενη ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι δεν υφίστανται ακόμα σημαντικά περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης.

Παρά το γεγονός ότι την τελευταία διετία καταγράφεται σημαντική διαφοροποίηση ως προς τις αγορές του εξωτερικού στις οποίες κατευθύνονται τα εγχώρια προϊόντα, μειώνοντας σταδιακά την εξάρτηση των ελληνικών εξαγωγών από «παραδοσιακούς» προορισμούς, όπως η ΕΕ και τα Βαλκάνια, η σχετική σταθερότητα ή η πτώση της ζήτησης από αυτές τις περιφέρειες εκτιμάται ότι θα επιβραδύνει την αύξηση των εξαγωγών αγαθών φέτος σε σχέση με το 2012.

Επισημαίνεται ότι στις ανασχετικές επιδράσεις που ασκούνται από χώρες της ΕΕ στη διεύρυνση των εξαγωγικών ροών της Ελλάδας συγκαταλέγεται η πτώση των εξαγωγών προς την Κύπρο κατά €124 εκ.(-27,4%). Υπό τις παραπάνω επιδράσεις, οι εξαγωγές προϊόντων αναμένεται να διαμορφωθούν στα €17,9 δισεκ. το τρέχον έτος, από €17,0 δισεκ. πέρυσι.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Οι ήδη δυσμενείς συνθήκες στην αγορά εργασίας επιδεινώθηκαν περαιτέρω στο πρώτο τρίμηνο του 2013. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 27,6%, που είναι υψηλότερο κατά 4,8 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του 2012 και κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες ως προς το τέταρτο τρίμηνο. Ακολουθώντας, **ο αριθμός των ανέργων ανήλθε στους 1.355,2 χιλ.**, αυξημένος κατά 235,1 χιλ. (ή 21%) σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο και κατά 59,7 χιλ. (ή 4,6%) ως προς το δ' τρίμηνο του 2012.

Το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα το πρώτο τρίμηνο του 2013 είναι το υψηλότερο στην Ευρωζώνη-17, στην οποία η ανεργία ανήλθε τη συγκεκριμένη περίοδο στο 12,1%, από 11,5% ένα χρόνο νωρίτερα. Ακολουθεί με εξίσου υψηλό ποσοστό με την Ελλάδα η Ισπανία (27,3%) και εν συνεχεία η Πορτογαλία (18,5%). Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη-17 στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου καταγράφηκε στη Γερμανία (5,9%), στο Λουξεμβούργο (5,5%) και στην Αυστρία (5,4%) ενώ στις Ιρλανδία και Κύπρο, χώρες που επίσης έχουν προσφύγει στο μηχανισμό της τριμερούς χρηματοδοτικής στήριξης, διαμορφώθηκε στο 13,9% και 16,1%, αντίστοιχα.

Η άνοδος της ανεργίας προέρχεται αποκλειστικά από την κατακόρυφη πτώση της απασχόλησης, καθώς το εργατικό δυναμικό περιορίστηκε οριακά (-0,1%). Ο αριθμός των απασχολούμενων σημείωσε το α'

τρίμηνο του 2013 πτώση 6,3% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα ένα χρόνο πριν (ή -242 χιλ. απασχολούμενοι), και πτώση 2,3% (ή -86 χιλ. εργαζόμενοι) σε σχέση με το δ' τρίμηνο του 2012. Επισημαίνεται ότι οι απασχολούμενοι δεν ξεπέρασαν της 3.595,9 χιλιάδες, επίπεδο που είναι το χαμηλότερο για το συγκεκριμένο τρίμηνο τουλάχιστον από το 1998.

Σε ότι αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά των εξελίξεων στην αγορά εργασίας, **η ανεργία στις γυναίκες** ανήλθε στο αρχικό τρίμηνο του 2013 στο 31%, έναντι ποσοστού 26,5% την ίδια χρονική περίοδο του 2012. Σε ότι αφορά την **ανεργία στους άνδρες**, το α' τρίμηνο του 2013 έφτασε το 24,7%, έναντι 19,7% ένα χρόνο πριν.

Από τη σκοπιά της **ηλικιακής διάρθρωσης της ανεργίας**, το πρώτο τρίμηνο του 2013 το 60% των νέων ηλικίας 15-24 ετών που επιθυμούσαν να εργαστούν δεν έβρισκαν εργασία, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με εκείνο της αντίστοιχης περυσινής περιόδου (52,8%). Στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών το σχετικό ποσοστό διμορφώθηκε στο 41,2% από 35,7% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου πέρυσι. Τις επιπτώσεις της ύφεσης στην απασχόληση βιώνουν και τα άτομα που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία 30-44 ετών, με το ποσοστό ανεργίας σε αυτή την ηλικιακή ομάδα να ανέρχεται το πρώτο τρίμηνο του 2013 στο 26,1% από 21,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012. Στην ομάδα των 45-64 ετών, το ποσοστό ανεργίας είναι συγκριτικά μικρότερο σε σχέση με τις προηγούμενες ηλικιακές κατηγορίες (19,7% το 2013 έναντι 15,1% το 2012).

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2013 και 2012

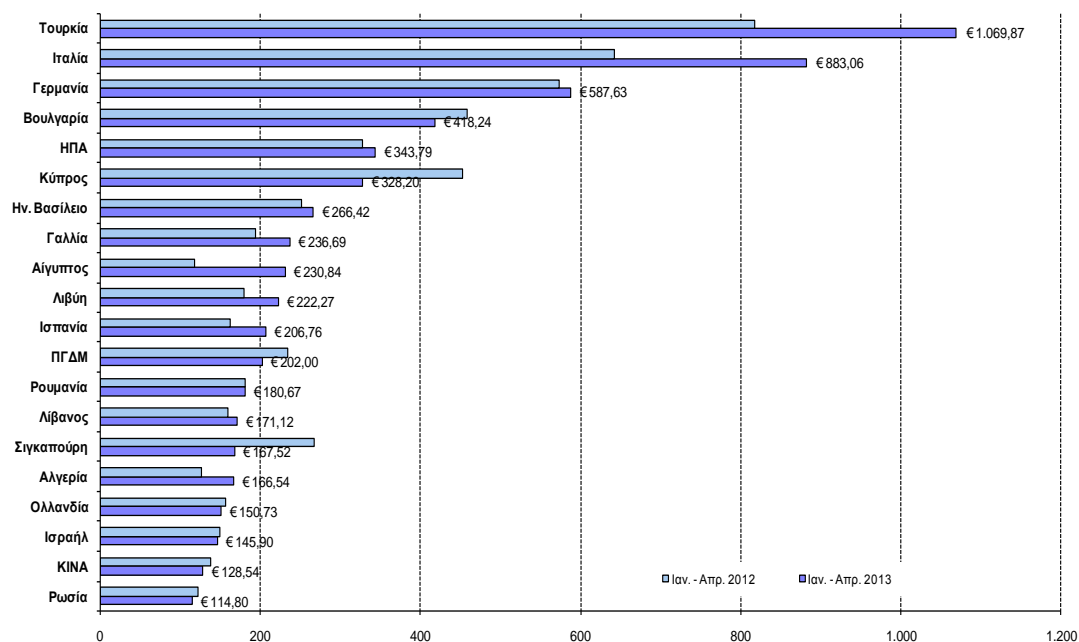
	Αξία (εκατ. €)			Σύνθεση	
	2013*	2012*	Π.Μ. (%) '13/'12	2013	2012
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	4.518,8	3.853,8	17,3%	50,6%	46,6%
ΕΕ-27	3.903,6	3.703,8	5,4%	43,7%	44,8%
Ευρωζώνη-15	2.698,7	2.344,8	15,1%	30,2%	28,3%
Β. Αμερική	413,0	382,9	7,9%	4,6%	4,6%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	61,1	56,3	8,5%	0,7%	0,7%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν.Κορέας)	1.112,3	877,6	26,7%	12,5%	10,6%
Βαλκάνια	1.084,1	1.212,6	-10,6%	12,1%	14,7%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	187,3	208,0	-10,0%	2,1%	2,5%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	1.290,9	1.206,1	7,0%	14,5%	14,6%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β. Αφρικής)	37,8	71,4	-47,1%	0,4%	0,9%
Ν.Α. Ασία	270,3	367,1	-26,4%	3,0%	4,4%
Λατ. Αμερική	76,1	16,7	355,7%	0,9%	0,2%
Λοιπές Χώρες	1.095,5	808,6	35,5%	12,3%	9,8%
Σύνολο	8.933,1	8.272,2	8,0%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΚΕΕΜ

Διάγραμμα 3.8

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2013 και 2012

Πηγή: ΠΣΕ Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Χαρακτηριστικό των τάσεων στην ηλικιακή διάρθρωση της ανεργίας είναι ότι περίπου το 70% του συνόλου των ανέργων της χώρας το πρώτο τρίμηνο του 2013 προέρχεται από άτομα ηλικίας 30 ετών και άνω, έναντι 66,3% το 2012. Η αύξηση των ανέργων σε αυτές τις ηλικίες ενδέχεται να έχει ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες στη συνοχή του κοινωνικού ιστού, δεδομένου ότι τα άτομα αυτών των ηλικιών είναι κατά κύριο λόγο υπεύθυνα για την κάλυψη των υποχρεώσεων της οικογένειάς τους ή του νοικοκυριού τους.

Η ισχυρή αδυναμία της ελληνικής οικονομίας να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας αντικατοπτρίζεται κυρίως στην αύξηση του αριθμού των ανέργων που βρίσκονται εκτός της αγοράς εργασίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από δώδεκα μήνες. Πιο συγκεκριμένα το ποσοστό των **μακροχρόνια ανέργων** ανήλθε στο 65,6% το α' τρίμηνο του 2013, που είναι 10 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο εκείνου στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2012 (56,5%). Στον αντίποδα, το ποσοστό των νέων ανέργων περιορίστηκε ελαφρώς, από 24% το α' και το δ' τρίμηνο του 2012 στο 22,8% το πρώτο τρίμηνο του 2013.

Το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των **ατόμων ξένης υπηκοότητας** διαμορφώθηκε πολύ υψηλότερα του εγχώριου μέσου όρου (40,2%), παρουσιάζοντας άνοδο σχεδόν 10 εκατοστιαίων μονάδων μέσα σε ένα χρόνο (30,6% το α' τρίμηνο του 2012). Όπως τα προηγούμενα τρίμηνα, αρκετά ηπιότερη ήταν η άνοδος στους ημεδαπούς, από το 21,9% στο 26,2%.

Η ανεργία συνεχίζει να πλήττει περισσότερο τα άτομα με μεσαίο και χαμηλό **επίπεδο εκπαίδευσης**. Το πρώτο τρίμηνο του 2013 η υψηλότερη ανεργία (42,9%) σημειώθηκε στα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο (34,5% στις αρχές 2012) και έπονται όσοι έχουν απολυτήριο από τριτάξιο Γυμνάσιο, στους οποίους η ανεργία διαμορφώθηκε στο 33,4% (α' τρίμηνο 2012: 25,2%). Ακολουθούν όσοι παρακολούθησαν μερικές τάξεις του Δημοτικού (32,1% έναντι 33,1% πέρυσι) και τα άτομα με πτυχίο ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (29,9% από 25%). Πάνω από το 1/3 των απασχολούμενων της χώρας έχει ολοκληρώσει την εκπαίδευση του στο Λύκειο με την ανεργία σε αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης να διαμορφώνεται το πρώτο τρίμηνο του 2013 σε 29,8% (από 24,7% το πρώτο τρίμηνο του 2012). Μικρότερο από το μέσο όρο στο σύνολο της χώρας-αλλά αυξημένο σε σχέση με το περυσινό τρίμηνο του Ιανουαρίου-Μαρτίου-ήταν το ποσοστό ανεργίας στα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών (17,6% από 15,7%) και στα άτομα με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο (15,3% έναντι 12%) το πρώτο τρίμηνο του 2013.

Ως προς τις τάσεις της ανεργίας σε **περιφερειακό επίπεδο**, είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλες ανεξαιρέτως το ποσοστό ανεργίας ξεπερνάει πλέον 20%. Τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας σημειώθηκαν το περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου στην Μακεδονία και πιο συγκεκριμένα στην Δυτική Μακεδονία (32,2% έναντι 28,5% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012) και στην Κεντρική Μακεδονία (29,6% έ-

ναντι 24,7%). Στη συνέχεια ακολουθεί η περιοχή της Αττικής, με την ανεργία να ανέρχεται από το 22,9% το α' τρίμηνο του 2012 στο 28,2% φέτος την ίδια περίοδο και η Στερεά Ελλάδα (από 24,5% σε 28%) γεγονός το οποίο, μεταξύ άλλων, οφείλεται στη συρρίκνωση της παραγωγής στον τομέα της Μεταποίησης, καθώς στην περιοχή της Βοιωτίας βρίσκεται μια μεγάλη ΒΙ.ΠΕ. Οι περιφέρειες που ήδη αναφέρθηκαν έχουν ποσοστά ανεργίας ανώτερα του εθνικού μέσου όρου (27,4%), ενώ πολύ κοντά στον εθνικό μέσο όρο είναι τα ποσοστά ανεργίας στην Ήπειρο (27,2% στο πρώτο τρίμηνο του 2013, έναντι 20,6% ένα χρόνο νωρίτερα) και στη Δυτική Ελλάδα (27% από 23,1%). Στον αντίποδα, τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας εντοπίζονται στην Πελοπόννησο (21,1% από 19% πέρυσι), στα Ιόνια Νησιά (23,2% έναντι 16%) και στο Βόρειο Αιγαίο (23,5% στο πρώτο τρίμηνο φέτος έναντι 19,5% το 2012).

Η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση στον αριθμό των ανέργων σημειώθηκε στο Βόρειο Αιγαίο, όπου ο αριθμός τους αυξήθηκε κατά 76,7% (από τους 18 χιλ. το α' τρίμηνο του 2012 στους 31,8 χιλ. το α' τρίμηνο του 2013). Η δεύτερη μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση έλαβε χώρα στα Ιόνια Νησιά, κατά 44,2% (από τους 16,5 χιλ. στους 23,8 χιλ.), ενώ ακολουθούν η Ήπειρος με 31,8% (από 31,8 χιλ. σε 41,9 χιλ.) και η Θεσσαλία με 25,4% (από 64,9 χιλ. σε 81,4 χιλ.). Η Κρήτη και Δυτική Μακεδονία παρουσιάζουν τη χαμηλότερη αύξηση στον αριθμό των ανέργων κατά 11% ή 7,1 χιλ. και 12,2%, ή 4,2 χιλ. αντίστοιχα.

Σε επίπεδο **κύριων οικονομικών τομέων**, η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση της απασχόλησης σημειώθηκε, όπως και τα προηγούμενα έτη, στο δευτερογενή τομέα παραγωγής, ενδεικτικό της συνεχιζόμενης αποβιομηχανοποίησης της ελληνικής οικονομίας και της «στροφής» των εργαζομένων στους δύο άλλους τομείς της και κυρίως τον τομέα των υπηρεσιών. Η απασχόληση στο συγκεκριμένο τομέα συρρικνώθηκε επιπλέον κατά 11,8% στο αρχικό τρίμηνο φέτος, σε συνέχεια της μείωσης της κατά 15,1% το α' τρίμηνο του 2012. Πιο συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 77,5 χιλ., από τους 654,6 χιλ. στους 577,1 χιλ.. Στον πιο πολυπληθή τομέα της ελληνικής οικονομίας ο οποίος συγκεντρώνει άνω του 70% της εγχώριας απασχόλησης, τον τριτογενή, η απασχόληση παρέμεινε σε πτωτική τροχιά στο πρώτο τρίμηνο του 2013, με τη μείωσή της να φθάνει το 6%, έναντι 7,2% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2012, ενώ οι απασχολούμενοι περιορίστηκαν στους 2.531,5 χιλ. από 2.694,4 χιλ.. Τέλος, ο πρωτογενής τομέας είναι ο μοναδικός στον οποίο η απασχόληση παρουσιάζει σταθεροποιητικές τάσεις σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2012 (-0,3%) και ακολούθως η απασχόληση διατηρείται στο επίπεδο των 487,4 χιλ. ατόμων.

Προχωρώντας στους **κλάδους οικονομικής δραστηριότητας**, σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2012 παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης στους κλάδους **Παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού** (+16,5% ή +4,2 χιλ. εργαζόμενοι), **Ενημέρωσης και επικοινωνίας** (+6,8% ή +5 χιλ. εργαζόμενοι), **Τεχνών, διασκέ-**

δασης και ψυχαγωγίας (+3,5% ή +1,5 χιλ. εργαζόμενοι). Μεταξύ των υπόλοιπων κλάδων της ελληνικής οικονομίας, η μεγαλύτερη μείωση στην απασχόληση συναντάται στις **Κατασκευές**, όπου η απασχόληση συρρικνώθηκε κατά 18,9% ή κατά 41,3 χιλ. εργαζόμενους, σε συνέχεια μείωσης 18,1% το πρώτο τρίμηνο του 2012 (-48,3 χιλ. εργαζόμενοι). Μείωση της τάξης του 16,7% ή κατά 11,9 χιλ. εργαζόμενους σημειώθηκε στις **Διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες** (έναντι μείωσης 9,9% στο αρχικό τρίμηνο του 2012).

Εκ νέου συρρίκνωση στην απασχόληση, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με

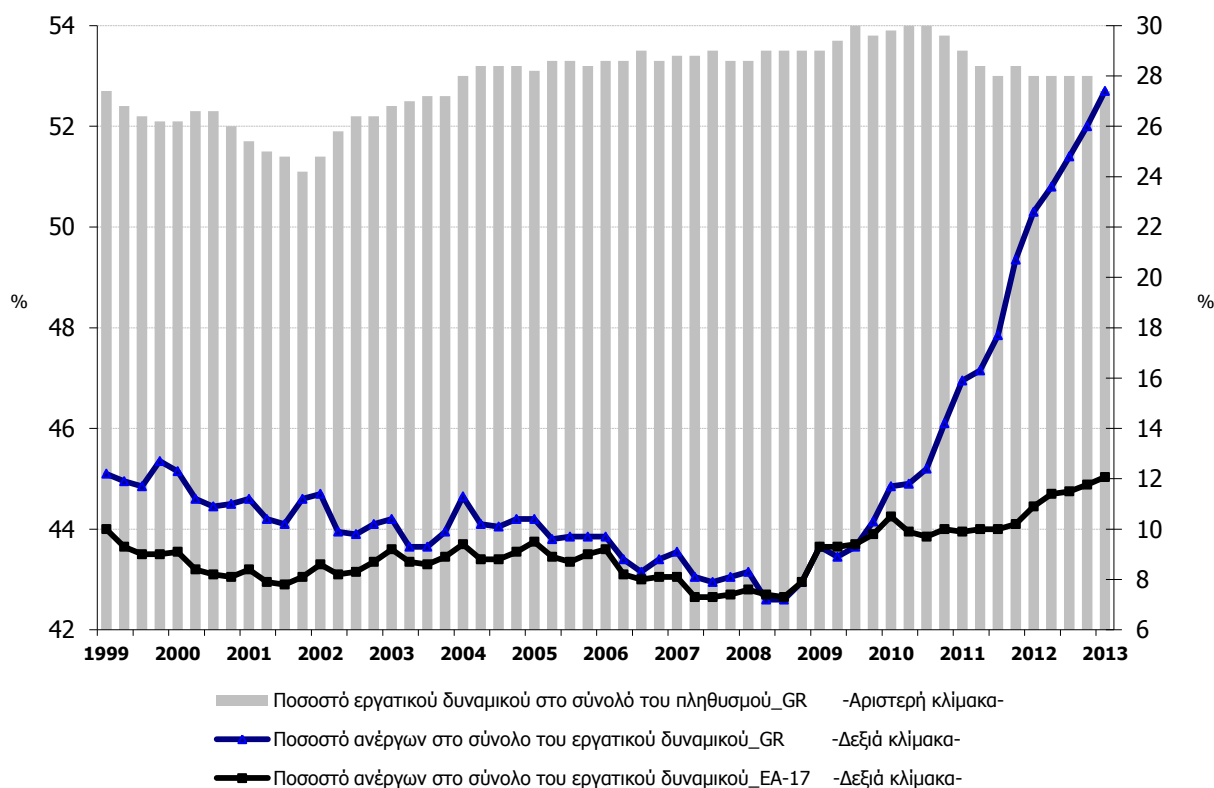
το πρώτο τρίμηνο του 2012, σημειώθηκε σε έναν από τους μεγαλύτερους τομείς της ελληνικής οικονομίας, αυτόν του **Χονδρικού-Λιανικού εμπορίου**.

Η απασχόληση περιορίστηκε στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου κατά 6,2% (-43,2 χιλ. εργαζόμενοι), έναντι μείωσης 11,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012.

Παρόμοια είναι η εικόνα και σε ένα άλλο σημαντικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, τη **Μεταποίηση**, όπου η απασχόληση παρουσίασε μείωση 9,6% (-36,2 χιλ. εργαζόμενοι) έναντι μεγαλύτερης πτώσης 14,8% ένα χρόνο νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.9

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Τέλος, στον τρίτο μεγαλύτερο από άποψη απασχόλησης τομέα της ελληνικής οικονομίας, τη **Δημόσια διοίκηση και άμυνα-Υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση**, η πτώση της απασχόλησης ήταν οριακή και διαμορφώθηκε στο αρχικό τρίμηνο του 2013 σε 0,6% ή 2 χιλ. εργαζόμενους, μείωση πολύ μικρότερη εκείνης στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2012 (-9,2%). Αντίστροφη ήταν η εικόνα στον κλάδο της **Εκπαίδευσης** όπου η οριακή μείωση του α' τριμήνου του 2012 (-0,2% ή -0,5 χιλ. εργαζόμενοι) ακολουθήθηκε από εκτεταμένη συρρίκνωση, της τάξης του 10,5% (-32,5 χιλ.) στην ίδια περίοδο φέτος.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Αναμενόμενα, τα τελευταία χρόνια η εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα είναι στενά συνυφασμένη με τη διάρκεια και την ένταση της εγχώριας οικονομικής ύφεσης. Η σημαντική πτώση του εγχώριου ΑΕΠ και το τρέχον έτος, που στο πρώτο τρίμηνο του έφτασε το 5,6%, αποτέλεσε τη βασική αιτία της νέας σημαντικής συρρίκνωσης της απασχόλησης, κατά 6,3% και ακολούθως της ανόδου της ανεργίας στο 27,4% του εργατικού δυναμικού, όπως ήδη αναφέρθηκε.

Η παραμονή της παραγωγικής δραστηριότητας σε πτωτική τροχιά και στα επόμενα τρίμηνα του 2013, πιθανόν με χαμηλότερη ταχύτητα στο δεύτερο εξάμηνό του, εκτιμάται ότι θα επιφέρει συνέχιση της ανόδου της ανεργίας, αλλά με χαμηλότερο ρυθμό από ότι στο πρώτο τρίμηνο φέτος. Παρά τη διατήρηση της ανοδικής τάσης της ανεργίας στη συνέχεια του 2013 είναι πολύ πιθανόν να περιορίσει και να ανακό-

ψει την αύξησή της τους καλοκαιρινούς μήνες η εποχική απασχόληση λόγω της υψηλότερης σε σχέση με πέρυσι τουριστικής κίνησης, επίδραση που όμως θα ολοκληρωθεί στις αρχές του τέταρτου τριμήνου. Την άνοδο της ανεργίας θα συγκρατήσουν από το φθινόπωρο και κατά τη διάρκειά τους τα πολυάριθμα προγράμματα του ΟΑΕΔ για την απασχόληση ανέργων. Θέσεις εργασίας μεγαλύτερης διάρκειας αλλά σαφώς λιγότερες θα δημιουργηθούν από την επανεκκίνηση των έργων στους πέντε μεγάλους οδικούς άξονες.

Ωστόσο η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του τρίτου τριμήνου και το stress test στα τέλη του 2013 που περιορίζουν τις δυνατότητες παροχής ρευστότητας, σε συνδυασμό με την αναιμική εγχώρια ζήτηση και την ύφεση στην Ευρωζώνη και την ΕΕ, αποτελούν παράγοντες που επενεργούν αποθαρρυντικά στην πραγματοποίηση επενδύσεων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, ενώ οδηγούν και σε αδυναμία συνέχισης λειτουργίας πολλές επιχειρήσεις. Αρνητική επίδραση στην απασχόληση το τρέχον έτος θα έχει ο περιορισμός της στο δημόσιο τομέα, σύμφωνα με το σχετικό προγραμματισμό που έχει γίνει στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013-2016.

Συνισταμένη των παραπάνω ποικίλων, αντίρροπων μεταξύ τους επιδράσεων στην αγορά εργασίας, εκτιμάται ότι θα αποτελέσει η διαμόρφωση της ανεργίας στο 27,8% το 2013.

Βελτίωση, από τα πολύ χαμηλά όμως επίπεδα του πρώτου τριμήνου του 2013, καταγράφεται στο τρίμηνο Απριλί-

ου - Ιουνίου στις προβλέψεις των επιμέρους τομέων της οικονομίας για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του ΙΟΒΕ. Πιο συγκεκριμένα:

Οι βραχυπρόθεσμες προβλέψεις για την απασχόληση παρουσιάζουν ανοδικές τάσεις σε όλους τους τομείς σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2013, και περισσότερο στο Λιανικό Εμπόριο και τις Κατασκευές.

Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, καταγράφεται επίσης βελτίωση στις προβλέψεις όλων των τομέων, μικρότερης όμως έκτασης στη Βιομηχανία, όπου ο σχετικός δείκτης παραμένει ο λιγότερο αρνητικός σε σχέση με τους υπόλοιπους τομείς. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το αρνητικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση κερδίζει έδαφος το διάστημα Απριλίου – Ιουνίου σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου και διαμορφώνεται στις -12 μονάδες (από -20). Η επίδοση αυτή είναι λιγότερο δυσμενής σε σχέση και με την αντίστοιχη περσινή (-17 μονάδες).

Έτσι, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα αυξάνεται στο 10% (από 3% το α' τρίμηνο), ενώ αντίθετα παραμένει στο 22-23% το ποσοστό εκείνων που αναμένουν βραχυπρόθεσμα πτώση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (67% από 74%) προβλέπει πάντως σταθερότητα στις θέσεις εργασίας.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου του 2013 επίσης βελτιώνονται επίσης σε σχέση με τα επίπεδα του αμέσως προηγούμενου τριμήνου. Συγκεκριμένα, ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται αισθητά υψηλότερα, φθάνοντας στις -10 μονάδες (από -33), ανώτερα κατά 35 μονάδες σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2012. Η άνοδος αυτή είναι κυρίως απόρροια της αναμενόμενης έναρξης των έργων στους μεγάλους οδικούς άξονες της χώρας. Οι επιχειρήσεις του τομέα που προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας περιορίζονται στο 36% (από 51%), ενώ αυξάνεται στο 26% (από 18% το α' τρίμηνο και 12% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2012), το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Στα Δημόσια Έργα η θετική μεταβολή του σχετικού δείκτη το εξεταζόμενο διάστημα σε σχέση με το α' τρίμηνο του έτους (+1 από -29 μονάδες) είναι σημαντικά μεγαλύτερη από την αντίστοιχη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (-35 από -43 μονάδες).

Στις Υπηρεσίες, οι αρνητικές προβλέψεις για την απασχόληση το β' τρίμηνο του 2013 βελτιώνονται επίσης σε σχέση με το μέσο όρο του πρώτου τριμήνου, αλλά και του ίδιου τριμήνου του προηγούμενου έτους. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -18 μονάδες (από -23 το πρώτο φετινό τρίμηνο και -31 μον. το β' τρίμηνο του 2012). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 26% εξ' αυτών (από 30%) αναμένει συρρίκνωση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο να παραμένει στο 7-8% (από 4% πέρυσι).

Σε κλαδικό επίπεδο, οι σχετικές προβλέψεις έχουν βελτιωθεί σημαντικά το εξεταζόμενο διάστημα στα Ξενοδοχεία – Εστιατόρια – Τουριστικά Πρακτορεία και λιγότερο στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Αισθητή άνοδο καταγράφουν οι προβλέψεις για την απασχόληση στο τρίμηνο Απριλίου- Ιουνίου σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο στο Λιανικό Εμπόριο, με το σχετικό αρνητικό δείκτη να παρουσιάζει άνοδο 36 μονάδων, στις -14, επίπεδο υψηλότερο κατά 26 μονάδες και σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή τιμή του.

Το 23% (από 2/5) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένουν μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ αυξάνεται στο 9% (από 1%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επιμέρους τομείς, σημειώνεται έντονη άνοδος στο αρνητικό ισοζύγιο των προβλέψεων της απασχόλησης στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός, τα Είδη οικιακού εξοπλισμού, τα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Πολυκαταστήματα, με τον τελευταίο κλάδο να παρουσιάζει θετικό μέσο ισοζύγιο κατά το εξεταζόμενο διάστημα.

Πίνακας 3.10

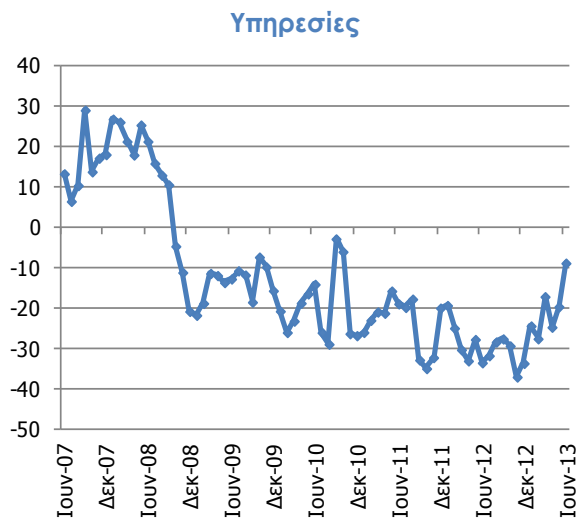
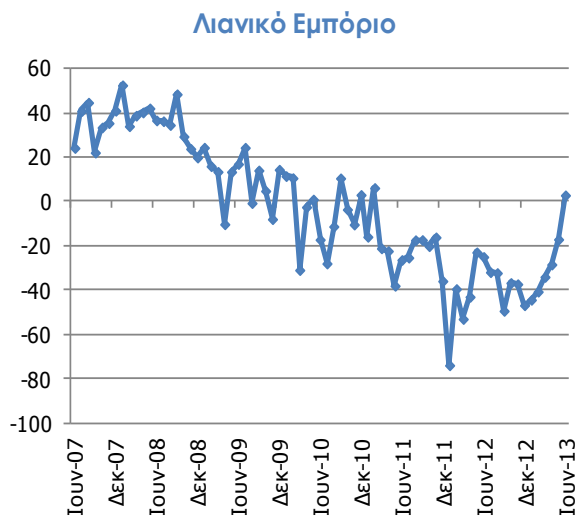
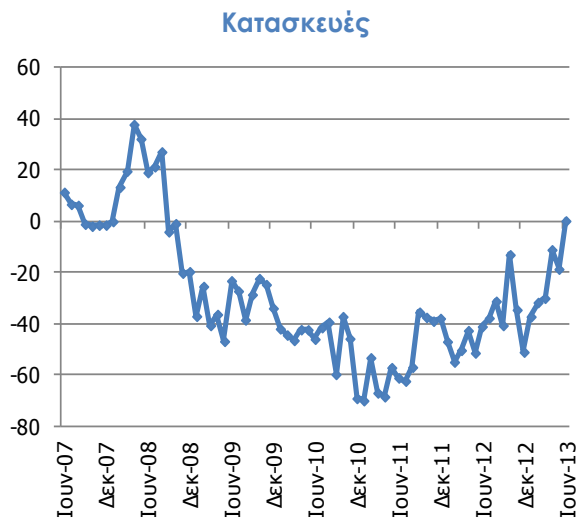
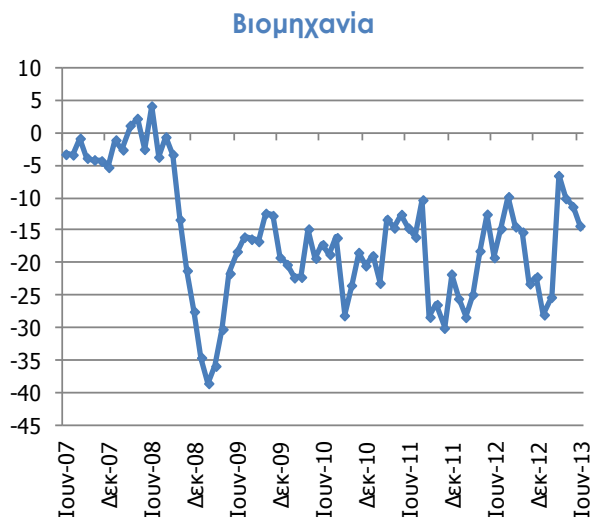
Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος Αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό					
		Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	4.525,8	52,1%	4.017,9	88,8%	507,9	11,2%
1999	8.764,5	4.586,1	52,3%	4.031,4	87,9%	554,7	12,1%
2000	8.839,8	4.611,9	52,2%	4.088,5	88,6%	523,5	11,4%
2001	8.906,4	4.580,3	51,4%	4.086,3	89,2%	493,9	10,8%
2002	8.964,3	4.656,0	51,9%	4.175,8	89,7%	480,2	10,3%
2003	9.014,9	4.734,4	52,5%	4.274,5	90,3%	460,0	9,7%
2004	9.063,5	4.818,8	53,2%	4.313,2	89,5%	505,7	10,5%
2005	9.108,1	4.846,5	53,2%	4.369,0	90,1%	477,5	9,9%
2006	9.157,4	4.886,8	53,4%	4.452,3	91,1%	434,5	8,9%
2007	9.207,4	4.916,8	53,4%	4.509,9	91,7%	406,9	8,3%
2008	9.234,1	4.937,3	53,5%	4.559,4	92,3%	377,9	7,7%
2009	9.267,5	4.979,8	53,7%	4.508,7	90,5%	471,1	9,5%
2010	9.306,3	5.017,4	53,9%	4.388,6	87,5%	628,7	12,5%
α' τρίμηνο 2011	9.329,4	4.987,0	53,5%	4.194,4	84,1%	792,6	15,9%
β' τρίμηνο 2011	9.337,6	4.967,2	53,2%	4.156,3	83,7%	810,8	16,3%
γ' τρίμηνο 2011	9.346,0	4.957,6	53,0%	4.079,3	82,3%	878,3	17,7%
γ' τρίμηνο 2011	9.354,5	4.958,7	53,0%	3.932,8	79,3%	1.025,9	20,7%
2011	9.341,9	4.967,6	53,2%	4.090,7	82,4%	876,9	17,7%
α' τρίμηνο 2012	9.362,3	4.958,0	53,0%	3.837,9	77,4%	1.120,1	22,6%
β' τρίμηνο 2012	9.369,7	4.961,9	53,0%	3.793,1	76,4%	1.168,8	23,6%
γ' τρίμηνο 2012	9.377,2	4.969,9	53,0%	3.739,0	75,2%	1.230,9	24,8%
δ' τρίμηνο 2012	9.384,9	4.977,5	53,0%	3.681,9	74,0%	1.295,5	26,0%
2012	9.373,5	4.966,8	53,0%	3.763,0	75,8%	1.203,8	24,3%
α' τρίμηνο 2013	9.391,8	4.951,2	52,7%	3.595,9	72,6%	1.355,2	27,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Διάγραμμα 3.10

Προβλέψεις για την απασχόληση (διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

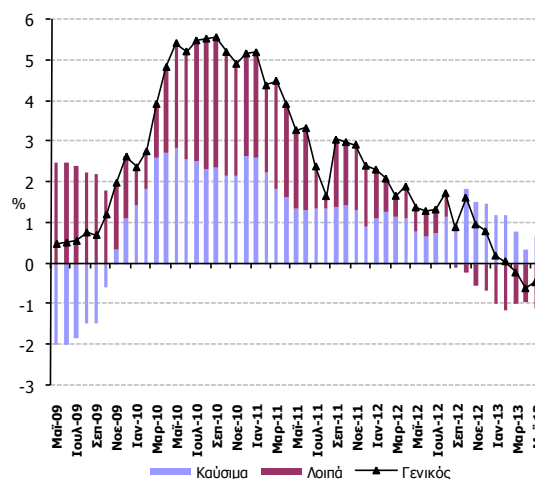
Η μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή παραμένει στο τρίμηνο Μαρτίου-Μαΐου αρνητική, με τη σχετική τάση κυρίως να ενισχύεται στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, παρά να παρουσιάζει τάσεις αντιστροφής στο προσεχές μέλλον. Η εμφάνιση αποπληθωρισμού στην Ελλάδα, για πρώτη φορά μετά από περίπου 45 χρόνια, αντανakλά κατά κύριο λόγο τις επιδράσεις των πρόσφατων δημοσιονομικών μέτρων (περικοπές στα ειδικά μισθολόγια και στις συντάξεις, αναστολή επιδομάτων, περιορισμός δημόσιας κατανάλωσης) και των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας στη συρρίκνωση του εισοδήματος των νοικοκυριών και ακολούθως της αγοραστικής τους δύναμης. Η διευρυνόμενη ανεργία και στο πρώτο τρίμηνο του 2013 περιόρισε περαιτέρω τα εισοδήματα και την καταναλωτική ζήτηση, ασκώντας πρόσθετες πιέσεις στις τιμές. Υπό αυτές τις συνθήκες, η μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα τον Μάιο ήταν αρνητική (-0,4%), ενώ τον ίδιο μήνα πέρυσι ήταν θετική, ξεπερνώντας το 1% (+1,4%). Συνολικά στο πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους σημειώθηκε αποπληθωρισμός, κατά -0,2%, έναντι πληθωρισμού 1,9% στην ίδια περίοδο του 2012.

Η σταθεροποίηση των τιμών και εν συνεχεία η μείωση του ΓΔΤΚ στο πρώτο πεντάμηνο του 2013 ερμηνεύονται από την αρνητική επίδραση που άσκησαν σε αυτόν οι εξελίξεις στις τιμές κατηγοριών υπηρεσιών.

Γενικότερα, οι τιμές των αγαθών παρουσίασαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου μεγαλύτερη προς τα κάτω ακαμψία από τις τιμές των υπηρεσιών.

Διάγραμμα 3.11

Συμβολή των Καυσίμων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ **Επεξεργασία:** IOBE

Συγκεκριμένα, πληθωριστικές τάσεις εξακολουθούν να υφίστανται στο πρώτο πεντάμηνο του 2013 στα Καύσιμα, με το σχετικό δείκτη να αυξάνεται κατά 8,1%, έναντι 11,6% στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2012, και στην Ενέργεια, όπου ο σχετικός δείκτης σημείωσε άνοδο της τάξης του 8,9% φέτος έναντι 12% το προηγούμενο έτος, αυξήσεις οι οποίες προέρχονται από τον υψηλότερο ΕΦΚ στο πετρέλαιο και την αύξηση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος στις αρχές του τρέχοντος έτους. Στα Οπωροκηπευτικά, ο ρυθμός ανόδου των τιμών ήταν υψηλότερος εκείνου στο α' πεντάμηνο του 2012 (3,5% έναντι 1,3%). Ο συνολικός δείκτης τιμών αγαθών παρουσίασε άνοδο 1,0% κατά τους πρώτους πέντε μήνες του τρέχοντος έτους, έναντι αύξησης 2,4% στην ίδια περίοδο του 2012.

Στον αντίποδα, οι τιμές των υπηρεσιών υποχώρησαν σημαντικά, κατά -1,7%, όταν στο ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι ο δείκτης τιμών τους ενισχυόταν κατά 1,2%. Αποπληθωριστικές τάσεις καταγράφονται στις Επικοινωνίες, με το σχετικό δείκτη τιμών να σημειώνει σημαντική πτώση, της τάξης του 5,1% έναντι υποχώρησης 1,1% πέρυσι, ενώ στην Υγεία και στην Εκπαίδευση εμφανίζεται υποχώρηση της τάξης του -4%, από -1% στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2012. Ηπιότερη μείωση τιμών παρουσιάζει ο κλάδος των Ξενοδοχείων-Εστιατορίων, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί κατά 1,4%, έναντι ανόδου 2,6% στην ίδια περίοδο του 2012, ενώ εντονότερη ήταν η μεταβολή του δείκτη στα Διαρκή αγαθά η οποία διαμορφώθηκε στα επίπεδα του -3,5%, όταν την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι κυμαινόταν στο -1,3%.

Περνώντας στις υπόλοιπες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών, σημαντική είναι η αύξηση που καταγράφεται στη Στέγαση για τέταρτη συνεχή χρονιά, που υπερβαίνει αυτή του πρώτο πενταμήνου του 2012 (8% έναντι 7,1%). Σχετικά ηπιότερες είναι οι πληθωριστικές πιέσεις στον κλάδο Διατροφής και μη Αλκοολούχων Ποτών, με το μέσο ρυθμό αύξησης των τιμών να διαμορφώνεται φέτος στο 3,2%, από 1,9% στο αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα, ενώ στην Ένδυση-Υπόδηση σημειώνεται άνοδος του σχετικού δείκτη κατά 1,7%, μετά τη σταθερότητά τους το 2012.

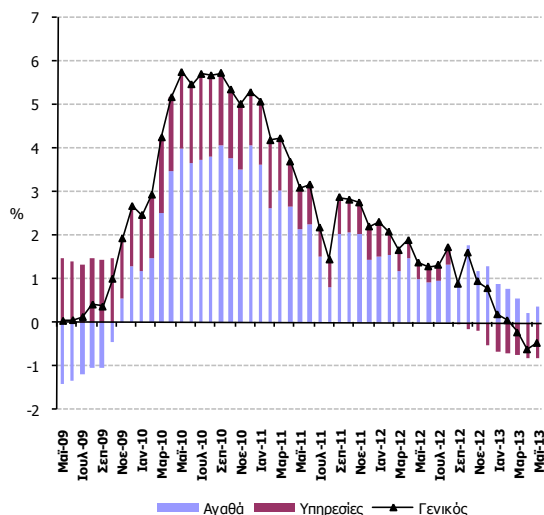
Η υποχώρηση στις τιμές των υπηρεσιών, και η επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών στις κατηγορίες αγαθών πλην

των οπωροκηπευτικών και των καυσίμων αποτυπώνονται στη διαμόρφωση του δομικού δείκτη τιμών, οι μεταβολές του οποίου έχουν αρνητικό πρόσημο από τον Σεπτέμβριο του 2012 (-0,3%) φθάνοντας στη μεγαλύτερη υποχώρησή τους τον Μάιο (-1,4%).

Στην περίοδο Ιανουαρίου – Μαΐου ο δομικός πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο -1,3% από 0,9% για το ίδιο χρονικό διάστημα του 2012.

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη ΓΔΤΚ και επιπτώσεις από επιμέρους δείκτες
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ **Επεξεργασία:** IOBE

Αντίστοιχα, η μεταβολή του εναρμονισμένου ΔΤΚ διαμορφώθηκε τον Μάιο στην Ελλάδα στο -0,3% και στο σύνολο του αρχικού πενταμήνου του 2013 στο -0,2%, σημειώνοντας μεταβολή της τάξης των 1,7 εκατοστιαίων μονάδων σε σχέση με το επίπεδό του στο αντίστοιχο περυσινό πεντάμηνο.

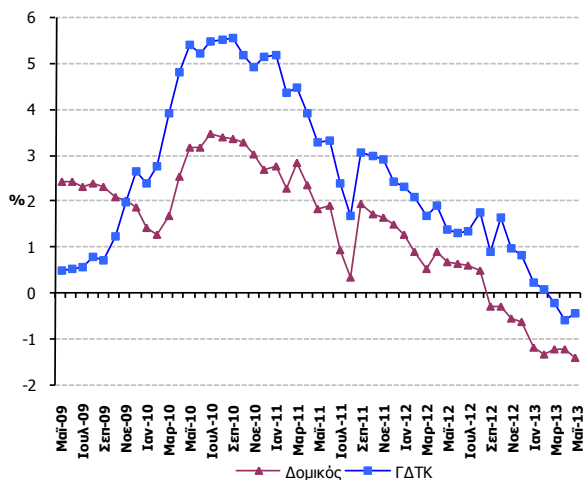
Η εξέλιξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα η Ελλάδα να είναι η μοναδική χώρα με πτώση τιμών μεταξύ των χωρών-μελών της Ευρωζώνης-17, με το μέσο όρο σε

αυτή να διαμορφώνεται στο 1,6%, 1 εκατοστιαία μονάδα χαμηλότερα σε σχέση με πέρυσι. Μικρότερος του μέσου όρου της Ευρωζώνης στο α' πεντάμηνο του 2013 είναι ο πληθωρισμός στην Ιρλανδία (0,8%), στην Γαλλία, το Βέλγιο και την Κύπρο με 1,1% και στις τρεις χώρες, ενώ στην Πορτογαλία ο σχετικός δείκτης παρουσιάζει το δεύτερο χαμηλότερο επίπεδο (0,5%).

Στον αντίποδα, στη Ρουμανία με 4,6% και τη Εσθονία με 3,7% καταγράφεται ο υψηλότερος πληθωρισμός στις χώρες της ΕΕ27, όπου ο μέσος όρος διαμορφώνεται στο 1,8% έναντι 2,8% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2012.

Διάγραμμα 3.13

Εξέλιξη δομικού πληθωρισμού και ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

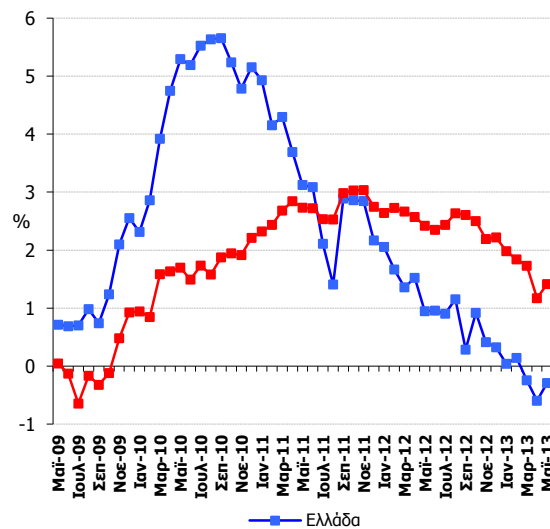
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ **Επεξεργασία:** ΙΟΒΕ

Σε ότι αφορά το κόστος παραγωγής, ο γενικός δείκτης εγχώριας αγοράς σημείωσε στο πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους μείωση κατά 0,7%, έναντι ανόδου 6,6% το αντίστοιχο διάστημα του 2012. Η εξέλιξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα ο γενικός δείκτης εγχώριας αγοράς στην Ελλάδα να εμφανίζει τη μεγαλύτερη μείωση της

Ευρωζώνης (Μ.Ο.: +1%), ενώ σημαντική επιβράδυνση παρουσιάζει η αύξηση του κόστους παραγωγής στην Κύπρο (+1,8% έναντι +8,7% το περασμένο έτος).

Διάγραμμα 3.14

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-17 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, **Επεξεργασία:** ΙΟΒΕ

Οι κλάδοι στους οποίους εντοπίζεται η μεγαλύτερη μείωση στην Ελλάδα είναι τα Προϊόντα οπτάνθρακα και διύλισης (-7,3%), τα Ενεργειακά Αγαθά εκτός της ηλεκτρικής ενέργειας (-7%) και ο Καπνός (-6%). Ήπια μείωση παρουσιάζεται στο κόστος παραγωγής του Άνθρακα-Λιγνίτη (-4,7%), ενώ τόσο στον Ηλεκτρικό εξοπλισμό όσο και στα Βασικά Μέταλλα καταγράφηκε μείωση κατά 3%. Στον αντίποδα, ανοδικά συνεχίζει να κινείται το κόστος στην Ηλεκτρική Ενέργεια (6,7%) και στα Μεταλλεύματα (5,4%), ενώ ηπιότερη είναι η άνοδος στις Χημικές ουσίες και στα Βασικά Φαρμακευτικά προϊόντα (2,5% και 2,1% αντίστοιχα).

Ταχύτερη από το συνολικό κόστος παραγωγής είναι η πτώση των τιμών στις εισαγόμενες πρώτες ύλες, με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί κατά 3,3% στο πρώτο

τετράμηνο του 2013, μείωση σημαντικά υψηλότερη εκείνης στο μέσο όρο της Ευρωζώνης-17 (-1,2% έναντι ανόδου κατά 3,4% το 2012). Συνοψίζοντας, η εξέλιξη του κόστους παραγωγής και των τιμών των πρώτων υλών κρίνεται ότι ευνοούν την παραγωγική διαδικασία στην Ευρωζώνη.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Όπως ήδη επισημάνθηκε, η οριακή πτώση των τιμών κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2013 στην Ελλάδα προέρχεται κυρίως από τις ισχυρές αρνητικές επιδράσεις των δημοσιονομικών μέτρων και της ταχεία ανόδου της ανεργίας στο εγχώριο εισόδημα και στην καταναλωτική ζήτηση. Την πτώση των τιμών λόγω των συγκεκριμένων παραγόντων δεν κατάφεραν να αναχαιτίσουν η αύξηση του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης και των τιμών του ηλεκτρικού ρεύματος. Οι παραπάνω επιδράσεις θα συνεχιστούν στη συνέχεια του 2013, καθορίζοντας κατά κύριο λόγο την πορεία του γενικού δείκτη τιμών. Αντίρροπα σε αυτές, όσον αφορά τη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ θα επενεργήσει στο τους καλοκαιρινούς μήνες η υψηλότερη από πέρυσι ζήτηση σε τουριστικές περιοχές λόγω της μεγαλύτερης από πέρυσι έλευσης ξένων τουριστών. Μάλιστα, κατά το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου, δεν αποκλείεται η επιστροφή του πληθωρισμού σε οριακά θετικές τιμές, λόγω και του σχετικά χαμηλού επιπέδου του ΓΔΤΚ σε αυτούς τους μήνες πέρυσι. Από την άλλη πλευρά, ενδεχόμενη αύξηση των τιμών στα εισιτήρια των αστικών συγκοινωνιών το φθινόπωρο δεν αναμένεται να αναχαιτίσει την πτωτική τάση των τιμών, η οποία εκτιμάται ότι θα

κλιμακωθεί στους τελευταίους μήνες του 2013, καθώς η εποχική ζήτηση θα είναι πολύ χαμηλότερη σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, λόγω της κατάργησης των ειδικών επιδομάτων στο δημόσιο τομέα και για τους συνταξιούχους. Επιπρόσθετα, η πρόσφατη ανακοίνωση για το «πάγωμα» των τιμολογίων στην κατανάλωση ρεύματος χαμηλής τάσης, καθώς και η μείωση αυτών στην βιομηχανία, αποτελεί εξέλιξη που θα επενεργήσει περαιτέρω αποπληθωριστικά. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των παραπάνω επιδράσεων στις τιμές έως το τέλος του 2013, **η εκτίμηση για το μέσο επίπεδο της μεταβολής του ΓΔΤΚ αναθεωρείται προς τα κάτω, στο -0,4%, συνεπώς θα σημειωθεί αποπληθωρισμός στην Ελλάδα το τρέχον έτος.**

Σε επίπεδο Ευρωζώνης η οριακή ύφεση και η άνοδος της ανεργίας σε πρωτοφανή επίπεδα θα επιδράσουν επιβραδυντικά στον πληθωρισμό, διαμορφώνοντάς τον στο 1,3%, από 2,5% πέρυσι.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι προβλέψεις για μειώσεις τιμών κυριαρχούν στο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου, όπως σχεδόν κάθε τρίμηνο εδώ και τρία χρόνια, σε όλους τους τομείς. Οι προβλέψεις αποπληθωρισμού **εντείνονται στη Βιομηχανία σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του έτους, ενώ εξομαλύνονται στις Ιδιωτικές Κατασκευές και το**

Λιανικό Εμπόριο, παραμένοντας στα ίδια επίπεδα στις Υπηρεσίες. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες βρίσκονται στα ίδια επίπεδα στη Βιομηχανία και στις Ιδιωτικές Κατασκευές, ενώ έχουν εξασθενήσει στο Λιανικό Εμπόριο και στις Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι αποπληθωριστικές προβλέψεις επανέρχονται στο προσκήνιο το β' τρίμηνο του έτους, αφού κατά το πρώτο τρίμηνο, το ισοζύγιο των προβλεπόμενων τιμών ήταν ισοσκελισμένο. Έτσι, ο σχετικός δείκτης υποχωρεί κατά 6 μονάδες, κινούμενος στα ίδια επίπεδα με τα αντίστοιχα περυσινά. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 12% (από 9%) προβλέπει μείωση τιμών το επόμενο διάστημα, με τα 4/5 των επιχειρήσεων να αναμένουν σταθερότητα τιμών προσεχώς και το 6% (από 10%) μείωσή τους.

Στο Λιανικό Εμπόριο, οι κυρίαρχες προβλέψεις μείωσης των τιμών των επιχειρήσεων του τομέα εξομαλύνονται ελαφρά το πρώτο τρίμηνο του έτους, με το σχετικό μέσο αρνητικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -25 μονάδες από -28 μονάδες στο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου (και -31 μονάδες την αντίστοιχη περυσινή περίοδο). Το 28% (από 1/3) των ερωτηθέντων λιανέμπορων αναμένει πτώση των τιμών το επόμενο τρίμηνο και μόνο ένα 3% (από 5%) προβλέπει άνοδό τους, με τα 7/10 να αναμένουν σταθερότητα (από 61%). Στους επιμέρους κλάδους του λιανεμπορίου, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το εξεταζόμενο διάστημα διατηρούνται στο ίδιο επίπεδο σε σχέση

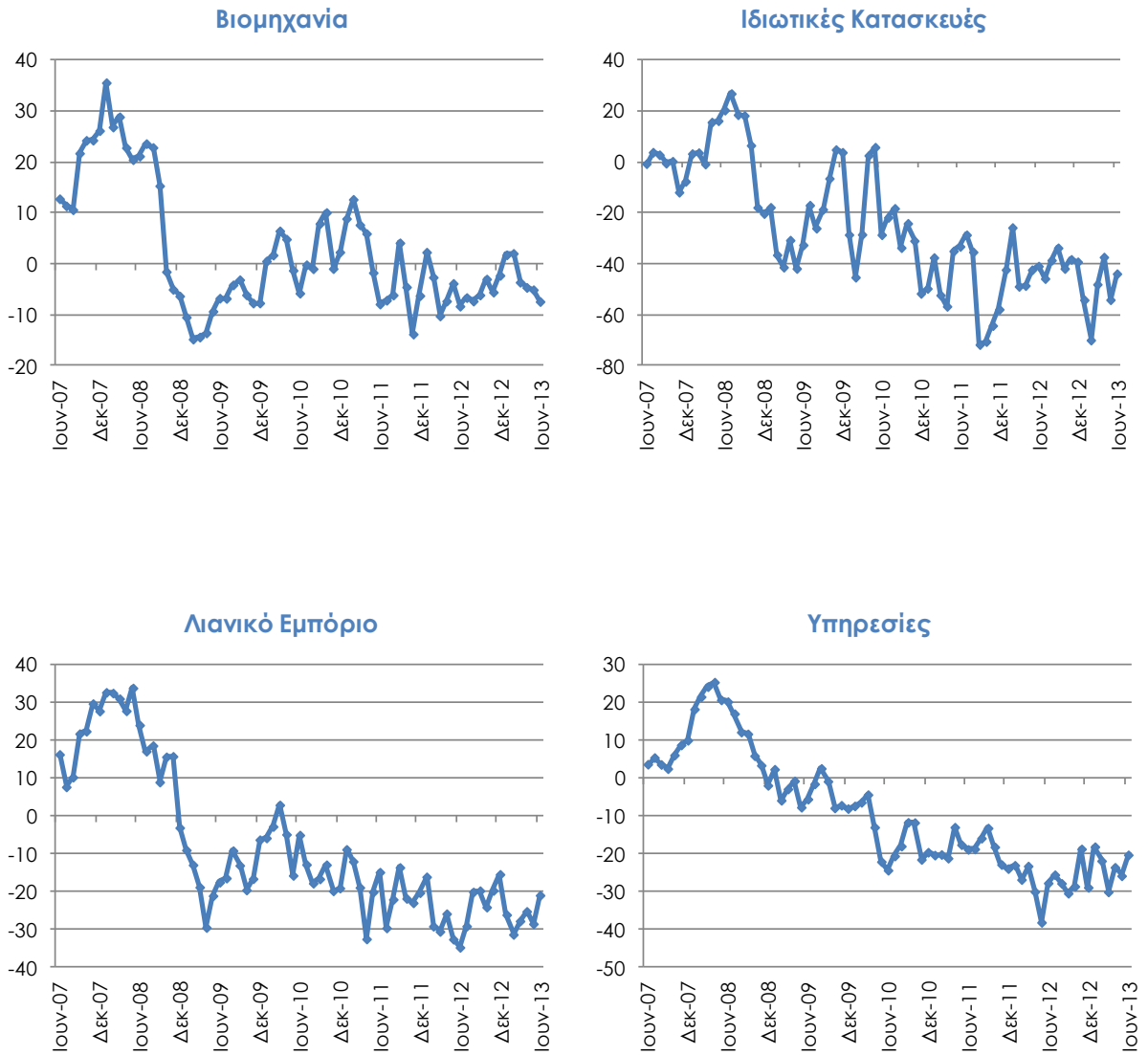
με το προηγούμενο τρίμηνο στους περισσότερους εξ' αυτών, ενώ εξομαλύνονται σημαντικά στα Πολυκαταστήματα και λιγότερο στα Υφάσματα-Ενδυση-Υπόδηση.

Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες κατά το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο παραμένει στα ίδια επίπεδα, στις -23 μονάδες, όμως 10 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση. Το 24% (από 28%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο και το οριακό 1% (από 5%) άνοδο. Στους επιμέρους κλάδους, ο σχετικός αρνητικός δείκτης αυξάνεται στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια,-Τουριστικά πρακτορεία και στην Πληροφορική. Αντιθέτως, μειώνεται αισθητά στις Χερσαίες μεταφορές, με τους υπόλοιπους κλάδους να παρουσιάζουν σχετική σταθερότητα στα ισοζύγια των προβλεπόμενων τιμών τους έναντι του πρώτου τριμήνου του έτους.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το έντονα αρνητικό ισοζύγιο τιμών του προηγούμενου τριμήνου σημειώνει άνοδο το εξεταζόμενο διάστημα και διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -45 (από -57) μονάδες, στα ίδια επίπεδα με την αντίστοιχη περίοδο του 2012. Το υπό εξέταση διάστημα, το 46% των επιχειρήσεων του τομέα (από 57%) προβλέπει βραχυπρόθεσμα νέα υποχώρηση των τιμών, ενώ μόλις το 1% (από καμία) αναμένει άνοδο, με ελαφρώς πάνω από τις μισές επιχειρήσεις να προβλέπουν σταθερές τιμές το προσεχές τρίμηνο.

Διάγραμμα 3.15

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών** περιορίστηκε κατά 38,6% (σχεδόν κατά €2,2 δισεκ.) στο πρώτο τετράμηνο του 2013, κυρίως λόγω της βελτίωσης του εμπορικού ισοζυγίου και του ισοζυγίου εισοδημάτων. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε στα €3,53 δισεκ. στο διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου, έναντι €5,76 δισεκ. το 2012, ενώ βρίσκεται πλέον περίπου στο 1/4 του επιπέδου του 2008 (Διάγραμμα 3.17). Εκτός από τη συρρίκνωση του εμπορικού ελλείμματος κατά €1,26 δισεκ. περιορίστηκε παράλληλα το έλλειμμα του ισοζυγίου εισοδημάτων κατά €756,3 εκ., ενώ το πλεόνασμα στις τρέχουσες μεταβιβάσεις ενισχύθηκε κατά €346,3 εκ

Έτσι, με εξαίρεση τον περιορισμό του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών κατά €145,2 εκ., όλα τα επιμέρους ισοζύγια κινήθηκαν προς την κατεύθυνση της συρρίκνωσης του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών.

Το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** συρρικνώθηκε κατά 17,3% (€1,3 δισεκ.)¹⁰ στο πρώτο τετράμηνο του 2013, έπειτα από τη μείωση κατά 25,8% στο αντίστοιχο διάστημα του 2012, καθώς μετριάστηκε η πτώση των εισαγωγών, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο να διαμορφωθεί στο

40% περίπου του επιπέδου του 2008 (Διάγραμμα 3.16).

Στο αμιγώς εμπορικό τμήμα του ισοζυγίου, δηλαδή στο **εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία**, το έλλειμμα μειώθηκε κατά 12,4% (€382 εκ.), καθώς οι εξαγωγές λοιπών αγαθών ενισχύθηκαν κατά 7,2% (€311,2 εκ.), έναντι αύξησης 6,6% το 2012. Οι εισαγωγές αγαθών μειώθηκαν μόλις κατά 1% (€70,6 εκ.), έναντι ισχυρής κάμψης το 2012 κατά €1,2 δισεκ.

Στο ισοζύγιο καυσίμων καταγράφεται ισχυρή μείωση, κατά 24,4% (€933,7 εκ.), η οποία προέρχεται και από τη βελτίωση των εξαγωγών καυσίμων κατά 22,1% (€479,5 εκ.) αλλά και από τον περιορισμό των εισαγωγών κατά 7,6% (€454,2 εκ.). Αποτέλεσμα αυτού ήταν η αναλογία εξαγωγών-εισαγωγών καυσίμων να ανέρχεται σταδιακά από το 21% το 2007 στο 47% το 2013, αναφορικά με το πρώτο τετράμηνο του έτους.

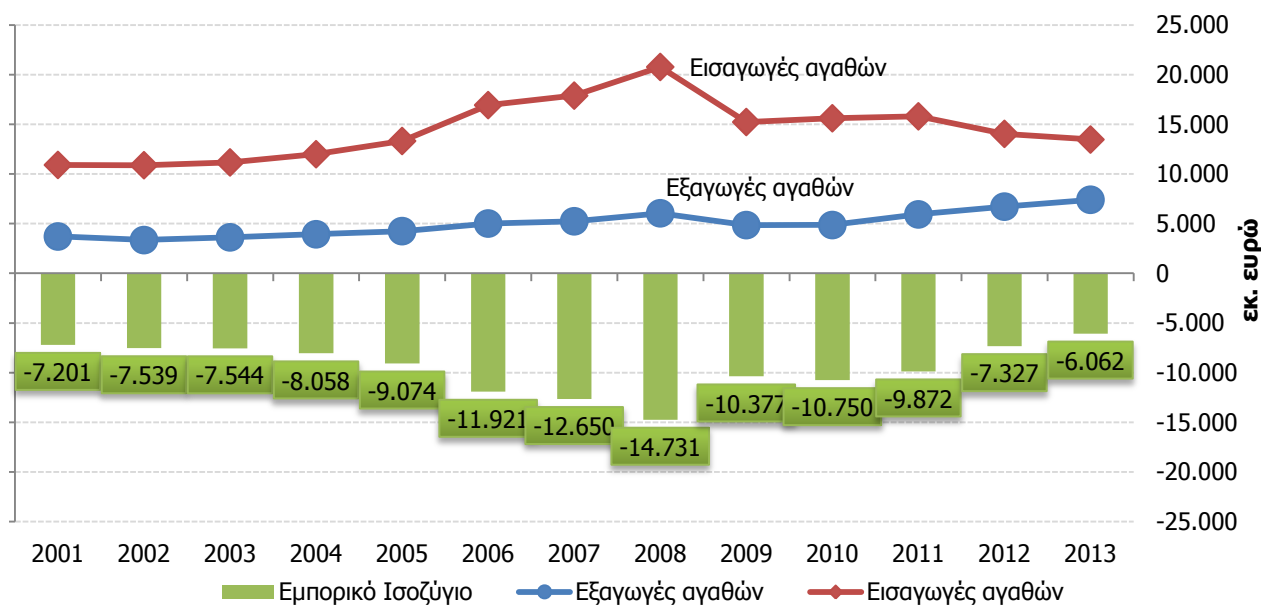
Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου υπηρεσιών**, μειώθηκε στο πρώτο τετράμηνο του έτους κατά 6,4% (€145,2 εκ.), έπειτα από τη μεγάλη άνοδο του 2012 κατά 42,5%.

Αιτία της πτώσης του πλεονάσματος ήταν η μεγαλύτερη σχετικά μείωση των εισπράξεων κατά €749,8 εκ., έναντι κάμψης κατά €604,6 εκ. των πληρωμών.

¹⁰ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2012, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

Διάγραμμα 3.16

Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών 2001-2013 (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Στα επιμέρους στοιχεία εισπράξεων, τα τουριστικά έσοδα κατέγραψαν υποχώρηση της τάξης του 7,9% (€58,2 εκ.), ενώ οι εισπράξεις από τις μεταφορές μειώθηκαν κατά 13,6% (€605,7 εκ.) και από λοιπές υπηρεσίες κατά 7%. Στο τμήμα των πληρωμών, οι ταξιδιωτικές πληρωμές περιορίστηκαν κατά 18% (€99,9 εκ.), ενώ και στις μεταφορές σημειώνεται πτώση 10,8% (€230,9 εκ.), καθώς και στις λοιπές υπηρεσίες κατά 18,6% (273,9 εκ.).

Σημαντική υποχώρηση καταγράφεται στο έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων**, καθώς περιορίστηκε κατά 38,6% (€756,3 εκ.) και διαμορφώθηκε στα €1,2 δισεκ. Βασική αιτία της συρρίκνωσης ήταν ο περιορισμός των πληρωμών για αμοιβές, μισθούς, τόκους, μερίσματα και κέρδη, όπου κατεγράφη πτώση 25% (€756,8 εκ.), ενώ οι εισπράξεις παρέμειναν στα ίδια επίπεδα.

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων** βελτιώνεται εκ νέου στο πρώτο τετράμηνο του 2013, για τρίτο συνεχές έτος μετά το 2010, καθώς διαμορφώθηκε στα €1,6 δισεκ., με ταυτόχρονη αύξηση των εισπράξεων κατά 5,8% (€161 εκ.) και περιορισμό των πληρωμών κατά 12,2% (€185 εκ.). Οι εισπράξεις Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκαν, στα €2,4 δισεκ., και τα μεταναστευτικά εμβάσματα αυξήθηκαν κατά περίπου €128 εκ.

Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** διαμορφώθηκε στα €1,13 δισεκ., αυξημένο κατά 5% σε σχέση με το 2012. Οι εισπράξεις¹¹ αυξήθηκαν, στα €1,26 δισεκ., ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €133,2 εκ.

¹¹ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν καταβολές από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

Τέλος, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων, που αντανακλά ως ένα βαθμό** τις δανειακές ανάγκες της οικονομίας από το εξωτερικό, μειώθηκε στο ήμισυ του ύψους του στο πρώτο τετράμηνο το 2012, στα €2,4 δισεκ. από €4,7 δισεκ., με αποτέλεσμα να βρίσκεται πλέον κάτω από τα επίπεδα του 2003.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου χρηματοοικονομικών συναλλαγών** μειώθηκε δραστικά στο πρώτο τετράμηνο του έτους, καθώς σημείωσε πτώση κατά 65,3% και διαμορφώθηκε στα €1,8 δισεκ., από €5,2 δισεκ. στην ίδια περίοδο 2012.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι **άμεσες επενδύσεις** παρουσίασαν καθαρή εισροή ύψους €1,86 δισεκ., καθώς οι επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα μεταβλήθηκαν από εκροή σε εισροή ύψους €971,6 εκ., ενώ αντίστοιχα οι τοποθετήσεις κατοίκων στο εξωτερικό διαμορφώθηκαν σε καθαρή εισροή €892,5 εκ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος οι σημαντικότερες συναλλαγές τον Απρίλιο αφορούσαν:

α) στην εισροή €200 εκ. από την πώληση από την Folli-Follie του 51% των μετοχών των Καταστημάτων Αφορολογήτων Ειδών (ΚΑΕ) στην Ελβετική εταιρία Dufry International AG,

β) στην εισροή €200 εκ. για την συμμετοχή της μητρικής Crystal almond (Λουξεμβούργο) στην αύξηση μετοχικού κεφαλαίου της Wind Hellas, και

γ) στην εισροή 208 εκατ. ευρώ λόγω της πώλησης της Hellas SAT (Κύπρος) θυγατρικής του ΟΤΕ, στην Arab SAT (Σαουδική Αραβία) (αποεπένδυση).

Οι **επενδύσεις** χαρτοφυλακίου παρουσίασαν καθαρή εισροή ύψους €664,4 εκ., έναντι καθαρής εκροής €64 δισεκ. το 2012. Οι απαιτήσεις διαμορφώθηκαν στα €1,89 δισεκ., καθώς μειώθηκαν οι τοποθετήσεις των εγχώριων θεσμικών επενδυτών σε ομόλογα και μετοχές του εξωτερικού κατά €2,1 δισεκ. και €335 εκ. αντίστοιχα, ενώ σημειώθηκε αύξηση στις τοποθετήσεις κατοίκων σε έντοκα γραμμάτια και παράγωγα εξωτερικού κατά €323 εκ. και €235 εκ. αντίστοιχα. Ταυτόχρονα, οι υποχρεώσεις διαμορφώθηκαν σε καθαρή εκροή ύψους -€1,2 δισεκ., καθώς οι τοποθετήσεις μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα μειώθηκαν κατά €1,4 δισεκ. και €177 εκ. αντίστοιχα, ενώ η αύξηση σε μετοχές και παράγωγα κατά €254 εκ. και €144 εκ. δεν αντιστάθμισε τις παραπάνω μειώσεις.

Στην κατηγορία των **"λοιπών"** επενδύσεων, στο πρώτο τετράμηνο του έτους, σημειώθηκε σημαντική αύξηση στην καθαρή εισροή, στα €15,5 δισεκ., έναντι €11,6 δισεκ. το 2012, ενώ τα δάνεια της Γενικής Κυβέρνησης έφτασαν τα €7,9 δισεκ. στο πρώτο τετράμηνο του έτους. Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στο πρώτο τετράμηνο του 2013 στα €5,0 δισεκ. από €5,4 δισεκ. το 2012.

Αποτίμηση

Το εμπορικό ισοζύγιο και ειδικά οι εξαγωγές, είναι το μόνο τμήμα του ΑΕΠ που επηρεάζεται κατά κύριο λόγο από την εξέλιξη του διεθνούς εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας και όχι από εγχώριους παράγοντες.

Στο πλαίσιο αυτό, η ελληνική εξαγωγική δυναμική δεν μπορεί να αναλυθεί ξεχωριστά από τις εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία. Αναλύοντας τις τάσεις για το πρώτο τρίμηνο του έτους, σημειώνεται ότι από το 2010, όταν η ελληνική οικονομία εισήλθε σε βαθιά ύφεση, έως το 2013, το διεθνές εμπόριο¹² διευρύνθηκε σωρευτικά κατά 13,7%. Η εξέλιξη αυτή επέτρεψε οι ελληνικές εξαγωγές αγαθών να βρουν πρόσφορο έδαφος και να σημειώσουν σημαντική ανάκαμψη, κατά 11% το 2010 και 22% το 2011. Η επιβράδυνση όμως της μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας το 2011 και 2012, που προκάλεσε και επιβράδυνση του διεθνούς εμπορίου, με ρυθμούς επέκτασης 10,3% και 2,1% αντίστοιχα (για το πρώτο τρίμηνο, έναντι 13,7% το 2010), επηρέασε ως ένα βαθμό την ελληνική εξαγωγική δυναμική επιβραδύνοντας τους ρυθμούς αύξησης, όχι όμως σε μεγάλο βαθμό όπως την πλειονότητα των υπόλοιπων οικονομιών της ΕΕ.

Έτσι, η Ελλάδα από την 19η θέση το 2010 σε όρους ποσοστιαίας αύξησης των εξαγωγών, ανήλθε στην 17η θέση το 2011, στην 2η θέση το 2012 και στην 4η το 2013, με ρυθμούς 11%, 22%, 16% και 5% αντίστοιχα.

Σύμφωνα άλλωστε με τα στοιχεία που παρουσιάζονται στο διάγραμμα 3.19¹³ η Ελλάδα τα τελευταία δύο έτη, διατηρείται σε θετικούς ρυθμούς αύξησης, αναφορικά με τις εξαγωγές αγαθών, για το πρώτο τρίμηνο, γεγονός που επιτρέπει τη μερική κάλυψη της πτώσης που είχε λάβει χώρα πριν την εκκίνηση της κρίσης.

Στο ίδιο τεταρτημόριο (αύξηση και το 2012 και το 2013) εντάσσονται επίσης η Λιθουανία και η Λετονία με έντονη αύξηση και στα δύο έτη, ενώ 15 χώρες κατέγραψαν μείωση στις εξαγωγικές τους επιδόσεις το 2013, από τις οποίες οι 13 σημείωσαν άνοδο το 2012 (4ο τεταρτημόριο).

Η εξέλιξη αυτή εκτιμάται ότι αποτυπώνει την αυξανόμενη βαρύτητα που αποκτούν σταδιακά οι εξαγωγές για την ελληνική οικονομία. Παρά τις σημαντικές δυσχέρειες εγχωρίως, οι ελληνικές επιχειρήσεις επιδεικνύουν σε σύντομο χρονικό διάστημα δυνατότητες προσαρμοστικότητας στις διεθνείς εξελίξεις και στην κλιμακούμενη ανταγωνιστικότητα.

¹² The Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (CPB), CPB World Trade Monitor

¹³ Στο 1ο τεταρτημόριο βρίσκονται οι χώρες με αύξηση το 2012 και το 2013

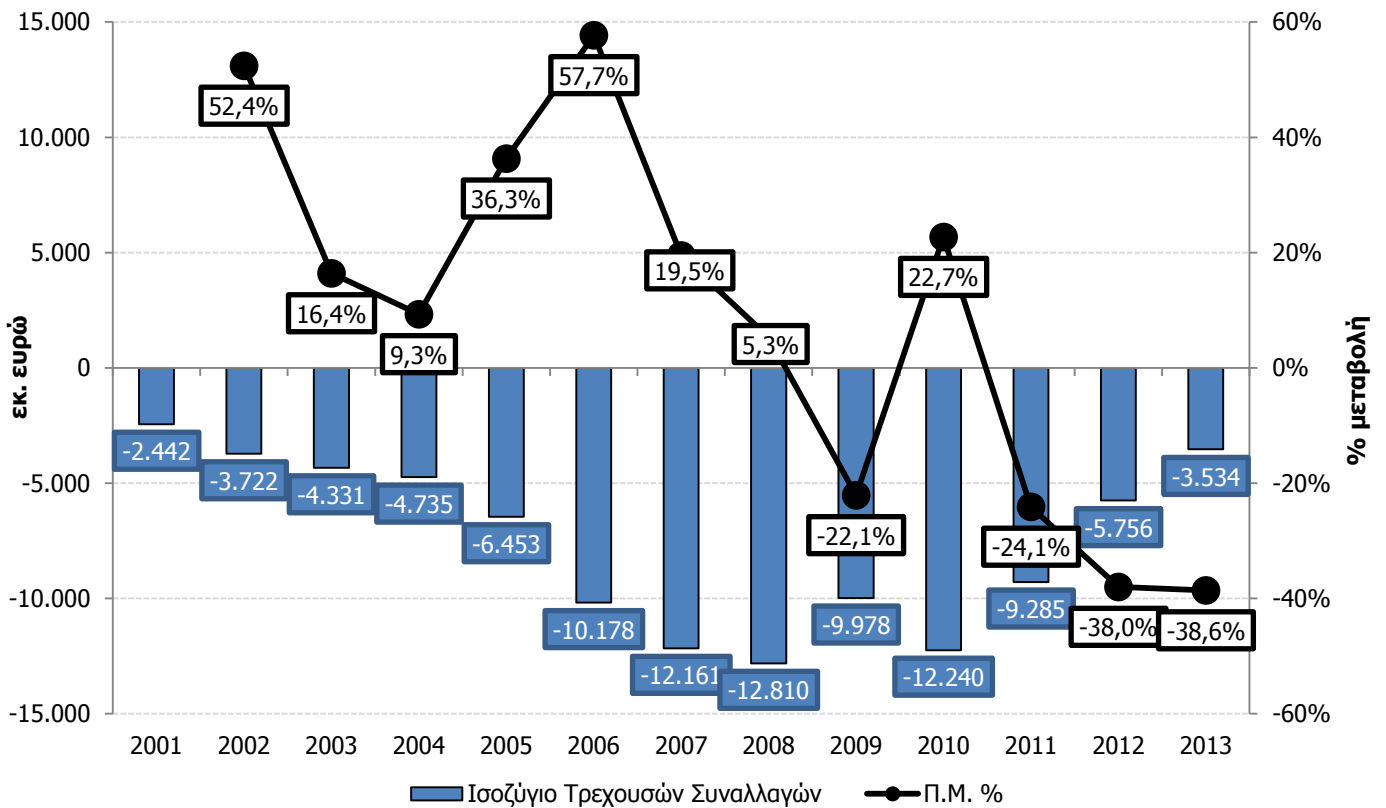
Στο 2ο τεταρτημόριο βρίσκονται οι χώρες με μείωση το 2012 και αύξηση το 2013

Στο 3ο τεταρτημόριο βρίσκονται οι χώρες με μείωση και το 2012 και το 2013

Στο 4ο τεταρτημόριο βρίσκονται οι χώρες με αύξηση το 2012 και μείωση το 2013

Διάγραμμα 3.17

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2013 (Ιανουάριος- Απρίλιος)

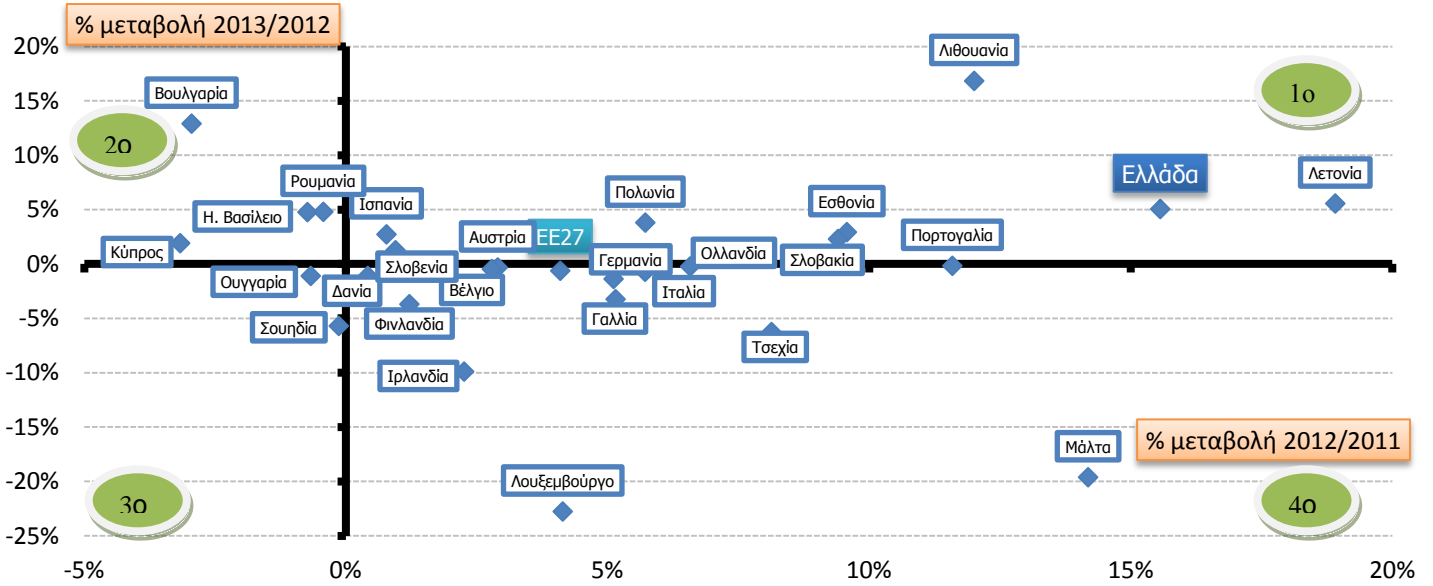
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος-Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ωστόσο, μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η επίτευξη συνεχούς, σταθερής βελτίωσης στον εξαγωγικό τομέα, είναι ιστορικά εξακριβωμένο ότι μπορεί να προέλθει από την καταπολέμηση χρόνιων στρεβλώσεων που δυσχεραίνουν την επιχειρηματικότητα, αλλά κυρίως από επενδύσεις στην Παιδεία, την Έρευνα και

την Καινοτομία, που εκτιμάται ότι μπορούν να αναμορφώσουν σταδιακά το παραγωγικό μοντέλο μιας οικονομίας, επομένως και της ελληνικής, ενισχύοντας τη δυνατότητά της να παράγει προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και όχι μόνο χαμηλού κόστους.

Διάγραμμα 3.18

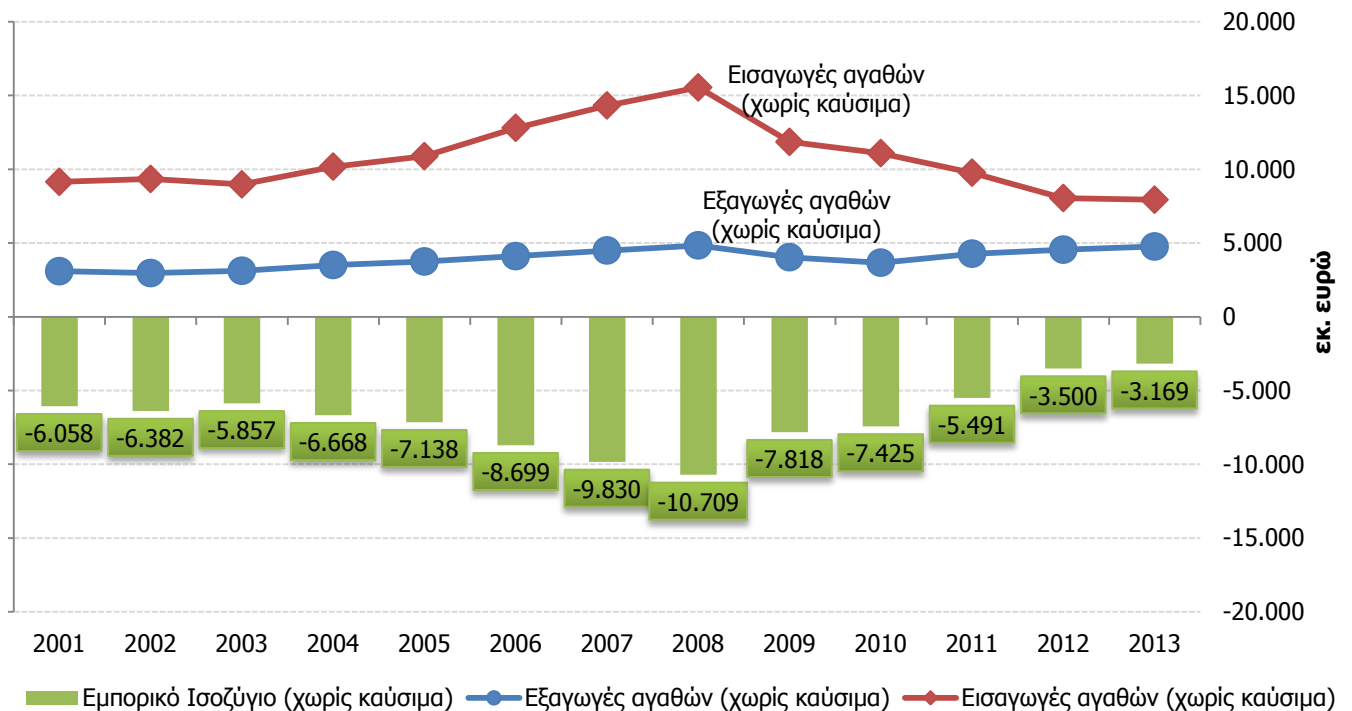
Ποσοστιαία μεταβολή εξαγωγών αγαθών Ιαν-Μαρ 2013 και 2012, ανά χώρα

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.19

Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών (χωρίς καύσιμα) 2001-2013 (Ιανουάριος- Απρίλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.11

Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών (Ιανουάριος- Απρίλιος) σε εκ. ευρώ

		Ιανουάριος - Απρίλιος			Απρίλιος		
		2011	2012	2013	2011	2012	2013
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙΑ+ΙΒ+ΙΓ+ΙΔ)	-9.284,6	-5.755,8	-3.533,6	-2.185,6	-944,9	-1.186,7
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-9.871,6	-7.326,9	-6.062,1	-2.262,1	-1.454,7	-1.539,7
I.A.1	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-4.380,8	-3.826,6	-2.892,9	-1.049,3	-683,7	-593,8
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-5.490,8	-3.500,3	-3.169,3	-1.212,8	-771,0	-945,9
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-958,9	-417,4	-468,2	-225,8	-60,6	-168,2
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-4.531,9	-3.083,0	-2.701,0	-987,0	-710,4	-777,7
	Εξαγωγές αγαθών	5.936,1	6.716,2	7.409,9	1.606,8	1.785,2	1.963,3
I.A.2	Καύσιμα	1.662,9	2.169,1	2.648,7	528,2	698,4	728,1
	Πλοία (εισπράξεις)	245,4	252,1	155,0	62,6	74,1	45,6
	Λοιπά αγαθά	4.027,8	4.295,0	4.606,2	1.016,0	1.012,8	1.189,6
	Εισαγωγές αγαθών	15.807,7	14.043,1	13.472,0	3.869,0	3.240,0	3.503,0
	Καύσιμα	6.043,7	5.995,7	5.541,5	1.577,5	1.382,0	1.321,9
I.B	Πλοία (πληρωμές)	1.204,3	669,5	623,2	288,4	134,7	213,8
	Λοιπά αγαθά	8.559,7	7.377,9	7.307,3	2.003,1	1.723,2	1.967,4
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	1.594,7	2.272,1	2.126,9	598,5	756,4	626,7
I.B.1	Εισπράξεις	6.391,8	6.434,8	5.685,0	1.756,5	1.722,3	1.548,4
	Ταξιδιωτικό	819,5	740,8	682,6	352,8	333,4	290,4
	Μεταφορές	4.461,0	4.458,9	3.853,2	1.120,1	1.091,2	970,1
I.B.2	Λοιπές υπηρεσίες	1.111,3	1.235,2	1.149,2	283,6	297,7	288,0
	Πληρωμές	4.797,0	4.162,7	3.558,1	1.158,0	965,9	921,7
	Ταξιδιωτικό	724,4	555,3	455,4	193,9	140,9	129,2
I.Γ	Μεταφορές	2.477,5	2.137,4	1.906,5	616,6	497,6	500,7
	Λοιπές υπηρεσίες	1.595,0	1.470,1	1.196,2	347,5	327,4	291,8
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-2.202,9	-1.958,5	-1.202,2	-505,4	-125,1	-174,7
I.Γ.1	Εισπράξεις	1.037,0	1.074,1	1.073,6	249,4	247,5	255,8
	Αμοιβές, μισθοί	60,7	64,1	71,9	15,7	15,1	17,7
I.Γ.2	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	976,3	1.010,0	1.001,8	233,7	232,3	238,0
	Πληρωμές	3.239,9	3.032,6	2.275,8	754,8	372,6	430,4
I.Δ	Αμοιβές, μισθοί	140,0	156,8	155,1	37,6	37,1	47,4
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	3.099,8	2.875,8	2.120,7	717,2	335,5	383,1
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	1.195,1	1.257,5	1.603,8	-16,6	-121,5	-99,1
I.Δ.1	Εισπράξεις	2.744,5	2.782,5	2.943,5	235,8	151,3	164,8
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	2.360,2	2.412,2	2.444,8	137,4	55,8	68,1
I.Δ.2	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	384,3	370,3	498,7	98,5	95,5	96,7
	Πληρωμές	1.549,4	1.525,0	1.339,7	252,4	272,8	263,8
II	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	1.032,0	1.127,1	1.107,6	122,8	200,4	189,7
	Λοιποί τομείς	517,4	397,9	232,1	129,6	72,4	74,1
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1-II.2)	305,2	1.078,9	1.133,0	-6,9	25,5	40,6
II.1	Εισπράξεις	379,0	1.154,7	1.266,2	8,3	36,1	71,7
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	352,5	1.130,1	1.238,2	0,7	28,6	65,2
II.2	Λοιποί τομείς	26,5	24,7	28,0	7,6	7,5	6,5
	Πληρωμές	73,8	75,8	133,2	15,2	10,6	31,1
III	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	3,5	2,6	1,3	1,0	0,6	0,5
	Λοιποί τομείς	70,3	73,3	131,8	14,1	10,0	30,7
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I + II)	-8.979,5	-4.676,9	-2.400,6	-2.192,5	-919,4	-1.146,1
IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (IV.A+IV.B+IV.Γ+IV.Δ)	8.759,3	5.200,0	1.804,8	2.378,6	241,8	1.671,7
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	-860,4	-80,6	1.864,2	-160,3	437,7	570,7
IV.B	Κατοίκων στο εξωτερικό	-285,0	345,1	892,5	-26,6	451,7	207,4
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	-575,5	-425,7	971,6	-133,7	-14,0	363,3
IV.Γ	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	-5.422,8	-64.835,5	664,4	632,5	-27.801,8	121,7
IV.Δ	Απαιτήσεις	2.559,9	-37.320,0	1.886,3	1.439,2	-25.512,6	161,0
	Υποχρεώσεις	-7.982,7	-27.515,4	-1.221,9	-806,7	-2.289,2	-39,2
IV.Δ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	15.051,5	70.114,1	-706,8	1.958,4	27.583,9	1.004,2
	Απαιτήσεις	3.845,8	11.565,4	15.486,2	-1.039,6	1.317,6	-296,2
	Υποχρεώσεις	11.205,8	58.548,6	-16.193,1	2.998,0	26.266,3	1.300,4
IV.Δ	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	21.136,8	70.325,4	7.937,9	-0,1	31.594,3	-2,9
	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ**	-9,0	2,0	-17,0	-52,0	22,0	-25,0
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	220,2	-523,1	595,8	-186,1	677,6	-525,5
ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περιόδου)***				4.609	5.422	5.026	

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή, ** (+) μείωση (-) αύξηση

***Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ TAP ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ¹⁴

4.1 Εισαγωγή – Σκοπός μελέτης

Η παρατεταμένη και ισχυρή ύφεση στην ελληνική οικονομία για έκτη συνεχόμενη χρονιά και οι ανταγωνιστικές πιέσεις που ασκούνται στην Ελλάδα αλλά και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης από νέες, αναπτυσσόμενες οικονομίες (πχ. Κίνα, Ινδία), οι οποίες μεγεθύνονται με ταχύτατους ρυθμούς, καθιστούν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας ακρογωνιαίο λίθο της προσπάθειας για γρήγορη εκκίνηση της ανάκαμψής της και εν συνεχεία, για την επίτευξη σταθερών ρυθμών ανάπτυξης της. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις σε όλο σχεδόν το φάσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων και στο κράτος είναι απαραίτητες, προκειμένου να τονωθεί η επενδυτική δραστηριότητα, ιδίως μέσω της προσέλκυσης αμέσων ξένων επενδύσεων. Υψηλές ωφέλειες μπορούν να αντληθούν από την κατασκευή υποδομών που διευκολύνουν εγχώριες και διεθνείς οικονομικές δραστηριότητες στην Ελλάδα, ή από τη συμμετοχή της χώρας σε διακρατικά έργα δημιουργίας χρήσιμων για πολλές χώρες υποδομών.

Στο πλαίσιο αυτό η κατασκευή και λειτουργία του αγωγού Trans Adriatic Pipeline (TAP), δηλαδή του αγωγού που αποσκοπεί στη μεταφορά φυσικού αερίου από την περιοχή της Κασπίας Θάλασσας στην ιταλική αγορά διαμέσου Τουρκίας, Ελλάδας και Αλβανίας, είναι ένα έργο που μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά οφέλη για τη χώρα και μάλιστα σε περιοχές της Ελλάδας που έχουν πληγεί περισσότερο από την ύφεση. Πέρα από την άμεση συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση κατά τη διάρκεια της κατασκευής και της λειτουργίας του συγκεκριμένου αγωγού, σημαντικά οφέλη για την ελληνική οικονομία αναμένεται να δημιουργηθούν και κατά το μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού του έργου (προμήθεια πρώτων υλών, ανταλλακτικών και υπηρεσιών). Πρόσθετη καταναλωτική δαπάνη αναμένεται από τα εισοδήματα των εργαζόμενων που θα εργαστούν στην κατασκευή και λειτουργία του TAP καθώς και όσων θα απασχολούνται στην εφοδιαστική αλυσίδα του, δαπάνη η οποία με τη σειρά της θα προκαλέσει περαιτέρω οικονομική δραστηριότητα. Επιπλέον, οφέλη μπορούν να υπάρξουν και σε όρους βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και αύξησης των εξαγωγών, μέσω δύο μηχανισμών: α) της εκτιμώμενης μείωσης του κόστους παραγωγής των ελληνικών επιχειρήσεων, υπό την προϋπόθεση της πρόσβασης σε φυσικό αέριο περιοχών της χώρας, όπου δεν υπάρχει προς το παρόν δίκτυο, και β) της αναβάθμισης της παραγωγικής δραστηριότητας των εταιρειών που συμμετέχουν στην κατασκευή του TAP, μέσω της απόκτησης εξειδικευμένης τεχνογνωσίας, την οποία μπορούν να αξιοποιήσουν στη συνέχεια σε άλλα έργα.

---

¹⁴ Η μελέτη ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2013 (S. Danchev, N. Παρατσιώκας, Α. Τσακανίκας). Διαθέσιμη στο http://www.iobe.gr/index.asp?a_id=359&news_id=1202.

Το IOBE εκπόνησε μελέτη ακριβώς για αυτή την ποσοτικοποίηση των επιδράσεων από την κατασκευή και τη λειτουργία του αγωγού TAP στην ελληνική οικονομία. Η μελέτη διερευνά τις άμεσες και έμμεσες επιδράσεις από την κατασκευή και λειτουργία του TAP στην παραγωγή, στην προστιθέμενη αξία και στην απασχόληση των κλάδων της ελληνικής οικονομίας. Η μελέτη εστιάζει στα οφέλη που προκύπτουν σε κάθε μια από τις περιοχές της Βόρειας Ελλάδας που θα φιλοξενήσουν τα τμήματα του αγωγού (Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία) και καλύπτει τόσο την φάση κατασκευής του αγωγού που αναμένεται να διαρκέσει τρία έτη (2015-2018) όσο και την περίοδο λειτουργίας του η οποία προβλέπεται ότι θα είναι 50 έτη (2019-2068).

4.2 Μεθοδολογία

Η εκτίμηση έγινε με βάση τον εθνικό πίνακα εισροών-εκροών ο οποίος κατανεμήθηκε σε περιφερειακό επίπεδο, εφαρμόζοντας τη μέθοδο του Cross-Industry Location Quotient (CILQ) και αξιοποιώντας στοιχεία για την απασχόληση. Στη συνέχεια, για την επέκταση της ανάλυσης εισροών-εκροών κατά τη διάρκεια ζωής του αγωγού, το IOBE πρόβαλε τους πίνακες εισροών-εκροών χρησιμοποιώντας την μέθοδο Euro της Eurostat, η οποία χρησιμοποιεί παραδοχές για τη μελλοντική διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας που αντανακλούν τις αναμενόμενες τάσεις στην τεχνολογία και το εμπόριο. Τέλος, με τη χρήση του υποδείγματος εισροών-εκροών του Leontief, εκτιμήθηκαν τα οφέλη που θα προκύψουν από την κατασκευή του αγωγού TAP στις περιφέρειες από τις οποίες θα διέλθει.

4.3 Εκτίμηση οικονομικών επιπτώσεων του έργου στο μακροχρόνιο διάστημα (2015-2068)

Οι οικονομικές επιπτώσεις του αγωγού TAP προκύπτουν μακροχρόνια από:

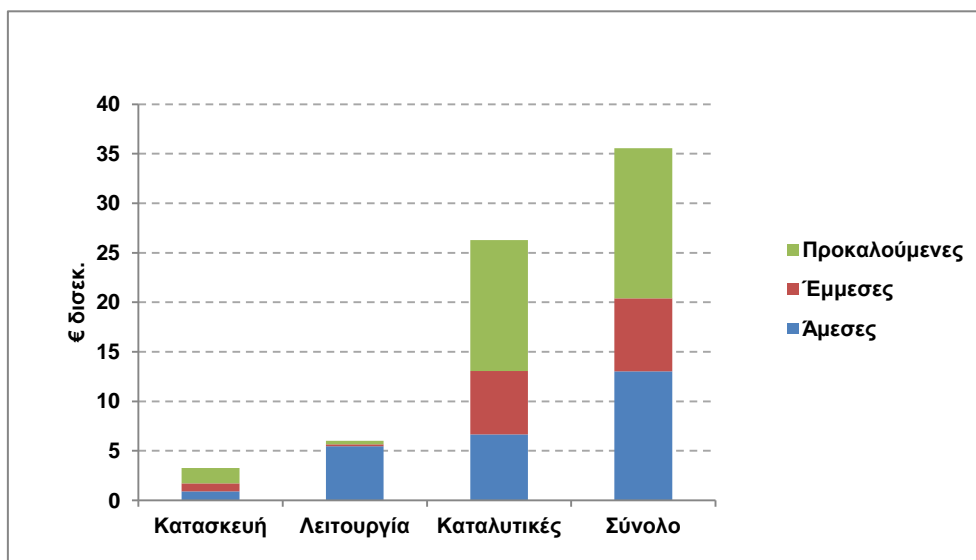
- την κατασκευή και λειτουργία του έργου,
- την κεφαλαιοποίηση της αποκτηθείσας εμπειρίας των προμηθευτών στην κατασκευή του αγωγού,
- την εισαγωγή φυσικού αερίου στο μείγμα καυσίμων της Δυτικής Μακεδονίας.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ποσοτικοποίησης, από την κατασκευή και λειτουργία του TAP κατά την περίοδο 2015-2068 αναμένεται να δημιουργηθεί συνολική αξία παραγωγής €33-36 δισεκ. στην ελληνική οικονομία, ανάλογα και με τον αν η προμήθεια των σωληνώσεων του έργου θα γίνει από την Ελλάδα ή από το εξωτερικό. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι πάνω το 70% της ανωτέρω επίδρασης θα προέλθει από τις λεγόμενες καταλυτικές επιδράσεις, δηλαδή αφενός την κεφαλαιοποίηση της αποκτηθείσας εμπειρίας των προμηθευτών του TAP και αφετέρου από τη διαθεσιμότητα του φυσικού αερίου στη Δυτική Μακεδονία (Διαγράμματα 4.1 και 4.2).

Διάγραμμα 4.1

Επιδράσεις στην Αξία Παραγωγής στην Ελλάδα (σενάριο με σωλήνες εγχώριας παραγωγής)

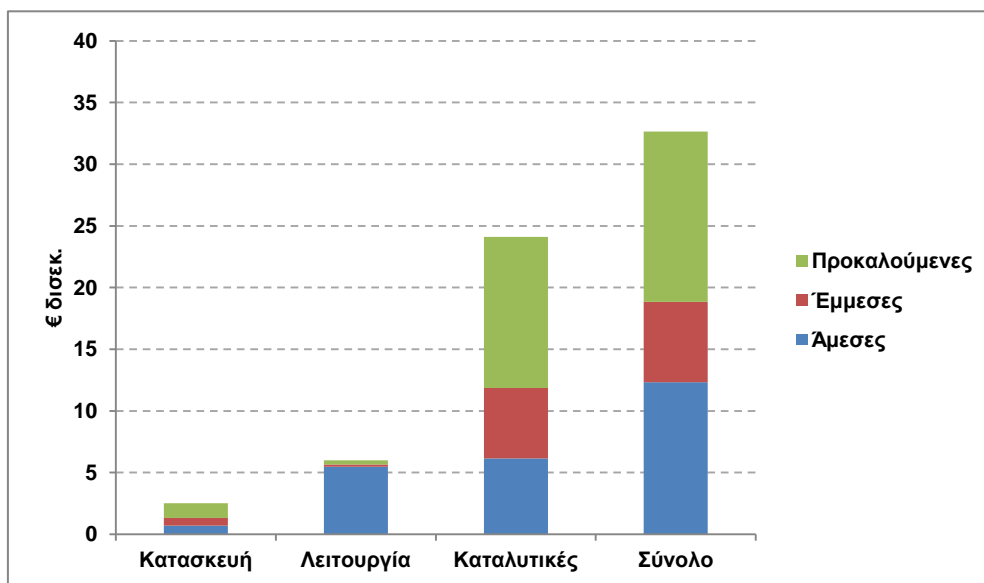
Πηγές: Υπόδειγμα εισροών-εκροών IOBE, Πίνακες εισροών-εκροών Eurostat

Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (μισθοί, ακαθάριστο λειτουργικό πλεόνασμα και φόροι στην παραγωγή) οι επιπτώσεις από την επένδυση εκτιμήθηκαν σε €18 δισεκ. στην περίπτωση της εγχώριας παραγωγής σωλήνων (€17 δισεκ. στην περίπτωση εισαγόμενων σωλήνων). Σημειώνεται ότι από αυτό το σύνολο αξίας, περίπου €5 δισεκ. δημιουργούνται άμεσα από τη λειτουργία του αγωγού (π.χ. φόροι, απόσβεση εξόδων, καθαρό λειτουργικό πλεόνασμα, κ.λπ.), ενώ σε ετήσια βάση προστίθενται κατά μέσο όρο €315-€402 εκ. αξίας στο εγχώριο ΑΕΠ (Διάγραμμα 4.3).

Όσον αφορά στην απασχόληση, ο TAP αναμένεται να δημιουργήσει 235-260 χιλιάδες ανθρωποέτη στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας. Σε ετήσια βάση, αυτό το μέγεθος αντιστοιχεί σε 4.300-4.800 θέσεις εργασίας για κατοίκους της Ελλάδας, επί περίπου 54 χρόνια. Κατά την περίοδο κατασκευής του αγωγού η συνολική επίπτωση στην απασχόληση θα μπορούσε να φθάσει τις 8-10 χιλιάδες άτομα.

Διάγραμμα 4.2

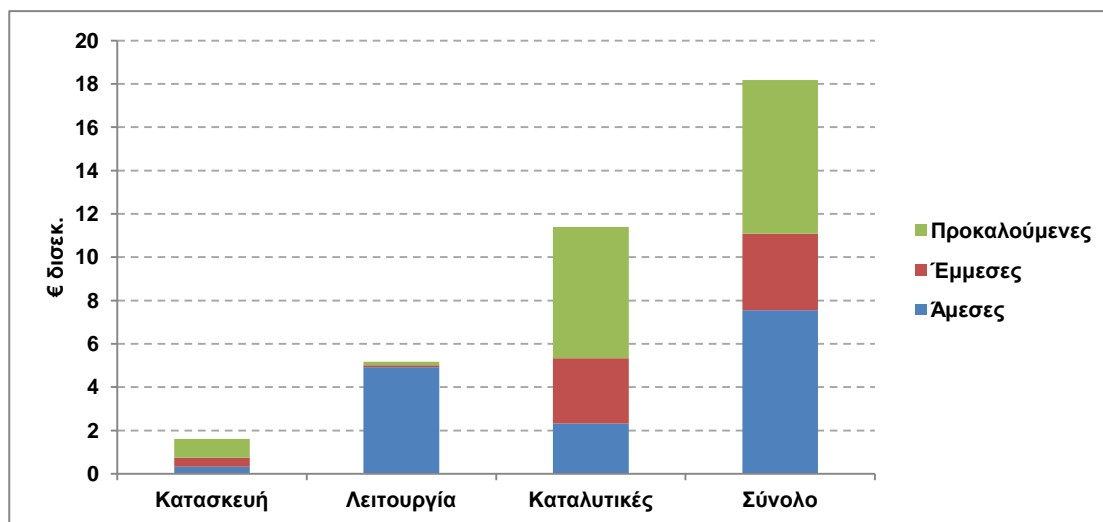
Επιδράσεις στην Αξία Παραγωγής στην Ελλάδα (σενάριο με εισαγόμενους σωλήνες)

Πηγές: Υπόδειγμα εισροών-εκροών IOBE, Πίνακες εισροών-εκροών Eurostat

Διάγραμμα 4.3

Δημιουργία ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής (σενάριο με σωλήνες εγχώριας παραγωγής)

Πηγές: Υπόδειγμα εισροών-εκροών IOBE, Πίνακες εισροών-εκροών Eurostat

4.4 Εκτίμηση μακροχρόνιων οικονομικών επιπτώσεων του έργου για τη Βόρεια Ελλάδα και κατά διοικητική περιφέρεια

4.4.1 Επιπτώσεις στην οικονομία της Βόρειας Ελλάδας

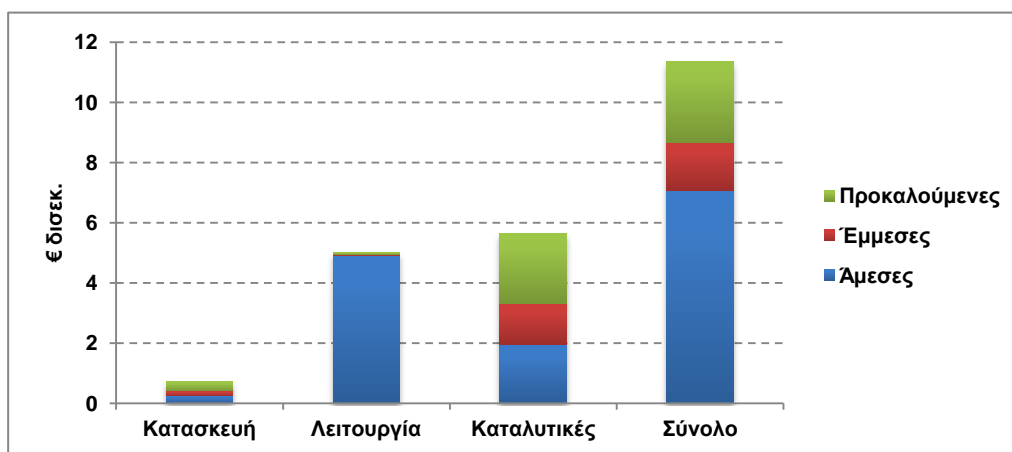
Ο αγωγός Trans Adriatic Pipeline προβλέπεται να διέλθει μέσα από τη Βόρεια Ελλάδα και συγκεκριμένα τις περιφέρειες της Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, της Κεντρικής Μακεδονίας και της Δυτικής Μακεδονίας. Στις περιοχές αυτές η κατασκευή και η λειτουργία του TAP αναμένεται να δημιουργήσει συνολικά €20 δισεκ. αξία παραγωγής. Αυτό το μέγεθος αντιπροσω-

πεύει τα 3/5 του συνόλου των επιδράσεων της επένδυσης στην ελληνική οικονομία, ενώ τα υπόλοιπα 2/5 αναμένεται να εκδηλωθούν στις υπόλοιπες ελληνικές περιφέρειες που θα προμηθεύσουν την Βόρεια Ελλάδα με τα απαιτούμενα προϊόντα και υπηρεσίες.

Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, η επίδραση στην περιοχή της Βόρειας Ελλάδας εκτιμήθηκε ότι θα ανέλθει στα €11,4 δισεκ., με το ήμισυ περίπου αυτής (€5 δισεκ.) να προέρχεται αποκλειστικά από την ίδια τη λειτουργία του αγωγού. Ειδικότερα, ο αγωγός αναμένεται να δημιουργήσει σε ετήσια βάση περίπου €180 εκατομμύρια προστιθέμενης αξίας κατά την κατασκευή του και προστιθέμενη αξία άνω των €210 εκατομμυρίων ετησίως κατά τη λειτουργία του στη Βόρεια Ελλάδα (Διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.4

Επιδράσεις στην Προστιθέμενη Αξία στη Βόρεια Ελλάδα 2015-2068

Πηγές: Υπόδειγμα εισροών-εκροών IOBE, Πίνακες εισροών-εκροών Eurostat

Σε όρους απασχόλησης, η επένδυση αναμένεται να δημιουργήσει περισσότερα από 120 χιλιάδες ανθρωποέτη κατά τη διάρκεια ολόκληρης της περιόδου λειτουργίας του αγωγού. Αυτό σημαίνει ότι κατά μέσο όρο περίπου 2.200 άτομα θα απασχοληθούν στη Βόρεια Ελλάδα κάθε χρόνο σε βάθος πέντε δεκαετιών, ενώ κατά την περίοδο κατασκευής του αγωγού αναμένεται να δημιουργηθούν, κατά μέσο όρο, περίπου 4,8 χιλιάδες θέσεις εργασίας.

Καθώς η λειτουργία του αγωγού θα απασχολήσει σχετικά λίγα άτομα, οι περισσότερες θέσεις απασχόλησης στη Βόρεια Ελλάδα θα δημιουργηθούν / χρηματοδοτηθούν σε κλάδους όπως μηχανήματα και εξοπλισμοί, γεωργία, καταλύματα και εστίαση, τρόφιμα, κατασκευές κ.λπ..

4.4.2 Επιπτώσεις στην οικονομία της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

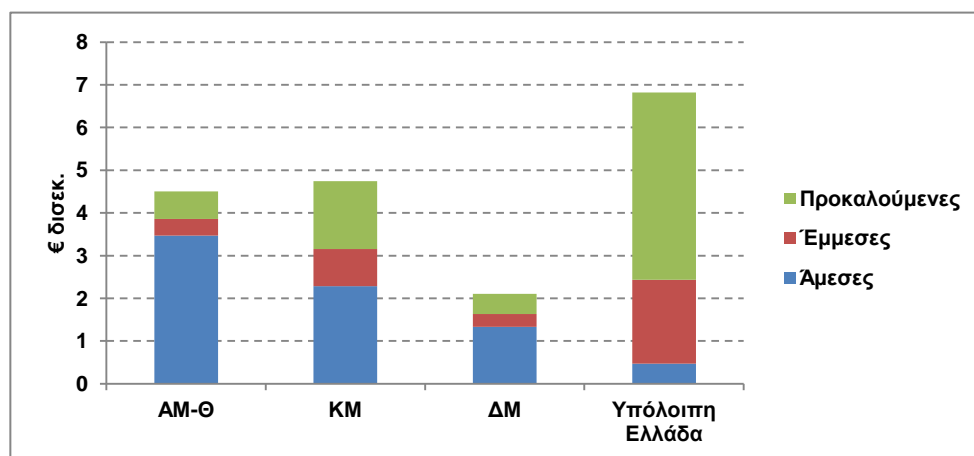
Στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, ο TAP εκτιμάται ότι θα ενισχύσει τη συνολική αξία της παραγωγής κατά περίπου €7 δισεκ. (διάγραμμα 4.5). Αυτό το μέγεθος αντιστοιχεί περίπου στο ένα τρίτο των συνολικών επιπτώσεων στην ελληνική επικράτεια. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιπτώσεις στην περιοχή θα ενισχυθούν σημαντικά από το γεγονός ότι θα κατασκευαστεί σταθμός συμπίεσης κοντά στην Κομοτηνή.

Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας η συνολική επίπτωση κατά τη διάρκεια ζωής του έργου εκτιμήθηκε σε €4,5 δισεκ., εκ των οποίων σχεδόν €2,8 δισεκ. (περισσότερο του 60%) προέρχεται άμεσα από τη λειτουργία του. Ετησίως, ο TAP θα οδηγήσει σε αύξηση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας κατά €65 εκ. κατά την περίοδο κατασκευής του και κατά €85 εκατ. περίπου κατά τη λειτουργία του.

Σε όρους απασχόλησης, πάνω από 33 χιλιάδες ανθρωποέτη θα δημιουργηθούν στην περιοχή καθ' όλη τη διάρκεια ζωής της επένδυσης. Αυτό συνεπάγεται ότι ως αποτέλεσμα του TAP κατά μέσο όρο 600 άτομα θα απασχολούνται κάθε χρόνο στην περιοχή, για περισσότερες από πέντε δεκαετίες (πάνω από 1.800 εργαζόμενοι κατά τη φάση κατασκευής).

Διάγραμμα 4.5

Επιδράσεις στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (σενάριο με σωλήνες εγχώριας παραγωγής)

Πηγές: Υπόδειγμα εισροών-εκροών IOBE, Πίνακες εισροών-εκροών Eurostat

4.4.3 Επιπτώσεις στην οικονομία της Κεντρικής Μακεδονίας

Στην Κεντρική Μακεδονία η κατασκευή του TAP αναμένεται να αυξήσει την παραγωγή κατά περισσότερο από €9 δισεκ. καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής της επένδυσης, ποσό που αντιστοιχεί στο μισό του συνόλου των επιπτώσεων της επένδυσης στη Βόρεια Ελλάδα.

Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας δημιουργούνται συνολικά περισσότερα από €4,7 δισεκ., εκ των οποίων το 30% (ήτοι €1,4 δισεκ.) προέρχεται από τη λειτουργία του αγωγού. Οι εκτιμήσεις αυτές υποδηλώνουν ότι σε ετήσια βάση η λειτουργία του αγωγού θα δημιουργήσει πάνω από €80 εκ. ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην περιοχή κατά τη φάση κατασκευής και περίπου €90 εκ. ευρώ κατά την φάση λειτουργίας του έργου.

Το έργο κατασκευής του αγωγού θα τονώσει και την απασχόληση στην περιοχή μέσω της δημιουργίας 65 χιλιάδων ανθρωποετών, που αντιστοιχούν σχεδόν στο ήμισυ του συνόλου των επιπτώσεων της επένδυσης στην απασχόληση στη Βόρεια Ελλάδα. Κατά μέσο όρο κάθε

χρόνο, περίπου 1.200 άτομα θα απασχολούνται στην περιοχή (πάνω από 2.200 εργαζόμενοι κατά τη φάση κατασκευής).

4.4.4 Επιπτώσεις στην οικονομία της Δυτικής Μακεδονίας

Στη Δυτική Μακεδονία η κατασκευή του TAP αναμένεται να δημιουργήσει παραγωγή μεγαλύτερη των €4 δισεκ. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί σχεδόν στο 1/5 του συνολικού αντίκτυπου της επένδυσης στη Βόρεια Ελλάδα.

Σημειώνεται ότι περισσότερα από €1,1 δισεκ. της συνολικής παραγωγής θα προέλθουν από ενδεχόμενη εισαγωγή του φυσικού αερίου στο μείγμα καυσίμων στην περιοχή. Για να προκύψει όμως το όφελος αυτό θα απαιτηθούν περαιτέρω ενέργειες, όπως η δημιουργία εταιρείας διανομής φυσικού αερίου, η κατασκευή δικτύου χαμηλής πίεσης, οι επιτυχείς διαπραγματεύσεις για τη σύμβαση προμήθειας με τους παραγωγούς φυσικού αερίου, κ.ά. για να καταστεί δυνατή και η διείσδυση του φυσικού αερίου στην οικονομία της περιοχής.

Επιπλέον μελλοντικά οικονομικά οφέλη για την περιοχή θα μπορούσαν να δημιουργηθούν με την κατασκευή πρόσθετου σταθμού συμπίεσης κοντά στα σύνορα με την Αλβανία, προκειμένου να διπλασιαστεί η δυναμικότητα του αγωγού, όπως εξετάζεται σε περίπτωση αυξημένης διαθεσιμότητας αερίου στο μέλλον.

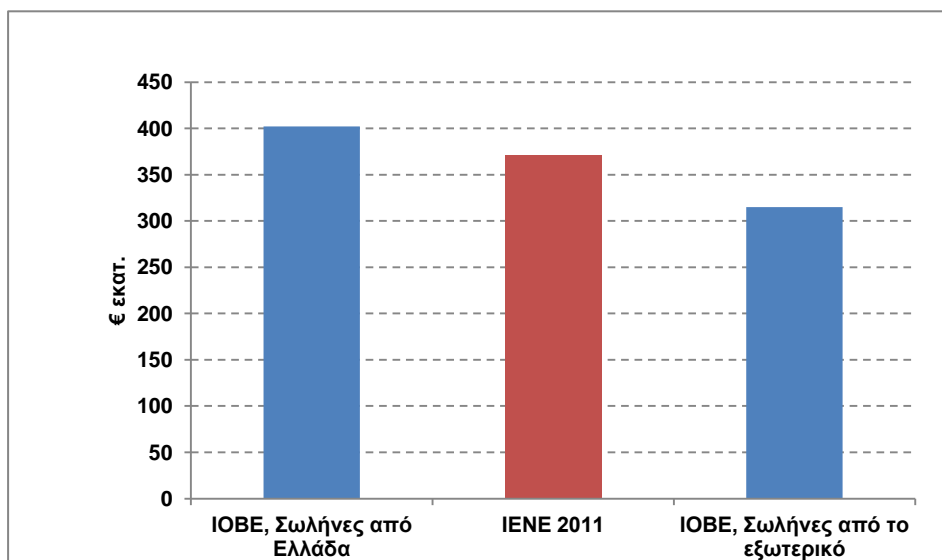
Σε όρους ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, οι επιπτώσεις για την τοπική οικονομία υπερβαίνουν τα €2 δισεκ., εκ των οποίων το 40% προέρχεται από τη λειτουργία του αγωγού. Σε ετήσια βάση, η επένδυση αναμένεται να δημιουργήσει περισσότερα από €30 εκ. προστιθέμενης αξίας κατά τη φάση κατασκευής και €40 εκ. κατά τη λειτουργία.

Επιπλέον, η επένδυση δημιουργεί σημαντικά οικονομικά οφέλη σε όρους απασχόλησης στην περιοχή, με τον εκτιμώμενο αντίκτυπο να υπερβαίνει τα 26.000 ανθρωποέτη καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του έργου, εκ των οποίων το 85% προέρχεται από δευτερογενείς επιδράσεις. Κατά μέσο όρο, η απασχόληση στην περιφέρεια θα ενισχύεται κάθε χρόνο κατά περίπου 500 θέσεις εργασίας ως αποτέλεσμα του TAP (περίπου 800 θέσεις εργασίας κατά την κατασκευή).

Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα αποτελέσματα της μελέτης IOBE είναι συγκρίσιμα με τη μελέτη του Ινστιτούτου Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (IENE), το οποίο εκτίμησε (μελέτη 2011) ότι η κατασκευή του αγωγού θα δημιουργήσει €371 εκ. ετησίως ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας στην οικονομία της Ελλάδας. Αντίστοιχα από τη μελέτη του IOBE προκύπτει ΑΠΑ ύψους €402 εκ. στο σενάριο των εγχώριων σωλήνων και €315 εκ. στο σενάριο των εισαγόμενων σωλήνων (Διάγραμμα 4.6).

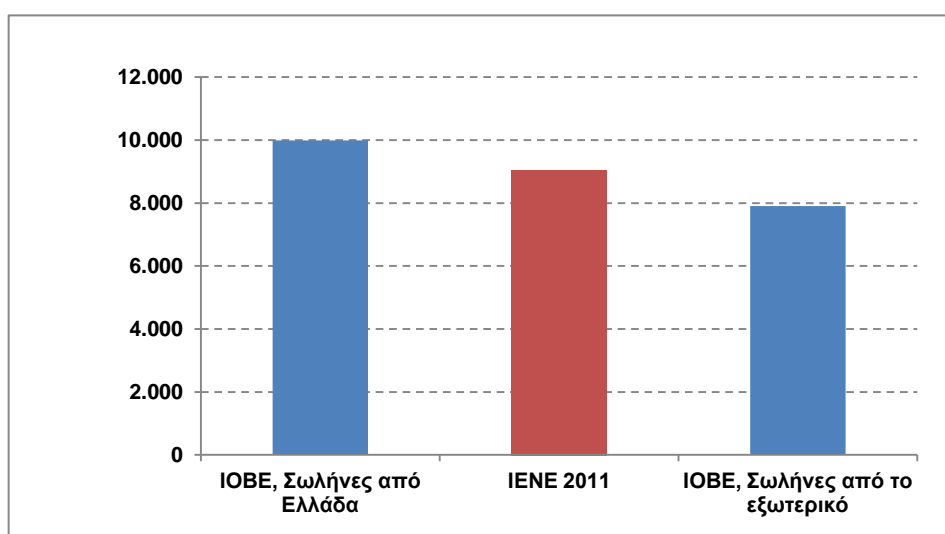
Διάγραμμα 4.6

Άμεση προστιθέμενη αξία ανά έτος από την κατασκευή του TAP

Διάγραμμα 4.7

Θέσεις εργασίας για την κατασκευή του TAP

Πηγές Διαγραμμάτων 4.6-4.7: **α)** IOBE (2012) Υπόδειγμα εισροών-εκροών, **β)** IENE (2011) Europe's Natural Gas Supply Prospects, the South Corridor and the Role of Greece,.

Επιπλέον, η μελέτη του IENE εκτιμά ότι 9.054 άτομα θα απασχοληθούν για την κατασκευή του αγωγού, έναντι των εκτιμήσεων του IOBE για 9.992 και 7.909 εργαζόμενους ανάλογα με την προέλευση των σωλήνων (Διάγραμμα 4.7). Επιπλέον, δεδομένου ότι η παρούσα μελέτη περιλαμβάνει το τμήμα του αγωγού μεταξύ της Κομοτηνής και Κήπων, το οποίο μόλις πρόσφατα προστέθηκε στο έργο, οι εκτιμήσεις των επιπτώσεων μπορεί να θεωρηθούν ως συντηρητικές, τουλάχιστον για τη φάση κατασκευής.

4.5 Συμπερασματικά

Η επιλογή του αγωγού TAP είναι αναμφίβολα μία θετική εξέλιξη για την ελληνική οικονομία. Τα γεωστρατηγικά οφέλη είναι εξαιρετικά σημαντικά, ακόμα και αν δεν μπορούν να ποσοτικοποιηθούν. Αλλά και τα ποσοτικά αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά, παρά τις δεδομένες αδυναμίες κάθε μοντέλου να ενθυλακώσει όλες τις πιθανές παραμέτρους που επηρεάζουν μια οικονομία. Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι τα οφέλη αυτά - στο πλήρες τους εύρος - δεν προκύπτουν αυτόματα, αλλά απαιτούν κινητοποίηση τόσο σε επίπεδο διαπραγμάτευσης με την κοινοπραξία, όσο και κινητοποίησης του εγχώριου επιχειρηματικού συστήματος να ενταχθεί ενεργά στην κατασκευή και λειτουργία του έργου. Ο βαθμός στο οποίο αυτό θα συμβεί και η αποτελεσματικότητα αυτών των ενεργειών, θα καθορίσει και το βάθος της προκαλούμενης επίδρασης και τελικά το ύψος των ωφελειών για την χώρα.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής στο ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Αυστρία	3,7	3,7	1,4	-3,8	2,1	2,7	0,8	0,6 ^(f)	1,8 ^(f)	
Βέλγιο	2,7	2,9	1	-2,8	2,4	1,8	-0,3	0 ^(f)	1,2 ^(f)	
Βουλγαρία	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,8	0,9 ^(f)	1,7 ^(f)	
Γαλλία	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	-0,1 ^(f)	1,1 ^(f)	
Γερμανία	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,2	3	0,7	0,4 ^(f)	1,8 ^(f)	
Δανία	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,6	1,1	-0,4	0,7 ^(f)	1,7 ^(f)	
ΕΕ-27	3,3	3,2	0,3	-4,3	2,1	1,6	-0,3	-0,1 ^(f)	1,4 ^(f)	
ΕΕ-17	3,2	3	0,4	-4,4	2	1,5	-0,6	-0,4 ^(f)	1,2 ^(f)	
Ελλάδα	5,5	3,5	-0,2 ^(p)	-3,1 ^(p)	-4,9 ^(p)	-7,1 ^(p)	-6,4 ^(p)	-4,2 ^(f)	0,6 ^(f)	
Εσθονία	10,1	7,5	-4,2	-14,1	3,3	8,3	3,2	3 ^(f)	4 ^(f)	
Ην. Βασίλειο	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,2	0,6 ^(f)	1,7 ^(f)	
Ιρλανδία	5,4	5,4	-2,1	-5,5	-0,8	1,4	0,9	1,1 ^(f)	2,2 ^(f)	
Ισπανία	4,1	3,5	0,9	-3,7	-0,3	0,4	-1,4	-1,5 ^(f)	0,9 ^(f)	
Ιταλία	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,3 ^(f)	0,7 ^(f)	
Κύπρος	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,5	-2,4	-8,7 ^(f)	-3,9 ^(f)	
Λεττονία	11,2	9,6	-3,3	-17,7	-0,9	5,5	5,6	3,8 ^(f)	4,1 ^(f)	
Λιθουανία	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,5	5,9	3,7	3,1 ^(f)	3,6 ^(f)	
Λουξεμβούργο	4,9	6,6	-0,7	-4,1	2,9	1,7	0,3	0,8 ^(f)	1,6 ^(f)	
Μάλτα	2,6	4,1	3,9	-2,8	3,2	1,8	1	1,4 ^(f)	1,8 ^(f)	
Ολλανδία	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,6	1	-1	-0,8 ^(f)	0,9 ^(f)	
Ουγγαρία	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,6	-1,7	0,2 ^(f)	1,4 ^(f)	
Πολωνία	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	1,9	1,1 ^(f)	2,2 ^(f)	
Πορτογαλία	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,6	-3,2	-2,3 ^(f)	0,6 ^(f)	
Ρουμανία	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,2	0,7	1,6 ^(f)	2,2 ^(f)	
Σλοβακία	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3,2	2	1 ^(f)	2,8 ^(f)	
Σλοβενία	5,8	7	3,4	-7,8	1,2	0,6	-2,3	-2 ^(f)	-0,1 ^(f)	
Σουηδία	4,3	3,3	-0,6	-5	6,6	3,7	0,7	1,5 ^(f)	2,5 ^(f)	
Τσεχία	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,9	-1,3	-0,4 ^(f)	1,6 ^(f)	
Φινλανδία	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,3	2,8	-0,2	0,3 ^(f)	1 ^(f)	
Κροατία	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	0 ^(p)	-2 ^(p)	-1 ^(f)	0,2 ^(f)	

b=break in time series, p=provisional, f=forecast,

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Αυστρία	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,2	72	72,4	64,7	
Βέλγιο	94	94	94	94	94	94	94	94	94	
Βουλγαρία	37	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2	16,3	37	
Γαλλία	65	66,7	64	64,2	68,2	79,2	82,4	85,8	65	
Γερμανία	66,2	68,5	68	65,2	66,8	74,5	82,5	80,5	66,2	
Δανία	45,1	37,8	32,1	27,1	33,4	40,7	42,7	46,4	45,1	
ΕΕ-27	61,9	62,3	62,8	61,6	59	62,2	74,6	80	61,9	
ΕΖ-17	69,2	69,6	70,3	68,6	66,4	70,2	80	85,4	69,2	
Ελλάδα	98,9	101,2	107,5	107,2	112,9	129,7	148,3	170,6	98,9	
Εσθονία	5	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7	6,1	5	
Ην. Βασίλειο	40,5	41,8	42,8	43,7	51,5	67,1	78,4	84,1	40,5	
Ιρλανδία	29,5	27,3	24,6	25,1	44,5	64,9	92,2	106,4	29,5	
Ισπανία	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	53,9	61,5	69,3	46,3	
Ιταλία	103,4	105,7	106,3	103,3	106,1	116,4	119,3	120,8	103,4	
Κύπρος	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,3	71,1	70,9	
Λεττονία	15	12,5	10,7	9	19,8	36,7	44,5	42,2	15	
Λιθουανία	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,9	38,5	19,3	
Λουξεμβούργο	6,3	6,1	6,7	6,7	14,4	15,3	19,2	18,3	6,3	
Μάλτα	69,8	68	62,5	60,7	60,9	66,5	67,3	70	69,8	
Ολλανδία	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	63,1	65,5	52,4	
Ουγγαρία	59,5	61,7	65,9	67	73	79,8	81,8	81,4	59,5	
Πολωνία	45,7	47,1	47,7	45	47,1	50,9	54,8	56,2	45,7	
Πορτογαλία	61,9	67,7	69,4	68,4	71,7	83,2	93,4	108	61,9	
Ρουμανία	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	34,7	18,7	
Σλοβακία	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41	43,3	41,5	
Σλοβενία	27,3	26,7	26,4	23,1	22	35	38,6	46,9	27,3	
Σουηδία	50,3	50,4	45,3	40,2	38,8	42,6	39,5	38,4	50,3	
Τσεχία	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,2	37,9	41	28,9	
Φινλανδία	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,6	49	44,4	
Κροατία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Αυστρία	-4,4	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5	-2,5	
Βέλγιο	-0,1	-2,5	0,4	-0,1	-1	-5,6	-3,8	-3,7	-3,9	
Βουλγαρία	1,9	1	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2	-0,8	
Γαλλία	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,3	-4,8	
Γερμανία	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,1	-0,8	0,2	
Δανία	2,1	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8	-4	
ΕΕ-27	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4	-4	
ΕΖ-17	-2,9	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2	-4,2	-3,7	
Ελλάδα	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,6	-10,7	-9,5	-10	
Εσθονία	1,6	1,6	2,5	2,4	-2,9	-2	0,2	1,2	-0,3	
Ην. Βασίλειο	-3,5	-3,4	-2,7	-2,8	-5,1	-11,5	-10,2	-7,8	-6,3	
Ιρλανδία	1,4	1,7	2,9	0,1	-7,4	-13,9	-30,8	-13,4	-7,6	
Ισπανία	-0,1	1,3	2,4	1,9	-4,5	-11,2	-9,7	-9,4	-10,6	
Ιταλία	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,8	-3	
Κύπρος	-4,1	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3	-6,3	
Λεττονία	-1	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,1	-3,6	-1,2	
Λιθουανία	-1,5	-0,5	-0,4	-1	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	
Λουξεμβούργο	-1,1	0	1,4	3,7	3,2	-0,8	-0,9	-0,2	-0,8	
Μάλτα	-4,6	-2,9	-2,7	-2,3	-4,6	-3,7	-3,6	-2,8	-3,3	
Ολλανδία	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,5	-4,1	
Ουγγαρία	-6,5	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,3	4,3	-1,9	
Πολωνία	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,9	-5	-3,9	
Πορτογαλία	-4	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,4	-6,4	
Ρουμανία	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9	-6,8	-5,6	-2,9	
Σλοβακία	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8	-7,7	-5,1	-4,3	
Σλοβενία	-2,3	-1,5	-1,4	0	-1,9	-6,2	-5,9	-6,4	-4	
Σουηδία	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,2	-0,5	
Τσεχία	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,3	-4,4	
Φινλανδία	2,5	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,8	-1,9	
Κροατία	-4,3	-4	-3	-2,5	-1,4	-4,1	:	:	:	

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Αυστρία	17,5	16,8	17,8	16,7	18,6	17	16,6	16,9	:	
Βέλγιο	21,6	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	:	
Βουλγαρία	:	:	61,3	60,7	44,8 ^(b)	46,2	49,2	49,1	:	
Γαλλία	19,8	18,9	18,8	19	18,6 ^(b)	18,5	19,2	19,3	:	
Γερμανία	:	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	:	
Δανία	16,5	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	:	
ΕΕ-27	:	25,6	25,2	24,4	23,6	23,1	23,5	24,2	:	
ΕΖ-17	:	:	:	:	:	:	:	:	:	
Ελλάδα	30,9	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	:	
Εσθονία	26,3	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	:	
Ην. Βασίλειο	:	24,8	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	:	
Ιρλανδία	24,8	25	23,3	23,1	23,7	25,7	29,9	29,4	:	
Ισπανία	24,4	23,4	23,3	23,1	22,9	23,4	25,5	27	:	
Ιταλία	26,4	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	:	
Κύπρος	:	25,3	25,4	25,2	23,3 ^(b)	23,5	23,5	23,7 ^(b)	:	
Λεττονία	:	45,8	41,4	36	33,8 ^(b)	37,4	38,1	40,4	36,6	
Λιθουανία	:	41	35,9	28,7	27,6	29,5	33,4	33,4	:	
Λουξεμβούργο	16,1	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	:	
Μάλτα	:	20,2	19,1	19,4	19,6	20,2	20,3	21,4	:	
Ολλανδία	:	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	:	
Ουγγαρία	:	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	:	
Πολωνία	:	45,3	39,5	34,4	30,5 ^(b)	27,8	27,8	27,2	:	
Πορτογαλία	27,5	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	:	
Ρουμανία	:	:	:	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	:	
Σλοβακία	:	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	:	
Σλοβενία	:	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	:	
Σουηδία	16,9	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	:	
Τσεχία	:	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	:	
Φινλανδία	17,2	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	
Κροατία	:	:	:	:	:	:	31,3	32,7	:	

(*) % ατόμων με διαθέσιμο εισόδημα μικρότερο 60% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)				Ιανουάριος-Μάιος (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	0,4	1,7	3,6	2,6	7,9	2,4	4,6	-5,5	2,3
Βέλγιο	0,0	2,3	3,5	2,6	5,3	4,4	3,7	-0,9	-0,7
Βουλγαρία	2,5	3,0	3,4	2,4	2,1	2,7	3,1	0,5	0,4
Γαλλία	0,1	1,7	2,3	2,2	3,4	3,0	2,5	-0,4	-0,5
Γερμανία	0,2	1,2	2,5	2,1	3,3	2,6	2,5	-0,7	-0,1
Δανία	1,1	2,2	2,7	2,4	3,7	1,9	2,3	-1,8	0,4
ΕΕ-27	1,0	2,1	3,1	2,6	4,2	5,6	2,3	1,4	-3,3
ΕΖ-17	0,3	1,6	2,7	2,5	2,2	2,6	2,2	0,3	-0,3
Ελλάδα	1,4	4,7	3,1	1,0	3,7	3,8	2,0	0,1	-1,8
Εσθονία	0,2	2,7	5,1	4,2	3,8	3,0	1,9	-0,8	-1,1
Ην. Βασίλειο	2,2	3,3	4,5	2,8	3,8	3,3	1,9	-0,4	-1,4
Ιρλανδία	-1,7	-1,6	1,2	1,9	3,1	2,8	1,8	-0,3	-1,0
Ισπανία	-0,3	1,8	3,3	2,4	2,5	3,6	1,7	1,0	-1,8
Ιταλία	0,8	1,6	2,9	3,3	4,1	1,9	1,7	-2,2	-0,2
Κύπρος	0,2	2,6	3,5	3,1	2,3	2,3	1,6	0,0	-0,7
Λεττονία	3,4	-1,2	4,2	2,3	2,6	2,6	1,6	0,0	-1,0
Λιθουανία	4,2	1,2	4,1	3,2	1,9	3,9	1,6	2,0	-2,3
Λουξεμβούργο	0,0	2,8	3,7	2,9	2,7	2,8	1,5	0,1	-1,3
Μάλτα	1,9	2,0	2,4	3,3	3,4	3,0	1,1	-0,4	-1,9
Ολλανδία	1,0	0,9	2,5	2,8	3,4	3,4	1,1	0,0	-2,3
Ουγγαρία	4,0	4,7	3,9	5,7	2,1	2,5	1,1	0,4	-1,4
Πολωνία	4,0	2,7	3,9	3,7	3,8	4,0	1,0	0,2	-3,0
Πορτογαλία	-0,9	1,4	3,6	2,8	1,0	1,8	0,8	0,8	-0,9
Ρουμανία	5,6	6,1	5,9	3,4	2,7	2,5	0,7	-0,2	-1,8
Σλοβακία	0,9	0,7	4,1	3,7	3,7	3,1	0,5	-0,6	-2,6
Σλοβενία	0,9	2,1	2,1	2,8	1,5	0,9	0,4	-0,6	-0,5
Σουηδία	1,9	1,9	1,4	0,9	4,1	3,0	0,1	-1,1	-2,9
Τσεχία	0,6	1,2	2,1	3,5	4,3	3,2	0,0	-1,0	-3,2
Φινλανδία	1,6	1,7	3,3	3,2	4,0	1,5	-0,2	-2,5	-1,7
Αυστρία	0,4	1,7	3,6	2,6	7,9	2,4	4,6	-5,5	2,3

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-27=100)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Αυστρία	128	125 ^(b)	126	124	124	125	127	129	131
Βέλγιο	121	120 ^(b)	118	116	116	118	119	119	119
Βουλγαρία	35	37 ^(b)	38	40	43	44	44	46	47
Γαλλία	110	110 ^(b)	108	108	107	109	108	109	108
Γερμανία	115	116 ^(b)	115	115	116	115	119	121	121
Δανία	126	123 ^(b)	124	122	124	123	128	125	125
ΕΕ-27	100	100 ^(b)	100	100	100	100	100	100	100
ΕΖ-17	109	109 ^(b)	109	109	109	109	108	108	108
Ελλάδα	94 ^(p)	91 ^(bp)	92 ^(p)	90 ^(p)	92 ^(p)	94 ^(p)	87 ^(p)	79 ^(p)	75 ^(p)
Εσθονία	57	61 ^(b)	66	70	69	63	63	67	68
Ην. Βασίλειο	123	123 ^(b)	121	117	113	111	111	109	110
Ιρλανδία	143	144 ^(b)	145	145	131	128	127	129	129
Ισπανία	101	102 ^(b)	104	105	104	103	99	98	97
Ιταλία	107	105 ^(b)	104	104	104	104	101	100	98
Κύπρος	91	93 ^(b)	93	94	99	100	97	94	91
Λεττονία	47	50 ^(b)	53	57	58	54	54	58	62
Λιθουανία	52	55 ^(b)	58	62	65	58	61	66	70
Λουξεμβούργο	252	254 ^(b)	270	274	263	255	267	271	271
Μάλτα	80	80 ^(b)	78	78	81	84	86	86	86
Ολλανδία	129	131 ^(b)	131	132	134	132	131	131	128
Ουγγαρία	63	63 ^(b)	63	61	64	65	65	66	66
Πολωνία	51	51 ^(b)	52	54	56	61	63	64	66
Πορτογαλία	77	79 ^(b)	79	79	78	80	80	78	75
Ρουμανία	34	35 ^(b)	38	41	47	47	47	47	49
Σλοβακία	57	60 ^(b)	63	68	73	73	73	73	75
Σλοβενία	87	87 ^(b)	87	88	91	87	84	84	82
Σουηδία	126	122 ^(b)	123	125	124	120	124	127	128
Τσεχία	78	79 ^(b)	80	83	81	83	80	80	79
Φινλανδία	116	114 ^(b)	114	117	119	114	113	115	115
Κροατία	56	57 ^(b)	58	61	63	62	58	61	61

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 7: Παραγωγικότητα Εργασίας ανά Απασχολούμενο Άτομο (ΕΕ-27=100)

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Αυστρία	120,8	118,3	118,9	116,9	116,4	116,1	116,3	116,5	117	
Βέλγιο	132,4	130,3 ^(b)	129	127,5	126,8	127,7	128,4	127,5	127,4	
Βουλγαρία	34,7	35,8	36,4	37,4	39,6	39,9	41,2	43,9	46,4	
Γαλλία	115,2	116,3	115,2	115,4	115,2	117,1	116,2	116,3	115,1	
Γερμανία	107,5	108,4 ^(b)	108,6	108,2	107,8	104,1	105,9	106,4	105,3	
Δανία	109,1	107,1 ^(f)	106,8	104,6	105,7	106,7	113	111,5	111,4	
ΕΕ-27	100	100 ^(b)	100	100	100	100	100	100	100	
ΕΖ-17	108,8	108,8 ^(b)	108,7	108,9	109,1	109	108,7	108,6	108,2	
Ελλάδα	101,1	95,8	97	95,3	97,5 ^(p)	98,1 ^(p)	92,3 ^(p)	89,2 ^(p)	91,7 ^(p)	
Εσθονία	57,6	60,7 ^(b)	62,3	66,6	65,6	65	68,3	67,9	67,1	
Ην. Βασίλειο	115,3	114,9	114,3	111,7	108,8	106,9	107,1	105,3	104,8	
Ιρλανδία	136,7	135,5	135,5	135,6	125,9	132	136,1	139,5	142,4	
Ισπανία	102,2	101,3	102,6	103	104,2	109,4	107,7	108,3	111,2	
Ιταλία	113,1	111,9	110,9	111,4	112,8	112,4	109,9	108,7	107	
Κύπρος	82,3	82,8	84	85,4	90,9	92,2	90,9	90,8	92,8	
Λεττονία	45,8	47,8	48,8	51,3	51,5	52,8	53,7	62,3 ^(b)	63,4 ^(f)	
Λιθουανία	53,8	54,9	56,7	59,5	61,9	57,9	62,4	64,7	71,8	
Λουξεμβούργο	170,3	170	179,2	179,7	168,2	161	166,8	168,7	167,8	
Μάλτα	94,3	94,5	93	92,2	94,3	97	97,2	95,1	92,5	
Ολλανδία	112,7	114,4	114,2	114,3	115,3	112,5	112	111,4	109,1	
Ουγγαρία	66,9	67,6	67,7	66,5	70,6	72,3	70,8	71	70,4	
Πολωνία	61,8	61,6	61	62,2	62,3	65,4	67,3	68,9	72,2 ^(b)	
Πορτογαλία	69,8	72,8	73	73,9	73,4	76	76,9	75,4	75,2	
Ρουμανία	34,6	36,1	39,7	43,3	49,1	49,3	48,4	49,3	50,1	
Σλοβακία	65,7	68,7	71,6	76,3	79,7	79,9	81,1	80	81,1	
Σλοβενία	81,5	83,1	83,2	83	83,6	80,3	79,2	80,4	79,4	
Σουηδία	115,4	111,9	112,9	114,7	114,1	112	114,3	115,5	116	
Τσεχία	72,9	72,9 ^(b)	73,9	76,2	74	75,8	73,5	73,8	72	
Φινλανδία	113,5	111,1	110,5	113,5	113,2	110	108,7	109,2	108,8	
Κροατία	73,4	74,5	73,5	75,6	78,2	76,1	75,1	77,4	80,2	

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	12/11	13/12
Αυστρία	74,7	74,9	75,2	75,6	74,2	74,6	74,4	0,3	-0,2
Βέλγιο	67,1	67,6	67,3	67,2	66,6	67,0	66,7	0,3	-0,2
Βουλγαρία	68,8	65,4	63,9	63,0	61,7	61,1	61,7	-0,5	0,6
Γαλλία	69,4	69,2	69,2	69,3	68,9	68,7	:	-0,1	:
Γερμανία	74,2	74,9	76,3	76,7	75,2	75,9	76,4	0,8	0,5
Δανία	77,5	75,8	75,7	75,4	75,0	75,3	75,0	0,2	-0,2
ΕΕ-28	69,0	68,6	68,6	68,4	68,1	67,8	:	-0,2	:
ΕΖ-15	68,8	68,4	68,5	69,4	69,3	69,0	:	-0,3	:
Ελλάδα	65,8	64,0	59,9	55,3	61,3	56,4	53,0	-4,9	-3,4
Εσθονία	69,9	66,7	70,4	72,1	68,4	71,0	72,1	2,6	1,1
Ην. Βασίλειο	73,9	73,6	73,6	74,2	73,6	73,5	74,3	-0,1	0,8
Ιρλανδία	67,1	65,0	63,8	63,7	63,4	63,2	64,3	-0,2	1,1
Ισπανία	63,7	62,5	61,6	59,3	61,7	59,6	57,6	-2,1	-2,0
Ιταλία	61,7	61,1	61,2	61,0	60,9	60,7	59,7	-0,3	-1,0
Κύπρος	75,7	75,4	73,4	70,2	74,3	70,3	67,4	-3,9	-2,9
Λεττονία	67,1	65,0	66,3	68,2	64,6	66,2	68,9	1,6	2,7
Λιθουανία	67,2	64,4	67,2	68,7	65,5	67,2	68,5	1,7	1,4
Λουξεμβούργο	70,4	70,7	70,1	71,4	71,1	70,3	70,7	-0,7	0,4
Μάλτα	58,8	60,1	61,5	63,1	61,8	62,8	64,1	1,0	1,2
Ολλανδία	78,8	76,8	77,0	77,2	76,7	77,2	76,5	0,4	-0,7
Ουγγαρία	60,5	60,4	60,7	62,1	59,5	60,6	61,3	1,1	0,7
Πολωνία	64,9	64,6	64,8	64,7	64,1	63,9	63,6	-0,2	-0,3
Πορτογαλία	71,2	70,5	69,1	66,5	69,5	67,0	64,3	-2,5	-2,7
Ρουμανία	63,5	63,3	62,8	63,8	62,5	62,3	62,3	-0,2	0,0
Σλοβακία	66,4	64,6	65,1	65,1	64,6	64,9	64,9	0,4	0,0
Σλοβενία	71,9	70,3	68,4	68,3	67,8	68,3	66,4	0,4	-1,8
Σουηδία	78,3	78,7	80,0	79,4	78,2	78,4	78,7	0,2	0,3
Τσεχία	70,9	70,4	70,9	71,5	70,2	70,6	71,6	0,3	1,1
Φινλανδία	73,5	73,0	73,8	74,0	72,3	73,1	72,3	0,7	-0,8
Κροατία	61,7	58,7	57,0	55,4	57,0	54,4	52,3	-2,6	-2,1

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	12/11	13/12
Αυστρία	41,1	42,4	41,5	43,1	41,0	41,3	42,9	0,3	1,5
Βέλγιο	35,3	37,3	38,7	39,5	37,1	38,5	40,5	1,4	2,1
Βουλγαρία	46,1	43,5	43,9	45,7	44,2	43,9	45,5	-0,3	1,6
Γαλλία	39,0	39,8	41,5	44,5	40,1	43,1	:	3,0	:
Γερμανία	56,1	57,7	59,9	61,5	58,6	60,5	62,2	1,9	1,7
Δανία	58,2	58,4	59,5	60,8	58,6	60,4	60,4	1,8	0,1
ΕΕ-28	46,0	46,3	47,4	48,8	46,6	47,7	:	1,0	:
EZ-15	45,1	45,8	47,1	50,9	48,8	50,0	:	1,2	:
Ελλάδα	42,2	42,3	39,4	36,4	40,9	36,9	35,3	-4,0	-1,6
Εσθονία	60,4	53,8	57,2	60,6	55,8	60,4	62,9	4,6	2,5
Ην. Βασίλειο	57,5	57,1	56,7	58,1	57,0	57,2	58,7	0,2	1,6
Ιρλανδία	51,3	50,2	50,0	49,3	50,0	48,9	50,2	-1,1	1,3
Ισπανία	44,1	43,6	44,5	43,9	44,1	43,7	42,7	-0,4	-1,0
Ιταλία	35,7	36,6	37,9	40,4	37,4	39,0	41,0	1,6	2,0
Κύπρος	56,0	56,8	54,8	50,7	55,6	49,7	50,4	-5,9	0,6
Λεττονία	53,2	48,2	50,5	52,8	48,6	50,9	52,9	2,3	2,0
Λιθουανία	51,6	48,6	50,5	51,8	49,8	50,7	52,4	0,9	1,7
Λουξεμβούργο	38,2	39,6	39,3	41,0	38,5	41,2	40,4	2,7	-0,7
Μάλτα	27,8	30,2	31,7	33,6	32,1	32,0	35,2	-0,1	3,2
Ολλανδία	55,1	53,7	56,1	58,6	54,8	57,6	59,2	2,8	1,6
Ουγγαρία	32,8	34,4	35,8	36,9	35,2	35,4	37,2	0,2	1,7
Πολωνία	32,3	34,0	36,9	38,7	35,5	36,9	39,0	1,4	2,1
Πορτογαλία	49,7	49,2	47,9	46,5	48,9	46,9	45,4	-2,0	-1,5
Ρουμανία	42,6	41,1	40,0	41,4	40,0	39,3	39,8	-0,7	0,5
Σλοβακία	39,5	40,5	41,4	43,1	40,2	42,1	44,3	1,9	2,2
Σλοβενία	35,6	35,0	31,2	32,9	30,0	31,3	32,0	1,2	0,7
Σουηδία	70,0	70,5	72,3	73,0	71,2	72,1	72,7	0,9	0,6
Τσεχία	46,8	46,5	47,6	49,3	47,3	47,5	50,3	0,2	2,8
Φινλανδία	55,5	56,2	57,0	58,2	55,9	57,5	57,6	1,5	0,1
Κροατία	38,5	37,6	37,1	36,7	37,4	35,6	36,0	-1,8	0,4

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)						α' τρίμηνο (%)		
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2011/10	2012/11	2013/12
Αυστρία	1,8	2	-0,7	0,8	1,7	1,0	1,2	1,2	-0,3
Βέλγιο	1,7	1,8	-0,2	0,7	1,4	0,3	-0,4	1,1	-0,3
Βουλγαρία	3,2	2,6	-2,6	-4,7	-4,2	-1,1	-3,5	-1,8	0
Γαλλία	1,4	0,5	-1,3	-0,1	0,5	0,1	0,3	0,1	:
Γερμανία	1,7	1,2	0,1	0,6	1,4	0,8	1,9	1,2	0,9
Δανία	2,8	1,7	-2,4	-2,3	-0,4	-0,5	-0,5	-0,2	-0,4
ΕΕ-28	1,8	1	-1,8	-0,5	0,3	-0,5	0,5	-0,6	:
ΕΕ-15	1,8	0,8	-1,8	-0,5	0,2	-0,3	0,5	-0,4	:
Ελλάδα	1,6	0,8	-0,2	-1,9	-6,7	-8,0	-5,2	-8,5	-6,3
Εσθονία	0,7	0,2	-9,9	-4,8	7	2,5	6,8	3,9	1,4
Ην. Βασίλειο	0,7	0,3	-1,7	-0,7	0,5	1,2	1,4	0,1	1,5
Ιρλανδία	3,6	-1,1	-8,1	-4,2	-2,1	-0,6	-2,6	-0,9	1,1
Ισπανία	3	-0,1	-6,5	-2,5	-1,5	-4,5	-1,3	-4,0	-4,6
Ιταλία	1,3	0,3	-1,6	-0,7	0,3	-0,3	0,5	-0,4	-1,8
Κύπρος	3,2	2,1	-0,5	0,1	0,5	-2,4	3,4	-3,4	-2,8
Λεττονία	3,6	0,9	-13,2	-4,8	-8,1	2,8	-8,8	2,6	4,7
Λιθουανία	2,8	-0,7	-6,8	-5,1	2	1,8	-7,0	1,3	1,2
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	:	5,0	3,8	2,0	3,4
Μάλτα	3,2	2,6	-0,3	2,4	2,5	2,4	3,6	1,9	1,7
Ολλανδία	2,5	1,5	-0,7	-0,4	0,7	0,7	0,0	0,7	-0,3
Ουγγαρία	0	-1,4	-2,8	0,3	0,3	1,7	0,4	1,6	0,7
Πολωνία	4,5	3,9	0,4	0,5	1	-3,3	1,9	-3,0	-0,7
Πορτογαλία	0	0,5	-2,6	-1,5	-1,5	-4,2	-2,8	-4,2	-4,9
Ρουμανία	:	:	-2	-1,4	0,4	1,4	1,5	-0,6	-0,2
Σλοβακία	2,1	3,2	-2	-1,5	1,8	-1,0	2,1	-0,3	0,1
Σλοβενία	3,3	2,6	-1,8	-2,2	-1,6	-1,3	-3,8	-0,2	-4,2
Σουηδία	2,3	0,9	-2,4	1,2	2,2	0,7	2,7	0,8	0,8
Τσεχία	2,1	2,3	-1,2	-1,7	0,2	-0,3	0,7	-0,6	1,0
Φινλανδία	2,2	2,6	-2,6	-0,1	1,1	0,4	0,8	1,0	-1,0
Κροατία	:	:	:	:	:	-3,1	-5,6	-5,6	-3,6

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	4,8	4,4	4,2	4,3	4,6	4,3	5,4	-0,3	1,1
Βέλγιο	7,9	8,3	7,2	7,6	7,2	7,2	8,5	0	1,3
Βουλγαρία	6,8	10,2	11,2	12,3	12,2	12,9	13,8	0,7	0,9
Γαλλία	9,1	9,3	9,2	10,3	9,5	9,9	:	0,4	:
Γερμανία	7,8	7,1	5,9	5,5	6,7	5,9	5,9	-0,8	0
Δανία	6,0	7,5	7,6	7,5	8,1	8,1	7,7	0	-0,4
ΕΕ-28	8,9	9,6	9,6	10,5	9,9	10,6	:	0,7	:
ΕΕ-15	9,5	10,0	10,1	0	9,8	10,7	:	0,9	:
Ελλάδα	9,5	12,6	17,7	24,3	15,9	22,6	27,4	6,7	4,8
Εσθονία	13,8	16,9	12,5	10,2	14,4	11,5	10,2	-2,9	-1,3
Ην. Βασίλειο	7,6	7,8	8,0	7,9	7,7	8,2	7,8	0,5	-0,4
Ιρλανδία	11,9	13,7	14,7	14,7	14,4	15	13,7	0,6	-1,3
Ισπανία	18,0	20,1	21,7	25	21,3	24,5	27,2	3,2	2,7
Ιταλία	7,8	8,4	8,4	10,7	8,6	11	12,8	2,4	1,8
Κύπρος	5,3	6,2	7,9	11,9	7,5	11,1	15,9	3,6	4,8
Λεττονία	17,1	18,7	16,2	14,9	17,6	16,3	12,8	-1,3	-3,5
Λιθουανία	13,7	17,8	15,4	13,3	17	14,5	13,1	-2,5	-1,4
Λουξεμβούργο	5,1	4,4	4,9	5,1	5,2	5,9	5,4	0,7	-0,5
Μάλτα	6,9	6,9	6,5	6,4	6,5	6,1	6,1	-0,4	0
Ολλανδία	3,4	4,5	4,4	5,3	4,6	5,3	6,5	0,7	1,2
Ουγγαρία	10,0	11,2	10,9	10,9	11,6	11,7	11,8	0,1	0,1
Πολωνία	8,2	9,6	9,7	10,1	10,1	10,5	11,3	0,4	0,8
Πορτογαλία	9,6	11,0	12,9	15,9	12,6	15,2	17,9	2,6	2,7
Ρουμανία	6,9	7,3	7,4	7	7,6	7,6	7,5	0	-0,1
Σλοβακία	12,0	14,4	13,5	14	13,9	14,1	14,5	0,2	0,4
Σλοβενία	5,9	7,3	8,2	8,9	8,5	8,6	11,1	0,1	2,5
Σουηδία	8,4	8,4	7,5	8	8,3	8,2	8,6	-0,1	0,4
Τσεχία	6,7	7,3	6,7	7	7,2	7,1	7,4	-0,1	0,3
Φινλανδία	8,2	8,4	7,8	7,7	8,6	8	8,8	-0,6	0,8
Κροατία	9,1	11,8	13,5	15,9	14,3	16,5	18,1	2,2	1,6

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	5,0	4,6	4,0	4,4	4,7	4	5,6	-0,7	1,6
Βέλγιο	7,8	8,1	7,1	7,7	7,4	7,2	8,8	-0,2	1,6
Βουλγαρία	7,0	10,9	12,3	13,5	13,2	14,5	15,2	1,3	0,7
Γαλλία	5,2	6,0	8,1	10,1	9	10	:	1	:
Γερμανία	5,9	6,4	5,8	5,7	7,2	6,4	6,4	-0,8	0
Δανία	6,6	8,4	7,7	7,5	8,5	8,2	7,7	-0,3	-0,5
ΕΕ-28	16,9	19,5	13,1	10,4	9,9	10,7	:	0,8	:
ΕΕ-15	9,3	9,9	9,9	0	9,7	10,7	:	1	:
Ελλάδα	9,0	9,6	9,5	21,4	13,3	19,7	24,7	6,4	5
Εσθονία	8,9	9,1	8,4	11	15,4	12,9	11,1	-2,5	-1,8
Ην. Βασίλειο	8,9	9,0	8,8	8,3	8,4	8,8	8,3	0,4	-0,5
Ιρλανδία	8,1	7,5	6,2	17,7	17,7	18,2	15,9	0,5	-2,3
Ισπανία	6,9	9,9	15,0	24,7	20,8	24,1	26,8	3,3	2,7
Ιταλία	10,3	11,6	11,0	9,9	7,9	10,1	12	2,2	1,9
Κύπρος	14,8	16,9	17,8	12,6	7,5	12,3	16,3	4,8	4
Λεττονία	6,8	7,6	7,6	16	20,2	17,6	14,4	-2,6	-3,2
Λιθουανία	20,3	21,7	18,6	15,1	20,3	16,6	14,9	-3,7	-1,7
Λουξεμβούργο	17,1	21,2	17,8	4,5	3,3	5,8	5,5	2,5	-0,3
Μάλτα	4,4	3,8	3,8	5,9	5,9	5,6	6,3	-0,3	0,7
Ολλανδία	6,6	6,8	6,1	5,3	4,6	5,3	6,9	0,7	1,6
Ουγγαρία	3,4	4,4	4,5	11,2	12	12	12,4	0	0,4
Πολωνία	7,8	9,3	9,0	9,4	10	10,2	10,8	0,2	0,6
Πορτογαλία	9,0	10,0	12,7	16	12,3	15,1	18,2	2,8	3,1
Ρουμανία	7,7	7,9	7,9	7,6	8,2	8,4	8,2	0,2	-0,2
Σλοβακία	11,4	14,2	13,5	13,5	13,9	13,8	14,1	-0,1	0,3
Σλοβενία	5,9	7,5	8,2	8,4	8,6	8,4	10,7	-0,2	2,3
Σουηδία	17,7	19,7	21,2	8,2	8,3	8,5	8,8	0,2	0,3
Τσεχία	8,7	8,5	7,6	6	6,4	6,3	6,6	-0,1	0,3
Φινλανδία	8,6	8,6	8,7	8,3	9,3	8,8	9,7	-0,5	0,9
Κροατία	8,0	11,4	13,8	16,2	15	17,1	18,4	2,1	1,3

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	4,6	4,2	4,3	4,3	4,4	4,6	5,1	0,2	0,5
Βέλγιο	8,1	8,5	7,2	7,4	6,9	7,2	8,1	0,3	0,9
Βουλγαρία	6,6	9,5	10,0	10,8	11	11,1	12,2	0,1	1,1
Γαλλία	9,4	9,7	9,7	10,5	10,1	9,9	:	-0,2	:
Γερμανία	7,3	6,6	5,6	5,2	6,2	5,4	5,3	-0,8	-0,1
Δανία	5,3	6,5	7,5	7,5	7,6	7,9	7,7	0,3	-0,2
ΕΕ-28	8,9	9,6	9,7	10,6	9,8	10,6	:	0,8	:
ΕΕ-15	9,7	10,2	10,4	0	9,8	10,6	:	0,8	:
Ελλάδα	13,2	16,2	21,4	28,1	19,5	26,5	31	7	4,5
Εσθονία	10,6	14,3	11,8	9,3	13,3	10	9,3	-3,3	-0,7
Ην. Βασίλειο	6,4	6,8	7,3	7,4	6,9	7,5	7,2	0,6	-0,3
Ιρλανδία	8,0	9,7	10,8	11	10,2	11,1	11	0,9	-0,1
Ισπανία	18,4	20,5	22,2	25,4	22	24,9	27,6	2,9	2,7
Ιταλία	9,3	9,7	9,6	11,9	9,6	12,2	13,9	2,6	1,7
Κύπρος	5,5	6,4	7,7	11,1	7,6	9,9	15,4	2,3	5,5
Λεττονία	13,9	15,7	13,8	13,9	15,1	15	11,2	-0,1	-3,8
Λιθουανία	10,4	14,5	13,0	11,5	13,8	12,4	11,4	-1,4	-1
Λουξεμβούργο	6,1	5,1	6,3	5,8	7,7	5,9	5,4	-1,8	-0,5
Μάλτα	7,6	7,1	7,1	7,3	7,4	6,8	5,7	-0,6	-1,1
Ολλανδία	3,5	4,5	4,4	5,2	4,5	5,3	6,1	0,8	0,8
Ουγγαρία	9,7	10,7	10,9	10,6	11,1	11,4	11	0,3	-0,4
Πολωνία	8,7	10,0	10,5	10,9	10,2	11	11,9	0,8	0,9
Πορτογαλία	10,3	12,1	13,2	15,8	13	15,3	17,7	2,3	2,4
Ρουμανία	5,8	6,5	6,8	6,4	6,8	6,6	6,6	-0,2	0
Σλοβακία	12,8	14,6	13,6	14,5	13,8	14,5	15	0,7	0,5
Σλοβενία	5,8	7,1	8,2	9,4	8,4	8,8	11,7	0,4	2,9
Σουηδία	8,0	8,3	7,5	7,7	8,4	7,8	8,4	-0,6	0,6
Τσεχία	7,7	8,5	7,9	8,2	8,2	8,1	8,5	-0,1	0,4
Φινλανδία	7,6	7,6	7,1	7,1	7,9	7,1	7,8	-0,8	0,7
Κροατία	10,3	12,3	13,2	15,6	13,6	15,7	17,8	2,1	2,1

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	33,1	39,9	42,9	24,8	25,6	23,4	21	-2,2	-2,4
Βέλγιο	35,6	42,5	45,2	44,7	48,3	44,5	45,5	-3,8	1
Βουλγαρία	44,2	48,8	48,4	55,2	52,2	53,8	54,9	1,6	1,1
Γαλλία	43,1	46,4	56,1	40,3	40,5	39,7	:	-0,8	:
Γερμανία	30,1	41,0	40,6	45,5	47,3	45	42,7	-2,3	-2,3
Δανία	9,5	20,2	24,4	28	22,9	27,3	24,7	4,4	-2,6
ΕΕ-27	45,5	47,4	48,0	44,6	42,2	42,8	:	0,6	:
ΕΖ-17	27,4	45,3	56,8	44	41,6	42,1	:	0,5	:
Ελλάδα	29,2	49,3	59,3	59,3	44,8	54,7	64	9,9	9,3
Εσθονία	40,8	45,0	49,6	54,1	56,6	58,7	46,4	2,1	-12,3
Ην. Βασίλειο	23,7	36,6	41,6	34,8	34,9	34	36,2	-0,9	2,2
Ιρλανδία	35,2	40,2	41,5	61,7	58,1	64	62,4	5,9	-1,6
Ισπανία	44,4	48,4	51,9	44,5	40,5	42,1	47,1	1,6	5
Ιταλία	10,3	20,3	20,8	53	50	48,9	55,2	-1,1	6,3
Κύπρος	26,7	45,1	54,5	30,1	17,2	24,5	34,7	7,3	10,2
Λεττονία	23,2	41,4	51,9	51,9	57,4	51,9	53,8	-5,5	1,9
Λιθουανία	23,2	29,3	28,6	49	51	50,4	45,3	-0,6	-5,1
Λουξεμβούργο	41,6	49,3	47,9	30,3	22,5	33,1	34,8	10,6	1,7
Μάλτα	43,5	46,3	46,2	47,4	49,8	49,6	48,5	-0,2	-1,1
Ολλανδία	24,2	27,5	33,5	34	32,1	34	33,3	1,9	-0,7
Ουγγαρία	21,3	25,2	25,9	45	48,1	42,6	42,9	-5,5	0,3
Πολωνία	30,3	31,1	37,2	40,3	34,3	38,9	39,8	4,6	0,9
Πορτογαλία	44,2	52,3	48,1	48,7	48,4	45,3	52,8	-3,1	7,5
Ρουμανία	31,6	34,9	41,9	45,3	39,8	42,9	44,7	3,1	1,8
Σλοβακία	30,1	43,3	44,2	67,3	68,7	66,5	67,8	-2,2	1,3
Σλοβενία	54,0	64,0	67,8	47,9	44,3	44,5	46,9	0,2	2,4
Σουηδία	16,7	24,0	22,2	18,9	20,4	19,5	18,7	-0,9	-0,8
Τσεχία	13,2	17,8	18,6	43,4	40	43,1	43,3	3,1	0,2
Φινλανδία	24,5	32,6	33,4	21,4	21,2	22,4	20,6	1,2	-1,8
Κροατία	56,1	56,9	63,9	64,6	62,2	63,2	61,7	1	-1,5

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2009	2010	2011	2012	2011	2012	2013	2012/11	2013/12
Αυστρία	10,0	8,8	8,3	8,7	8,8	8,9	9,3	0,1	0,4
Βέλγιο	21,9	22,4	18,7	19,8	18,7	18,8	23,3	0,1	4,5
Βουλγαρία	16,2	23,2	26,6	28,1	27,2	31,4	29,5	4,2	-1,9
Γαλλία	23,2	22,8	22,0	24,6	23,2	23	:	-0,2	:
Γερμανία	11,2	9,9	8,6	8,1	9,3	8	7,8	-1,3	-0,2
Δανία	11,8	14,0	14,2	14,1	14,1	15,5	13,5	1,4	-2
ΕΕ-27	19,9	20,9	21,3	23	21,5	23	:	1,5	:
ΕΖ-17	19,8	20,6	20,7	22,3	20,6	22,2	:	1,6	:
Ελλάδα	25,8	32,9	44,4	55,3	39,6	52,7	60	13,1	7,3
Εσθονία	27,5	32,9	22,3	20,9	20,8	22,7	23,1	1,9	0,4
Ην. Βασίλειο	19,1	19,6	21,1	21	19,5	21,4	20,1	1,9	-1,3
Ιρλανδία	24,3	27,8	29,1	30,4	27,4	29,7	26,7	2,3	-3
Ισπανία	37,8	41,6	46,4	53,2	45,4	52	57,2	6,6	5,2
Ιταλία	25,4	27,8	29,1	35,3	29,6	35,9	41,9	6,3	6
Κύπρος	13,8	16,7	22,4	27,8	20,7	26,7	37,5	6	10,8
Λεττονία	33,6	34,5	31,0	28,4	32,1	29,7	22,2	-2,4	-7,5
Λιθουανία	29,2	35,1	32,9	26,4	33,7	28,2	22,7	-5,5	-5,5
Λουξεμβούργο	17,2	14,2	16,8	18	14,8	22,7	19,6	7,9	-3,1
Μάλτα	14,4	13,0	13,7	14,2	14,1	13,1	12,2	-1	-0,9
Ολλανδία	6,6	8,7	7,6	9,5	8,1	9,9	11,1	1,8	1,2
Ουγγαρία	26,5	26,6	26,1	28,1	26,8	27,8	30,5	1	2,7
Πολωνία	20,6	23,7	25,8	26,5	26,7	27,7	29,2	1	1,5
Πορτογαλία	20,0	22,4	30,1	37,7	27,8	36,2	42,1	8,4	5,9
Ρουμανία	20,8	22,1	23,7	22,7	23,6	23,9	23,8	0,3	-0,1
Σλοβακία	27,3	33,6	33,2	34	33,1	33,7	34,4	0,6	0,7
Σλοβενία	13,6	14,7	15,7	20,6	18,6	18,9	23,3	0,3	4,4
Σουηδία	25,0	25,2	22,9	23,7	24,9	24,8	26,6	-0,1	1,8
Τσεχία	16,6	18,3	18,0	19,5	17,3	19,4	19,2	2,1	-0,2
Φινλανδία	21,5	21,4	20,1	19	22,8	21,7	22,4	-1,1	0,7
Κροατία	25,1	32,6	36,1	43	40,3	45,1	59	4,8	13,9